

სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალი
ГРУЗИНСКИЙ ФИЛИАЛ АКАДЕМИИ НАУК СССР
FILIALE GEORGIENNE DE L'ACADEMIE DES SCIENCES DE L'URSS

აკად. ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა
და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის

გ მ ა მ ზ ე

ИЗВЕСТИЯ

ИНСТИТУТА ЯЗЫКА, ИСТОРИИ И МАТЕРИАЛЬНОЙ
КУЛЬТУРЫ им. акад. Н. Я. МАРРА

BULLETIN

DE L'INSTITUT MARR DE LANGUES, D'HISTOIRE
ET DE CULTURE MATERIELLE

VII

თბილისი

1940

BULLETIN
DE L'INSTITUT MARR DE LANGUES, D'HISTOIRE
ET DE CULTURE MATÉRIELLE

VII

აკად. ნ. მარის სახელობის ენის, ისტორიისა
და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის

მ ო ჯ ა მ ბ ე

ИЗВЕСТИЯ

ИНСТИТУТА ЯЗЫКА, ИСТОРИИ И МАТЕРИАЛЬНОЙ
КУЛЬТУРЫ им. акад. Н. Я. МАРРА

VII

4818

დაიბეჭდა სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის
საქართველოს ფილიალის განკარგულებით

თავმჯდომარე ავად. ნ. მუსხელიშვილი

რედაქტორი პრინცი. ს. ჯანაშია

1. კორნ. კეკელიძე, ტიმოთე ანტიოქელი	9
2. ლ. მუსხელიშვილი, ს. კაკაბაძე, მასალები დასავლეთ საქართველოს სოციალურ და ეკონომიურ ისტორიისათვის. საისტორიო კრებული, წიგნი I, გვ. 1—94 და წიგნი III, გვ. 10—75. ტფილისი, 1928 წ. (რეცენზია)	151

СО Д Е Р Ж А Н И Е

1. Корн. Кекелидзе, Тимофей Антиохийский	9
2. Л. Мусхелишвили, С. Какабадзе, Материалы по социальной и экономической истории Зап. Грузии (рецензия)	151

TABLE DES MATIÈRES

1. Corn. Kekelidze, Vita Timothei Antiocheni	9
2. L. Mouskhelichvili, S. Kakabadzé, Matériaux pour l'histoire sociale et économique de la Géorgie Occidentale (critique)	151

ტიმოთე ანტიოქელი

უცნობი სირიელი მოღვაწე

VIII საუკუნისა

პროფ. კორნ. კეკელიძის

რედაქციითა და გამომკვლევით

ТИМОФЕЙ АНТИОХИЙСКИЙ

НЕИЗВЕСТНЫЙ СИРИЙСКИЙ ДЕЯТЕЛЬ

VIII ВЕКА

Под редакцией и с исследованием

проф. Корн. Кекелидзе

V I T A

TIMOTHEI ANTIOCHENI

saec. VIII

Edidit

prof. Corn. KEKELIDZE

I. ქაზლის მეცნიერული მნიშვნელობა

ძეგლი, რომელიც პირველად იბეჭდება, მოგვითხრობს ერთერთი სირიელის, ტიმოთე ანტიოქელის, თავგადასავალს. ეს ნაწარმოები ღირსია იმ პირთა საგანგებო ყურადღებისა, რომელთაც აინტერესებს აღმოსავლეთის ისტორიული წარსული ისეთს ბნელ ხანაში არაბების ბატონობისა, როგორცაა მერვე საუკუნე.

ამ ძეგლის გამოცემით ჩვენს თვალწინ იშლება მოღვაწეობა აქამდის ისტორიაში უცნობი ადამიანისა, რომელიც, როგორც ირკვევა, მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა სირიის როგორც საეკლესიო-სარწმუნოებრივს, ისე პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.

თხზულებაში წარმოდგენილია მკვეთრი სურათი სირიელების სარწმუნოებრივ-კულტურული ყოფისა, განსაკუთრებით მათი საეკლესიო-სამონასტრო ცხოვრებისა; ეს მხარე სირიელთა ისტორიისა მეცნიერებაში ჯერ კიდევ ბურუსითაა მოცული. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას იმ პერიოდის შესახებ, რომელიც იწყება მეშვიდე საუკუნის ოცდაათიანი წლებიდან, ესე იგი—არაბთა ბატონობის დაწყებიდან. ფართოდაა მოხაზული თხზულებაში პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრება სირიელებისა, რომელნიც ამ დროს განიცდიან მუსულმან-არაბთა ხელისუფლების მძვინვარე ექსპლოატაციას. მოკლედ, თხზულება თითქოს სპეციალური მიმოხილვაა ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის სირიელთა ისტორიისა და, როგორც ასეთი, საჭირო ისტორიული დოკუმენტების სიმცირის პირობებში, მეცნიერების მნიშვნელოვან მონაპოვრად უნდა ჩაითვალოს.

მას მნიშვნელობა აქვს არა მარტო აღმოსავლეთის, სირიელების, ისტორიისათვის, არამედ ჩვენთვისაც, ქართველებისთვისაც. საქმე ისაა, რომ, მეექვსე საუკუნიდან დაწყებული მეათემდე, ჩვენი კულტურის ისტორიაში სირიელები უდიდეს როლს თამაშობდნენ. სირიის გზით შემოვიდა ქართლში ის ნაკადი ქრისტიანიზმისა, რომელმაც გარკვეული გეზი მისცა ფეოდალური საქართველოს ისტორიას საუკუნეთა განმავლობაში. სირიიდან შემოვიდა ჩვენში ის ტიპი სამონასტრო ცხოვრებისა, რომელიც ასეთს კვალს აჩენდა ჩვენს ცხოვრებას. სირიულიდან ითარგმნებოდა, უშუალოდ თუ სომხურის მეშვეობით, ის ძეგლები, რომელთაც დაუდევს საფუძველი ჩვენს ძველს მწერლობას. აქედან დასკვნა თავისთავად ცხადია: ჩვენი ისტორიის ამ ეპოქის შესასწავლად ძალიან ცოტა

მასალები მოგვეპოვება, ეს ძეგლი კი, როგორც ვთქვით, გვიშუქებს იმ ქვეყნის წარსულს, რომელიც გარკვეულ ელფერს აძლევდა ჩვენს ცხოვრებას, ასე რომ, ის წარმოადგენს წყაროს არა მარტო სირიის, არამედ ქართლის ისტორიული წარსულის შესასწავლადაც, განსაკუთრებით ეს უნდა ვთქვათ პოლიტიკური წარსულის შესახებ. ცნობილია, რომ არაბებმა სირია და ქართლი თითქმის ერთსადაიმავე დროს დაიპყრეს მეშვიდე საუკუნეში; ისიც ცნობილია, რომ ჩვენ, სამწუხაროდ, არც არაბთა ბატონობის გასაშუქებლად გვაქვს საჭირო მასალები. აქ კი, ამ ძეგლში, მოცემულია საკმაოდ გაშლილი სურათი არაბების, როგორც დამპყრობელ-გაბატონებული ძალის, მოქმედებისა სირიაში, მათი დამოკიდებულებისა დაპყრობილ ერისადმი, მისი სარწმუნოებრივი და ყოფაცხოვრებითი მოვლენებისადმი. აქაც, ამ მხრივაც, მაშასადამე, ეს თხზულება დიდ მეცნიერულ დახმარებას გაუწევს ქართველ ისტორიკოსს, ვინაიდან არაბთა პოლიტიკა აღმოსავლეთის დაპყრობილ ქვეყნებში არსებითად ერთიდაიგივე იყო.

ამ გამოცემით მეცნიერებამ მოიპოვა ახალი, ჯერ უცნობი ლიტერატურული ძეგლი, რომელიც საინტერესოა თავისი წარმოშობითაც. ეს თხზულება, როგორც ქვემოთ იქნება ნაჩვენები, თავდაპირველად დაწერილი ყოფილა არაბულ ენაზე, არაბულიდან უთარგმნიათ ბერძნულად, ბერძნულიდან კი ქართულად. არც არაბული, არც ბერძნული ტექსტი მისი ცნობილი არაა, ყოველ შემთხვევაში ჯერჯერობით, მაშასადამე, დაგვრჩენია ქართული თარგმანი, რომლითაც შესაძლებელი ხდება ამ საინტერესო ძეგლის აღდგენა და ყოველმხრივ გათვალისწინება. ამასთან საყურადღებოა ისიც, რომ ქართული თარგმანის საშუალებით ჩვენ შეგვიძლია აღვადგინოთ არაბულ-ქრისტიანული მწერლობის ძეგლი; არაბულ-ქრისტიანული ლიტერატურა კი ჯერ შეუსწავლელია, ის ამ უკანასკნელ ხანებში იპყრობს ორიენტალისტების სერიოზულ ყურადღებას. ამრიგად, ძველი ქართული ლიტერატურა, რომელსაც ამ ძეგლის სახით საკმაოდ მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს მსოფლიო ლიტერატურისა და კულტურის ისტორიაში, ერთხელ კიდევ მისცემს საბაბს ევროპის მეცნიერებს გაიმეორონ სიტყვები უდიდესი გერმანელი ისტორიკოსის ა. ჰარნაკისა: ირკვევა, «რომ უძველეს ხალხთა უდიდეს ბერძნულ-ქრისტიანულ ოჯახს ეკუთვნიან ქართველებიც; გამოჩნდებიან განა ჩვენში ახალგაზრდა მეცნიერები, რომლებიც შესძლებენ შეისწავლონ ენა, მწერლობა და ისტორია ამ ხალხისა, რომელსაც თავისი ძველი კულტურით ძმური ნათესაობა ჰქონია ჩვენთან, და გაგვაცნონ ახლო მისი საუნჯე?»¹.

მართალია, თხზულებაში ადგილი აქვს, და საკმაოდ მნიშვნელოვანი, „სასწაულებსაც“, მაგრამ ეს გარემოება ოდნავადაც ვერ დაამცირებს მის მეცნიერულ ღირებულებას; „სასწაულები“ ხელს არ უშლიდა ცნობილ მეცნიერს, პროფ. K. Krumbacher-ს აღეარებინა ამგვარი თხზულებების კულტურულ-ისტორიული ინტერესი², ისინი ვერ ანელებდნენ ვერც ფრიდ. ენგელსის ინტერესს, რომელიც, როგორც მისი ბიოგრაფიიდან ვიცით, პირდაპირ მუშტ-

¹ Sitzungsberichte der preussischen Akademie der Wissenschaften, XXXIX, 1903

² Geschichte der byzantinischen Litteratur, Aufl. 2, S. 145.

რის თვალთ კითხულობდა და სწავლობდა თურმე ამგვარ თხზულებებს სხვადასხვა ენებზე. ამ „სასწაულებრივს“ გარსში გახვეულია ძვირფასი მარგალიტები ისტორიული, ყოფა-ცხოვრებითი სიმართლისა და რეალური განცდებისა, რომელთა ამოკრება დახელოვნებული ისტორიკოსისათვის არც ისე ძნელი საქმეა.

დასასრულ, თხზულება ერთერთი საუკეთესო ძეგლია ქართული ენის შესასწავლად; მისი კითხვის დროს თვალში გეცემათ მსუბუქი, თავისუფალი, პერიოდულად დამრგვალებული და დამთავრებული მხატვრული ენა, რომელიც ადგილ-ადგილ უმალღეს ხელოვნებამდე აღის. მთარგმნელი ისე მოხერხებულად ადვილად და თავისუფლად გადმოგვცემს დედნის აზრებს, რომ გეგონებათ—წინ გვიძევს არა ნათარგმნი, არამედ ორიგინალური ნაწარმოები ჩვენი მწერლობის კლასიკური ხანისა. მიმზიდველი ფაბულა, სიუჟეტის დრამატული დამუშავება, მხატვრული სახეები, მეტაფორები, პარალელიზმები, მშვენიერი სურათები ბუნებისა და სხვა ამისთანები მიზეზია იმისა, რომ თხზულება თავიდან ბოლომდე, „სასწაულებრივ“ ნაწილშიაც კი, შეუნელებელი ინტერესით იკითხება.

უნდა აღინიშნოს, რომ წინამდებარე გამოცემა დამზადებული იყო განსვენებულის აკადემიკოსის ნ. მარის შეკვეთით ერთერთი, მის მიერ მეცნიერებათა აკადემიაში შექმნილი, სერიისათვის, რომელსაც Bibliotheca Armeno-Georgica ეწოდებოდა; აკადემიამ დაიწყო კიდევაც მისი ბეჭდვა 1916 წელს, მაგრამ ამიერ-კავკასიისა და საქართველოს შემდეგდროინდელმა გამოთიშვამ რუსეთისაგან, რამაც რამდენიმე წლით ჩამოგვაშორა ყოფილი რუსეთის სამეცნიერო ცენტრებს, საშუალება არ მოგვცა მისი დამთავრებისა. მით უფრო სასიამოვნოა, რომ დღეს მის გამოცემას კისრულობს განახლებული საკავშირო აკადემიის საქართველოს ფილიალი.

II. თხზულების მოკლე შინაარსი.

ტიმოთეს სამშობლო იყო ანტიოქიის მახლობლად მდებარე სოფელი კახუსტანი; მის მშობლებს, რომელნიც „ქუეყნის-მოქმედნი“ ანუ გლეხები იყვნენ, ჰყავდათ კიდევ ორი ვაჟი და ერთი ქალი. ტიმოთე ყველაზე უმცროსი იყო ოჯახში. ის ძალიან ადრე დაობლდა, ამიტომ იზრდებოდა ძიძასთან დის უშუალო მეთვალყურეობით. როდესაც შვიდი წლის შეიქნა, ძმებმა ის ცხვარში გაგზავნეს მწყემსად; რადგანაც მცირეწლოვანობის გამო ჯეროვნად ვერ ასრულებდა თავის მოვალეობას, უფროსმა ძმამ ერთხელ სასტიკად სცემა მას. ამის შედეგი იყო, რომ ტიმოთე ანაზღეულად გაქრა და დაიკარგა სოფლიდან. ძმები და და მისი შეშინდნენ, აქეთ ეცნენ, იქით ეცნენ, მაგრამ უშედეგოდ. ისინი უნუგემო მწუხარებამ შეიპყრო, განსაკუთრებით თავს იკლავდა და: ის ეძებდა მას „მთათა და ბორცუთა და ჯევენებსა შინა“, დახმარებისათვის უსულო ბუნებასაც კი მიმართავდა, ყოველ დღე ის გამოდიოდა გზაჯვარედინზე და ეკითხებოდა გამვლელ-გამომვლელთ ძმის ამბავს. მისი რჩევით ძმებმა დააწესეს დღესასწაუ-

ლები, რომელზედაც იწვევდნენ ნაცნობსა და უცნობს და ყველას ეკითხებოდნენ: ხომ არაფერი გსმენიათ ჩვენი დაკარგული ძმის შესახებო?¹ მათი ცდა უშედეგო იყო: ვერაფერი ვერავისგან ვერ გაიგეს. ტიმოთე თავისი სოფლიდან წასულა ერთს შორეულ დაბაში, სადაც ერთს ოჯახში ის მიიღეს როგორც საკუთარი შვილი. ის მიაბარეს ამ დაბის სკოლაში ერთს დახელოვნებულ მასწავლებელს აღსაზრდელად. ტიმოთე სკოლაში ყველას სჯობნიდა ბეჯითობით და ღვთისნიერობით. მეცადინეობას რომ მორჩებოდნენ, ისა და მისი ორი სკოლის ამხანაგი მიდიოდნენ ერთს განმარტოვებულ გამოქვამულში, სადაც ლოცვა-ვედრებაში ატარებდნენ დროს. როდესაც ტიმოთე წამოიზარდა, მისმა გამზრდელმა, რომელიც საკმაოდ შეძლებული კაცი იყო, ცოლად შეაძლია მას თავისი ერთადერთი ქალი. ტიმოთე შორს იყო აზრისაგან ოჯახურ ცხოვრებას მოჰკიდებოდა, მაგრამ თავისი აღმზრდელისა და კეთილისმყოფლის წყენაც ეძნელებოდა, ამიტომ ასე მოიქცა: მას სთხოვა ნებართვა წინასწარ იერუსალიმში წასვლისა, თითქოსდა სალოცავად, ნამდვილად კი გადაწყვიტა—არ დაბრუნებულიყო იქიდან. გამზრდელს უძნელდებოდა მისი გაშვება, მაგრამ ბოლოსდაბოლოს დასთანხმდა და წასვლისას გაატანა თანამგზავრები, რომლებთანაც ერთად უნდა მობრუნებულიყო უკან. ტიმოთე თანამგზავრებით იერუსალიმს დიდ მარხვაში მივიდა, აქ მათ მოილოცეს წმ. საფლავი, თხემის ადგილი, სიონი და მახლობელი წმიდა ადგილები, მერე გავიდნენ უდაბნოში, მოიხილეს ბეთლემი, მდინარე იორდანე და სხვა ადგილები და შემდეგ, ბზობას, დაბრუნდნენ იერუსალიმში, სადაც დაყვეს მთელი ვნების კვირა და აღდგომის ღამეს გახდნენ მოწამენი წმ. ცეცხლის მიღებისა². აღდგომის დღესასწაულის შემდეგ პილიგრიმები ჩვეულებრივ შინ, თავიანთ ქვეყანაში, ბრუნდებოდნენ ხოლმე, გაყენენ სხვებს ტიმოთეცა და მისი თანამგზავრები. როდესაც იერუსალიმს გასცილდნენ, ტიმოთემ ისარგებლა პილიგრიმების სიმრავლით, შეერია მათ და ჩამოშორდა თავისიანებს. უკანასკნელებმა ეს მაშინვე ვერ შენიშნეს. როდესაც გაიგეს, გვიან იყო: ტიმოთე გავიდა უდაბნოში, სადაც მეუდაბნოეთა ცხოვრებამ დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მათზე. ის მივიდა ერთს მოხუცებულ ბერთან და სთხოვა მას—სქემა შემომოსეო; ბერმა თხოვნა შეუსრულა არა იმწამსვე, არამედ ხანგრძლივი გამოცდის შემდეგ. ტიმოთემ დაყო ამ უდაბნოში 27 წელი და მერე გადასწყვიტა დაბრუნებულიყო თავის სამშობლოში. გზაზე ის წააწყდა ერთ მონას-

¹ როდესაც ამ დღესასწაულების აღწერილობას კითხულობთ, თვალწინ უნებლიეთ წარმოგიდგებათ საქართველო, სადაც არც ისე შორეულ წარსულში (ალაგალაგ დღესაც) თვითეული სოფელი ანდა გვარი სოფელში იხდის ამათუიმ დღეობას, რომელსაც ესწრებიან, მოპატივებით თუ ისე, ამავე სოფლის სხვა მცხოვრებნი, აგრეთვე მახლობლნი, ნათესავნი და ნაცნობნი სხვა სოფლებიდან. ამ დღეობებზე იკვლება, როგორც ამ თხზულებით, ისე ჩვენშიაც, უამრავი საქონელი სტუმრების გასამაჰსინძლებლად. ასეთი ჩვეულება ეხლაც ცხოველია ურმიის სირიელთა შორის და, რაც საყურადღებოა, ის ძალიან მოგვაგონებს ჩვენი ქვეყნის ამგვარ ჩვეულებას („Странник“ 1913 г. Октябрь. стр. 457—8).

² აქ უზვადაა მოცემული დეტალები იერუსალიმის არქეოლოგიკა-ტოპოგრაფიისა; კერძოდ წმ. ცეცხლის მიღების შესახებ იხ. проф. А. Дмитриевский, Богослужение страстной и пасхальной седмиц в Иерусалиме IX—X в., Казань, 1894 г. стр. 406.

ტერს, რომელშიაც ცხოვრობდნენ მარონიტები; ის დროებით შეჩერდა ამ მონასტერში ვითომდა იმიტომ, რომ შეესწავლა ხურობა, რომელიც შეადგენდა ამ მონასტრის მკვიდრთა მთავარ საქმიანობას, ნამდვილად კი მწველებლობისგან მათი მოქცევის მიზნით. ის ასეც მოიქცა: მოკლე ხანში მან ხურობაც შეისწავლა და მარონიტებიც მოაქცია.

ამის შემდეგ ის განაგრძობს გზას და მიაღწევს იმ დაბას, სადაც ის აღიზარდა და სადაც მას ცოლის შერთვას უპირობდნენ; აქ ის შედის ერთს მონასტერში და იწყებს მოღვაწეობას. რამდენიმე ხნის შემდეგ, თავისი სურვილის წინააღმდეგ, ის გაჰყვა ანტიოქიაში ერთს ბერს, თანახმად უკანასკნელის თხოვნისა, და თავი ამოყო სამშობლო სოფელში. სწორედ ამ დროს მისი ძმები იხდიდნენ წმ. გიორგის დღეობას; როდესაც მათ დაინახეს უცხო მგზავრები, სთხოვეს მათ დარჩენილიყვნენ მათთან და მიეღოთ მონაწილეობა დღეობაში. ტიმოთემ ძალიან უხერხულად იგრძნო თავი, მას არ უნდოდა გამოამჟღავნებულყო მისი ვინაობა, ამიტომ მოინდომა წასვლა, მაგრამ ვერასგზით ვერ დააღწია თავი და იძულებული შეიქნა დარჩენილიყო. მისმა დაძ დაინახა რა უცხო მგზავრები, ჩვეულებისამებრ ტირილითა და ვაებით გაუმჟღავნა მათ თავისი მწუხარება და სთხოვა—ეცნობებინათ მისთვის, თუ რამე იცოდნენ მისი ძმის შესახებ. ეს ადგილი მოთხოვისა თავისი დრამატიზმით დიდს შთაბეჭდილებას ახდენს. ტიმოთემ მიმართა ქრისტიანთა შორის მიღებულ ჩვეულებას, საღვთო წერილით მკითხაობას¹, გაშალა სახარება და უთხრა მტირალ დას: დამშვიდდი, შენი ძმა ცოცხალია, ხვალ ყველაფერს გაიგებ მის შესახებ! მას გადაწყვეტილი ჰქონდა ღამით გაპარულიყო. ტიმოთე დიდხანს ებრძოდა თავის თავს, მაგრამ ვეღარ სძლია, და აქ განმეორდა ის, რასაც ადგილი ჰქონდა, ბიბლიით, ეგვიპტეში როდესაც იოსებმა თავის ძმებს გამოუცხადა თავი: მეორე დღეს ტიმოთე გამოუტყდა თავისიანებს. ძნელია გადმოცემა იმისი, რასაც ადგილი ჰქონდა ამ მომენტში! თანახმად ძმების, დის და სოფლელების თხოვნისა ტიმოთე დარჩა სოფელში, ის დაბინავდა სენაკში, რომელიც ძმებმა აუშენეს მას. რამდენიმე ხნის შემდეგ სოფელში თავი იჩინა შფოთმა და უსიამოვნებამ; საქმე იქამდის მივიდა, რომ ტიმოთემ გადასწყვიტა მიეტოვებინა იქაურობა და სხვა მხარეს წასულიყო. სოფლელებმა რომ ეს გაიგეს, სთხოვეს მას დარჩენილიყო და აღუთქვეს გამოსწორება. ტიმოთე დასთანხმდა, მაგრამ მოსთხოვა მათ აეშენებინათ მისთვის სოფლიდან მოშორებით საეანე. მართლაც ერთს ხევში, სადაც წმ. გიორგის ტაძარი იყო, მას აუშენეს მაღალი სვეტი (გოდოლი) და დიდი ზემით აიყვანეს ზედ. ამიერიდან იწყება მისი ცხოვრება სვეტზე ან შესვეტეობა, რო-

¹ საღვთო წიგნებით მკითხაობის შესახებ იხ. проф. М. Сперанский, Из истории отреченных книг, гадания по Псалтыри, 1889 г. стр. 14—27. В. М. Истрин, К вопросу о гадательных псалтырях. ესეთი ჩვეულება ცნობილია ჩვენშიც, საქართველოშიაც; იმერეთში, მაგალითად, როდესაც უნდოდათ ქურდის გამოამჟღავნება, აიღებდნენ ხოლმე დავითს და მესვე ფსალმუნზე ჩადებდნენ შიგ გასაღებს, შეკრავდნენ თოკით და ჩამოიკიდებდნენ თითზე; ამ დროს ჩაიფიქრებდნენ ამათუიმ პირს, ვინედაც ეჭვი ჰქონდათ, და წაიკითხავდნენ მესვე ფსალმუნს—თუ ამ დროს თითზე დაკიდებული წიგნი დატრიალდებოდა, ქურდი აღმოჩენილად ითვლებოდა.

შელიც გრძელდება თვით მის სიკვდილამდე. მალე მისი სვეტის გარშემო გაჩაღდა ნამდვილი სამონასტრო ცხოვრება; აქ მოვიდა, სხვათა შორის, ორი მისი სკოლის ამხანაგი, რომელნიც მან დააყენა მონასტრის უფროსად და რომლებთანაც მას სიცოცხლეში არ შეუწყვეტია სულიერი კავშირი¹. მალე მისი ამბავი მთელს ქვეყანას მოედო, მასთან მოდიოდნენ დარიგებისა და რჩევისათვის არა მარტო ანტიოქიიდან და კახუსტანიდან (15 სასწ.), არამედ სხვა ადგილებიდანაც, როგორც მაგალითად: შავი (23 სასწ.) და კარკულის (13 სასწ.) მთები, დაბა დაფნა (12 სასწ.), ბაზატუნ სოფელი (5 სასწ.), ქალაქები: ქალკიდონი (22 სასწ.), ემესა (19 სასწ.) და ილიოპოლი (24 სასწ.), სპარსეთიდანაც კი (21 სასწ.). მას მიმართავდნენ როგორც საერონი, ისე სამღვდელონი, ბერ-მონაზვნები, ეპისკოპოსები (2 სასწ.), ანტიოქიის პატრიარქი (5, 11, 14 სასწ.) და მაჰმადიანი სარკინოზნი (1, 9, 11, 21, 22 სასწ.). ტიმოთე აკმაყოფილებდა მათ სულიერ მოთხოვნილებას, არავის არ სტოვებდა უნუგეშოდ და არავის არ უშლიდა მასთან მისვლას. გარდაიცვალა ტიმოთე ღრმად მოხუცებული, სვეტზე დიდი ხნის ცხოვრების შემდეგ, და დასაფლავებულ იქნა ყველასაგან გულწრფელად დატირებული.

III. ტიმოთე ანტიოქიის ეპოქა

თუმცა თხზულებაში ქრონოლოგიური თარიღები არა გვაქვს, მაგრამ შესაძლებელია გავარკვიოთ ყოველ შემთხვევაში ის პერიოდი ტიმოთეს ცხოვრებისა, როდესაც ის სვეტზე ან გოდოლზე იმყოფებოდა. ტიმოთეს „სასწაულთა“ შესახებ მოთხრობის მე-11 თავში ვკითხულობთ: როდესაც ტიმოთეს სახელი გაითქვა ყოველგან, მისი ნახვა მოინდომა, სხვათა შორის, ანტიოქიის პატრიარქმა თეოდორიტემ. ის მოვიდა მასთან „ეტლებითა და ჰუნებითა და სამოსელთა ბრწყინვალეებითა და ფრიალითა აკაზმულობითა და წარჩინებულობითა“. ტიმოთეს ეს არ ესიამოვნა, ვინაიდან ყოველივე ეს „უცხო იყო სამოციქულოდსა წესისაგან“. მან ის მოურიდებლივ ამხილა, გამოთხოვებისას მოსთხოვა— შეეცვალა თავისი ცხოვრება; პატრიარქი დაპირდა, მაგრამ, წავიდა თუ არა, უმაღვე დაივიწყა თავისი სიტყვა და წინანდებურად შეუფერებელ ცხოვრებას ატარებდა. ტიმოთემ მას ამცნო, რომ ძალიან მალე, სახელდობრ—დიდ ხუთშაბათს, ის, ტყუილისა და უხამსო ცხოვრებისათვის, ჩამოგდებული იქნება საპატრიარქო ტახტიდან და უამრავი უბედურების მსხვერპლი გახდება. პატრიარქმა არავითარი ყურადღება მის სიტყვებს არ მიაქცია, დიდხუთშაბათს, პირიქით, დასცინოდა კიდევაც მას. მაგრამ როდესაც ის, წირვის დაწყებამდე, ეკლესიაში აპირებდა შესვლას და მირონის კურთხევას, თავს დაესხნენ მას ბა-

¹ დაახლოებული იყო მასთან აგრეთვე ორი მოღვაწე, ერთი პაპისკინის და მეორე ალექსანდრიის მონასტრისა. ჩვენ არ ვიცით, სად იყო პაპისკინის მონასტერი, რაც შეეხება ალექსანდრიისას, აქ იგულისხმება ალექსანდრია, რომელიც ანტიოქიის ჩრდილოეთით მდებარეობდა, ხმელთაშუა ზღვის ჩრდილოეთ ყურესთან.

ბილონიდან მოგზავნილი ჯარისკაცები ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდისა, რომლის წინაშე პატრიარქი შესმენილი იყო „ვითარცა თავხედი და ორგული“. ის „შეკრეს ჯაჭვითა მძიმითა და ბორკილითა“ და წაიყვანეს ბაბილონს. პატრიარქს ეხლა მოაგონდა ტიმოთე; გზაზე მან მოისყიდა ჯარისკაცები და ტიმოთესთან შეუხვია. ტიმოთემ უთხრა, რომ მას მიუსჯიან სიკვდილს, მაგრამ ღმერთი, რომელიც მის მიერ მრავალ სასწაულს მოახდენს, იხსნის მას სიკვდილისაგან, რომ ის დიდ წარმატებას მიაღწევს, და სთხოვა—მთელი თავისი გავლენა მოეხმარა ქრისტიანთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. მას თან გაატანა წმ. ზეთი და უთხრა, რომ ამ ზეთით ის მრავალ ავადმყოფს განკურნებს. როდესაც ჯარისკაცებმა თეოდორიტე ხალიფასთან მიიყვანეს, უკანასკნელმა მას თავის მოკვეთა მიუსაჯა. სამმა მეხრმლემ შესცვალა ერთი მეორე, მაგრამ ვერც ერთმა მათგანმა ვერ მოახერხა მახვილის ცემა; ვიღაც ნათლით მოსილი მოხუცი, რომელიც თეოდორიტეს გვერდით იდგა და რომელსაც მხოლოდ მეხრმლენი ხედავდნენ, არ უშვებდა მათ პატრიარქამდე, ერთს მათგანს ხელიც კი შეახმა. ხალიფამ გადასწყვიტა, რომ ეს საქმე „თუნიერ გრძნებისა არა არს“, ამიტომ უბრძანა—თეოდორიტე საპყრობილეში ჩაცხვათ. ეს გაიგო ხალიფას ცოლმა; მან განსჭვრიტა, რომ ყველაფერი ეს ღვთის განგებით მოხდა, ამიტომ სთხოვა ქმარს—დაეთმო მისთვის პატრიარქი. ხალიფამ შეიწყნარა მეუღლის თხოვნა და არამც თუ გაათავისუფლა თეოდორიტე, მას „მეკარეთა“ საპატიო თანამდებობაც კი მიანიჭა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ავად გახდა „მხოლოდშობილი“ ძე ხალიფასი; მამამ „შემოკრიბნა ქალდეველთა და სპარსთა შორის წარჩინებულნი და გამოცდილნი მკურნალნი და მკურნალთ-მთავარნი“, მაგრამ ისინი ვერას გახდნენ. მაშინ დედოფალმა მოაგონა ქმარს თეოდორიტე, რომელიც სასწაულგებრივ გადაურჩა სიკვდილს, და სთხოვა მას მიემართნა მისთვის. პატრიარქი მოვიდა და განუცხადა ხალიფას, რომ ის განკურნებს მის ძეს ღვთის ძალით და ტიმოთეს ლოცვა-ვედრებით. მან სცხო ავადმყოფს ტიმოთეს მიერ გამოტანებული ზეთი და ის იმწამსვე განიკურნა. ამასთან ერთად იმავე ზეთით მან განკურნა გამხმარი ხელი იმ ჯარისკაცისა, რომელსაც მისთვის თავი უნდა მოეკვეთა. ყველაფერმა ამან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა როგორც ხალიფაზე, ისე სხვებზე, და მრავალი გარდახარა ქრისტიანობის მხარეზე. განარებულმა ხალიფამ დიდად პატივისცა თეოდორიტეს, ის მზად იყო დაეთმო მისთვის თავისი სამეფოს ნახევარიც კი. პატრიარქმა, თანახმად ტიმოთეს დარიგებისა, უარყო ყოველგვარი საჩუქარი და პატივი, სამაგიეროდ მან გამოსთხოვა ხალიფას ქრისტიანებისათვის სამი მეტად მნიშვნელოვანი შეღავათი. შემდეგ ამისა ის გამოეთხოვა ხალიფას, რომელმაც დაავალა მას—ყოველწლივ ეცნობებინა მისთვის როგორც თავისი საკუთარი, ისე მისი სამწყსოს საჭიროებანი, და გაემგზავრა თავისი საპატრიარქოში. გზაზე მან შეუხვია და ინახულა ტიმოთე, მერე შევიდა საპატრიარქო ქალაქში, სადაც დიდი ზეიმითა და პატივით იქნა მიღებული.

ცხადია, თანახმად ჰაგიოგრაფიაში მიღებული შაბლონისა, ავტორმა „სასწაულების“ სამოსელში გახვია რაღაც ნამდვილი შემთხვევა, რომელსაც ადგილი ჰქონია ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდისა და ანტიოქიის პატრიარქის თეო-

დორიტეს დროს; ამ ორ პირთა სახელის დახმარებით შესაძლებელია გარკვეულ იქნეს ტიმოთეს ეპოქა.

ჰარონ-ალ-რაშიდი ხალიფად იყო 170 ჰიჯრიდან 193-მდე (786 წლის 3 ივლისი—809 წლის 24 მარტი)¹, რაც შეეხება თეოდორიტეს, მის შესახებ ალექსანდრიის პატრიარქის ევტიქის (გარდაიცვ. 940 წ.) ანალებში (p. 410—411) ნათქვამია: „ხალიფა ალ-რაშიდის მერვე წელს ანტიოქიის პატრიარქად დანიშნულ იქნა თეოდორიტე; მან დაყო პატრიარქად 17 წელი და გარდაიცვალა“². ამრიგად, თანახმად ევტიქისა, თეოდორიტე პატრიარქად ყოფილა 795—812 წლებში; მაშასადამე, ის, რაც ამ ძეგლში მოთხრობილია, უნდა მომხდარიყო 795—809 წლებში³. მაგრამ იმ ცნობების მიხედვით, რომელნიც შემოუკრებია Le-Quien-ს⁴, თეოდორიტე პატრიარქად გამხდარა 795 წელზე გაცილებით ადრე. ყოველ შემთხვევაში ცნობილია, რომ 787 წელს, როდესაც მოწვეულ იქნა მეშვიდე მსოფლიო კრება, მას უკვე ეკავა ანტიოქიის კათედრა. კონსტანტინოპოლის პატრიარქის ტარასის „ცხოვრების“ ავტორი ეგნატე ამბობს: მეშვიდე კრებაზე მოვიდნენ „უწმიდესი ტარასი, კონსტანტინოპოლელი პატრიარქი, და მასთან ერთად პატრიარქთა მოადგილენი, სახელდობრ: რომის პაპის ადრიანესი—მღვდელი პეტრე და მონაზონი პეტრე; ალექსანდრიის პატრიარქის პოლიციანესი—მღვდელ-მონაზონი თომა; თეოდორიტე ანტიოქელისა და ილია იერუსალიმელის—მღვდელთ-მონაზონი იოანე“⁵. ამასვე ვკითხულობთ ბერძნულ მენოლოგიონში 11 ოქტომბერს, როდესაც დადებულია ხსენება მეშვიდე მსოფლიო კრების მამებისა. თეოდორე სტოდიელს 194 წერილში (II წიგნი), რომელიც მიმართულია იოანე გრამატიკოსისადმი, ჯერ მოჰყავს აქტები „თეოდორიტე პატრიარქის დროის ანტიოქიის კრებისა“ ხატოთაყვანისცემის შესახებ, შემდეგ კი მეორე ნიკიის კრების ფორმულა“⁶. როგორც ჩანს, ანტიოქიის კრებას ადგილი ჰქონდა მეშვიდე მსოფლიო კრებამდე, აქედან—თეოდორიტე პატრიარქად ყოფილა 787 წლამდე. ამრიგად, ევტიქის ცნობა, რომ თეოდორიტემ ანტიოქიის საპატრიარქო ხალიფა ჰარონ-ალ-რაშიდის მერვე წელს დაიკავაო, სწორი არაა. უნდა აღინიშნოს, რომ ევტიქი სხვა შემთხვევაშიც სცოდავს ისტორიული სინამდვილის წინაშე; ამას ხაზს უსვამს მისი გამგრძელბელი იაკობ ანტიოქელიც, რომელიც ამბობს: „მე განზრახვა მქონდა შემესწორებინა ევტიქის შრომა და შემეტანა შიგნითი

¹ Müller, Der Islam I, 497. St. Lane-Poolo, The mohammadan dynasties, 12.

² Le-Quien, Oriens christianus II, col. 746.

³ თ. ყორდანი, საეკლესიო მუხეუმის ხელნაწერთა აღწერილობაში (Описание II, стр. 159) ამბობს: „ტიმოთე ცხოვრობდა ანტიოქეს (sic) მახლობლად პატრიარქი თეოდორიტესა და არაბების ბატონობის დროს“. ამ ცნობის მიხედვით P. Peeters-ი, რომელიც თვით ტიმოთეს „ცხოვრებას“ არ იცნობს, ფიქრობს, რომ ტიმოთე მეცხრე საუკუნის დამდეგს ცხოვრობდაო (S. Hilarion d'Iberie, Analecta Bollandiana t. XXXII, p. 240, not. 1); უეჭველია, მას მხედველობაში აქვს ევტიქის ქრონოლოგია.

⁴ Oriens christianus II, 746—747.

⁵ Димитрий Ростовский, Четьи-Миней, февраль, стр. 444—445, 1905 г. Москва.

⁶ Migne, Patr. Gr. t. 99, col. 1592 ABC.

ცნობები, რომელთა შესახებ ის სდუმს ანდა ბუნდოვანად ლაპარაკობს, მინდოდა შემეცვალა იმაში ის, რაც მან არიე-დარია, სწორად ვერ გაიგო და გადმოგვცა არათანხმად ქეშმარიტებისა“¹. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას ანტიოქიის საპატრიარქოს შესახებ: მისი ცნობები ალექსანდრიისა და იერუსალიმის საპატრიარქოთა შესახებ უფრო სრული და სწორია, ვიდრე ანტიოქიის პატრიარქატის შესახებ; ჩანს, საგანგებო რამ წყაროები მას უკანასკნელის შესახებ არ ჰქონია². ასე რომ ძალაში რჩება მეცნიერებაში მიღებული ქრონოლოგია, რომლითაც თეოდორიტეს პატრიარქობა 777—794 წლებში მოდიოდა³; აქედან, ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ მოთხრობილ ამბავს ადგილი უნდა ჰქონოდა 786—794 წლებში.

ხომ არ ეწინააღმდეგება რამეში ტიმოთეს „ცხოვრება“ ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის ისტორიკოსებს? თითქოს შესაძლებელია ორი საწინააღმდეგო მოვლენის აღნიშვნა. პირველ ყოვლისა, ხალიფას ძის შესახებ, რომელიც, თანახმად თხზულებისა, თეოდორიტემ განკურნა, აქ ნათქვამია, რომ ის „მხოლოდშობილი იყო მისი (რაშიდის) და მისსა მიმართ ხოლო აქუნდა სასოება და ყნოსა და სიხარული“. ნამდვილად კი ცნობილია, რომ ალ-რაშიდს ჰყავდა არა ერთი მხოლოდ შვილი, არამედ რამდენიმე, ასე, მაგალითად, აბდალაჰ (ელ-მაჟუნი), მოჰამედ (ელ-ემინი), ყასიმი, ალ-მუტასიმი და სხვ. ამ შემთხვევაში საქმე ისაა, თუ როგორ უნდა გავიგოთ სიტყვა „მხოლოდშობილი“; თუმცა რაშიდს რამდენიმე ვაჟი ჰყავდა, მაგრამ ყველა ისინი ნაშობნი იყვნენ მხეველებისა და ხარკებისაგან, მხოლოდ ერთი, მოჰამედი (ელ-ემინი), დაიბადა კანონიერი ცოლის, პრინცესა ზუბეიდასაგან. ექვი არაა, ეს მოჰამედი, რომელიც იშვა არა მხოლოდ კანონიერის, არამედ ამასთან ერთად უაღრესად საყვარელი ცოლისაგან, რაშიდს ყველა ვაჟზე მეტად უყვარდა. მართლაც, როგორც ცნობილია, ზუბეიდას გულისათვის, რომელსაც მასზე დიდი გავლენა ჰქონდა, რაშიდმა თავის ნემკვიდრედ დანიშნა არა აბდალაჰი, რომელიც სპარსელი მხეველისაგან იშვა, არამედ მოჰამედი, თუმცა უკანასკნელი ორი თვით უმცროსი იყო პირველზე⁴. ვინაიდან კანონიერისა და ყველაზე უფრო საყვარელი ცოლისაგან რაშიდს სხვა ვაჟი არ ჰყოლია, მას შეეძლო მოჰამედისათვის „მხოლოდშობილი“ ეწოდებინა. ასე რომ ამ თხზულებაში „დედოფლად“ უნდა ზუბეიდა ვიგულისხმოთ, „მხოლოდშობილი“ ძედ კი, რომელიც თეოდორიტემ განკურნა, მოჰამედი; უკანასკნელი ხალიფობდა თავისი მამის შემდეგ ელ-ემინის სახელით (809—813 წლ.).

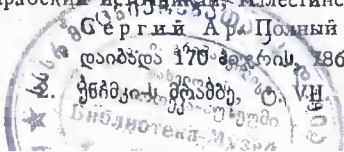
მეორე თითქოსდა წინააღმდეგობა თავს იჩენს ჰარონ-ალ-რაშიდის საეკლესიო პოლიტიკაში. არაბთა ისტორიკოსების ცნობით, 191 ჰიჯრამდე (806 წლ. 17 ნოემბერი—807 წლის 5 ნოემბერი) ქრისტიანთა მდგომარეობა ხალიფატში დამაკმაყოფილებელი იყო, არავითარ დევნა-შევიწროებას ისინი რაშიდისაგან

¹ Акад. В. Розен, Василий Болгаробойца, стр. 616, Петербург 1883 г.

² Н. Медников, Палестина от завоевания ее арабами до крестовых походов по арабским источникам, Палестинский Сборник т. XVII, вып. 2, кн. 2, стр. 140.

Сергий А. Полный месяцеслов Востока II, стр. 687, Владимир 1901 г.

დაიბადა 178-ჰიჯრის 286—287 წ., გახლს; Müller, Der Islam I, 498—499.

არ განიცდიდნენ¹. ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ კი საქმე ცოტა სხვანაირადაა წარმოდგენილი. ტიმოთე პატრიარქ თეოდორიტესთან საუბარში, ჯერ კიდევ სანამ უკანასკნელს ტყვედ წაიყვანენ, ასე ახასიათებს ქრისტიანთა და აგარიანთა ურთიერთობას: „ეკრძაღე ძვრის-ზრახვასა და მზაკუეარებასა არა ხოლო უხილაგთა მტერთასა, არამედ ხილულთასაცა, ესე იგი არს, რომელნი ესე დამკვდრებულ არიან ეზოთა შინა ჩუენთა აგარეანი, რომელთა მიშეგებისა და აღზუეაგებისა მიზეზ იქმნეს ცოდვანი ჩუენნი; უკუეთუ არა, ვერსადამცა უფლებულ იყენეს ჩუენ ზედა და მეფენი ივი მათნი, რომელთა უპყრიეს ქალაქი ჩუენი და უცხო არიან სარწმუნოებისა ჩუენისაგან და მარადის მრისხანებით და გულისწყრომით აღიძვირან ჩუენ ზედა“. ამ მხრივ დამახასიათებელია თხოვნა თეოდორიტესი აღ-რაშიდისადმი მისი შვილის განკურნების შემდეგ: „ბრძანენ გელმწიფებამან თქუენმან, რათა ყოველთა სამთავროთა საბრძანებელისა თქუენისათა წიგნები ნუგეშინის-საცემლად და სალხინებლად მათ შინა მყოფთა ქრისტიანეთა წარეცეს, საცნაურ მყოფელი სიტკბოებით მიხედვისა თქუენისაჲ. ხოლო მღუდელთა და მონაზონთა ყოვლითურთ ხარკისაგან განთავისუფლებაჲ, და ესევეთარისა სიმძიმისა სრულიად შენდობაჲ. ხოლო მესამედ ყოვლისავე ქირისა და ზღვევისაგან განთავისუფლებაჲ ეკლესიათაჲ“. ამ თხოვნას ადგილი ჰქონდა გაცილებით ადრე 806 წლისა. პარონ-ალ-რაშიდი რომ ინდიფერენტულად არ ეპყრობოდა ქრისტიანებს, რომ ის მათ სდევნიდა ქრისტიანობისათვის, ამის შესახებ საკმაოდ არის ნათქვამი ერთერთს ჩემს ნარკვევში² და ეხლა ამის გამეორებას არ შეუდგები. მართალია, ტიმოთეს „ცხოვრებაში“ არის ერთი ადგილი, რომლის მიხედვით აგარიანები თითქოს ძალიან კარგად იყვნენ განწყობილნი ქრისტიანების მიმართ. ერთხელ აგარიანთა მხედრობა გაემგზავრა საბერძნეთისაკენ; ოცი დღის შემდეგ მიადგნენ საბერძნეთის საზღვრებს და დაიბანაკეს მინდორში (აღბათ ეს იყო ერთერთი ჩვეულებრივი თავდასხმა არაბებისა მოსაზღვრე ბიზანტიის ქვეყნებზე). აქ აღმოჩნდა ერთი გოდოლი, რომელზედაც ცხოვრობდა ვიღაც ბერი. ღამით მხედრობას მოესმა გოდლიდან ორი ადამიანის ვალობა; როდესაც გამოირკვა, რომ ერთი მათგანი იყო ტიმოთე, რაც, სიშორის გამო, შეუძლებლად ეჩვენებოდა ყველას, ამირამ უთხრა ბერს: „უკუეთუ ვცნა ჭეშმარიტი, ვითარმედ იგი (ტიმოთე) იყოს არა ურწმუნო ვიქმნე სიტყუათა შენთა, არამედ იყო ჩემ თანა ვითარცა კაცი წმიდაჲ, პატროსანი და შერაცხილი, და ყოველთა მონაზონთა პატივს ესცემდე და კეთილსა უყოფდე, რომელთა იგი პირველ ამისსაცა, და ვიდრე აქამომდე პატივს ესცემდი და კეთილსა უყოფდი და ხარკთა და ჭირთა მათთა წყალობით თანაწარგვჭდიდე და აღუსუბუქებდე“. მაგრამ ეს მაშინ იყო, ოდეს „გამოჩნდა ბრწყინვალე ესე მთიები“ ტიმოთე, ესე იგი—როდესაც მან სვეტზე დაიწყო მოღვაწეობა, ეს კი მან დაიწყო აღ-რაშიდის გამეფებამდე; რაშიდამდე კი, ხალიფა აღ-მაჰდისა

¹ К. Кекелидзе, *Житъе и подвиги Иоанна, католикоса Урхайского, Христ. Восток II*, вып. 3, стр. 305.

² *Ibid*, стр. 305—306.

(775—785) და ალ-მანსურის (754—775) დროს, იბნ-ან-ნაკაშის ცნობით, ქრისტიანთა მდგომარეობა მართლაც ხელსაყრელი იყო მათთვის¹.

ამრიგად, ჩვენი ძეგლის ცნობები არ ეწინააღმდეგება საქმეთა ნამდვილ ვითარებას ალ-რაშიდის დროს. მართალია, ისტორიას არ შემოუწინახავს ზუსტად ამ ძეგლში აღწერილი ფაქტი, მაგრამ იმაში, ისტორიაში, შეიძლება მოიძებნოს ზოგი რამ ისეთი, რაც ამ ფაქტს ამართლებს და ადასტურებს.

გრიგოლ ბარ-ებრეი აბუ-ფარაჯი (XIII ს.) თავის „სირიის ქრონიკაში“ გადმოგვცემს, რომ «Georgium, jacobitarum patriarcham, Theodoretum Graecorum, ac Iacobum Nestorianorum in carcerem esse conjectos jussu califae Bagdadensis, variorum criminum accusatos, quos Cyprianus, Nisibis Nestorianorum episcopus, dimitti imperavit, quum Isae medici litteras quibus vitam califae in manu sua esse jactabat, ut munera a christianis pro suorum antistitum liberatione extorquerat, eidem califae bona fisco addidisse, ac patriarchas libertate donasse, nono postquam in eo inclusi fuerant anno»². ბუნებრივია ვიკითხოთ: ხომ არ იმყოფება ეს მოწმობა რაიმე კავშირში, თუგინდ წყაროთა ერთობის ხაზით, ჩვენი ძეგლის ცნობასთან იმის შესახებ, რომ თეოდორიტე პატრიარქს ბრალი დასდევს, რის შედეგად ის ციხეში ჩასვეს და მერე გაათავისუფლეს?

ამ ძეგლის მოთხრობაში თეოდორიტეს მიერ ხალიფას შვილის განკურნების შესახებ გვესმის გამოძახილი ისტორიულად დამოწმებული ფაქტისა, რომ ჰარონ-ალ-რაშიდის დროის სამაჰმადიანო სახელმწიფოში, და მის კარზედაც, ქრისტიანებს, როგორც ექიმებს, გავლენიანი ადგილი ეკავათ. მედიცინაში კიდევ არ დაეკარგა გავლენა და მნიშვნელობა სკოლას, რომელიც დაარსებულ იქნა სასანიდების დროს ჯუნდეიშაპურში; ამ სკოლის წარმომადგენელი გაბრიელი, ბოხტ-იშუს შვილი, რამდენჯერმეა მოხსენებული ტაბარის მიერ როგორც ექიმი და დაახლოებული ჰარონ-ალ-რაშიდთან³, რომელიც თითქოს მის მიერ იქნა მოწამლული ელ-ემინის რჩევით⁴. მართალია, გაბრიელი ეკუთვნოდა ნესტორიანთა ბანაკს, რომელიც მუდამ სცდილობდა დაეჩრდილა სასახლეში შელკიტები, მაგრამ ალ-რაშიდის დროს იყო პერიოდი, როდესაც ხალიფას კეთილგანწყობილება უკანასკნელთა მხარეზე გადავიდა. ამ შემთხვევაში საგულისხმოა ამბავი, რომელსაც გადმოგვცემს პატრიარქი ევტიქი თავის ანალებში (p. 409—410) და რომელიც მოტივით ძალიან მოგვაგონებს ჩვენი ძეგლის მოთხრობას. ალ-რაშიდს მისმა ძმამ აბდულამ, ეგვიპტის მმართველმა, „აჩუქა ეგვიპტელი ქალი; ის მეტად მშვენიერი და ლამაზი იყო, ამიტომ რაშიდს ძალზე შეუყვარდა. ეს ქალი ერთხელ მძიმე ავად გახდა, ექიმებმა დაუწყეს წამლობა, მაგრამ უშედეგოდ“. რაშიდმა, სხვების რჩევით, აბდულას შეუთვალა—გამოეგზავნა მისთვის ეგვიპტედან ექიმები. „მაშინ აბდულამ დაუძახა ალექსანდრიის მელკიტთა პატრიარქ ბალატიანეს, ძალზე დახელოვნებულ ექიმს, გააცნო მას

¹ Н. Медников, Палестина от завоевания ее арабами... II, кн. I, стр. 743—747.

² Le-Quien, Oriens christianus II, 747.

³ Акад. В. Бартольд, Карл Великий и Харун-ар-Рашид, Христ. Вост. I, 92.

⁴ Müller, Der Islam, t. I, S. 480, 497, Anmerk. I.

ქალის ვინაობა და ავადმყოფობა და გაისტუმრა ალ-რაშიდთან. ბალატინემ წაიღო თან ეგვიპტური ხმელი პური და მარილიანი თევზი“. როდესაც ავადმყოფმა შეკამა პური და თევზი, განიკურნა. „ალ-რაშიდმა აჩუქა პატრიარქ ბალატინეს ძალიან ბევრი ფული და გამოაქვეყნა ბრძანება, რათა მას დაბრუნებოდა ყველა ეკლესია, რომელნიც მას წაართვეს და ჩამოართვეს იაკობიტებმა. ბალატინე დაბრუნდა ეგვიპტეში და დაიბრუნა იაკობიტთაგან მრავალი ეკლესია“¹.

ამრიგად, ცნობები ტიმოთეს ცხოვრების იმ პერიოდისა, როდესაც ის სვეტზე იმყოფებოდა, სავსებით გამართლებულია არსებითს ნაწილში ალ-რაშიდის ეპოქით. თუ ტიმოთეს მესვეტეობის დასაწყისს ჩვენ დაახლოვებით 780—786 წლებში დავდებთ, შესაძლებელი გახდება დაახლოებითვე ვაჩვენოთ მისი დაბადების დრო. საქმე ისაა, რომ, როდესაც მან სვეტზე დაიწყო ცხოვრება, ის ორმოცდაათამდე წლის მაინც იქნებოდა შემდეგი ანგარიშით: ოცი წლის დაახლოვებით (როდესაც ქორწინების ჰასაკში შევიდა) იერუსალიმში გაიპარა, 27 წელს აქაურ მონასტერში ცხოვრობდა, სამს წელიწადს მაინც მოანდომებდა იერუსალიმიდან სამშობლოში დაბრუნებას, თუ მხედველობაში გვექნება, რომ ამ დაბრუნებისას ის საკმაოდ ხანგრძლივად შეჩერდა ორს მონასტერში: მარონიტებისა და იმ სოფლისაში, სადაც აღიზარდა (20+27+3); მაშასადამე, დაბადებულია ტიმოთე დაახლოვებით მერვე საუკუნის ოცდაათიან წლებში, გარდაცვლილა ამ საუკუნის გასულს თუ მეცხრე საუკუნის დამდეგს².

IV. თხზულების ორიგინალი და გერმანული მისი თარგმანი.

სხვა წყაროთა ცნობები ტიმოთეს შესახებ

თხზულების პირველი ნაწილის ბოლოში, იქ, სადაც იწყება მოთხრობა ტიმოთეს „სასწაულთა“ შესახებ, ვკითხულობთ: „რამეთუ მარტივად და ლიტონად ვპოვეთ აღწერილად ცხოვრებად მისი სარკინოზულითა წერილითა და მოსწრაფე ვიქმენით ბერძნულსა ენასა თარგმანებად მისსა“. აქედან ჩვენ ვტყობილობთ, რომ ეს თხზულება თავდაპირველად დაწერილი ყოფილა არაბულ ენაზე („სარკინოზულითა წერილითა“), ხოლო არაბულიდან უთარგმნიათ ბერძნულად; ეს ცნობა, საცილობელი არაა, ბერძენ მთარგმნელის მიერაა შეტანილი თხზულებაში. თუ მხედველობაში გვექნება, რომ ჰაგიოგრაფი ტიმოთეს „ახალსა საკვირველთმოქმედს“ უწოდებს, შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ „ცხოვრება“ დაწერილია ტიმოთეს გარდაცვალების უმალ, არა უგვიანეს, უნდა ვიფიქროთ, მეცხრე საუკუნის პირველი მეოთხედისა. ავტორი მისი, ჩანს, კარგი მცოდნეა საეკლესიო ლიტერატურისა ზოგადად, კერძოდ კი ჰაგიოგრაფისა: ის იჩენს, სხვათა შორის, წინადროის ორი სირიელი მესვეტის, — სვიმონ ჰალაბელის და

¹ Н. Медников, Палестина от завоевания ее арабами... стр. 278—279.

² ყოველ შემთხვევაში, მერვე საუკუნის ოთხმოციანი წლების მიწურულში, როდესაც ალ-რაშიდი თეოდორიტეს თავსა ჰკვეთდა, ტიმოთე „მოხუცადა“ („მხცოვანი თმითა“) წარმოდგენილი.

სვიმონ შავმთელის, — ნაცნობობას; თავისი შრომა მას აუწყავია ისე, როგორც ამას ვხედავთ დასახელებულ მესვეტეთა „ცხოვრებაში“: პირველად გადმოგვცემს ზოგად ბიოგრაფიულ ცნობებს ტიმოთეს შესახებ, მერე კი — დაწერილებით, ცალკე თავებად, მის „სასწაულებს“. საფუძვლიანად იცნობს ის ბიბლიასაც, საიდანაც მას შემოაქვს სახეები, სურათები, მეტაფორები, პარალელები და მონერჩებული ციტატები თავისი აზრისა და შეხედულების დასადასტურებლად. ეს კიდევ ცოტაა, ტიმოთეს ცხოვრების ძირითადი მომენტები მას აუშენებია ბიბლიურ ეპიზოდთა საფუძველზე; ასე, მაგალითად, ტიმოთეს მშობლებს „ველოვნებად აქუნდა საქმე ქუეყანისაჲ მსგავსად ადამ პირველქმნულისა შემდგომად ურჩებისა“. ტიმოთეს გაპარვას უცხოეთში, აღზრდას და საშობლოში დაბრუნებას თავისი ერის ნუგეშისაცემლად და დასახმარებლად ავტორი ადარებს მოსეს ცხოვრების ამბებს. ტიმოთეს დის მოთქმა-გოდებაში მისი დაკარგვის გამო გვესმის იაკობის ტირილი მისი შვილის იოსების დაკარგვის გამო. როდესაც ტიმოთე გამოუცხადებს თავის თავს ძმებსა და დას, გვაგონდება სცენა იოსებსა და მის ძმებს შორის ეგვიპტეში. თავისი ცხოვრების ზოგიერთი საზებით ტიმოთე უსწორდება, სჯობნის კიდევაც, იოსებს, დავითს, სამსონს, იობს და დანიელს. ანაზდეული გადასვლა მისი ანტიოქიიდან სინას მთაზე და უკანვე მობრუნება (10 სასწ.) შედარებულია ამბაკო წინასწარმეტყველის სასწაულებრივ გადასვლასთან პალესტინიდან ბაბილონში დანიელთან, რომელიც ორმოში იმყოფებოდა ლომებთან ერთად და სხვ. ჰაგიოგრაფი იცნობს აგრეთვე ფილოსოფიას, მალნიტის თვისებას, წარმოდგენა აქვს ზღვის სირინოზთა შესახებ, — ერთი სიტყვით, უცხო არაა მისთვის, თანახმად ჰაგიოგრაფიაში მიღებული ტერმინისა, „გარეშე“, ესე იგი — ამქვეყნიური სიბრძნე და ცოდნა.

ყველაფერი ეს არ ურიგდება ამ თხზულების ბერძნულ ენაზე მთარგმნელის შემომოყვანილ სიტყვებს, ვითომც თხზულება თავდაპირველად „მარტივად და ლიტონად“ იყო დაწერილი. იბადება საკითხი: ხომ არ გადაამეტაფრასა ბერძენმა მთარგმნელმა „მარტივად და ლიტონად“ დაწერილი არაბული დედანი? მაგრამ საქმე ისაა, რომ თვით ბერძენი მთარგმნელი ასე ახასიათებს თავის შრომას: „მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად მისსა არა მძლავრებითა და შემკობითა სიტყუათაჲთა, რომელთა მიერ არცა ერთი იპოების კეშმარიტებაჲ, არამედ ლიტონად, ვითარცა უფალმან მომცა სიტყუაჲ, რომელი იგი არს ყოველთა კეთილთა მიზეზი. რამეთუ ჩუენ არცა თუ გუაქუნდა ძალი სიტყუსაჲ შემსგავსებული, დაღაცათუ ფრიად გუენება, რომელნი ესე უსწავლელ ვართ და უმეცარ. ხოლო განგრძობილთა და განფენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერაჲ ვირჩიეთ, რათა არა საწყინო იქნეს მსმენელთა“. როგორც ვხედავთ, ამგვარი დახასიათება უფრო ნაკლებად ურიგდება მეტაფრასტული ლიტერატურის ტრადიციებს და მეტაფრასტების მუშაობას. ამიტომ უფრო ახლო ვიქნებით სიმართლესთან, თუ სიტყვებს: „მარტივად და ლიტონად“, — შევხედავთ, როგორც ჩვეულებრივს, *ad maiorem Vitae gloriam* წამოშროლილ რეპლიკას, და მთელს თხზულებას, ყველა მისი ღირსება-ნაკლოვანებით, ვიცნობთ არაბ ჰაგიოგრაფის ნაწარმოებად.

ბერძენი მთარგმნელის ზემომოყვანილ დახასიათებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს თარგმანის terminus ad quem დასადგენად. იკონოკლასტურ მოძრაობათა დროს გაყინული ლიტერატურული შემოქმედება ბიზანტიისა მეცხრე საუკუნის ნახევრიდან განსაკუთრებული ძალღონით იჩენს თავს; ხატთაყვანისმცემლობის აღდგენის შემდეგ იწყება ლიტერატურის აყვავებაც. ეპოქის სულმა გამოიწვია ასპარეზზე რიტორთა მთელი რიგი, რომელნიც ფორმასა და გარეგნობას პირველს ადგილზე აყენებდნენ თავიანთ ნაწარმოებებში. ესლა იწერება ისეთი „ცხოვრებანი“, რომლებშიაც სამი-ოთხი ფაქტიური მასალა, — დევითი: multa, sed nihil, — რიტორიკული ენაწყლიანობის განუჭკვრეტელ ბურუსშია გახვეული¹. ბერძენ-მთარგმნელის სიტყვებში, რომ მან თავისი თარგმანი შეასრულა „არა მძლავრებითა და შემკობითა სიტყუათაჲთა, რომელთა მიერ არცა ერთი იპოების ჭეშმარიტებაჲ, არამედ ლიტონად“, რომ მან აღიძრია „განგძობილთა და განფენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერაჲ, რათა არა საწყინო იქმნეს მსმენელთა“, — ჩვენ გვესმის პროტესტი იმდროინდელ ჰაგიოგრაფიულ მწერლობაში გაბატონებული მიმართულების წინააღმდეგ, აქ ჩვენ ვხედავთ თავისებურ სატირას ამ მიმართულებაზე. ამ პროტესტის გათვალისწინებით ბერძნული თარგმანი ტიმოთეს „ცხოვრებისა“ უნდა გაჩენილიყო არა უადრეს მეცხრე საუკუნის ნახევრისა, უფრო სწორად — მის გასულს, როდესაც ზემოაღნიშნული რიტორიკული მიმართულება თავის კულმინაციურ პუნქტს აღწევს. მაგრამ ეს იყო პროტესტი წინააღმდეგ ლიტერატურული ტონისა, რომელიც გაბატონებული იყო სასახლეშიც, საზოგადოებრივ ავდიტორიებშიც და ეკლესიებშიც; ეს იყო დაცინვა-გაჭირდვა თანამედროვეობისა, მით უფრო შეურაცხყოფელი, რომ დამცინველ-გამჭირდველი იყო კაცი, თანახმად შისი საკუთარი განცხადებისა, „უსწავლელი და უმეცარი“, რომელსაც „არცა თუ აქუნდა ძალი-სიტყუისა შემსგავსებული, დადაცათუ ფრიად ენება“. იქნება ეს იყოს მიზეზი იმისა, რომ ბერძნულ ენაზე არ შენახულა არამც თუ თხზულება, — მთლიანად თუ ექსცერპტულად, — არამედ უბრალო ხსენებაც კი ტიმოთესი. ასეთი პროტესტით და გაჭირდვა-დაცინვით შეურაცხყოფილმა თანამედროვეობამ ხომ არ შეახო მას ხელი და არ მოსპო ის უმაღლე, როგორც კი გაჩნდა ის ბერძნულ ენაზე? მეცხრე-მეათე საუკუნეში ეს ხომ ჩვეულებრივი მოვლენა იყო: საკმარისი იყო ესა თუ ის თხზულება არ მოსწონებოდა რომელიმე პარტიას თუ დიდ პერსონას, არას გნებობთ მთელი ეპოქის შესახებ, რომ ის უღმობელი აუტოდაფეს მსხვერპლი გამხდარიყო. მოვიგონოთ, მაგალითისათვის, რა ბედს უმზადებდა იმპერატორი ბასილი II სვიმეონ მეტაფრასტის ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებს², გინა თუ რა ბედი ეწია პატრიარქი მეთოდის „ცხოვრებას“, რომელიც დაწე-

¹ X. M. Лопарев, Византийские жития святых VIII—IX веков; შისივე, — Житие Евдокима, Известия Русского Археол. Института в Константинополе, т. XIII, стр. 161—162, 184.

² К. Кекелидзе, Симеон Метафраст по грузинским источникам (Труды Киевской дух. Академии, февраль 1910 г.).

რილი იყო სიცილიელ მთავარებისკოპოზის გრიგოლ ასვესტის მიერ¹. როგორც არ უნდა იყოს, ბერძნულ ენაზე ტიმოთეს შესახებ ჯერჯერობით არავითარი ცნობა არ ჩანს; ერთადერთი მოწმობა მის შესახებ, რომელიც მეცნიერების განკარგულებაშია, არაბული წყაროებიდან მომდინარეობს.

1874 წელს ცნობილმა რუსმა მეცნიერმა პ. უსპენსკიმ გამოაქვეყნა ანტიოქიის პატრიარქთა სია (Список повременных патриархов Антиохийских), შედგენილი 1767 წლის მახლობლად მღვდლის მიხეილ ბრეკის მიერ². უკანასკნელი ასე იწყებს პატრიარქების სიას: „უწყებულ იყავთ, რომ მე, მდებარე მღვდელმა მიხეილ ბრეკმა, რომელსაც მსურდა მქონოდა ექვმიუტანელი ისტორია პატრიარქების, მღვდელმთავრების და მეფეების და რომელიც ვიწერდი ხოლმე საეკლესიო მოთხოვნებს, ვიპოვე ერთი წიგნი ანტიოქიის პატრიარქის მაკარისა, რომელშიც ვიხილე სახელები და საქმენი დიდის ღვთის ქალაქის, ანტიოქიის, უნეტარესი პატრიარქებისა და გადმოვწერე ისინი აქ, რათა ყოველმან მკითხველმან მომიხსენოს მე ღვთის წინაშე საზღაურის იმედით“. პატრიარქის მაკარის სია, გადმოღებული მიხეილის მიერ, მოყვანილია ანტიოქიის მე-110 პატრიარქ იოანემდე, ან მე-11 საუკუნის ბოლომდე³. მასასადამე, მაკარი პატრიარქს (1648—1672) ეკუთვნის აქ, ამ სიაში, მოთავსებული ცნობები თეოდორიტეს შესახებ, რომელსაც ამ სიით მე-85 ადგილი უკავია ანტიოქიის პატრიარქთა შორის, სახელდობრ: „რაშიდის ბაღდადში ხალიფობის მერვე წელს ანტიოქიის პატრიარქად გახდა თეოდორიტე, დღეთა შინა ღირსისა ტიმოთესა; რომელიც კესარიის თემის კამახოსტიდან (არაბულად Kiahista) იყო. ტიმოთე მოციქულების პირით უკრძალავდა ამ პატრიარქს მისგლა-მოსვლას ბრწყინვალე ეტლით, რომელშიც ექვსი ცხენი იყო ხოლმე შებმული; თუ არ, დაიშლი ასეთ მედიდურებას, ემუქრებოდა ის მას, ხალიფა რაშიდი განგირისხდება, დიდ პარასკევს დაგიჭერს და დაგსჯისო. პატრიარქმა არ ყურადილო ღირსი კაცის დარიგება, რისთვისაც დიდ პარასკევს რაშიდმა მართლაც დაიჭირა ის. ბაღდადისაკენ წაყვანილმა პატრიარქმა გზაზე შეუხვია ღირს ტიმოთესთან და ლოცვა-კურთხევა სთხოვა მას. როდესაც ის მიიყვანეს ქალაქში და წარუდგინეს რაშიდს, ხალიფამ ბრძანა მისი მოკვლა, მაგრამ სწორედ ამ დროს გამოცხადდა იქ ღირსი ტიმოთე, რომელმაც სასწაულებრივ გაათავისუფლა პატრიარქი და, მონანიებული ქედმაღლობაში, დააბრუნა თავის კათედრაზე. თეოდორე პატრიარქად იყო 17 წელიწადს და გარდაიცვალა. მისი ამბავი მოთავსებულია ღირსის ტიმოთეს „ცხოვრებაში“. როგორც ვხედავთ, პატრიარქ მაკარის კიდევ ჰქონია ხელთ ტიმოთეს „ცხოვრება“⁴, თუ არ ვიფიქრებთ, რომ ეს ცნობა მან მოიპოვა არა ამ „ცხოვრები-

¹ X. Лопарев, Византийские жития святых VIII—IX в. Византийский Временник, т. XVIII, отд. I, стр. 6—7.

² Труды Киевской духовной Академии 1874 г. Июнь.

³ მაკარის სია ეთანხმება ევტიხისას და, მგონია, იმაზე უნდა იყოს დამყარებული; განსხვავება მათ შორის ასეთია: ევტიქი თეოდონესათვის (იგივე თომა) უჩვენებს 20 წლის პატრიარქობას, მაკარი კი (მისი ცხრილით—მე-76 პატრ.) 18-ს; ევტიქი არ იცნობს მაკარის 77, 78, 79 პატრიარქებს, სახელდობრ: სტეფანე IV, გიორგის და თეოფილაქტე II.

⁴ ერთერთს ქრისტიანული შინაარსის არაბულს ხელნაწერ კრებულში, რომელიც 1910 წელს მოუპოვებია რუსეთის არქეოლოგიურ ინსტიტუტს კონსტანტინოპოლში, მოთავსებული ყოფილა, სხვათა შორის, „სასწაულნი ტიმოთესნი“ (Византийский Временник, т. XVIII,

დან უშუალოდ, არამედ იმ პირთაგან, რომელთაც ის თავის წყაროდ სთვლის, მაგალითად, იაქია ანტიოქელის შვილის საადისაგან, ანდა ნიკონ შავმთელისაგან. ვისაც არ უნდა ეკუთვნოდეს ეს ცნობა, პატრიარქ მაკარის თუ სხვა ვინმეს, ერთი ცხადია, ის ამოღებულია ტიმოთეს „ცხოვრებიდან“ შემდეგი უმნიშვნელო ვარიაციებით: ტიმოთეს სამშობლოდ აქ დასახელებულია არა ანტიოქიის ოლქი, არამედ კესარიის; პატრიარქ თეოდორიტეს ტიმოთე აფრთხილებს არა უშუალოდ, არამედ მოციქულების პირით; მას რაშიდის ჯარისკაცები შეიპყრობენ არა დიდ ხუთშაბათს, არამედ პარასკევს; დასასრულ, მაკარი არას ამბობს პირდაპირ, რომ თეოდორიტემ განკურნა ხალიფას შვილი, თუმცა ტიმოთეს იქ „სასწაულთმოქმედება“ შეიძლება ამ მომენტსაც გულისხმობდეს.

სხვა ცნობები ტიმოთეს შესახებ ჩვენ არ მოგვეპოვება; ლიტურგიკულ წიგნებშიც კი არაფერია მის შესახებ, არც მთლიანი „განგება“, არც უბრალო „ხსენება“ მისი, მიუხედავად იმისა, რომ „ცხოვრება“ განკუთვნილი იყო „სვი-ნაქსარულ საკითხავად“ ღვთისმსახურებისას. მართალია, „ცხოვრების“ ქართულ ნუსხებში შემონახულია ორი თარიღი მისი „ხსენებისა“: 28 იანვარი და 21 თებერვალი¹, მაგრამ ეს გაორება თავისთავად უჩვენებს, რომ თავდაპირველად აღნიშნული „ხსენება“ არ ემთხვეოდა არც ერთს ამ რიცხვს. დადება ამ ხსენებისა ნაჩვენებ რიცხვებში მომხდარა შემდეგ, როდესაც ეს „ხსენება“ დაეწეებას მიეცა; ამ შემთხვევაში ზოგმა ის 21 თებერვალს მიაკუთვნა, რადგანაც ამ დღეს დადებულია „ხსენება“ მეორე ტიმოთესი, სიმვოლელისა, მცირე აზიის ოლიმპზე (გარდაიცვალა IX საუკუნის დამდეგს), სხვებმა—28 იანვარს, პირველ ყოვლისა იმიტომ, რომ ერთი „სასწაული“ ჩვენი ტიმოთესი შესრულებულია იანვარში (8 სასწ.), მეორედ იმიტომ, რომ 28 იანვარს დადებულია „ხსენება“ სირიის სხვა მოღვაწეებისაც, როგორც, მაგალითად, ეფრემ ასურის და პალადი მეუღაბნოელისა სირიის ანტიოქიის მახლობლად (IV საუკ.).

V. ცნობები თხზულების ქართული თარგმანისა და ნუსხების შესახებ

სიტყვები—„რამეთუ მარტივად და ლიტონად ვპოვეთ აღწერილად ცხოვრებად მისი სარკინოზულითა წერილითა და მოსწრაფე ვიქმნენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად მისსა“,—ეჭვს არ სტოვებენ იმაში, რომ ამ თხზულების ქართველ მთარგმნელს ხელთა ჰქონდა არა არაბული დედანი, რომელშიაც, იგულისხმება, ასეთს სიტყვებს ადგილი არ ექნებოდა, არამედ ბერძნული მისი თარგმანი. როდის და ვის მიერაა ეს თხზულება ქართულად თარგმნილი?

იქმ. 3, სტ. 118). საინტერესოა ვიცოდეთ, ხომ არ გვაქვს ამ შემთხვევაში ჩვენ არაბული დედანი ტიმოთეს თუ მთელი „ცხოვრების“ არა, მისი მეორე ნაწილისა მანც, რომელსაც ქართულ თარგმანშიც აქვს საგანგებო, სინგულრით წარწერილი, სათაური: „სასწაულნი წმიდისა ტიმოთესნი“? თუმცა, რასაკვირველია, შეიძლება აქ სხვა რომელიმე ტიმოთე იგულისხმებოდეს.

¹ სამწუხაროდ, ადრინდელი ნუსხები „ცხოვრებისა“ არ აღნიშნავენ მისი ხსენების დღეს; ერთს, ყველაზე ძველს ნუსხაში, თვე და რიცხვი ამოფხეკილია, მეორეში „ცხოვრების“ დასაწყისთან ერთად რიცხვის ჩვენებაც დაკარგულია.

ეჭვიმითანელი და უცილობელი პასუხი ამ საკითხზე ჩვენ არ მოგვეპოვება. დღესდღეობით ცნობილი ხელნაწერები მისი XII საუკუნეზე უძველესი არცერთი არაა და არც რაიმე ცნობას შეიცავს მთარგმნელის შესახებ. მაგრამ, თუ მხედველობაში მივიღებთ თარგმანის ლექსიკურსა და სტილისტიკურ მხარეს, ვერავითარ შემთხვევაში იმას მეთავე საუკუნეს ვერ გადმოვაცილებთ. მისთვის უცხოა ის ნორმები, რომელიც ახასიათებს მეთერთმეტე საუკუნეში დაწყებულს საგანმანათლებლო მოძრაობას ქართულ მწერლობაში, ის უფრო მეთავე საუკუნის მეორე ნახევრის ძეგლებს ენათესავენ.

ამ თხზულებას საქართველოში საკმაოდ დიდი პოპულარობა ჰქონია მოპოვებული, რასაც დღესდღეობით ცნობილი და არსებული ხელნაწერებიც ადასტურებს. ესენია:

I. ხელნაწერი იერუსალიმის საპატრიარქო ბიბლიოთეკისა № 3, ეტრატზე, XII საუკუნისა; ის აღწერილია პროფ. ვ. ბენეშევიჩის მიერ¹, რომელიც მას, თანახმად აკად. ნ. მარისა, მეთავე საუკუნეს აკუთვნებს. მაგრამ საქმე ისაა, რომ, მისივე კვლევა-ძიებით, ეს ხელნაწერი და ხელნაწერი იმავე ბიბლიოთეკისა № 2, რომლიდან ნ. მარმა გრიგოლ ხანძთელის „ცხოვრება“ გამოსცა, ერთისადა-იმავე „თვენის“ ნაწილი და ერთიდაიმავე ხელით გადაწერილი ყოფილან; ხელნაწერი № 2-ის შესახებ კი ნ. მარი ამბობს, რომ ის „едва ли древнее XII века“². შეუძლებელია, ერთი ნაწილი ხელნაწერისა ერთსადაიმავე პირს გადაეწერა X საუკუნეში, მეორე კი მეთორმეტეში. ჩვენს შეკითხვაზე ამის შესახებ აკად. ნ. მარმა თავაზიანად შეგვატყობინა (7.X.1912) შემდეგი: „если, действительно, правда, что №№ 2 и 3 части одной и той же рукописи, то я предпочел бы думать, что я ошибся, называя [для № 3] «десятым» век, а не «едва ли древнее XII века». ტიმოთეს „ცხოვრება“, რომელსაც ამ ხელნაწერში 21a—93b ფურცლები უკავია, იწყება ისე, როგორც ჩვენს გამოცემაში, ხოლო ბოლოვდება ის სიტყვით „გარდაიხდების“, თუ ეს მართლად ბოლოა მისი.

II. ხელნაწერი ყოფილი „საეკლესიო მუზეუმისა“ № 682, in folio, გადაწერილი ნუსხა ხუცურით XIII საუკუნეში ბომბიციანზე, ორ სვეტად, თვითეულში 38 სტრიქონი³; ის დეფექტურია: აკლია თავი და ბოლო, აგრეთვე შუაში საკმაოდ ბევრი ფურცელი. მნიშვნელოვანი რაოდენობა ამ ხელნაწერის ფურცლებისა მოხვედრილა სხვადასხვა ხელნაწერებიდან გადარჩენილ ფურცელთა დასტაში, რომელსაც მუზეუმის კატალოგში უზის № 749⁴. ტიმოთეს „ცხოვრებიდან“ აქ მოხვედრილა ორი ფურცელი (163 და 172), რომელიც ჩვენს გამოცემაში თავის ადგილას № 682-ში. ხელნაწერში, რომელიც ჩვენს თავის დროს ხელახლა გადავნიშნეთ, დღეს 252 ფურცელია, მისი შინაარსი ასეთია:

¹ Христианский Восток, т. I, вып. 1, стр. 65—68.

² Георгий Мерчул, Жизнь Григория Хандзтийского, стр. VII.

³ Ф. Жордания, Описание рукописей Тифл. Церк. Музея, II, 154—155.

⁴ ამის აღწერილობაში თ. ჯორდანია ამბობს: Учение св. Тимофея Чудотворца (Описание II, 209); ალბათ სწლნი (=სასწაულნი) თ. ჯორდანიაშ წიკითხა როგორც „სწავლანი“.

1. ლავსაიკონი (*Λαυσαϊκόν*) პალადი ელენეპოლელისა (ფ. 1—61) მეურსის მოკლე რედაქციისა¹.

2. წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა კასიანე ჰრომისაჲ. თხრობაჲ წესსა და განგებასა ეგვიპტისა და აღმოსავლეთისა მონასტერთა საკრებულოთა (ფ. 61—70. *De institutis coenobiorum*, Migne, PL. XLIX, 53 sqq).

3. მისივე წმიდისა მამისა ჩუენისა კასიანე ჰრომისაჲ მიწერილი ლეონტის მიმართ მოქალაქობისათჳს წმიდათა მამათა სკიტთასა (ფ. 70—79. *Collationes*, Migne—PL. XLIX, 477 sqq).

4. ნეტარისა თეოდორიტე ეპისკოპოსისა კვრის ქალაქისაჲ: ღმრთის-მოყუარებითი თხრობაჲ გინა თუ მოღუაწეთა მოქალაქობაჲ (ფ. 79—155)².

5. მისივე ნეტარისა თეოდორიტეს სიტყუაჲ საღმრთოჲსა სიყუარულისა-თჳს (ფ. 155—162).

6. ცხორებაჲ ღირსისა ტიმოთე საკვრველთ-მოქმედისაჲ (ფ. 163—209).

7. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ წმიდისა მამისა ჩუენისა თეოდორესი, რომელი პირველად მოღუაწებითა განბრწყინდა დიდსა შინა ლავრასა წმიდისა საბაჲსსა და მერმე მთავარებისკობოზ იქმნა ქალაქსა ედესელთასა: აღწერილი ბასილის მიერ დის-წულისა მისისა და ემესელ ეპისკოპოზისა (ფ. 209—245)³.

8. ცხორებაჲ და მოქალაქობაჲ და ღუაწლი წმიდისა მამისა ჩუენისა ათი-ნოგენი მღვდელთმოწამისაჲ (ფ. 245—252)⁴.

III. ხელნაწერი „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ მუზეუმისა № 382, მეცამეტე საუკუნისა, in folio, ეტრატზე; გადაწერილია ორ სვეტად და შეიცავს წლის სხვადასხვა დღის წმიდათა „ცხოვრებას“. ბოლოში არის ტიმოთეს „ცხოვრებაც“, მხოლოდ მე-18 სასწაულიდან, სხვა ყველაფერი დაკარგულია.

¹ К. Кекелидзе, Эпизод из начальной истории египетского монашества стр. 9; прим. I (Груды Киевской д. Академии, февраль 1911 г.).

² ეს არის ე. წ. *Θεοφιλῆς ἱστορίαι* თეოდორიტე კვირელისა, რომელსაც ქართულ მწერლობაში ეწოდება „ფილოთეონ ისტორია“; ამ სახელწოდების შესახებ აქ ვკითხულობთ: „ამას წიგნსა ეწოდების ფილოთეონ ისტორიაჲ. რომელ არს ღმრთის-მოყუარებითი თხრობაჲ. რამეთუ ვითარ იგი კლემასსა და დიოლოლონსა იგივე ბერძული სახელი უწოდიან ქართულადცა. ეგრეთვე ამისათჳს უსაკუთრეს არს წოდებად ფილოთეონ ისტორიაჲ. რომელი ესე თჳთ აღმწერელისა ამისისა თეოდორიტესა-გან სახელდებულ არს ამისდა... ამის მიერ აღწერილისა ამის ფილოთეონ ისტორიაჲსა მოსურნე იყო წმიდაჲ და ღმერთშემოსილი ბერი ჩუენი ანტონი. და მისითა ბრძანებითა და ლოცვითა ითარგმნა ესე“. (ფ. 79—80).

³ Помяловский, Житие Феодора, архиепископа Эдесского, Петерб. 1892 г.

⁴ სტატები 7 და 8 თ. ჟორდანის კატალოგში, სტამბის დაუდევრობის თუ კორექტორის უყურადღებობის გამო, შეადგენენ ხელნაწერის № 684 დაბოლოებას (Описанце II, стр. 159—160 E, Ж, З, И). ასო 3-ს ქვეშ ჟორდანია აღნიშნავს, როგორც განსაკუთრებულ სტატიას, „мученическую смерть от царя персов Иоанна; вет начальных и последних листов; жизнеописание обстоятельное, увлекательное и неизвестное церковной истории“ (II, 160). ნამდვილად აქ ჩვენ საქმე გვაქვს თეოდორე ედესელის „ცხოვრებიდან“ ამოღებულ ცალკეულ ფურცლებთან, რომლებზედაც მოთხრობილია გაქრისტიანება ბაბილონის ხალიფას მავის, ადრამელექის მემკვიდრისა, რომელსაც ნათლისღებაში ეწოდა იოანე. მასასადამე, არაფერი ახალი და უცნობი ჰაგიოგრაფიული თხზულება აქ არ მოგვეპოვება.

IV. ხელნაწერი გელათის მონასტრისა № 1 (ჩენი, ჯერ გამოუქვეყნებელი აღწერილობით), 43×28, ტექსტი 29×16, ორ სვეტად, თვითეულზე 33 სტრიქონი, ქალაღზე, 583 ფურცელი; გადაწერილია აფხაზეთის კათალიკოსის ევდემონ I (1543—1578) დროს. შეიცავს თებერვლისა და აგვისტოს თვის წმიდათა ცხოვრებას; 96a—165b. ფურცლებზე მოთავსებულია ტიმოთეს „ცხოვრება“.

V. ხელნაწერი ყოფილი „საეკლესიო მუზეუმისა“ № 105, გადაწერილია „უდაბნოსა გარესჯისასა, მონასტერსა წმიდისა იოანე ნათლისმცემლისასა“ 1697 წელს¹. შეიცავს: 1) კლიმაქს იოანე სინელისას (ფ. 1—204), 2) ტიმოთეს „ცხოვრებას“ (ფ. 205—287) და 3) სვიმონ შავმთელის მესვეტის „ცხოვრებას“ (ფ. 287—413)².

VI. ხელნაწერი ე. ს. თაყაიშვილისა, მხედრული ხელით გადაწერილი XVIII საუკუნის ნახევარში³. ამ ხელნაწერში მეორე ადგილას ვკითხულობთ: „თთუშსა იანვარსა კჳ ცხოვრება წმიდისა და საკვრველთა მოქმედისა ტიმოთესი“. აქ ნამდვილად „ცხოვრება“ კი არაა, არამედ მოკლე ექსცერპტებისგან (სულ 2¹/₃ ფურცელზე in 8), შენიშვნების სახით გადამწერისათვის. ის ასე იწყება: „ტიმოთე ანტიოქელი. პირველად თავად ქრისტიანეთა უწოდა მკვდრთა ანტიოქიისათა: იმისი შემსხმელი არსთა ქმნულებიდა იწყებს, რომელნიმე ამისთჳს იწყებენ ქებასა“. შემდეგ მოჰყვება სათაურები 1, 4, 8, 9, 11, 17, 19, 20, 22, 24, 25, 16, 15 სასწაულებისა. აქ ერთი შენიშვნაა: „უდაბნოში რომ ვიყავი წელსა ქრისტესით ჩლოვ, აგვისტოს, ერთად შეკრებილი წიგნებიდან ამოვწერე“. ამის მიხედვით შეგვიძლია ვიფიქროთ, რომ საქმე გვაქვს ხელნაწერის № 105 ექსცერპტებთან, ვინაიდან, როგორც ვთქვით, ეს ხელნაწერი გადაწერილია დავით გარეჯის უდაბნოში.

აი ყველა დღესდღეობით ცნობილი ნუსხა ტიმოთეს „ცხოვრებისა“... ამათგან ჩვენი გამოცემის საფუძვლად დადებულია საეკლ. მუზ. №№ 82=A და 105=B ნუსხები; გელათის ნუსხა (C) ჩვენ მიერ ნაწილობრივად გამოყენებული, შედარებულია საკუთარი სახელები და ზოგიერთი ცალკეული ადგილები. სხვა ნუსხები მხედველობაში არაა მიღებული, იერუსალიმის იმიტომ, რომ ჩვენთვის ხელმიუწვდომელი იყო, წერა-კითხვის ნუსხა-დეფექტობის გამო, თაყაიშვილის კი—ზემონაჩვენები მიზეზის გამო.

ის სიტყვები, წინადადებანი და აბზაცები, რომელნიც []-ში არიან მოქცეულნი, ნუსხა A-ს აქლია ან დეფექტობის [A-ში დაკარგულია 41, 1—43, 2, 53, 25—58, 17, 63, 10—65, 37, 73, 20—75, 9], ანდა გადმომწერის დაუდევრობის გამო, ისინი შევსებულია B ნუსხიდან.

¹ Ф. Жордания, Описание рукописей Тифлис. Церковного Музея I, 121—122.

² თ. ჟორდანის აღწერილობით შეიძლება იფიქროს ვინმემ, რომ მთელი „ეს წიგნი (მაშასადამე, ტიმოთეს „ცხოვრება“) გადათარგმნილია წმ. ექვთიმეს მიერ ბრძანებითა მამისა მისისა იოანე ივერისა“ (I, 122); მაგრამ ეს შენიშვნა გადამწერისა ეკუთვნის არა „მთელ წიგნს“, არამედ მხოლოდ იოანე სინელის კლიმაქსს.

³ მისი აღწერა იხ. „ძველ საქართველოში“, ტ. II, განყ. 3, გვ. 35—46.

VI. ტექსტის დახასიათება

ვინაიდან ძველი, რომელიც ეკუთვნის უძველესი ქართული მწერლობის უკანასკნელ პერიოდს, შემონახულია შედარებით მოგვიანო დროის ნუსხებით, ჩვენ მოვერიდეთ ტექსტის არქაიზაციას ძველი, კლასიკური ნორმების მიხედვით. მიუხედავად ამისა, გამოცემაში დაცულია ის მცირერიცხოვანი არქაული გარდ-მონაშთები, რომელთაც ვხვდებით ნუსხებში, სახელდობრ:

I. მორფოლოგიური: ა) სახელობითს ბრუნვაში B იძლევა კლასიკურ წაკითხვას „მეუფე“ (87, 16; 99, 36; 112, 33), ნაწილაკი დე A-ში C-თია მოცემული—„უკუნისამდ“ (142, 7, 34; ბ) ნამყო უსრულში ე ი-ს მაგიერ: შემოვიდოდეთ, უწყოდეთ, ვიქცოდეთ (113, 31), ვევედრებოდეთ (113, 8, 33), მიმოვიდოდეთ, ვიქცოდეთ (97, 28-39), მოველოდეთ; გ) ნამყო უსრული მოცემულია უბოლოკიდურხმოვნოდ: ვხედვედ (110, 1), მასწავებდ და განმატკიცებდ და განაქარვებდ მწუხარებათა ჩემთა (110, 2-3), ვგალობდ (135, 15); დ) შემასმენელში, რომელსაც დამატება მხოლოდობითს რიცხვში აქვს, მი გვ-ს მაგიერ: შემეწყალენ ჩუენ (129, 31).

II. სინტაქსური: მასდარის შემდეგ არსებითი სახელის დასმა ა) სახელობითს ბრუნვაში: წარკუეთად თავი (104, 28), ბ) მიცემითში: ძლევად ძლიერებასა (104, 30).

III. ფონეტიკური: ოვ უ-ს მაგიერ; ეს არქაიზმი დაცულია მხოლოდ სიტყვაში „ოვფალი“ და მისგან ნაწარმოებებში.

არასწორი ფორმები, რომელიც გამოცემაში უარყოფილია:

I. ფონეტიკური: ა) შესუსტების გამო ი-ს ძ-დ ქცევა სიტყვაში „საიდუმლო“ (A-ში სისტემატურად), ბ) ხშირი შემთხვევა სიტყვის ბოლოში ა-ს ძ-თი შეცვლისა, გ) სისტემატური შეცვლა ე-სი C-თი უ-სთან ერთად, დ) კხ-ს მაგიერ სიტყვაში „გულისხმა“ და მისგან ნაწარმოებნი, ე) B-ში ს ვჟ, ჩ-ს წინ სიტყვებში: სამსჯავროდსა (76, 37), უსჯულოებისა (127, 26), მაგრამ ყოველთვის „შჯულიერი“, „გამოსჩნდე“ (134, 38), ვ) ორსავე ნუსხაში ყოველთვის იძლმი „იერუსალში“-ს ნაცვლად.

II. მორფოლოგიური: ა) ნათესაობითში ძ-ს გაქრობა: ზეგარდამოსა (51, 4), ბ) მიცემითში ძ: მტერისადათა (102, 5), წინაშე ყოველთადასა (108, 32), გ) მოქმედებითში გაქრობა ძ-სა: შენთათა (96, 2), დ) შემასმენელში ძ-ს გაჩენა, შხად იყო (102, 22), ე) A სისტემატურად სწერს: „თაყუანის სცა“ „თაყუანი სცა“-ს მაგიერ.

ზოგიერთი დამახასიათებელი დიალექტიზმი:

I. ფონეტიკური: 1) ხმოვანთა გამყოფი ბგერის შესახებ ნუსხებს გარკვეული წესი არ გააჩნია, ხან იცავენ მას, ხან არა, წარმოიდგინეთ—ერთსადაიმავე სიტყვაშიც კი; 2) ესევე უნდა ვთქვათ შემდეგი ბგერების შესახებ: ა) ი და ე: სახიდ-სახედ, აგარიანთა-აგარეანთა; ბ) უ და ო: მყუარ-მყუვარ-მყოარ-მყოვარ. 3) A ნუსხა ფ-ს წინაშე უბირატესობას აძლევს ყოველთვის ბ-ს, მაგალითად: განცუფრდა-განცზრდა; მ-ს წინაშე ნ-ს: ჰანბავი (98, 4; 121, 4); 4) სიტყვა „საწუთოა“ და მისგან წარმოებულნი A-ში იწერება რ-თი: „საწუთრო“, აგრეთვე „ურთიერთარს“.

II. მორფოლოგიური: მღე B-ში ყოველთვის უერთდება მიმართებითი ბრუნვის სრულ ფორმას: ვეგაღმღე, რვაღმღე, A-ში კი არასრულს.

ლექსიკა თხზულებისა

როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული, ენა თხზულებისა მსუბუქი და თავისუფალია; მაგრამ, როგორც კლასიკური ხანის ძეგლი, ის შეიცავს მრავალს ისეთ სიტყვას, რომელიც ჩვეულებრივი მკითხველისათვის ყოველთვის გასაგები არაა. ამიტომ საჭიროდ დავინახეთ გამოცემას დავუთოთ ლექსიკონი ასეთი სიტყვებისა (იხ. ტექსტის ბოლოს).

I. Научное значение памятника

Издаваемый памятник представляет собою жизнеописание Тимофея Столпника, сирийского подвижника VIII века. Памятник—в высшей степени любопытный, достойный внимания интересующихся судьбами сирийского или „восточного“ диоцеза.

С изданием этого памятника мы знакомимся с одним новым, неизвестным до сих пор в истории деятелем, игравшим крупную роль в политической и церковно-религиозной жизни сирийцев VIII века.

В издаваемом тексте наука приобретает новый агиографический памятник, интересный, между прочим, и по происхождению своему. Как увидим ниже, сочинение это первоначально появилось на арабском языке, следовательно, перед нами—новый, до сих пор неизвестный, памятник арабско-христианской письменности, которая, будучи пока малоизученною, начинает привлекать, в особенности за последнее время, серьезное внимание в ориенталистической науке.

В памятнике представлена яркая картина сирийского подвижничества VIII века. Здесь мы знакомимся с различными проявлениями его, как, напр., столпничество, киновитство, воскизм и др. История сирийского подвижничества представляет собою в науке область темную и малоразработанную¹. Это в особенности нужно сказать относительно периода, наступившего после тридцатых годов VII столетия, т. е. со времени арабского нашествия. Не оставлены в нем без внимания и другие стороны церковно-общественной жизни сирийцев, терпевших под игом иноверной арабско-мусульманской государственности. Отсюда—несомненное научное значение нашего памятника, являющегося, при скудости подобных источников, специальным, можно сказать, историческим очерком Антиохийской патриархии времен халифа Харун-ар-Рашида.

Правда, в Житии много чудесного,—две части его посвящены описанию „знамений“ Тимофея,—но это не умаляет его научного значения,—не менее ведь чудесного и легендарного в Житии препод. Симеона Столпника (VI в.), но это не помешало известному К. Кумба-

¹ Об этом см. в диссертации Анатолия — „Исторический очерк сирийского монашества до половины VI в.“, стр. I—V, Киев 1911 г.

სხეუ'უ признать за ним культурно-исторический интерес¹; в этой чудесной оболочке сокрыты здоровые зерна историко-бытовой правды и реальных переживаний.

Судя по одному выражению памятника— „потщились перевести на греческий язык“, грузинский перевод сделан с греческого, а не с арабского его подлинника. Когда и кем переведено сочинение на грузинский язык? Для ответа на этот вопрос определенных и бесспорных данных у нас нет. Известные нам списки его едва ли древнее XII века и никаких сведений о переводчике не дают. Но, судя по лексической и стилистической стороне, нет никакой возможности отнести его к эпохе позднее X века; оно совершенно чуждо тех норм, которые характеризуют начавшееся с XI века обновленческое движение в грузинской литературе соответствующего жанра.

Произведение является одним из лучших памятников для изучения древнего литературного грузинского языка; при чтении его пред нами открывается легкий, свободный, классический язык, по местам достигающий наивысшего художественного оформления. Занимательность фабулы, драматическая трактовка сюжета, художественные образы, красивые метафоры и преинтереснейшие картины природы делали его предметом увлекательного чтения в древней Грузии, о чем, между прочим, свидетельствует обилие его списков.

II. Краткий обзор содержания памятника

Родиною Тимофея была Антиохия, называемая в Житии нередко и „градом Божиим“, т. е. Феоподем; собственно он происходил не из самой Антиохии, а из ближайшей к ней деревни Кахустан или Кахуста. Благочестивые и богобоязненные его родители кроме него имели еще двух сыновей и одну дочь; Тимофей был самый младший в семье. Лишившись родителей в младенчестве, Тимофей воспитывался под призором сестры у кормилицы. Когда ему исполнилось семь лет, братья отправили его в стадо овец, но так как он не в состоянии был, по малолетству, выполнять должным образом возложенные на него обязанности, старший брат раз сильно избил его. Следствием этого было то, что Тимофей исчез из родной деревни неизвестно куда. Братья и сестра всполошились, они кинулись искать его, но напрасно, поэтому ими овладело безутешное горе. В особенности убивалась сестра: она искала его по горам, лесам и ущельям, призывая на помощь даже бездушную природу. Каждый день она выходила на распутие и спрашивала прохожих о своем брате. По ее совету братья, чтобы найти уте-

¹ Geschichte der Byzantinischen Litteratur, Auf. 2, S. 145.

шение в горе и духовное облегчение, установили праздники; на эти праздники они приглашали священников, монахов, а также и простой народ и угощали их. Старания их оставались тщетными: никаких известий ни от кого они не получали про исчезнувшего брата. Между тем Тимофей из родной деревни удалился в отдаленнейшее село и остановился в одной благочестивой семье, где его приняли, как родного сына. В селе том была школа и при ней искусный учитель, которому и отдали Тимофея на обучение и воспитание. Тимофей превосходил всех своих товарищей не только в прилежании, но и в благочестии. В часы, свободные от школьных занятий, он уединялся в одну пещеру, где вместе с двумя школьными товарищами он изливал душу в молитве и богомыслии. Когда он подрос и пришел в возраст, воспитатель его, обладавший достаточным состоянием при единственной дочери, предложил ему жениться на последней. Не желая связывать себя брачными узами, но не решаясь огорчить своего благодетеля прямым отказом, Тимофей отпросился у него во Святую Землю, имея скрытое намерение не возвращаться оттуда. Воспитатели с трудом на это согласились и, отпуская его, дали ему спутников, с которыми он должен был вернуться назад. Прибыв в Иерусалим великим постом, они поклонились здесь св. гробу, лобному месту, сиону и всем окрестным святыням, а потом вышли в отдаленнейшие пустыни, побывали в Вифлееме, на Иордане и других местах, а потом, к празднику входа господня, вернулись в Иерусалим, где они пробыли всю страстную седмицу, причем в светлую ночь были свидетелями чудесного получения огня¹. После пасхи паломники, по обыкновению, расходились по домам; последовали за другими и Тимофей и его спутники. Когда они немного отошли от Иерусалима, Тимофей, пользуясь многочисленностью паломников, замешался в толпе и отстал от спутников своих. Последние это во время не заметили, когда же они обнаружили отсутствие его, было уже поздно; Тимофей успел выйти в пустыню, где поражен был жизнью подвижников. Он пришел к одному старцу и просил его облечь его в схиму; тот исполнил его просьбу не сразу, а после продолжительного искуса. После двадцатисемилетнего пребывания в этой пустыне, Тимофей отправился на свою родину. Дорогой он добрался до одного монастыря; узнав, что в нем обитают марониты, он решил остановиться на время у них, чтобы под предлогом изучения зодчества, составлявшего главное их занятие, привести всех их к правой вере. Он так и поступил; за короткое время он успел и ремесло изучить, и еретиков

¹ Об обряде получения «св. огня» см. проф. А. Дмитриевского «Богослужение страстной и пасхальной седмиц во святом Иерусалиме IX—X в.», стр. 406, Казань 1894 г.

обратить. Пустившись в дальнейший путь, он достиг селения, в котором он был воспитан; здесь он поступил в один монастырь и стал предаваться усиленным подвигам. Спустя некоторое время, против воли своей, он отправился в Антиохию в качестве слутника одного старца, по просьбе сего последнего, и попал в родную свою деревню. Как раз в это время братья его справляли праздник в честь св. великомученика Георгия. Увидев странников, они попросили у них остаться на время и принять участие в торжестве. Тимофей понял свое положение и потому, желая остаться неузнанным, решил уйти, но усиленные просьбы братьев вынудили его уступить им. Сестра его, увидев незнакомых странников, по обжновению, припала к ногам их и, обливаясь горячими слезами, стала рассказывать им о своем горе. Тимофей прибег к обычному в церкви христианской явлению, гаданию по книгам священного писания, разогнул евангелие¹ и сказал плачущей сестре, что брат ее жив и что завтра он ей скажет все относительно него. Тимофей много крепился, но здесь повторилось нечто в роде свидания Иосифа с братьями в Египте,—он не выдержал и на другой день открылся своим... Вняв просьбе родных и односельчан своих, Тимофей остался в родной деревне; он поселился в келии, которую выстроили ему братья. Вскоре среди поселян пошли распри и нестроения, так что Тимофей решил бросить их и удалиться в другую страну. Узнав об этом, сельчане упросили Тимофея остаться и обещались исправиться; Тимофей в конце концов оставил свое намерение, только, избегая мирской сутолоки, потребовал, чтобы ему выстроили жилище вдали от деревни. Действительно, в одном ущелии, где находился храм великомученика Георгия, ему выстроили высокий столп, на который возвели его при торжественной обстановке, в присутствии громадного стечения простого народа, священников и монахов. С этих пор начинается столпническая жизнь его, продолжавшаяся до самой смерти его. Вскоре около его столпа закипела монастырская жизнь, ибо желающих спастись под его руководством нашлось много. В числе пришедших к нему оказались и те два мужа, которые сроднились с ним духовно еще в детстве, когда они учились вместе в школе. Он сделал их настоятелями образовавшегося около его столпа монастыря и не прерывал с ними духовной связи, установившейся еще в школе. Одного из них он пережил, причем похоронил его с подобающей честью в при

¹ О гадании по священным книгам см. проф. М. Сперанского: „Из истории отреченных книг. Гадания по Псалтири“, стр. 14—27, 1899 г. В. М. Истрин— „К вопросу о гадательных Псалтирях“ в „Летописи Историко-филологического общества при Новорос. Универс. IX; Византийское отдел. VI, стр. 153—202.

сутствии самого патриарха¹. Взойдя на столп, Тимофей стал разбрасывать лучи своего благочестия далеко за пределами Антиохии; весть о дивной, ангелоподобной жизни и чудесах его разнеслась повсюду. К нему обращались за советом, помощью и утешением не только из Антиохии и родной его деревни Кахусты, но и из других мест, как то: с гор Черной и Каркуль, с предместья Антиохии-Дафны, села Базатуна, городов—Халкидона, Емессы, Илиополя и даже из Персии. Обращались верующие миряне, священники, монахи, епископы, патриархи Антиохийские и неверующие-агаряне. Все находили у него удовлетворение своих нужд и потребностей, никого он не отвергал и никому не закрывал к себе доступа. После продолжительного стояния на столпе, в глубокой старости, он мирно почил, вверив попечению бога пред смертью своих учеников.

III. Эпоха Тимофея Антиохийского

Хотя в сочинении мы не находим хронологических данных, но все же имеем возможность определить, по крайней мере, тот период подвижнической жизни Тимофея, который совпадает с пребыванием его на столпе. В главе XI повествования о „знамениях“ или чудесах Тимофея мы читаем следующее. Так как молва о святости и подвигах Тимофея разнеслась повсюду, то его захотел видеть, между прочим, патриарх Антиохийский Феодорит. Он явился к нему в пышной обстановке, „на колесницах и конях, в светлых облачениях, с большими украшениями и отличиями“. Тимофей остался этим недоволен, так как находил, что все это „чуждо апостольского чина“; к тому же ему было видение, что патриарх Феодорит, похожий с виду на Ефиопа, изгнан был из сонма святых апостолов, облеченных сиянием. Ввиду этого, при прощании с патриархом, Тимофей просил его переменить образ жизни. На это патриарх, напуганный бывшим Тимофеем видением, сразу согласился, но сразу же и забыл свое слово и стал вести прежнюю зазорную жизнь. Поэтому Тимофей призвал его великим постом и сказал, что в наказание за непослушание и недостойную жизнь, он в скором времени, именно в великий четверг, свержен будет с престола и подвергнется многим бедствиям. Патриарх не обратил внимания на это предсказание и в великий четверг стал даже глумиться над преподобным.

¹ В особой духовной близости к нему были также два подвижника: один Папискинского монастыря, а другой—Александрийского. Мы не знаем, где находился Папискинский монастырь, что касается Александрийского, то здесь имеется в виду Александрия, лежавшая на севере от Антиохии, у крайнего северного залива Средиземного моря.

Но в то время, когда он до начала литургии, готовился войти в церковь и приступить к освящению мира, вдруг нагрянули воины, присланные из Вавилона халифом Аароном, по прозванию Раситом, пред которым патриарх был оговорен в разных неблагоприятных поступках; они заковали его в тяжелые цепи и отправились назад, захватив его с собою. Патриарх вспомнил Тимофея; возлагая все свои надежды на него только, он подкупил воинов и добился от них разрешения повидаться дорогой с Тимофеем. Тимофей ему предсказал, что его осудят на смерть, от которой Бог избавит его чудесно, сказал, что через него совершены будут чудеса и знаменья, за что он достигнет больших почестей, и просил все свое влияние употребить на улучшение участи христиан. В напутствие он дал ему елеем и сказал, что этим он будет исцелять больных. Когда воины доставили Феодорита халифу, он осудил его на смерть через усечение мечом. Три палача сменили друг друга и никто из них не мог нанести ему удара; какой то светоносный старец, стоявший рядом с патриархом и видимый только палачами, не давал им дотронуться до патриарха, у одного из них даже высохла рука. Видя все это и решивши, что здесь колдовство, халиф велел ввергнуть его в темницу. Об этом происшествии узнала царица, жена халифа; по внушению свыше, она поняла, что все это совершилось не без божественного вмешательства, потому попросила мужа своего подарить ей жизнь патриарха. Халиф уважил просьбу своей жены и не только освободил патриарха из темницы, но возвел его даже в звание одного из своих придворных. Спустя несколько времени, заболел тяжело единственный сын халифа; усилия халдейских и персидских врачей оказались тщетными. Тогда царица вспомнила Феодорита и, воскресив в памяти мужа чудесное спасение его от грозившей ему смерти, уговорила его обратиться к нему. Явившись к халифу, патриарх сказал, что он силою божьею и молитвами Тимофея исцелит сына его; сказав это, он помазал отрока три раза елеем, который дал ему Тимофей, и ребенок моментально выздоровел. Это чудо, в связи с другим — исцелением тем же елеем сухой руки вышеназванного палача поразило и удивило всех, в том числе и халифа, и расположило многих в пользу принятия веры Христовой. Обрадованный халиф осыпал патриарха всевозможными почестями и обещал ему даже половину царства своего, если только он попросит у него. Но патриарх, помня заповедь Тимофея, отказался от всех подарков и почестей; взамен он выговорил у халифа три существенные льготы для христиан. Затем он стал проситься на свою кафедру; халиф не только выполнил его просьбу, но, отпуская, сказал ему, чтобы он каждый год писал ему о нуждах своих и своих пасомых. Феодорит отбыл в Антиохию; дорогой он счел своим долгом повидаться с Тимофеем, а потом вступил в свой

стольный город, будучи встречен своими пасомыми в высшей степени торжественно.

Вот две исторические личности, при помощи которых мы можем распутать интересующую нас хронологическую проблему, — халиф Багдадский Аарон Расит, или Харун-ар-Рашид, и антиохийский патриарх Феодорит. Харун-ар-Рашид царствовал от 170 гиджры (3 июля 786 г. — 21 июня 787 г.) до 193 (ум. 24 марта 809 г.¹), что же касается Феодорита, то патриарх Александрийский Евтихий (ум. 940 г.) в своих *Анналах* (р. 410—411) говорит о нем следующее: „в восьмом году халифатства ар-Рашида был назначен Феодорит патриархом антиохийским. Он патриаршил 17 лет и умер“². Итак, по Евтихию, Феодорит был патриархом антиохийским с 795 года по 812 год; следовательно, событие, о котором рассказывается в издаваемом памятнике, могло иметь место с 795 по 809 год. Но есть данные, собранные Le-Quien'ом³, говорящие за то, что Феодорит сделался патриархом значительно раньше 795 года; известно, по крайней мере, что в 787 году, когда созван был VII вселенский собор, он уже занимал антиохийскую кафедру. *Исидор*, автор *Жития Тарасия Константинопольского*, говорит: „и вот прибыли (на VII собор) святейший Тарасий, патриарх Константинопольский, и вместе с ним наместники патриаршие, коими были: от Адриана, папы Римского, главный пресвитер Римский Петр и другой Петр-иннок; от Полициана, патриарха александрийского, священноиннок Фома; от *Феодорита антиохийского* и Илии Иерусалимского — священноиннок Иоанн“⁴. То же самое говорится в греческом *Минологии* под 11 октября, когда положена память святых отцов VII вселенского собора. *Феодор Студит* в 194 письме, во 2-ой книге, к Иоанну Грамматику приводит сперва акты „Антиохийского собора при патриархе Феодорите“ об иконопочитании, а затем — формулу второго Никейского собора⁵; отсюда видно, что антиохийский собор происходил раньше VII вселенского собора, значит, Феодорит был патриархом еще до 787 года. Таким образом, сведение Евтихия о том, что Феодорит занял антиохийский престол в восьмом году халифа Харун-ар-Рашида, безусловно недостоверно. Нужно сознаться, что это не единственный случай, когда Евтихий грешит против исторической правды; это подчеркивает и продолжатель его, *Яхья Антиохийский*, когда говорит: „и намеревался исправить Евтихия и прибавить к ней те сведения, о

¹ Müller—Der Islam, t. I, S. 497. St. Lane-Poolo—The mohammadan dynasties... стр. 12.

² Le-Quien—Oriens christianus, t. II, col. 746.

³ Oriens christianus, II, 746—747.

⁴ „Четьи-Миней Димитрия Ростовского“, Февраль, стр. 444—445. Москва 1905 г.

⁵ Migne, PG. t. 99, col. 1592 ABC.

которых он умолчал и не ясно сказал, и изменить в ней те, которые он перепутал и с достоверностью не мог разведать и поэтому изложил несогласно с истиною"¹. В особенности это нужно сказать относительно антиохийского патриархата: сведения его об александрийской и иерусалимской патриархии полнее и подробнее сведений о патриархии антиохийской; повидимому, особых сочинений об этой последней у него не было². Остается придерживаться принятой в науке хронологии, по которой Феодорит управлял Антиохийским престолом с 777 по 794 год³; отсюда, рассказанный в сочинении случай нужно отнести к годам от 786 до 794.

Нет ли противоречий между данными сочинения и историками времен Харун-ар-Рашида? Можно, как будто, указать два таких противоречия. Прежде всего, относительно сына халифа, исцеленного Феодоритом, в сочинении сказано, что „он был *единственный и единокровный* сын его“, между тем известно, что у ар-Рашида было несколько сыновей; так, напр., Абдаллах (Эл-Мамун), Мохамед (Эл-Эмин), Кассим, Ал-Мутасим и др. Дело в том, что выражение „единственный и единокровный“ не нужно понимать буквально; хотя у Рашида и было несколько сыновей, но все они происходили от невольниц и наложниц, только один, Мохамед (Эл-Эмин), родился от законной жены, принцессы Зубейды. Нет сомнения, что этого Мохамеда, родившегося не просто от законной, но и в высшей степени любимой жены, Рашид любил больше всех сыновей. И действительно, как известно, из любви к Зубейде, сильно повлиявшей на него, ар-Рашид наследником своим оставил не Абдаллаха, родившегося от невольницы персиянки, а Мохамеда, хотя он был на два месяца моложе первого (родился в конце 170 гиджры, — 786—787 г.)⁴. Так как от законной и притом любимой жены у Рашида других сыновей не было, то он и мог считать Мохамеда „единственным и единокровным“ сыном. Таким образом, под „царицею“ нашего сочинения разумеется жена ар-Рашида Зубейда, а под „единственным и единокровным“ сыном, которого исцелил патриарх Феодорит, — Мохамед, правивший халифатом после отца своего под именем Эл-Эмина (809—813 г.).

Другое мнимое противоречие между данными сочинения и историками Харун-ар-Рашида, это — взгляд на церковную политику последнего. По сообщению арабских историков, до 191 гиджры (17 ноября

¹ Бар. В. Розен—Василий Болгаробойда, стр. 016, С.-Петербург. 1883 г.

² Н. А. Медиков—„Палестина от завоевания ее арабами до крестовых походов по арабским источникам“ в Палестин. Сборн., т. XVII, вып. II, кн. 2, стр. 140.

³ Сергей—Полный месяцеслов Востока, II, стр. 687, Влад. 1901 г.

⁴ Müller—Der Islam, I, 498—499.

806 г.—5 ноября 807 г.) положение христиан в халифате было вполне удовлетворительно и никаких преследований от Рашида они не испытывали¹. В издаваемом памятнике дело представлено несколько иначе. Тимофей в беседе с патриархом Феодоритом, еще до захвата его в плен, так характеризует отношения между христианами и агарянами: „избегай злоумышлений и лести врагов не только невидимых, но и видимых, каковыми являются вселившиеся в наших дворах агаряне, причиною попустиения и надменности которых сделались грехи наши, иначе никогда бы не обладали нами они и цари их, которые покорили народ наш, чужды нашей веры и *всегда с яростью и гневом восстанут на нас*“. Характерна с этой точки зрения просьба патриарха Феодорита к Харуну после исцеления сына его; отказавшись от всяких почестей и подарков, он выпрашивает у халифа для христиан того, чего у них не было и в чем они нуждались: „да прикажет величество ваше, 1) чтобы по всем областям владычества вашего, где только живут христиане, разосланы были письма в утешение и облегчение их и в знак благопризрения вашего; 2) чтобы священники и монахи освобождены были от всяких податей и совершенно облегчены от подобного бремени; 3) чтобы церкви ограждены были от всяких притеснений и убытков“. Настоящая просьба имела место гораздо раньше 806 года. Что Харун-ар-Рашид не относился к христианам индифферентно, но что он их преследовал, как христиан, об этом нами достаточно сказано в „Житии Иоанна, католикоса Урхайского“² и здесь повторяться не станем. Правда, в нашем памятнике есть и такое место, которое прямо говорит, что агаряне очень даже благосклонно относились к христианам. Раз агарянское войско направилось в греческие страны; спустя двадцать слишком дней, оно достигло земли их и остановилось лагерем на одном поле (это, очевидно, один из обычных набегов на пограничные византийские владения). Здесь же оказался столп, на котором жил некий святой муж. Ночью военачальник услышал со столпа пение двух певцов; когда, после розысков, выяснилось, что другой певец был преподобный Тимофей, что казалось невероятным, эмир сказал этому святому мужу: „если я узнаю, что это он (Тимофей) был действительно, я буду верить твоим словам, и ты будешь в моих глазах человеком святым и честным; буду оказывать уважение и благодворить всем монахам, которых я и до сих пор уважал, от податей милостиво освобождал и которым бремя облегчал“. Но это происходило „в то время, когда появилась эта светлая утренняя заря,—святой чудотворец Тимо-

¹ К. Кекелидзе — „Житие и подвиги Иоанна, католикоса Урхайского“ Хр. Вост., т. II, вып. 3, стр. 305.

² Хр. Вост., т. II, вып. 3, стр. 305—306.

фей“, т. е.—когда он начал жизнь на столпе, а жизнь на столпе он начал гораздо раньше воцарения Харун-ар-Рашида; до Рашида же, при халифах Ал-Махдие (775—785) и Ал-Мансуре (754—775), по Ибн-ан-Накашу, положение христиан было весьма для них благоприятным¹.

Итак, противоречий между данными нашего памятника и действительным положением вещей при Харун-ар-Рашиде не замечается. Правда, история не сохранила нам в точности описываемого в издаваемом памятнике факта, но все же можно указать в ней кое что в его подтверждение.

Григорий Бар-Эбрей Абу-л-Фарадж в своей „Сирийской хронике“ рассказывает, что «Georgium, jacobitarum patriarcham; Theodoretum Graecorum, ac Jacobum Nestorianorum in carcerem esse conjectos jussu califae Bagdadensis, variorum criminum accusatos, quos Cyprianus, Nisibis Nestorianorum episcopus, dimitti impetravit, quum Jsae medici litteras quibus vitam califae in manu sua esse jactabat, ut munera a christianis pro suorum antistitum liberatione extorquerat, eidem califae bona fisco addidisse, ac patriarchas libertate donasse, nono postquam in eo inclusi fuerant anno»². Приводя настоящее свидетельство писателя XIII в., естественно спросить: не стоит ли оно в какой либо связи, хотя бы в смысле единства источников, с сообщением нашего памятника об обвинении патр. Феодорита, заключении его в темницу и освобождении из нее?

В рассказе об исцелении патр. Феодоритом царского сына слышен отзвук исторически засвидетельствованного факта, что в мусульманском государстве времен Харун-ар-Рашида и даже при дворе его христиане занимали влиятельное положение в качестве, между прочим, врачей. В медицине еще сохраняла свое значение школа, основанная при Сасанидах в Джундейшапуре; представитель этой школы Гавриил, сын Бохт-Ишу, несколько раз упоминается у Табари, как врач и приближенный Харун-ар-Рашида³, отравленного будто бы им по совету Эл-Эмина⁴. Правда, Гавриил принадлежал к несторианскому лагерю, всегда старавшемуся заслонить при дворе мелькитов, но в царствование Харуна был период, когда расположение халифа перешло к последним. В этом отношении знаменателен рассказ, передаваемый Евтихием в его Анналах (р. 409—410) и очень напоминающий по мотиву сообщение нашего памятника. Брат Рашида, правитель Египта, Абдула „подарил ему девушку из Египта“. Она была красива и прекрасна, и Рашид очень полюбил ее. Она тяжело заболела, врачи стали лечить ее, но никакое лечение не принесло ей пользы“. Рашид, по совету дру-

¹ Медников — Палестина, т. II, кн. 1, стр. 743—747.

² Le-Quien — Oriens christianus, t. II, col. 747.

³ В. Бартольд — Карл Великий и Харун ар-Рашид, Хр. Вост., т. I, стр. 92.

⁴ Müller — Der Islam, t. I, S. 480, 497, Anmer. 1.

гих, послал в Египет Абдуле приказание прислать из Египта врачей. „Тогда Абдула призвал Балатиана, мелькитского патриарха александрийского, который был искусным врачом, сообщил ему об этой девушке и о ее болезни и отправил его к ар-Рашиду, причем Балатиан взял с собою жестких египетских бубликов и соленных рыбок“; когда девушка поела их, выздоровела. „Ар-Рашид подарил патриарху Балатиану большую сумму денег и написал ему указ о возвращении ему всех находившихся в руках яковитов церквей, ими взятых и захваченных. И возвратился патриарх Балатиан в Египет и взял назад от яковитов многия церкви“¹. Итак, данные нашего памятника из времени жизни Тимофея на столпе вполне согласны с эпохой халифа Харун-ар-Рашида. Если начало столпничества Тимофея отнесем приблизительно к 780—786 годам, то можно будет указать приблизительно же время рождения его. Дело в том, что, когда он начал подвиги на столпе, ему примерно было 50 лет по следующему расчету: семи лет он бежал из родительского дома; двадцати лет приблизительно (когда пришел в брачный возраст) бежал в Иерусалим; 27 лет подвизался в тамошних монастырях, три года, без сомнения, употребил на переход из Иерусалима на родину, если иметь в виду, что он останавливался на продолжительное время в двух монастырях: маронитском и в том селе, где воспитывался (20+27+3); значит, родился Тимофей приблизительно в тридцатых годах VIII века, а скончался в самом конце его или начале IX столетия.

IV. Оригинальный язык сочинения и греческий его перевод. Сведения о Тимофее из других источников

В конце издаваемого сочинения, пред отделом, содержащим в себе повествование о „знамениях“ или чудесах преподобного Тимофея, мы читаем: „Сочинение его мы нашли написанным просто и несложно сарацинскими письменами и потщились перевести его на греческий язык“. Отсюда мы узнаем, что издаваемое сочинение первоначально появилось на арабском языке, а с арабского переведено на греческий. Судя по тому, что агиограф Тимофея называет *новым* чудотворцем, можно думать, что сочинение это появилось вскорости после смерти его, значит—не позже первой четверти IX века. Автор сочинения, как видно из его работы, хорошо осведомлен в церковной литературе вообще, в частности—в агиографической: он знаком, между прочим, с произведениями двух великих сирийских столпников предшествовавшей эпохи—Симеона Алабского и Симеона Дивногорца; свой труд он излагает по

¹ Медников — Палестина... стр. 278—279.

Вышеприведенная характеристика греческого перевода сочинения является для нас ценной для установления *terminus ad quem* этого перевода. Застывшая во время иконоборческих движений литературная производительность Византии с половины IX века воспрянула с особой силой; вместе с свободой иконопочитания начался и новый расцвет литературы. Благодаря духу времени, народилась целая плеяда риторов, которые форму и внешность ставили на первом плане. Появляются, между прочим, риторические Жития святых, в которых три-четыре фактических данных окутываются в беспросветную пелену риторического красноречия с девизом: *multa, sed nihil*¹. Все это, хотя и модно, но безусловно утомительно. В замечании греческого переводчика нашего памятника, что он сделал свой перевод „не вычурными и разукрашенными словами, которыми не постигается ни одна истина, но простыми“, и что „дабы не надоедать слушателям, он предпочел длинные и распространенные повествования излагать кратко“, — мы склонны видеть протест против тогдашнего направления в агиографической письменности, своего рода сатиру на это направление. Судя по этому протесту, перевод этот мог появиться не раньше половины IX века, вернее всего — к концу его, когда указанное риторическое направление достигло своего кульминационного пункта. Но это был протест против литературного тона, господствовавшего и при дворе, и в общественных аудиториях, и в церквях; это был вызов современности, тем более оскорбительный, что он был брошен человеком, который, по его же собственному признанию, будучи „невеждой и неучем“, даже „не имел соответствующей силы слова“. Не здесь ли кроется объяснение, почему на греческом языке не осталось не только памятника, в целом ли виде или в извлечениях, но даже кратких упоминаний о Тимофее? Не наложила ли оскорбленная таким вызовом современность свои руки на это произведение и не изъяла ли его из обращения вскорости же после появления его на греческом языке? Ведь в IX—X веках это было так обычно: стоило известному произведению не понравиться почему либо какой нибудь партии или важной персоне, не то что целой эпохе, как оно подвергалось беспощадному автодафэ. Вспомним хотя бы, какую участь готовил импер. Василий Болгаробойца агиографическим произведениям Симеона Метафраста², или же судьбу написанного сицилийским архиепископом Григорием Асвестом Жития патриарха Ме-

¹ Х. М. Лопарев — *Житие Евдокима*, Известия русского Археолог. Института в Константинополе, т. XIII, стр. 161—162, 184.

² К. Кекелидзе — Симеон Метафраст по грузинским источникам (Труды Киевской Академии за февраль 1910 г., оттиск, стр. 13, 18).

фодия!¹ Как бы то ни было, на греческом языке пока ничего о Тимофее не известно; единственное, известное в науке, свидетельство о нем идет из арабских источников.

В июньской книге журнала „Труды киевской духовной Академии“ за 1874 год известный востоковед, *Порфирий Успенский*, обнародовал „список повременных патриархов антиохийских“, составленный около 1767 года священником Михаилом Бреком. Последний так начинает свой список: „да будет ведомо, что я, смиренный иерей Михаил Брек, постоянно желая иметь достоверную историю патриархов, архиереев и царей и описывая церковныя истории, нашел одну из книг святейшего патриарха антиохийского Макария, в которой увидел имена и дела блаженнейших патриархов великого града божия Антиохии, и переписал их здесь, дабы всякий читающий помянул меня пред господом в надежде воздаяния“. Список патриарха Макария, скопированный Михаилом, доведен до 110 патриарха антиохийского Иоанна, или до конца XI века²; значит, патриарху Макарию (1648—1672) принадлежат следующие, имеющиеся в этом списке, сведения о Феодорите, восьмидесят пятом по счету патриархе Антиохии: „А в осьмое лето халифатства Рашида в Багдате стал патриархом антиохийским Феодорит во дни преподного Тимофея, того, что из Кесарийской слободы Камачосты (по араб. Kiahista). Сей Тимофей через послов своих возбранял этому патриарху ездить на великолепной колеснице, которую везли шесть лошадей, грозя ему, что, если он не перестанет так величаться, то халиф (Рашид) прогневается на него и пошлет схватить его в великий пяток и накажет. Но патриарх не послушал увещаний сего преподобного, и вот Рашид схватил его в великий пяток. На пути в Багдат патриарх прошел в виду преподобного Тимофея и просил молитв его. Когда же он прибыл в этот город и предстал пред Рашидом, тогда сей халиф приказал умертвить его. Но в этот самый час явился там преподобный Тимофей и, чудотворя, освободил патриарха и возвратил его на кафедру его, раскаявшегося в тщеславии своем. Феодорит патриаршил 17 лет и скончался. Житие его помещается в жизнеописании преподобного Тимофея“. Как видим, у патриарха Макария еще было

¹ Х. Лопарев — *Византийские Жития святых, VIII—IX в. Византийский Временник*, т. XVIII (1911 г.), отд. I, стр. 6—7.

² Список патр. Макария согласен с Евтихием и, пожалуй, на нем основан; разница между ними следующая: Евтихий для Феофана (76-го патриарха по Макарию) или Фомы указывает 20 лет патриаршествования, а Макарий 18; Евтихий не знает 77, 78 и 79 патриархов Макария, именно—Стефана IV, Георгия и Феофилакта II.

в руках Житие Тимофея¹, если только не думать, что сведение это он заимствовал не из Жития непосредственно, а от тех лиц, которых он считает своими источниками, напр., от Саада, сына Яхьи Антиохийского, или препод. Никона Дивногорца. Принадлежит ли это сведение патриарху Макарию или кому либо другому, важно, что оно взято из Жития Тимофея с небольшими вариациями, как, напр., — родиную Тимофея вместо Антиохийской области названа Кесарийская слобода; патриарха Феодорита Тимофей усевещает не непосредственно, а через послов; Феодорита, воины Рашида схватывают не в великий четверг, а в пятюк; наконец, Макарий не говорит об исцелении Феодоритом царского сына.

Других сведений о Тимофее мы не имеем. Не сохранилось ничего о нем даже в богослужебных книгах не только в смысле особой службы ему, но даже простой „памяти“ его, несмотря на то, что памятник предназначен был для синаксарного чтения за богослужением.

¹ В одном рукописном арабском сборнике, приобретенном Русским Археологическим Институтом в Константинополе в 1910 году и содержащем в себе несколько статей христианского содержания, имеются, между прочим, „Чудеса Тимофея“ (Визант. Времен., т. XVIII, отд. 3, стр. 118). Было бы интересно знать, не имеем ли в данном случае дело с арабским подлинником если не всего Жития нашего Тимофея, то, по крайней мере, того отдела, который и в грузинском переводе носит особое, писанное киноварью, заглавие: სსწაულები წმიდისა ტიმოთესნი—чудеса святого Тимофея!

1. დიდისა და განთქუმულისა საკვრველებათა შინა ტიმოთეს მამული იყო სახელის-დებითა საღმრთოთა პატივ-ცემული დიდი ქალაქი ანტიოქიაჲ. ამის უკუე საკვრველისა და უარეს სხუათა ქალაქთა ქებათა მიერ სამღრთოთა წერილთა შინა წამებულისა ქალაქისა-თჳს. სხუანი სხუასა რომელსამე. ვითარცა შემძლებელ იყვნენ შესხმათა მისთა სიმაღლესა. წარმოიტყოდედ: რომელნიმე სიკეთესა ადგილისასა. და რომელნიმე ჰაერთა შეზავებულებასა: სხუანი სიმ-
10 რავლესა წყალთასა. და სხუანი სიკეთესა ნაშენებთასა. და სიმაღლესა ზღუდეთასა:

ხოლო ვიეთნიმე. სხუათა მათ ღმრთივ-შუენიერთა სიკეთეთა თანა. უფროდსლა ამათ მიერ ბრწყინვალედ შემკობილად გამოაჩინებენ: რამეთუ ვინაფთგან უმაღლეს იქმნენს გონებითა. უმაღლესნიცა
15 და უბრწყინვალესნი სახენი შესხმისანი მოიპოვნენ: ვინაჲ არა ადგილისა-გან. არამედ მკვდრთა-გან შეასხმენ ადგილსა. და ღმრთის ქალაქად სახელს-დებენ: და პირველად თავად ქრისტეანეთა უწოდენ მკვდრთა ანტიოქიისათა: რამეთუ ესე უსაკუთრეს არს ღმრთისა. B 205^b
და სხუათა მათ ქებათა უპატიოსნენ: რამეთუ ამან ხოლო მკვდრთა
20 თჳსთა ღირსებითა. ჯეროანი ესე და პატიოსანი წოდებაჲ დაიმკვდრა პირველითგან. და ჭეშმარიტად სამართლად: რამეთუ მკვდრთა-მიერი ქებაჲ უარეს არს ფრიად: ვიდრეღა უსულოთა საქმეთა-მიერი: რამეთუ რომელნი უსულოთა საქმეთა მიერ შესთხვეენ ქებასა. ანუ ამის-თჳს იქმან. რამეთუ ვინაფთგან არა არს მათ შორის მომგებელი
25 სათნოებისაჲ. ხილულთა მათ მიმართ საქმეთა მიისწრაფდიან. რომელთა იგი საკვრველებისა დიდებაჲ ხოლო დამბადებელისაჲ არს მიზეზ: და ესრეთ უცნაურად განიჩემებდიან საქმეთა მათ საკვრველებასა და აღსწერდიან მათ-თჳს შექსხმასა: ანუ თუ უმეცარ იყვნინან. C 97^a
უსულოთა მათ საქმეთა აგებულებასა და ბუნებასა. და ხილულთა
30 საჩინოდსა. პატიოსნებისა მამართ მიივლტოდინან: და რომელთამე. ვითარცა პირველთა და უარესთა. შეიტკობდიან. და სხუათა მათ. ვითარცა უწმართა. უგულბელს-ჰყოფდიან: რომელთა უგუნურებაჲ ცხად არს წინაშე მეცნიერთასა. და რომელთა კეთილად უწყიან ფილოსოფოსობაჲ: რამეთუ დამბადებელმან მან სიტყუამან. „ყოვე- დაბ. 1, 31
35 ლივე კეთილად დაჰბადა. და ფრიად კეთილად“. და შემსგავსებულად

გამოუთქუმელისა მის სიბრძნისა თვისისა: რომელთა იგი ბუნებასა გუ-
 B 206^a ლის-ხმა|-ჰყოფენ. რომელთა აქუნდეს წულილადი მეცნიერება: ვი-
 ნაცა არა ბუნებითა ფერთა და სახელთა-გან ჯერ-არს მოღებად
 შესხმისაჲ. არამედ სათნოებისა-გან: და უფროდსლა ჩუენ-თჳს. რო-
 მელთა ესე არა ბუნებითა საქმეთა-გან. არამედ ნებისითა მოლუა- 5
 წებათა მოგუეცემის გვრგვნი:·

ხოლო მე უფროდს ყოვლისა აღვივებნი საკვრველებითა არა
 ადგილისა-თჳს ხოლო. არამედ საღმრთოთა მათცა კაცთა სიმრავ-
 ლისა-თჳს. რომელნი იგი მათ შინა გამობრწყინდეს: და ესე არა
 ხოლო თუ რომელნი იგი პირველითგან წიგნთა შინა აღიწერნეს. 10
 მადლისა მიერ საღმრთოჲსა. მომთხრობელთა მიერ სიტყუათა:· გინა
 თუ უწყებათა მიერ საცნაურ ქმნილთა. და სასმენელად მრავალთა
 მიწვეულთა და შესწავებულთა: არამედ რომლისა-თჳს ესე აწ სიტ-
 ყუასა ეგულეების უწყებად:·

2. ხოლო ვიტყუ ახალსა ამას და საკვრველთ-მოქმედსა ტიმოთეს. 15
 რომლისა მშობელნი იყენეს ღმრთის-მსახურნი და ქრისტეს-მოყუა-
 რენი: და სათნოებითა უფროდს ვიდრეღა სიმდიდრითა შემკულნი. ვი-
 მთ 7, 16 თარცა „ნაყოფისა-გან საცნაურ იქმნენს“. სიტყუასა-ებრ წმიდისა სახა-
 რებისა: ხოლო გელოვნებად აქუნდა საქმე ქუეყანისაჲ. მსგავსად ადამ|
 C 97^b პირველქმნულისა შემდგომად ურჩებისა: დაბასა შინა. რომელსა კა- 20
 ხუსტან უწოდენ მკვდრნი ქუეყანისანი:·

B 206^b იქმოდეს უკუე ქუეყანასა. და ნაყოფთა მისთა-გან|არა პირველთა
 ხოლო ნაყოფთა შესწირვიდეს ღმრთისა. არამედ გლახაკათცა კმა ეყო-
 ფოდეს: და ესრეთ რაჲ ერთნება იყენეს ცხორებასა ამას. ერთნებავე
 იქმნენს განშორებასაცა. რამეთუ მამაჲ მისი მი-რაჲ-იცვალა სოფლით. 25
 სიკუდილიცა დედისაჲ შეუდგა. და ფრიალ ჩხული დაშთა ტიმოთე.
 დაჭუებული ყოვლისავე სიყუარულისა-გან და ფუფუნებისა მშობელ-
 თაჲსა:·

ესენი უკუე ესრეთ კეთილად ცხონდებოდეს საწუთოსა ამას. და
 სახედ კეთილისა და ღირსად დაუვიწყებელისა ვსენებისა მოყუა- 30
 რეთა სათნოებისათა მოქალაქობაჲ თჳსი დაუტევეს. და ღმრთისა
 მივიდეს:·

3. ხოლო დაშთეს ამათ-გან სამნი ყრმანი. ასულისა ერთისა თანა
 რომელნი იგი არა უცხო იყენეს სათნოების-გან მშობელთა მათთაჲსა
 არცა წინააღმდგომ ქცევისა მათისა: არამედ შედგომილ კუალსა 35
 მათსა. და წესიერებისა მათისა მობაძაჲ:· ხოლო ტიმოთე ვინაჲთგან
 სიჩჩოსავე თჳსსა დააკლდა სძისა-გან დედისა: თჳსისა: წიაღთა შინა
 დისა თჳსისათა მამოვნებელთა მიერ იზარდებოდა. და ესრეთ აღორ-
 ძნდა და აღიზარდა მადლისა მიერ უფროდს ვიდრეღა სძისა:· ხოლო

იქმნა რაჲ შუდის წლის თვისსა მიერ ძმისა ბაკსა ცხოვართასა წარი-
ვლინა: რათა განსდევნიდეს მფრინველთა ჟამსა შობისასა:·] B 207^a

ხოლო იგი სიჩოფსა-თჳს ჰასაკისა. თვისსა. ვერ შემძლებელ იყო A 163^a
ჯეროვნად აღსრულებად მსახურებისა თვისსა. ამის-თჳს იგუემა იგი
5 ძმისა მიერ თვისსა უხუცესისა:

4. ხოლო მან სივლტოლად იგუემია. და წარვიდა იგი სხუასა და-
ბასა ფედ განშორებულსა თვისსა-განდაბისა. მარჯუენისა საღმრთო- C 98^a

და ზეგარდამო წინამძღურობითა და მიემთხვა იგი კაცთა ვიეთმე
მორწმუნეთა და ქრისტეს მოყუარეთა: და შეწყყნარებულ იქმნა მათ
10 მიერ წადიერად ვითარცა საყუარელი და სულიერი შვილი:··:

ვინაჲცა მოძღუარსა მიეცა მათ მიერ და გულს-მოდგინედ განი-
სწავლა წურთითა სამღრთოთა წერილთაჲთა. რამეთუ დაბასა მას
შინა იყო სამოდღუროდ სწავლათაჲ. და მოძღუარი კელოვანი. და
თავსა მეცნიერებისასა მიწვენილი. და მჭირსენდ მასწავლელი.
15 ტრფიალებითა სწავლისაჲთა მისდა მიმავალთაჲ. ამას უკუე მისცეს
ქრისტეს-მოყუარეთა მათ მზარდულთა წურთად და სწავლად და გუ-
ლის-ხმის-ყოფად საღმრთოთა წერილთა:·:

ხოლო იგი ვინაჲთგან საღმრთოჲსა მადლისა მიერ ჭურად რჩეუ-
ლად განჩინებულ იყო. თჳსი ბრწყინვალეზაჲ უხუეებით მიჰფინა მის
20 ზედა და მორჩად კეთილად გამოაჩინა იგი პირველითგან. რომლისა-
თჳს არა განცხრომად და სიმღერად. არამედ საღმრთოთა სწავლათა
შექცეულ არს ყოვლადვე. და განმზადებულთა მათ კეთილთა სასოე-
ბითა ეტყინებინ და მათდა მიმართ მიისწრაფინ. რომელთა-თჳს მო- B 207^b

ცემულ არს ჩუენდა ყოველი მეცნიერეზაჲ და გულის-ხმის-ყოფად.
25 რამეთუ იყო იგი სულითა განათლებულ. და გონებითა განბრწყინვე-
ბულ. და მახულ გულის-ხმის-ყოფითა და საქმისა მიმართ მოსწრაფე და
კეთილად აღმასრულებელ. რამეთუ მოხუცებულთა მიესწორებოდა.
ხოლო მოჰასაკეთა წარემატებოდა წესიერებითა. და რათა მოკლედ
ეთქუა. ვითარმედ ძეგლი რაჲმე სულიერი. იყო იგი ხატ და საუნჯე

30 მაღალთა მათ სათნოებათა:··:

ხოლო ჟამთა ვითარცა სიბრძნის-მეტყუელებს სოლომონ. ჯე-
როვნად განჰყოფდა და კეთილად განაწესებდა. და თითოეულისა ჟამისა
მოქცევასა შემსგავსებულსა მოღუაწებასა წინა უყოფდა. რამეთუ C 98^b
ოდესმე სწავლასა და წურთასა შეკუართულ არს:· ხოლო ოდესმე ლო-
ცვასა და ვედრებასა [შემსქუალულ არს]: და რომელი სხუათა გარე-
წარად შეერაცხის. უმეტესი მოღუაწებაჲ აჩუენის მას ზედა. და ყოვ-
ლადვე და ყოველსა შინა. განგებულებისა მიერ საღმრთოჲსა გან-
მტკიცნებოდა. და ჰასაკითა და საღმრთოჲთა სიბრძნითა აღორძნდე-

4 თჳს| თჳსცა B.—7 თჳსისა დაბისა-გ^ნ B.—მარჯუენისა| მადლისა-გან B.—
8 ვიეთმე| მართლ B.—12 სლ^თთათა B.—13 კელოანი B.—14 მეცნიერებისა
B.—მჭირსენდ B.—15 ტრფიალთა AB.—21 თჳსცა B.—29 ვითარცა B.—იყო
იგი<A.—

- A 163^b ბოდა და წარემატებოდა. განძლიერებული სულითა. ვითარცა გუაუ-
წყებენ საღმრთონი ბრძანებანი. რომლისა მიერ მსგავსებად თვსად
სხუანიცა მოიზიდნა. სათნოებად [და] საღმრთოდ სურვილად. და
საკვრველი არა რაჲ არს. რამეთუ რკინაჲ ბუნებით მარტინტისა მიერ:
ხოლო კეთილნი სათნოებისა მიერ მოიზიდვიან და პატიოსანი პა- 5
ტიოსანსა შეესაკუთრების:
- B-208^a 5. რამეთუ ორნი ვინმე მოყუასთა მისთაგანნი მოშურნე ექმნენს
სათნოებათა მისთა და მარადის მის თანა იქცეოდეს. და ჟამსა ლო-
ცვისასა მის თანა ილოცვიდეს. ხოლო იგი არა მრავალთა თანა: არა-
მედ თვსაგან. შესწირავნ ღმრთისა ლოცვასა და გალობასა: რამეთუ 10
იყო მახლობლად დაბისა მის ქუაბი: სადა იგი მივიდის ორთა მათ
ყრმათა თანა: და განწყესებულსა ლოცვასა ჟამთასა სამარადისოდ შე-
სწირავნ ღმრთისა. და მიერ რაჲ მოიქცის კუალად სწავლად და წურ-
თად მოსწრაფე არნ: და ვითარ მრავალგზის ჰყოფდა ამას. შეუძლე-
ბელ იყო დაფარვად მის თანამყოფთა მათ მოსწავლეთა-გან. რომელნი 15
იგი მარადის ხედვიდეს ქუაბად წარსლვასა მათსა. დაღათუ სახე იგი
ლოცვისაჲ უცნაურ იყო მათ-გან. ვინაჲცა განიზრახეს. რათა აუწ-
ყონ მათ-თვს მოძღუარსა თვსსა. და მათ-გან უცნაურსა მას ზითარცა
უჯეროსა უთხრობდეს. ვითარმედ განცხრომად და სიმღერად წარვ-
ლენ იგინი ქუაბსა მას: ~ ~ ~ 20
- ხოლო მან ისწავა ჟამი იგი წარსლვისა მათისაჲ და შეუდგა
C 99^a მათ ფარულად, ვიდრე ქუაბადმდე. და გარეშე მდგომარე ნაპრაღისა
რადსაგანმე. იჭვრობდა და ისმენდა მათსა. და იხილნა ყრმანი იგი
რამეთუ ილოცვიდეს. ხოლო ტიმოთე მათ თანა მდგომარე იყო. და
ჯელნი ზეცად განეპყრნეს. და ცრემლით და სულთქუმით ევედრებოდა 25
ღმერთსა და იტყოდა: „ოჲფალო დამბადებელო ყოველთაო. ლოც-
ვაჲ ჩუენი შეისმინე. ქრისტეს-მოყუარისა ერისა შენისა-თვს და მოიჯ-
სენე წმიდაჲ კათოლიკე ეკლესიაჲ შენი რომელი მოივე პატიოსნითა
სისხლითა შენითა: დაჰქსნენ ყოველნი წვალეზანი მწვალეზელთანი.
მოეც ერთობაჲ მართლმადიდებელთა. შეზღუდენ იგინი ზეგარდამოადთა 30
შეწვენითა. და ანგელოზთა წესითა გალობად და დიდებად ყოვლად-
წმიდისა და უხრწნელისა სახელისა შენისა. დაიცვენ მორწმუნენი
მეფენი ჩუენნი. და მტერთა მიმართ ძლევად მიანიჭე მათ. გულის-
ხმის-ყოფად და მშვიდობაჲ შენი მოჰმადლე სოფელსა. მოანიჭე ნაყოფთა
უხუებაჲ და იეფობაჲ. რათა განძლენ გლახაკნი და მარადის მადლო- 35
ბისა დიდებასა შესწირვიდენ შენდა. კაცთ-მოყუარისა ღმრთისა. მამისა
ძისა და სულისა წმიდისა ამინ:“
- იხილა რაჲ ესე მოძღუარმან მან ესრეთ ლმობიერად მლოცველი
ხოლო ყრმათა მათ ზეცად მიმართ ჯელაპყრობით მდგომარეთაჲ
A 164^a ესმა|რაჲ რამეთუ თქუეს. ვითარმედ „ამინ იყავნ“. განჰკრთა გონე- 40
ბითა. და დაუკვრდა ფრიად. და მიიქცა სახიდ თვსად. და აზრალეზდა
თავსა თვსსა და იტყოდა. „ვამემე უბადრუქსა ამას და ცოდვილსა. რა-

მეთუ სიბერედ მიწვენიული უღებებით და მცონარებით მდებარე ვარ. და არა რაჲ კეთილი მიქმნიეს: ხოლო ამათ ესევეთარსა ამას უყა-
 მოსა ჰასაკსა შინა. ესევეთარი ქცევაჲ მოუგის. გარნა ვჰგონებ. ვი-
 თარმედ უკუეთუმცა არა ზეგარდამოჲსა შეწვენისა მადლი მოელო | B 209^a
 5 ყრმასა ამას არამცა შემძლებელ იყო. ესევეთარსა დასაბამსა სათ-
 ნოებისასა ჩუენებად. და ჰეშმარიტად მრწამს. ვითარმედ იქმნას იგი
 დიდ. და საუნჯე მადლთა და სათნოებათა: ~ ~

და ამას რაჲ განიზრახვიდა სამოძღუროდ თჳსად აღვიდა: მოვი- C 99^b
 დეს უკუე ყრმანიცა იგი. და არა რაჲ ებრაალა მათ, არამედ უმეტე-
 10 სითა მოწლებითა შეიტკბობდა ტიმოთეს. და სიყუარულით განიც-
 დიდა. რამეთუ დასაბამისა-გან ყოფადთა მათ აღსასრულსა გულის-
 ხმა-ჰყოფდა: .

6. ხოლო ტიმოთე აღორძნდა ჰასაკითა და წარემატა მეცნიე-
 რებითა თანამოჰასაკეთა თჳსთა. და უფროდსად წარემატა სათნოე-
 15 ბათა მიერ. და მათ მიერ მოიკრძალა თავი თჳსი. და შეიზღუდა
 ყოვლით კერძო. და უძლეველად გამოჩნდა ბრძოლათა მიმართ. და
 ზედამოსლვათა და კუეთებათა მტერისათა. რომელი იგი ყოვლითავე
 ღონითა უკეთურთა მათ სივერაგეთა თჳსთაჲთა არა დასცხრებოდა
 წყობად მისსა. რომლითა იგი აქუს ჩეულებჲა უჯეროთა და ბილწთა
 20 საქმეთა მიერ მარადის ბრძოლად ჰაბუკთა: . ~ ~ ~

ესრეთ რაჲ ყოველნივე ბანაკნი თჳსნი აღძრნა მისსა მიმართ.
 ყოვლით-ურთ ძლეულ და უძლურ გამოჩნდა მის მიერ და რაჲთურთით
 ვერ უძლო მომედგრებად სიფრთხილისა მისისა. და ესრეთ რაჲ
 განგდებულად და ოტებულად ხედვიდა მის-გან კუეთებათა თჳსთა. და
 25 შესავალთა არაწმიდებისა მისისათა დავშულ. ვერ თავს-იდებდა
 მძენვარე იგი | მტერი კაცთა ნათესავისაჲ. რამეთუ უჯეროდ შეერა- B 209^b
 ცხა მას. უკუეთუ ესევეთარისა ყრმისა მიერ ძლეულ და სირცხვლეულ
 იპოოს. და კულად დასაბამისა-გან ლუაწლთა მისთაჲსა. არა მცი-
 რედსა სახესა მიიღებდა უკანაჲსკენელ წარმატებისა მისისასა დიდად: .

30 ვინაჲცა განიპებოდა გული მისი. და მძენვარედ ელმოდა და განიგური-
 მებოდა. ამის-თჳსცა რაჲ ყო უკეთურმან მან და მრავალღონემან სი-
 ბოროტითა. რამეთუ ესრეთ ჳელ-ყო შეპყრობაჲ შეუპყრობელისა
 მის. და ენება განუჳსნელთა საკრველთა მიერ საწუთროდსა ამის
 ცხორებისაჲთა. | შეკრვაჲ მისი. რომელნი იგი რეცა მომზავებელ A 164^b
 35 იყვნეს | სივერაგისა მისისა: . ~ ~ ~ C 100^a

7. ესე განიზრახა და მოძღუარნი იგი მისი შემწედ იტყმია. რო-
 მელი იგი განაზრახებდა მას და მომდოვრებასა მისსა ჰგონებდა. ამის-
 თჳსცა დღესა ერთსა მოუწოდა. და სიტკბოებით და მყუდროებით.
 ჰმოგუნიდა მას და ეტყოდა: . „შეილო ჩემო ტიმოთე. არა უმეცარ ხარ

5 ვერმცა B. — 18 მისთაჲთა B. — 23 სიფრთხილისა | სიფიცხლისა A. — და |
 ხოლო B. — 25 დავშულთა B. — 29 ~ დიდად წარმატებისა მისისასა B. —
 33 საწუთოდას B. — 37 მომდოვრებასა B. —

- შენ. რამეთუ უცხოა ხარ. და უცხოა მსა ქუეყანისაჲ. და არცა მშობელნი გისხენ და არცა ნათესავნი. და ეგრეთვე არცა ვინ მე მივის. გარნა ასული ესე ჩემი მხოლოდ-შობილი. რომელი იგი მრავალგზის გიხილავს. და სიმდიდრე და მონაგებთა სიმრავლე ფრიადი მაქუს ვითარცა ხედავ. და ეგრეთვე წიგნნი. რომელნი კნინდა და უზეშთავს 5
- B 210^b არიან რიცხვსა. რომელნი იგი მოსწრაფებთა | ჩემითა მოვიგენ-ამას უკუე ასულსა ჩემსა შენ მიგცემ მეუღლედ. და თანაშემწედ. რომელსა იგი თუ ვითარი შეუნიერებაჲ და სიკეთე და გონიერებაჲ აქუს არა უმეცარ ხარ შენ. ვინათგან ჩუენ თანა აღზრდილ ხარ და თანამეპურის-მტე ჩუენი ყოფილ ხარ. და ამას რაჲ შეგაუღლო, ყოველთა 10
- მონაგებთა ჩემთა მკადრად და კელმწიფედ დაგადგინო შენ. და განსასვენებელ შენდა იყოს ყოველივე სიმდიდრე ჩემი. რომელნი იგი შემძლებელ არიან ყოველსავე საჯმარსა ჩუენსა უხუებით აღსრულებად. აწ უკუე ესრეთ მიითუალე განზრახვაჲ ჩემი კეთილი. ვითარცა ღმრთისა მიერ წინადასწარ განგებული საცხოვრებელად 15
- შენდა:“ ~ ~
- ესე რაჲ სიტყუანი მოისმინა ტიმოთე. და სივერაგე იგი მტერისაჲ გულის-ხმა-ყო. აგრძნა კეშმარიტებით. ვითარმედ „მის მიერითა ღონის-ძიებითა აღძრული იტყუს ჩემდა მომართ. ესევითართა ამით ზრახვათა. მასწავლელი ესე ჩემი. ვითარცა იგი პირველ გუე- 20
- C 100^b მასა ჩუენსა:“ ამას და ესევითარსჲ რაჲ | იგონებდა გულსა შინა თქსა. მიუგო გულის-სიტყუასა თქსა და ჰრქუა. „მეზრახე მე უკუეთუ გნებავს“. და თქუა. „რაჲმე სარგებელი იყოს. ჩემდა ქორწილისა მიერ და ხრწნილებისა. რომელი იგი შემდგომად გარდასლვისა მოეცა 25
- კაცთა. რომელი ესე უზრწნელისა მის სასძლოასა-თქს სურვიელ ვარ.
- B 210^b რამეთუ კეშმარიტად საწყალობელ ვარ. და უბადრუკ | უკუეთუ განხრწნადთა მონაგებთა. და წარმავალთა გემოთა მიერ ვიძლიო. და გონიერებაჲ სულისაჲ. და უკუდაეებაჲ მისი განესცე. და წინააღმდგომ 30
- შთ 6, 24. სიტყუათა სახარებისათა გამოეჩნდე. ვინათგან ესრეთ იტყუს
- A 165^a ოჯფალი: ვითარმედ „ვერვის ძალ-უც ორთა | ოჯფალთა მონებაჲ: და ერთისა მის შეყუარებაჲ. მეორისა შეურაცხებაჲ იქმნების“. რამეთუ ქორწინებაჲ წარსწყმედს თავის-უფლებასა და აზნაურებასა და სამარადისოსა ტყუეობასა და მონებასა მოატყუებს მომგებელსა მისსა: 35

ხოლო სიმდიდრისა დაქირებაჲ და ზღვევაჲ საჩინო არს. რამეთუ რომელთა არა. კეთილად იგუზიონ იგი. წარმწყმედელ მათდა. იქმნების და დამაქცეველ. ხოლო მრავალთა წიგნთა. ერთი სიტყუაჲ

10. მეპურისტე A. — 24 სარგებელ B. — 30 გამოეჩნდე B. — ესრეთ < B. — 31 მონებაჲ B. — 36 საჩინო] ცხად B.

საუფლოდ მრავალწილად უაღრეს არს. ვითარ იგი არს ესე ვითარ-
მედ „რომელსა უყუარდეს მამად თჳსი გინა დედად თჳსი“. და რათა მთ 10, 37
მოკლედ ვთქუა. ყოველივე მონაგები და სოფელი და თჳსნი. „არა არს
იგი ჩემდა ღირს“. და კუალად ვითარმედ „რომელმან არა აღიღოს მთ 10, 38
5 ჯუარი თჳსი და შემომიდგეს მე არა არს იგი ჩემდა ღირს:“ ~

ხოლო ამათ ყოველთა რომელთა კაცი ესე აღვთქუაჲმს. არა
რად არს საწადელ არცა სასურველ: რამეთუ წარმავალ არიან. ჰ სულო
ჩემო. და არა ხოლო თუ სასურველ. არამედ არცაღა თუ სასმენიელ
ღმრთის-მოყუარეთა სასმენელთა მიერ. ვინაცა | ესე ყოველი მო- B 211^a
10 სურნეთა | მათთა დაუტევე. რამეთუ აღთქუმაჲ მიზეზი მწუხარებათაჲ C 101^a
საწადელ ვოვლადვე არა არს. აწ უკუე ესე ყოველი მოძღურისა
შენისა თანა სიხარულით დაუტევე. და მიერ ივლტოდე და წარვედ.
სადაცა იგი ოჯფალი წარვიძღუეს: ~

8. ესე ყოველი განიზრახა გონებასა შინა თჳსსა და სასწავლოდთ
15 განვიდა. და პირი მისი ქუეყნად ხედვიდა. და მერმე ზემოკსენებულსა
მას ქუაბსა მივიდა. და ჯელნი და გონებაჲ თჳსი სიმაღლედ აღამაღლნა.
ილოცვიდა და იტყოდა: „ოჯფალო იესოჲ ქრისტე რომელი ეგე ხარ
მამად ობოლთაჲ და ზედამდგომელი ქურივთაჲ. ნუ მიმცემ მე ჯელთა
წარმწყმედელთა ჩემთასა. და ნუ მიტევებ მე საბრჯეთა მტერისათა
20 შთაგრდომად. არამედ ამიერ რად წარვივლტოდი. იერუსალიმად
წარმიძღლე და წმიდათა მათ აღვიღთა მოხილვად ღირს მყავ. სადა
იგი ჩუენ ცოდვილთა-თჳს ცხოველს-მყოფელნი იგი ვნებანი თავს-
ისხენ“.

9. და ესრეთ განგრძობილად რად ლოცვაჲ თჳსი აღასრულა.
25 ღმრთის-მსახურთა მათ მზარდულთა მიმართ თჳსთა მოიქცა და
პრქუა მათ: ვითარმედ „ვჰმადლობ ღმერთსა თქუენ-თჳს და ვევე-
დრები. რათა კეთილის-ყოფისა ჩემისა წილ ბრწყინვალენი მოსაგე-
ბელნი მოგანიჰნეს თქუენ. ქველის-მოქმედთა ჩემთა: აწ უკუე ესეცა
ქველის-მოქმედაბად აჩუენეთ ჩემ ზედა უფროჲს | ყოველთა ქველის- B 211^b
30 მოქმედებათა. და მიტევეთ მე წარსლვად იერუსალიმად გევედრები.
რამეთუ მჭურვალე სურვილი აღძრულ არს ჩემ შორის. თაყვანის-
ცემისა-თჳს წმიდათა მათ აღვიღთაჲსა. რომელთა | შინა ოჯფალმან A 165^b
ჩუენმან იესოჲ ქრისტემან ცხოველს-მყოფელნი ვნებანი თავს-ისხნა“:.

10. ესე რად თქუა მწუხარებითა [უზომოთა] აღივსნეს ღრწნი
35 იგი მზარდულნი მისნი. და ვერ მოითმენდეს განშორებასა მისსა და
ეტყოდეს ვითარმედ „უეუძღებელ არს განშორებაჲ შენი | ჩუენ-გან. C 101^b
რომელი ესოდენტა წელთა ჩუენ შორის აღიზარდე. და შვილ ჩუენდა
საყუარელ იწოდე“: ხოლო ტიმოთე პრქუა მათ. ვითარმედ ჰეშმა-

1 უვალრეს A. — 6 ყ'ლთაგ'ნ B. — 7 არიან] არს B. — 20 იწლ'იზნ
AB. — 25 მიიქცა B. — 26 ვითარმედ <B. — 30 და <B. — იწლ'იზნ AB. —
34 აღივსნეს] შეპყრობილ იქმნეს. — 35 მიშსა და] მისსა არამედ B. — 38 ვითარ-
მედ <B. —

რიტად ჯერ-არს მორჩილებად თქუენი. ვითარცა სულიერთა მშობელთა ჩემთაჲ. რომელთა ეგე უაღრესი სიყუარული აჩუენეთ ჩემ ზედა. უფროდს ჯორციელთა მშობელთაჲსა. გარნა რადმე ვყო. რამეთუ მამისა მის ზეცათაჲსა უფროდს შეყუარებად ვისსამე არა კელმეწიფების. და გინა თუ მორჩილებად ანუ სმენად. და თქუენცა უკუე მორჩილებად მისი აღირჩიეთ. და მის მიერ სასყიდელსა მოელოდეთ. რომელი იგი მისცემს საზრდელსა მზარდულთა და ცხორებასა წარუვალსა მიჰმადლებს უხუებით:“ ~ ~ ~

11. ხოლო ვინაჲთგან კეთილად ცილობისა მისისა-გან იძლინეს. და სმენაჲ არა ენება. სხუაჲ ღონე მოიპოვოს. რათამცა სასურველსა მას მათსა არა სრულიად დააკლდეს. არამედ სასოებითა ხილვისა მისი-
 B 212^a სა|თა. ეჲმ რაოდენმე აღჯრ ასხნესმცა სურვილსა მათსა. და ესრეთ მოიმტკიცებდეს მას. რათა კუალად მსწრაფლ ყოს მათდავე მოქცევაჲ [მისი]. და ეტყოდეს. ვითარმედ „შენ თანა გუნებანეს წარმოსლუჲაჲ მსახურთა“ გინა მეგობართა ჩუენთაჲ. რათა ერთბამად წარხზდეთ წმი-
 დათა მათ ადგილთა და სურვილით თაყუანი სცეთ მათ. და მუნ მყოფთა მათ წმიდათა მამათა ამბორს უყოთ და ლოცვითა მათითა შეზღუდვილნი კუალად ჩუენდავე მოიქცეთ მოსწრაფედ. და კეთილ არს რათა თანამავალ გექმნენ ჩუენ მიერ წარმოვლინებულნი იგი და თანამოლუაწე ვიდრეცა ხვდოდი“:.

ესე რაჲ ესმა ტიმოთეს. სიხარულით ერჩიდა ბრძანებასა მათსა. რამეთუ განიზრახა. ვითარმედ „წარვიდე მათ თანა. რაჲმს ეგულეზოდის სახედ თჳსად მოქცევაჲ. დაეშთე მე მათ-გან. და ვიდრეცა მენგ-
 C 102^a ბოს წარვიდე“. და ესე ყოველი მადლისა|მიერ საღმრთოჲსა კეთილად განიზრახა და გულის-ხმა-ყო:.

12. ვინაჲთგან უკუე იერუსალიმად მიიწინეს. და ყოველნი იგი წმიდანი ადგილნი მოვლნეს და თაყუანი სცეს წმიდასა საფლავსა და თხემისა ადგილსა და დედასა ეკლესიათასა სიონსა. და ყოველთა მათ გარემოდს-მყოფთა წმიდათა. მერმე გულმან უთქუა უშორესთაცა წმიდათა მოხილვაჲ. და უდაბნოჲსა მოქალაქეთა და წმიდათა კაცთაჲ.

და ვინაჲთგან ყოველნი იგი ადგილნი კეთილად მოვლნეს. და მოილოც-
 B 212^b ნეს წმიდაჲ ბეთლემი. და იორდანე. და სხუანი იგი მონასტერნი. და
 A 166^a განშორებულთა საყოფელნი. და სიტყუათა და ლოცვათა მათთა ეზიარნეს. და ყოველი სურვილი აღასრულეს: და დღესასწაულსა ბზობისასა ქალაქადვე აღვიდეს წმიდად და დღესასწაული ესე წმიდაჲ იდღესასწაულეს: და მერმე ოჯფლისა ვნებანი. რომელთა მიერ ვნებათაგან განვთავისუფლდით და უვნებელობაჲ მოვიღეთ. და მერმე ღამე იგი ბრწყინვალე. რომელსა შინა შეუხებელი იგი ნათელი სახილველად კაცთა განგებულებით იხილვების. და ხვალისგან საღმრ-

4 ვისამე B.— 6 მიერსა B.— 8 უხუებით<B.— 13. ~ რა მსწრაფლ ყოს კუალად მათდავე B.— 16 თაყუანის სცეთ A.— 21 ბრძანებასა| ზრახებასა B.— 22-23 ~ და ეგულეზოდის რაჲ B.— 23 სახიდ B.— 27. თაყუანის სცეს A.—

თოჲ იგი და ნათელგარდაფენილი დღე აღდგომისაჲ ბრწყინვალედ აღიდეს: ~ ~

და მერმე კაცად-კაცადი მოყუასსა თჳსსა აწუევდა წარსლვად სახედ თჳსად. და იწყეს რაჲ ყრველთა სლვად და თუთოეული წარვი- 5 დოდა თჳსად საყოფლად. შეუდგა უკუე ტიმოთეცა მოყუასთა თჳსთა. და ვითარ იგი მივიდოდეს. განეშორა მათ-გან ფარულად. და იჯმნა ყოვლისა მსოფლიოჲსა საქმისა-გან. და მოყუასთა. და მეცნიერთა. და უდაბნოდ განვიდა: ხოლო თანამავალთა მათ მისთა ყოველსა აღვილსა ძიება ყვეს მის-თჳს. და ვითარ ვერ პოვეს. ჰგონებდეს ვითარმედ წინა- 10 მავალთა მათ თანა სახედ თჳსად წარვიდა: და ვითარ ყოველსა მას გზასა ეძიებდეს ტიმოთეს და იკითხვიდეს. ხოლო ვინაჲთგან | არა- C 102* ვინ იყო რომელმანმცა უთხრა მათ მის-თჳს თუ რაჲ იქმნა: [ვინაჲ] მკმუნვარებისა და წუხილისა მოციქულ იქმნნეს იგინი | ტიმოთეს B 213* წარწყმედისა-თჳს: ~

15 13. ხოლო საკრველი ტიმოთე უდაბნოდ განვიდა და მუნ მყოფნი მოლუაწენი იხილნა. რომელნი იგი ჳორცითა უჯორციოთა მოქალაქო-ბასა ჰბაძვიდეს: და ცხოვრებისა მათისა ტრფიალ იქნა. და ჰნატრიდა ბრწყინვალესა მას და ანგელოზებრსა მოლუაწებასა მათსა: და მათ თანა აღრაცხვად თჳსსა ევედრებოდა ღმერთსა. და მსგავსად ძალისა 20 თჳსისა მიბაძვად მათდა ილუწიდა: მაშინ გამოცდილსა ვისმე ბერსა და საღმრთოთა მადლთა ღირსქმნულსა და წინაჲსწარცნობითა გან-შუენებულსა მიემთხვა. და ფერჯთა მისთა თანა დავარდა და მჭურვალედ ამბორს უყოფდა და ეტყოდა: „შემიწყნარე მე წმიდაო მამაო. დელვავთა-გან ამის სოფლისათა შენდა მოლტოლვილი ვითარცა ნავი 25 დელვავუემული:“

ხოლო კაცი იგი ღმრთისაჲ ხედვიდა მადლსა მას საღმრთოსა რომელი აგრილობდა მას და ჰრქუა. „კეთილად მოხუედ ჩუენდა შეილო ტიმოთე“. და მიყო კელი თჳსი და აღადგინა იგბ ქუეყანით და მერმე მიექცა მოწაფესა თჳსსა და ეტყოდა. ვითარმედ „ქეშმარიტად 30 ქური რჩეული არს ყრმაჲ ესე. რამეთუ ვიხილე მადლი საღმრთოჲ, რომელმან თჳსი|სა ბრწყინვალეებისა წიაღნი განჰმარტნა. და შეიტკბო A 166* ყრმაჲ ესე:“ ხოლო მოწაფესა მას ესმა რაჲ ესე. შეწუხნა და თჳსაგან განიზრახვიდა და იტყოდა ვითარმედ „ვინ არს ესე. რომელი ესევე-თარსა წამებასა ღირს-იქმნა. გარნა თუ სიწრფოვებით და სიმარტი- 35 ვით რაჲმე თქუა ბერმან მის-თჳს | სიტყუაჲ ესე:“ ხოლო პატიოსანი B 213* იგი ბერთა შორის. საღმრთოჲსა მადლისა-გან უწყებული. არა უმეცარ იყო გულის-ზრახვათა მათ მოწაფისათა. და ინება უწყებად მისსა თქუ-მულთა მათ ქეშმარიტებასა. და საღმრთოჲსა მადლისა უცვალებლო-ბასა. და რათა განსწავლოს იგი. არა გარეშისა სა|ხისა. არამედ შინა- C 103*

5 საყოფლად თჳსა B.— 19-20 ~ და ძალისაებრ თჳსისა ბაძვად მათდა ილუწიდა B.— 29 ვითარმედ<B.— 33 ვითარმედ<B.—

ჟანსა სულისა სიკეთესა მიხედვად. და აზნაურებასა მისსა განცდად. რომელთა მიერ ჭეშმარიტებით საკვრველ იქმნების და შეიმკვების კაცი: ამის-თჳსცა კუალად ჰრქუა ტიმოთეს: „კეთილად მოხუედ ჩუენ- და შეილო. განისუენე და ასწავენ მოწაფესა ჩემსა სიტყუანი სარგებ-ლისანი:“ ხოლო მან ჰრქუა. „შემინდვე პატიოსანო მამაო უღირსსა 5 ამას და უსწაველესა. რომელი საღმრთოთა სიტყუათა შენთა სურვი-ლითა კადნიერ ვიქმენ შემოსლვად შენ წინაშე. და შემთხუევად უბი-წოთა კუალთა შენთა. მე უკუე მოქენე ვარ სმენად სიტყუათა შენთა ცხოვრებისათა და გვეედრები ნუმცა ჭუებულ ვიქმნები მათ გან წყუ-რიელი ესე:“ და კუალად შეუვრდა ფერჯთა მოხუცებულისათა: ხოლო 10 მან მერმეცა აკურთხა და აღადგინა იგი. და მორჩილებისა აღსრუ-ლებად ჳბრძანა: ხოლო ყრმად იგი ბრძანებასა ბერისასა დაემორ-ჩილა უნებლიად. და მრავლითა შიშითა და მოწიწებითა. სიმდაბ-ლით და გულის-ხმის-ყოფით იწყო სიტყუად მოწაფესა მისისა და იტყოდა „ჩემდა უკუე არა ჯერ-იყო პატიოსანო და ღირსო მამაო 15 სიტყუად [წინაშე] სიწმიდისა შენისა სარგებელისა-თჳს სულისა. და

B 214^a

არცა თუ პასუხისაცა ერთისა | თქუმად. ვინაფთგან მეცნიერ ვარ უს-წავლელობისა და უგუხურებისა ჩემისა. არამედ ვინაფთგან საშინელ არს ესევეითარისა მამისა ბრძანებათა წინააღდგომად: თუთ მისთავე სიტყუათა სასოებითა ვიწყო სიტყუად: 20

სწავლაჲ ტიმოთესი

14. „ჯერ-არს ჩუენდა და თანამდებ. რათა გუაქუნდეს სიყუარული უზაკუველი განთჳსებულადცა და ზოგებითა რომელი იგი უპატიოსნეს არს და მშობელ ყოველთა სათნოებათა. და თუნიერ მისსა შეუძლე-ბელ არს საკუთარყოფად ღმრთისაჲ: ხოლო რაჟამს ვიტყოდით თანა-

C 103^b

გ|უაჲ რათა ჭეშმარიტებით ვიტყოდით. და არა ვტყუოდით. რამეთუ 25 ჭირისტე არს ჭეშმარიტებაჲ. ხოლო ტყუილი ეშმაკი მტერი ჭეშმა-რიტებისაჲ. და რათა ჭირთა შინა მოვიგოთ მოთმინებაჲ და ძვრის-

A 167^a

ხილვათა შინა მადლობაჲ | და ამით განწმედად საცნობელნი: თუალნი რათა სიწმიდით ხედვიდენ. ხოლო ენაჲ რათა არა იტყოდის ამოე-ბასა. არამედ რათა მარადის საღმრთოთა გალობათა გალობდეს: 30 ხოლო სასმენელნი რათა შჯულსა ოვფლისასა ისმენდენ და არა ზრახ-ვათა უჯეროთა: ხოლო გონება და გულის-ზრახვა ჩუენდა სამარა-დისო იყავნ ჭსენებაჲ სიკუდილისაჲ და საწჯელისა მის საშინელისაჲ. რათა ვიქმნნეთ ფრთხილ. ძმათ-მოყუარე. მოწყალე. ტკბილ სახითა. სიწმიდის მოყუარე. განკითხვისა და გულის-ხმის-ყოფისა ტრფიალ. 35 ვნებათა სიმწნით მარტებელ. და რათა მოკლედ ვთქუა: ვიქმნნეთ

B 214^b

ჩუენ კეთილად მცველ ყოველთავე საცნობელთა სულისა | და ჳორტთა ჩუენთასა: რათა შეუძლოთ განრომაჲ ცეცხლისა მის-გან გეჭენისა. და

14 თვისისა A. — 17 პასუხისა B. — 21 სწავლაჲ ტიმოთესი < A. — ჩემ-და A. — 28 ამით] ამათ თანა B. — საცნობელნი] + და A. — 34 რათა] და ვითარ-ცა B. —

- მკვდრ ვიქმნნეთ სასუფეველსა: და რათა უწყოდით. ვითარმედ ჩუენ ვართ უფალ კეთილის-ყოფად თავთა თვისთა და კეთილის ნებაჲ და განზრახვაჲ უმჯობესისაჲ მოუცემიეს ჩვენ-თვს ოჯფალსა. რათა უწყოდით რაჲ იგი გვლირს ქმნად და რომლისა-გან სივლტოლად.
- 5 და ჯერ-არს რათა კეთილი ესე ნებაჲ სარგებელად სულისა ჩუენისა ვიკმაროთ. და არა შემწვდ ვნებათა. და შეგინებად გულის-თქუმათა მიერ. და გემოთა განმზრწნელთა სულისათა. ვითარცა შეემთხვა გემოთ-მოყუარესა მას მნესა. რომელი წერილ არს წმიდასა შინა სახარებასა. რომელი იგი იქმნა სახე და ხატ ცხორებისა ჩუენისა: რამეთუ
- 10 კაცად-კაცადი ჩუენი განმგე არს და მნე სულისა თვისისაჲ. რათა მისცემდეს მას საჯმარსა ჟამსა თვისსა: ხოლო საჯმარი სულისაჲ ესე C 104^a არს. რათა მოუწყლველად დაიცვას იგი ზედამოსლვისა ვნებათასა. და მოგებითა სათნოებათაჲთა უკუდავებისა მიმართ წარუძღუეს მას: ხოლო უკუეთუ სამნეოჲ იგი ჩუენი შეურაცხ ვყოთ. და ჟამი იგი მეუფისა ჩუენისა მოსლვისაჲ უდებ ვყოთ. მეცსეულად ორად განკუეთისა ჩუენისა განჩინებაჲ გამოვალს: ხოლო უკუეთუ ვვაჭრობდეთ კეთილად ტალანტსა [მას] ჩუენდა მოცემულსა ღმრთისა მიერ და არა უქმად დაუტეოთ იგი. ღირს ვიქმნნეთ უმაღლესისაჲცა მნეობისა. და სმენად ვმისა მის საწადელისა. „კეთილ მონაო სახიერო და სარწმუნო მთ 25, 21
- 20 ნოო|მცირედსა ზედა სარწმუნო იქმენ. მრავალსა ზედა დაგადგინო B 215^a შენ. შევედ სიხარულსა ოჯფლისა შენისასა“:
15. ესე ყოველი რაჲ წარმოთქუა ტიმოთე და ესმა ბერსა მას წმიდასა. განკვრდა და თქუა. „ფრიად მხიარულ ვარ შეილო ტიმოთე. სიტყუათა ამით ზედა მადლისათა. რომელნი სულმან წმიდამან აღმო-
- 25 თქუნა|პირით შენით. რამეთუ არა შესაძლებელ იყო ამითი წარმო- A 167^b თქუმაჲ. არა თუმცა ზეგარდამოსა სიბრძნესა მოეცა შენდა ძალი და გულის-ხმის-ყოფაჲ თქუმულთაჲ ამით. და წყაროჲ სიტყუსაჲ. და ქეშმარიტად აღვიარებ ვითარმედ დიდად სარგებელ მეყო და ვჰმადლობ ღმერთსა მიზეზსა ყოვლისა კეთილისასა:“ და ვითარცა და-
- 30 ასრულნა ბერმან სიტყუანი ესე. კუალად შეუვრდა ტიმოთე მოხუცე-ბულსა მას და ჰრქუა:
- „შემიწყნარე მამაო. რომელი ესე სურვილით და სარწმუნოებით მოსრულ ვარ. და სრულ მყავ მე წესითა მონაზონებისაჲთა. რამეთუ მოწაფე ხარ მისი და მორჩილი ბრძანებათა მისთაჲ. რომელმან იგი
- 35 თქუა. ვითარმედ „რომელი მოვიდეს ჩემდა არა განვაძო ვარე“. და ინ 6, 37 კუალად. და ვითარმედ „რომელმან გამოიყვანოს პატიოსანი უბატიოდასა-გან. ვითარცა პირი ჩემი იყოს“:
- იერ. 15, 19
- ესე და მსგავსი ამისი რაჲ|მრავალი თქუა ტიმოთე ცრემლთა C 104^b ცხელთა დათხევითა და შევრდომითა: შეიწყნარა კაცმან მან ღმრთო-

1 და<B.— 2 კეთილი B. — 3 ჩუენ-თვს] ჩნდა B. — 4 ქმნად] თქუმად A. — სივლტოლად B. — 17 ჩნსა B. — 23 თქუა] + ვითარმედ B. — 35 ვითარმედ<B.— 35 და<B.—

სამან ვედრებად მისი. და აღკუეცა იგი. რამეთუ არა ჯერ-იჩინა უგუ-
 ლებელს-ყოფად მისი. რომელი იგი ერთგულებით მოუქდებოდა
 ქრისტესა: და უღელსა მისსა აღებად ისწრაფდა: არამედ მეყსეუ-
 ლად წმიდაჲ სქემაჲ შეჰმოსა მას წმიდამან მან მოხუ|ცებულმან: და
 მერმე ასწავა მას წესი მონაზონებისაჲ და ცხორებაჲ წმიდათა მამა- 5
 თაჲ. და მარხვისა და ლოცვისა და მღვდარებისა წესი განუწესა წე-
 სიერი და ზომიერი. და მერმე ყოველნი სათნოებანი მოავლნა მას
 და წყობაჲ უხილავთა მტერთაჲ ასწავა. და ღუაწლთა მიმართ სა-
 ღმრთოთა აღლესა და ძალითი-ძალად ამოღლებად გონებაჲ მისი აღ-
 ქურა: 10

16. ხოლო ტიმოთეს ვინაჲთგან ზეგარდამოდ მაღლი აქუნდა
 თანაშემწედ. არა მოძედგრდა. არცა დაიგნა. არცა რაჲ სიცონილი
 შეემთხვა ყოვლადვე მოთმინებასა შინა და შრომასა და წყობასა მტერთა
 უხილავთასა. არამედ ვითარცა ანდამატმან ბრძოლასა მას შინა უხი- 15
 ლავთა მტერთასა. სული თვისი მოუწყლველად დაჰმარხა. რამეთუ სა-
 ღმრთოჲსა ტრფიალებისა ცეცხლმან მტკიცე და შეურყეველ ყო სანა-
 ტრელი იგჲ: და მაღალთა მათ მოლუაწებათა შინა ოცდა შუდისა
 წლისა ჟამნი აღასრულნა. და ძუელთაცა წარჰკდა სათნოებითა და
 უმრავლესთა მიერ საკვრველ იქმნა: 20

მაშინ მოუქდა მას სურვილი თვსადვე სოფლად მოქცევისაჲ. და
 თვსად მამულად წარსლვისაჲ. და მუნ მყოფთა მათ მონასტერთა და-
 მკვდრებისაჲ: და ესე არა სხვთ სადაჲთმე. არამედ მაღლისა მიერ სა-
 ღმრთოჲსა მოუქდა გონებასა მისსა. რომელი იგი ყოველსავე კეთი-
 ლად განაგებს. ვითარცა წინაჲსწარმეცნიერი ყოფადთაჲ: რამეთუ
 ეგულებოდა მათ კერძოთა|განათლებისა მოქენეთა თვისისა ბრწყინ- 25
 ვალე|ებისა შარავანდელთა მოფენაჲ ყოფადისა მის ტიმოთეს საკვრ-
 ველთ-მოქმედებისა მიერ. და ვითარცა ოდესმე მოსე უცხოთა ქუეყა-
 ნასა განსწავლა. და მერმე მოუწოდა და წინამძღურად და საკვრველთ-
 მოქმედად გამოაჩინა. ეგრეთვე ქმნა აქაცა ქველის-მოქმედმან და ცხო-
 რების-მომცემელმან ღმერთმან. რამეთუ იხილა ქრისტეანეთა ერი 30
 აგარეანთა მიერ შეიწრებული: და სათნო იყო ნუგეზინის-ცემაჲ მათი
 სასწაულთა მათ და ნიშთა მიერ. რომელთა ეგულებოდა მის მიერ
 აღსრულებად. და ამას თანა დისაცა მისისა ტირილისა და ცრემლთა
 დაცხრომაჲ: 35

17. არამედ ნუ უკუე და თქუას ვინმე გულის-ხმის-მყოფელთა-
 განმან ვითარმედ და ვითარ ესოდენთა ჟამთა შეექეც ტიმოთეს თხრო-
 ბათა საშუებელსა და ძმათ მისთა სათნოებაჲ უკსენებელ ჰყავ და
 დაივიწყე. და მემცა უცონილად ვქმენ ესე. უკუეთუმცა წესი სიტყუსაჲ

A 168^a
 B 216^a
 C 105^a

6 ლც'ვსაჲ A.— 15 მტერთასა| ძალთასა B.— 25 მოქენეთაჲ AB— 26 მო-
 ფენად B.— 31 აგარიანთა B.— 33 ამას| ამის B.— 37 ჰყავ| ყავ B.— 38 უცონე-
 ლად A.—

შემინდობდა. არამედ არცა თუ არს ჟამი აქა გოდებათა მათ და ცრემლთა დისათა და ძმათა მისთა. და თუსთა მწუხარებისა და ქუვილისა წარმოთქუმაღ. არამედ ესევეითართა თხრობათა-თუს ჯეროვანი ჟამი მელოდენ: ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიქცეთ. ვინაჲ იგი განვედით:

18. რამეთუ ვიტყოდეთ. ვითარმედ მოუჭდა ტიმოთეს გონებასა თუსსა წარსლვად თუსად ქუეყანად: ხოლო ვინადთგან არა კეთილ არს არცა უცთომელ ადრე-ადრე გულის-სიტყუათა შედგომად და არცა უბრალო წმიდათა მათ|ადგილთა დატევებად თუნიერ საღმრთოჲსა B 216^b
19. ვინადთგან ჭეშმარიტებაჲ და არაჭეშმარიტებაჲ საქმეთად ძნელ არს თუნიერ ღმრთისა გულის-სიტყუათა მიერ ხოლო პოვნად; არა კუებულ იქმნა ამის-განცა. არამედ ზეცით-გარდამო გულსავესებაჲ მოილო და იჯმნა ყოველთა-გან. და იწყო სლვად გზასა თუსსა:.
20. 19. და ვითარ იგი მოვიდოდა მიემთ|ხუა იგი მწვალებელთა C 105^b ვიეთმე მონასტერსა და ჰკითხა მუნ. მყოფთა მათ თუ რაჲ არს სარწმუნოებაჲ მათი. და ცნა რამეთუ მარონიტელთა წვალებითა ბორგდეს. რომელნი იგი ორთა ბუნებათა და ერთსა ნებასა იტყუან ქრისტესსა. და ფრიად შეწუხნა ღირსი იგი წარწყმედისა მათისა-თუს. და იურვოდა და ზრუნვიდა და ელმოდა მათ-თუს გული მისი. და ეძებდა ღონესა სარგებლისა მათისასა. რამეთუ ჰბადვიდა იგი მეუფესა თუსსა „რომელსა ჰნებაჲს ყოველთა ცხოროებაჲ და მეცნიერებასა ჭეშმარიტებისასა მოსლვად:“ 1 ტიმ. 2.
- პირველად უკუე ენება მართალსა სარწმუნოებასა მოყვანებაჲ მათი|და მერმელა წარსლვად თუსად სოფლად: და განიზრახვიდა თუ ვითარ არწმუნოს მათ რამეთუ ფიცხელ იყვნეს და მოუქცეველ: მაშინ საღმრთოჲსა მიერ მადლისა ესევეითარი ღონე მოიპოვა. რამეთუ გულის-ხმა-ყო და განიცადა ვითარმედ ხუროებისა კელოვნებაჲ აქუნდა მათ: და ესევეითარი სიბრძნე მოიპოვა რამეთუ ევედრა მათ რათა ასწაონ მას კელოვნებაჲ იგი და ამის მიერ ორთა საქმეთა ფრიად ჯეროვანთა მოღუაწე იქმნა. ერთად რათა|კელოვნებაჲ იგი ის- წაოს. რომელი იგი არა უჭმარ არს არამედ ფრიადცა საჭმარ მონაზონთა-თუს. და მერმე რათა სულნი მათნი მეცნიერებითა ჭეშმარიტისა მის ხუროთ-მოძღურისა სიტყუსა დამბადებელისაჲთა გამოქანდაკენს და განანათლენს: რამეთუ ძნიად შესაწყნარებელ არს სიტყუაჲ ჭეშმარიტებისაჲ სულთა მიერ ურჩთა და მაცილობელთა. რომელნი იგი სიგზრდითა ჟამთაჲთა დაკორდებულ იყვნიან უმეცრებითა და

1 არცაღა B.— 3. კუილისა B.— 13 ზეგარდამო B.— 19 შეწუხნა A.— 24 პირველად უკუე ენება| რამეთუ პირველად ენება B.— 29 რამეთუ| და B.— 30 ორთა საქმეთა| ორთავე მათ B.— 31 ჯეროვანთა B.— ერთად| პირველად B.— 34 სიტყუთა B.—

განზოხებულ სიბოროტითა. რამეთუ ესევეთართა მათ-თჳს ჟამისაცა სიგრძე საწმარ არს და სიტყუათაცა სიმრავლე. და მოლუაწებაჲ ჯეროვანი და ფრიადი:·

C 106^a ამის-თჳსცა ევედრა მათ ჳელოვნებისა მის-თჳს. ხოლო იგინი ერჩდეს მას სიხარულით. საქმედ უკუე აქუნდა ღირსსა მას სწავლად 5 მათ სარწმუნოებისა-თჳს. ხოლო გარეწარად სწავლად ჳელოვნებისად მის: ვინადცა საღმრთოჲსა მადლისა მოლუაწებითა შემდგომად მცირედისა ჟამისა ორთავე მათ სრულებაჲ მოილო. რამეთუ მათ მართლმადიდებლობაჲ ასწავა. ხოლო თჳთ ხუროვნობაჲ ისწავა. და თჳნიერ რაოდენთამე ბერთადსა რომელნი იგი განცჳნეს სარგებლისა- 10 გან სწავლათა მისთადსა უკეთურებითა გონებისადთა. და სიფიცხითა სიბოროტისა მათისადთა. სხუანი ყოველნი მოაქცინა. ხოლო იგინი დაშთეს თჳსსავე ამას უკეთურებასა ჳედა. რამეთუ ვითარცა

B 217^b თქუმულ არს ბოროტისა ჩუეულებისა სიყუარული ძნიად|საკურნებელ არს. რამეთუ მეორედ ბუნებად ეწოდების მას:· 15 ამათ უკუე ბოროტთა ბერთა მიერ მრავალნი გინებანი და შეურაცხებანი მოითმინნა ნეტარმან ტიმოთე. არამედ ყოველივე სიმჳნით თავს-იდვა. ხოლო რომელნი იგი ცხოვნდეს მის მიერ. აღიდებდეს ღმერთსა და ჳმადლობდეს. და ვითარცა მაცხოვარსა მათსა ესრეთ ზედვიდეს ღირსსა მას:· 20

20. ესრეთ რად სიმჳნით და კეთილად ილუაწა ჳეშმარიტებისა-თჳს ნეტარმან ტიმოთე და უკეთური იგი წვალებად განაქიქა. ხოლო მართლმადიდებლობაჲ დაამტკიცა: თჳსად მამულად წარვიდა. და ადგილისა მის მახლობელად სანდა იგი აღზრდილ იყო. რომელი ჳემო მოვიჯსენეთ: მონასტერსა ერთსა შევიდა. და ასპარეზსა შინა მისსა 25 თავე თჳსი დააწესა. და ვითარმცა ახლად ეწყო მოლუაწებად ესრეთ ცხოვნებოდა. და უმჳურვალესად რბიოდა:· რამეთუ რად და ნუ უკუე და ადგილმან შეცვალა ქცევაჲ მისი. ნუ იყოფინ: არამედ უძლიერესნი ღუაწლნი მოიპოვნა და უმაღლესსა მოქალაქობასა ჳელ-ყო. და მორ-

C 106^b ჩილებისა მჳურვალედ|მუშაკად გამოჩნდა. ვითარცა გაუწყოს სი- 30 ტყუამან ამან. რომლისაჲ გუეგულების თქუმად:·

21. რამეთუ ინება ვინმე მონასტრისა მის ბერთაგანმან. საწმარისა რადსა-თჳსმე სათანადოჲსა წარსლვად ღმრთისა ქალაქსა: და ევედრა ტიმოთეს რათა იტჳრთოს სიბერე მისი და წარჳყვეს მას:· ხოლო მას დაღაცათუ ფრიად ეწყინებოდა ხილვად შფოთთა ქალაქისათაჲ და 35

B 218^a უაღრეს ყოველთასა უყუარად|დაყუდებად:· არამედ გარდარეულითა მით მორჩილებითა მისითა. არცა ერთი წინააღდგომად თავს-იდვა. არამედ მეყსეულად ერჩდა და მის თანა ანტიოქიად წარემართა:· და ვითარცა მყოვარჳამ ვილოდეს. ვითარ იგი არა უნდა უნებლიადთ თჳსსა

3 ჳეროანი B. — 6. გარეწარ საქმედ B. — 8 მათ|+თჳს B. — 9 და<B— 10 რავდენთამე B. — 11 — 12 სიფიცხლითა B. — 15 რამეთუ] რაჳამს A. 39 მყუარ B. —

დაბასა მიიწია: და ენება ტიმოთეს უკუეთუმცა ვითარ შესაძლებელ იყო თანაწარსლვად. არამედ შეუძლებელ იყო განგებულებისა ღმრთისა წინააღდგომად. რამეთუ ენება ღმერთსა სასანთლესა ზედა დადგამად სანთლისაჲ. და ბრწყინვალეებითა მისითა განათლებად მრავალთაჲ. და

5 მოყვანებაჲ ჭეშმარიტებად: რომლისა-თჳს მცირედ ჟამ დავიდუმო აწ. ხოლო უკუანადსკნელ ბრწყინვალედ მიგითხრა: რამეთუ აწ ჯერ-არს რათა ძმათა-თჳს ტიმოთესა მოვიცსენო. ვითარცა იგი ზემო აღგი-თქვთ. ვითარ წესი სიტყუსა ეძიებს:.

22. რაკჳამს იგი არვისა-გან ცხოვართასა იელტოდა ტიმოთე.

10 და წარვიდა დაბასა მას სადაცა აღიზარდა. ყოველთა ადგილთა მი-მოვიდოდეს და ეძიებდეს მას ძმანი მისნი და ვერ ჰპოებდეს: რამეთუ ღმერთმან დაფარა მსახური და მონად თჳსი. და არა შეუნდობდა მათ პოვნად: რათა თავის-უფლებით აღიზარდოს სათნოებათა შინა. და მერმე პურად ცხორებისად, მიენიჭოს თჳსთა და უცხოთა ვითარცა

15 პირველ იოსებ ძმათა თჳსთა. ხილულისა პურისა სიყმილსა განმა-ქარვებელად: და ვითარ იგი ვერ ჰპოებდეს თითოეული მათი თითო G 107^a სახედ ჰგოდებდა: რამეთუ უხუცესი ძმად იტყოდა. „ვამე უბადრუკსა B 218^b ამას რომელი ესე მამისა წილ შერაცხილ ვიყავ ძმისა ჩემისა. ვითარ ვიქმენ ესრეთ მძუნვარე და მღვეარ მისსა. და წინააღმდგომ მცნებისა

20 მშობელთა ჩემთაჲსა:“ ხოლო მეორე ძმად მისი იტყოდა. „ვამე სასურველო და საწადელო ჩემო. ვამე ძმაო ჩემო. და თანამოჰასა-კეო ჩემო:“

ხოლო დისა მისისა გოდებათა და დღითი-დღედთა ტყეებათა ვის ძალ-უც წარმოთქმად: რამეთუ ვითარცა განცოფებული და განცვფ-რებული მიმოვიდოდა. და მათათა და ბორცუთა და ჭევენებსა შინა ეძი-ებდა საყუარელსა მას ძმასა თჳსსა და იტყოდა: „ვამე საწყალობელსა ამას და დაკლებულსა ამას საყუარლისა მის ძმისა ჩემისა-გან: თქუენცა უკუე უსულონო დაბადებულნო ღმრთისანო ჩემ თანა გოდებდით. რომელი ესე უცხო ვიქმენ სასურველისა ძმისაგან. და საწყალობელ და

30 უბადრუკ. ამის-თჳსცა ბოროტად ვგოდებ და განგვდები ჭირისა ამის-თჳს ჩემ ზედა მოწვევულისა. და თუ რად ვყო არა უწყი: რამეთუ რომელსა იგი შრომით და რუდუნებით ვზრდიდი. და მამისა წილ და დედისა ნუგეშინის-მცემელად ჩემდა ვესევდი: რომელნი იგი უჟანომან სიკუდილმან წარიტაცნა. და მე უბადრუკსა ამას უნუგეშინისცემოდ

35 გლოვად დამიტევა. აჰა ესერა უძრესი მათი მოიწია ჩემ ზედა გლო-ვად და მწუხარებაჲ მისისა მის-თჳს წარწყმედისა და განშორებისა: ვამე ვამე რომელმან-მე | უწყალომან მტეცმან წარიტაცა იგი B 219^a და განბძარა: ანუ რომელთა უცხოთა კელთა მიერ შეპყრობილ იქმნა. და შეკრული წარიყვანა უცნაურსა ქუეყანასა. ანუ ვითარ

40 ქუეყანამან განალო პირი თჳსი და წიადთა თჳსთა შეიწყნარა იგი არა უწყი:“

და ესრეთ უმეტესთა ჟამთა ზინ იგი თანაწარსაველსა გზათასა.

C 107^b და გოდებით ჰკითხავენ მოგზაურქთა: „ჟ მორწმუნენო. მოწყალე იქმნენით ჩემ ზედა საწყალობელსა ამას. რომელსა წარმრწყმდა საყუარელი ძმაჲ. და მაუწყეთ მე. უკუეთუ სადა გიხილავს იგი. რათა ვცნა თქუენ მიერ ცხორებაჲ მისი გინა თუ სიკუდილი. კუენიერმან ამან და მტი- 5 რალმან. გევედრები:.“

და რომელნიმე ტკივნეულ იქმნიან მის თანა და ჰრქვან: „ცხორებისა და სიკუდილისა მფლობელსა ღმერთსა ესევედი. და მადლობისა 10ობ. 1, 21 სიტყუათა შესწირვედი მსგავსად იობისა. ვითარმედ „ოჲფალმან მომცა და ოჲფალმანვე მიშვილო. იყავნ სახელი ოჲფლისაჲ კურთხეულ:“ 10 და ესევეითართა ნუგეშინის-ცემისა სიტყუათა ზედა დაუტევიან იგი და წარვიდიან: ხოლო სხუათა კუალად ესრეთ ჰრქვან: „ნუგეშინის-ეც 15 თავსა შენსა და გულის-ხმა-ყავ განგებულებათა ღმრთისათა სიმალღე. და ვითარ იგი წერილ არს იოსების-თჳს მოიგსენე. რომელი იგი მოკლეისა-განცა განერა და საკრველთა-გან განიგსნა. და ზეშთა სასოგ- 15 ბისა. საყდართა სამეუფოთა დაჯდა. და დიდი იგი მწუხარებაჲ მამათმთავრისაჲ სიხარულად შეცვალა. ამისსა ვედრებად ნუ დასცხრები.

B 219^b რომელმან იგი ყოველივე არარაჲსა-გან არსებად მოიყვანა. რომელმან იგი უმჯობესი უწყის. და ძმისცა შენისა შენდა მონიჭებად შემძლებელ არს. და ჯერ-არს რათა კეთილითა სასოებითა დაჰქსნა 20 სიმძიმე მწუხარებათაჲ. და გარდარეულსა მავას გლოვასა განეშორო:.“

ესე რაჲ და სხუად ესევეითარი ესმის მას. მცირედ რაჲმე ნუგეშინის-ეცის და ჰმადლობნ ღმერთსა. და მისსა მიმართ ხოლო ესავენ. რომელი იგი ნუგეშინის-სცემს მოსავეთა მისთა. და არა ჯუებულ ჰყოფს 25 ღირსთა მისთა:.

ამისსა შემდგომად განზრახვასა კეთილსა იზიარნა ძმანი თჳსნი. რათა უცხოთ-მოყუარებაჲ შეიტკებონ: პირველად რათა უცხოთა მსახურებისა-თჳს. და მის-მიერისა მის სიხარულისა და მოსალოდებელისა მის-თჳს სასყიდლისა ურვისა მის სიმძიმე აღისუბუქონ: და მეორედ 30

C 108^a რათა ნუ უკუე|და ჰამბავი რაჲმე სასურველი წარსრულისა მის-თჳს ეუწყოს: ამის-თჳსცა წმიდათა|ცა დღესასწაულნი განაწესნეს და ბრწყინვალედ დღესასწაულობდეს ქსენებასა მათსა: რომელთა შინა შემოკრბიან კრებული ფრიადი მღღელთა და მონაზონთა და ერისა მრავლისაჲ: 35

23. დავმთხზა უკუე დღესასწაული წმიდისა გიორგისი მას ჟამსა შინა. ოდეს იგი ტიმოთე მოხუცებულსა მას თანა დაბასა თჳსსა მიიწია ვითარ ზემო ვთქუთ: ხოლო ძმანი მისნი გარეშე დაბისა მის დასწყუედდეს ზროხასა და ცხოვარსა განსასტუმრებელად ერისა: რამეთუ

B 220^a დიდისა მის მთავარმოწამისა|ქსენებასა ბრწყინვალედ დღესასწაუ- 40 ლობდეს. ვინაჲცა არა დაეფარა მოსლვაჲ მათი: ხოლო ტიმოთე ვითარცა აგრძნა ვითარმედ მისი არს დაბაჲ იგი. უშოორესადრე ენება

თანაწარსლვად მისი: და მოხუცებულსა მას ჰლოცვიდა. და სიმრავლესა მიზეზ-ჰყოფდა ერისასა: და ვითარცა განეშორნეს მიერ იხილნეს იგი ძმათა მისთა. და მყის ერთი მათგანი მირბიოდა და ევედრებოდა მათ რათა მივიდნ და მათ თანა იდღესასწაულონ: ხოლო მათ ჰრქუეს ვი-
 5 თარმელ „ვერ ძალ-გვც მსახურებისა ჩუენისა დატევებად და თქუენ თანა დღესასწაულობად. და ვევედრებით ღმრთის-მოყუარებასა თქუენსა რათა შეგვინდოთ:“ და ვითარ იგი არა ერჩდეს უმეტეს იძულებად მათი ვერ უძლო. ამის-თვსცა მარტოდ მიიქცა ძმათა თვსთა თანა: ხოლო უხუცესსა ძმისა ვითარცა ესმა რამეთუ არა ერჩდეს მისლვად.
 10 მირბიოდა იგიცა და აიძულებდა მათ და ეტყოდა: „ვევედრები ღმრთის-მსახურებასა თქუენსა რათა მოაქციოთ ჩუენდა და მცირედ განისუენოთ და იდღესასწაულოთ და კუალად თვსსავე გზასა წარხვდეთ“. და აყენებდა მათ წარსლვად:

ესე რად იხილეს ღირსთა მათ და ირწმუნეს ვედრებანი მისნი.
 15 იძლინეს იძულებისა მისისა-გან: და უნდა თუ არა დაემორჩილნეს და ზილოდეს ძლით: და ვითარცა სამწუხროთა ლოცვითა შესწირვიდეს. B 108^b
 მათ თანა გალობდეს იგინიცა და მერმე დასხდეს განსუენებად. მრავ-ლითა პატივითა სახლსა შინა ძმათა თვსთასა:

24. ხოლო დამან მისმან ვითარცა იხილნა იგინი და რამეთუ B 220^b
 20 წუთლა აქუნდა გულსა შინ თვსსა ცეცხლი ძმისა თვსისა სიყუარულისაჲ: და ვსენებითა მისითა შეიწუებოდა და წყურიელ იყო სმენად რაისმე მის-თვს: ვერღარა შეუძლო დათმენად. არამედ კრძალულებითა წესიერითა სირცხული განიშორა. და მოვიდა და შეუერდა ფერკთა მათთა და ცრემლით ეტყოდა: „ვევედრები ღირსებასა თქუენსა. მამანო წმი-
 25 დანო. ისმინეთ განსაცდელი ჩემი. და ღირს მყავთ ნუგეშინის-ცემასა უბადრუკი ესე.“ და იგინი ჰკითხვიდეს. ვითარმედ „და რად არს მიზეზი გლოვისა შენისაჲ“. ხოლო მან ჰრქუა: „ძმაჲ წარესწყმიდე საყუარელი. ფრიად ჩჩული ჰასაკითა. და თუ რად შეემთხვა არა უწყი: და განყოფისა და განშორებისა მისისა-თვს განვედები და განვილვეი.
 30 და მსურს რათა მესმას რადმე თქუენაგან სიტყუად ნუგეშინის-ცემისაჲ: შეიწყალენით უკუე ცრემლნი ჩემნი და სულთქუმანი ჩემნი. და ნუ დაიცონებთ თხრობად ჩემდა უკუეთუ უწყით ცხორებაჲ მისი გინა თუ სიკუდილი“. და მათ ჰრქუეს ვითარმედ „არა რად უწყით ძმისა შენისა-თვს. და არცა მეცნიერ ვართ. რამეთუ უცხონი ვართ
 35 და იერუსალიმით მოსრულნი: და უკუეთუ სიჩოვებასა შინა წარწყმდა. ვითარ უკუე იქმნა მუნ წარსლვად მისი უცხოებად. ვინაჲცა არცა რად სხუად ჰასუ[ხი] უწყით რომელი ეგე ეძიებ მის-თვს. ამის-თვსცა შეგვანდვენ ჩუენ. და ნუ მიგუჯღი პასუხსა უცნაურთა საქმეთ-თვს“. ხოლო მას არა უნდა დარწმუნებაჲ: არამედ ფიციოთაცა საში-
 40 ნელითა იკადრა შეკრვად მათი. რათა არა დაუფარონ მას უკუეთუ B 221^a
 რად უწყიან ძმისა მისისა-თვს. და ცრემლით და გოდებით თხრობად აიძულებდა:

C 109^a 25. ხოლო ტიმოთეს დალაცათუ ელმოდეს ნაწლები მისნი. და ვითარცა არა ელმოდეს. ვინაჲთგან კაცი იყო იგიცა. და შჯულითა ბუნებისაჲთა შეკრული: არამედ ითმენდა ახოვნად. რამეთუ სალმრთოდ სურვილი ჯორციელსა მას სურვილსა სძლევდა და დაჰფარვიდა: და ვითარცა იგი თქუმილ არს იოსების-თჳს. რამეთუ ითმენდა დგეს რაჲ წინაშე მისსა ძმანი მისნი. ეგრეთვე აქა იხილვებოდა და ფრიად უაღრეს: გარნა ფიცისა მის-თჳს საზარელისა ეკდიმებოდა და უღონოებასა მოეცვა. და არა უწყოდა რაჲმცა ყო: ხოლო ესევეთარი სიმარჯუე მოიგონა. დალაცათუ ვერცა ესრეთ ძალ-ედვა სივლტოლაჲ: რამეთუ სხუად იყო განგებულ ზეგარდამოჲსა სიბრძნისა მიერ ფრიად უაღრესი. ამის-თჳსცა ჰრქუა მას: „უწყოდე ჰ დედაკაცო. რამეთუ წმიდათა წიგნთა განღებად კეთილად უწყი. და რაჲ იგი შემთხუელ იყოს ძმისა შენისად. იგავით შეტყუებად.“ ესე რაჲ თქუა წმიდაჲ სახარებაჲ ჯელად მიილო და განყო. და ვითარ აღმოიკითხა ჰრქუა მას. „გულსავსებით უწყოდე რამეთუ ძმად შენი არა შომკუდარ არს. არამედ ცოცხალ არს. და ვითარ ვჰგონებ იხილოცა] იგი პირის-პირ“. ხოლო მან ჰრქუა ვითარმედ „და სადა A 169^a B 221^b არს ანუ ოდეს ვიხილო. ჰ წმიდაო მამაო. შესძინე|ესეცა და მითხარ ყოველი ჰქეშმარიტებით:“ ხოლო საკვრველი ტიმოთე ეტყოდა ვითარმედ „ხვალე გაუწყო ესეცა“. რამეთუ ეგულვებოდა მას ფარულად სივლტოლაჲ: 20

26. ხოლო დამან მისმან ლამე იგი უძილოდ გარდავლო და იურვოდა იგი და ზრუნვიდა ძმისა თჳსისა-თჳს. რამეთუ გულის-ხმისყოფად რაჲმე წულილადი შევიდა გულსა მისსა. გინა თუ უხილავი და სალმრთოდ სიწმიდისა-თჳს მისისა რომელი იგი ლმრთისა მიერ მოვალს ლირსთა ზედა და უბიწოთა. გინა თუ ბუნებითი. რომელი იგი იქმნების გულითადისა მის სისხლისა აღდუ|ლებითა და თჳსისა ძმისა. და სისხლისა. სიყუარულად აღადგენს: რამეთუ ზედაჲს-ზედა ეტყუნ იგი ძმათა თჳსთა და ნათესავთა. ვითარმედ „ვითარ ჰგონებთ თქუენ ჰაბუკისა მის-თჳს მონაზონისა. რამეთუ საწადელ არს სიტყუად მისი და უბნობად და სწავლად. და უცნაური რაჲმე სინათლე შემომადგების ტიმოთეს-გან ძმისა ჩემისა. და შეეხების გულსა ჩემსა: ხოლო იგინი ეტყოდეს. ვითარმედ „დასცხერ და ნუ განმიახლებ ჩუენ ძუელსა მას გლოვასა: და ესრეთ მწუხრი იგი ყოველი ვითარცა ერთი საჯუმილავი გარდავლო უძილოდ:“ 35

ხოლო ვინაჲთგან მგალობელნი აღდგეს ცისკრისა გალობად. და დიდების-მეტყუელებად ლმრთისა: ყოველთა წინამეტყუელად და თავად: მგალობელთა აქუნდა ტიმოთე: რამეთუ ტკბილ იყო გალობად მისი და შეენიერ ვმაჲ და ჯელოვან მეტყუელებად მისი. და რო

10 ზეგარდამოჲსა B. 7 22 უძილად A. — 30 სიტყუად] ლოცვად A. 39 კელთან. —

მელთაცა ესმოდა სიხარულითა აღავსებდა. გარნა|დასა ხოლო-მისსა B 222^a
 დაუპყრობელსა გლოვასა მოჰფენდა: ვინაჲცა ენება ძმათა. რათამცა
 დააცხრვეს იგი და ეტყოდეს. „დასცხერ ჰ დედაკაცო გოდებათა მა-
 გათ-გან უზომოთა და შეიკდომე სიმრავლისა ამის-გან. რამეთუ არს.
 5 რომელი ეგე შეგემთხვა. უცხოჲ და უწესოჲ, და დაუტადებელი ტი-
 რილი. რამეთუ სხუაჲ ჟამი საჯმარ არს შენდა საგლოველად და არა
 ესე:“

ხოლო მას რადეთურით დაცადებამ ვერ ძალ-ედვა. და აღთქუ-
 მულისა მის აღსრულებასა ეძიებდა. ვინაჲცა შემდგომად გლობისა
 10 წარავლინნა ძმანი თუსნი ვედრებად ტიმოთესსა: რომელნი იგი მოვი-
 დეს და ცრემლითა მჭურვალითა და ფიცითა საშინელითა აფუტებ-
 დეს მას. და აღთქუმულისა მის უწყებასა ითხოვდეს:·

27. ხოლო მან განიზრახა თავსა შორის თუსსა და გულის-ხმა-ყო.
 ვითარმედ ჰეშმარიტად განგებულეზად სამე|არს ღმრთისაჲ საქმე ესე: C 110^a
 15 ვინაჲცა ვერ|უძღვე განრომად ჰელთა მათთა-გან. ესრეთ იძლია ფი- A. 169^b
 ცისა მის-განცა რომლითა აფუტებდეს. და იძულებულ იქმნა ბუნები-
 საგანცა და ჰრქუა მათ: „დასცხერით გოდებისა-გან და გამოწულილ-
 ვისა. რამეთუ მე ვარ ტიმოთე. [ძმად თქუენი] და მოვედით და მივს-
 20 ცეთ დიდებამ ღმერთსა კაცთ-მოყუარესა. რომელი ყოველსავე კეთი-
 ლად განაგებს:“ ხოლო იგინი განჰკრთეს სიტყუასა მას ზედა მისსა
 მოუგონებელისა მის-თუს სიხარულისა და ვითარცა მოვეგნეს გონე-
 25 ბასა. მეყსეულად კაცად|კაცადი მათი მოეხზნეს ჰედსა მისსა. და პირსა. B 222^b
 და ჰელთა. და ფერკთა. და ამბორს უყოფდეს. და შეიტკბობდეს. და
 რასა არა იქმოდეს ანუ რასა არა იტყოდეს. ვითარმედ „ჰ საყუარელო.
 30 ვითარ ესოდენთა ამით ჟამთა განგულიენ ჩუენ გლოვითა და მწუხარ-
 ებითა და ცხორებამ უმწარესი სიკუდილისაჲ დასა შენსა დაუტევევ.
 და არცა აწ გენება საცნაურ ყოფამ თავისა შენისაჲ: არა თუმცა
 განგებულეზას ღმრთისასა ჯერ-ეჩინა დაჰსნამ მწუხარებისა და გლო-
 ვისა ჩუენისაჲ. და მაცხოვრად სულთა ჩუენთა გამოჩინებამ შენი:·“
 35 და მერმე ჰკითხვიდეს თუ სადა ანუ ვიეთ მიერ აღიზარდა და თუ
 რად შეემთხვა სიგრძესა მას შინა ესეოდენისა მის ჟამისასა. გინა თუ
 ვითარ იქმნა მოქცევად მისი უწყებად ევედრებოდეს:· ხოლო იგი
 უთხრობდა თუ ვითარ აღიზარდა ანუ ვითარ განისწავლა. გინა თუ
 ვითარ იერუსალიმს წარვიდა. ანუ თუ კულად ვითარ მოიქცა. და
 ეტყოდა ვითარმედ „განგებულეზებითა ღმრთისაჲთა იქმნა შეკრებამ
 ჩუენი და ჯერ-არს რათა ვჰმადლობდეთ ღმერთსა:·“

4 სიმრავლესა A. — რამეთუ რად A. — 8—9 ხოლო... ეძიებდა| ხოლო
 მას ენება ნუგეშინის ცემაჲ. არამედ ვერ ძალ-ედვა მცირედსაცა ჟამსა დღესას-
 წაულისა მის აღსრულებამ რათამცა არა იგლოვდა B. — 12 აღთქუმულისა| საქ-
 მისა B. — ითხოვდეს < B. — 18 და მოვედით < B. — 20 მისსა| + და B. —
 25 გლოითა B. — 34 იმ|ლიმს AB. —

5. ენიმკი-ს მთამბე, ტ. VII.

28. ესე ყოველი რაჲ ესმა მის-გან. ვალობათა მადლობისათა შე-
 სწირვიდეს ქველის-მოქმედისა ღმრთისა და ბრწყინვალე დღესასწაული
 C 110^b აღასრულეს და ხვალისაგან კულად შემდგომი დღესასწაულისაჲ და
 ესრეთ საქმით სრულ-ყვეს წესი იგი მადლობისაჲ მრავალთა ზრო-
 ხათა და ცხოვართა დაწყუედითა. და ყოველნი იგი შემოკრებულნი 5

B 223^a კეთილად ისტუმრნეს. და მათ თანა იხარებ|დეს და ეტყოდეს. ვი-
 თარმედ „მხიარულ იყვენით ჩუენ თანა და გიხაროდენ. ჟ საღმრთონო
 კრებულნო. და ერნო ძორწუმუნენო: [რამეთუ] ძმაჲ ესე ჩუენი მკუდრად
 შერაცხილ იყო ჩუენ მიერ და განცოცხლდა. და წარწყმედულად სა-
 გონებელ იყო ჩუენ მიერ და ბრწყინვალედ იპოვა:“ 10

ამათ ესევეითართა ჳმათა მიერ ჳმადლობდეს ღმერთსა და აღი-
 დებდეს. და ვინაჲთგან სიხარულითა და მხიარულებითა აღიგნნეს.
 ყოვლისა მის სიმრავლისა თანა მათ თანა დადგომად ევედრებოდეს
 ძმასა თჳსსა. და ეტყოდეს ვითარმედ „ჳმა არს შენდა გარდასრულისა
 A 170^a მისცა ჳამისა|განშორებჲჲ და განწირვჲჲ ჩუენი ესოდენთა წელთა 15
 სიგრძესა. და გლოვითა და მწუხარებითა განლევჲჲ ჩუენი: ამიერით-
 გან დაადგერ ჩუენ თანა და აღვიშენოთ შენ დასაყუდელი ვითარცა
 ჯერ-გიჩნდეს და მას შინა შეეყენე. და ყოველივე მსახურებჲჲ [შენი]
 ჩუენ მიერ აღესრულებოდენ:“

29. ხოლო ტიმოთე იხილა რაჲ ესოდენისა სიმრავლისა ვედრე- 20
 ბაჲ. და მღდელთა და მოწესეთა შევრდომიჲჲ არა ინება შეწუხებჲჲ
 ძმათა თჳსთაჲ. არამედ უბრძანა მათ შენებჲჲ და ვითარცა მსწრაფლ
 აღესრულა საქმე იგი. შეაყენა თავი თჳსი. და პირველთა ლუაწლთა
 და მოლუაწებათა კელ-ყო: და მარხვითა და ლოცვითა და მღჳძარე-
 ბითა და სხუათა მათ სათნოებათა მიერ უხორცოთა ცხოვრებასა 25

B 223^b ჳბადვიდა. და მათდა მიმართ ხედვითა ბრწყინვალედ წარემატებო|და
 და ფრთოვან იქმნებოდა:.

ესევეითართა რაჲ მოლუაწებათა შინა იყოფებოდა და საღმრთოთა
 მადლთა მიერ განაბრწყინებდა სულსა თჳსსა: და არა ღმრთისა ხოლო
 სიყუარულითა ოდენ ეტყინებოდა. არამედ მოყუსისაჲთაცა. რამეთუ 30
 ამათ ორთა წმიდათა მცნებათა ძუელი და ახალი შჯული დამოკიდე-
 C 111^a ბულ არიან: რამეთუ არა ჯერ|-იჩინა შარავანდედთა მადლისათა და-
 ფარვჲჲ და განათლებისა მოქენეთა ბნელსა შინა დატევებად: არამედ
 უფროჲსლა სათნო იყო სანთლისა სასანთლესა ზედა დადგმაჲ. და
 ტალანტისა განმრავლებჲჲ უმეტეს: რამეთუ სათნო და საყუარელ 35
 ღმრთისა იგი არს რომლითა გლახაკთა კელის-აპყრობაჲ იქმნებოდის.
 ვითარცა იგი სახიერი ყოველთავე სწყალობს და ფუფუნებს. რო-
 მელი ესე კეთილად უწყოდა ტიმოთე. ამის-თჳსცა მკჳდრთა მათ მის-
 დაბისათა და გარემო ყოვლით-კერძო მომავალთა მოძღუარ კეთი-

9—10 საგონებელ| საგალობელ A. — 16 გლოითა B. — 17 დასაყუდებელი
 B. — 30 ოდენ<B. — 33 დატევებაჲ B. — 34 ზედა<B. —

ლისა ექმნებოდა: და საღმრთოთა მათ მოძღურებათა მისთა მიერ. და განმანათლებელთა სწავლათა. გონიერ იქმნნეს ყოველნი და განისწავლნეს და იყო ხილვაჲ დაბისაჲ მის არა ვითარცა დაბისაჲ: და არცა მკვდრთა მისთა ვითარცა ერის-კაცთაჲ არამედ ვითარცა მონაზონთაჲ.
 5. რამეთუ გონიერებაჲ და მოღუაწებაჲ კეთილად შეეტკბო. და მათითა მით შრომითა და აღსრულებითა განწუენდებოდეს: სინანულისა მიმართ სურვიელ იყვნეს: მარხვისა და ლოცვისა შეკუართულ და სათნო ღმრთისა საქმეთა მიერ კეთილთა და რათამცა ქველის-მოქმედებითა და კეთილის-ყოფითა გლახაკთაჲთა მოწყალე და სახიერ B 224^a
 10 ყვეს ოჯვალე:

30. ესენი უკუე ესრეთ რაჲ წარემართებოდეს და განბრწყინდებოდეს სათნოებათა შინა. ღუმნა-მე-ა მომპოვნებელი იგი ბოროტისაჲ და მამაჲ შური|საჲ. ნუ იყოფინ. არამედ ყოველსავე ღონესა A 170^b
 15 ეძიებდა და შორის შემოვიდა მთესვარი იგი ღუარძლისაჲ და მართივთა ვიეთმე შური და ჯდომაჲ შთაუთესა და მცირედლა და ძმათაცა მისთა შეატოკნინ რამეჲ: რამეთუ რომელნიმე ზუაობად და რომელნიმე შურად აღჭურნა ყოველად-ბოროტმან ეშმაკმან: და ესრეთ თჯთა სათნოებათა [მიერ] ურთი-ერთას მჯდომად აღადგინნა. რამეთუ ენება მცირისა ნაბერწყალისა მიერ დიდისა საკუმილისა აღტყინებაჲ
 20 არაწმიდასა მას და თჯ|სთა მიერ აზნობდა დაწყებასა ბრძოლისასა. C 111^b
 რათა შეაშფოთოს წმიდაჲ იგი:

ხოლო წმიდამან მან კაცმან მეშფოთეთა მათ მშუდობისა მოგებაჲ უბრძანა. და მოსწრაფეთა მათ სიმდაბლისა და მყუდროებისაჲ: არამედ ვინაჲთგან ცილობისა მიმართ მიდრეკილად იხილნა იგინი. და
 25 ამბოხებისა მოყუარედ და ურჩად სწავლათა მისთა. ადგილისა მის-გან წარსლვაჲ განიზრახა. რამეთუ ერჩდა იგი ოჯვალსა. რომელი იტყჳს: ვითარმედ „უკუეთუ თუალი შენი დაგაბრკოლებდეს შენ. აღმოიღე მთ 5, 29 იგი და განაგდე შენ-გან“. და შემდგომი:

ხოლო თუ ვითარ შეენდო მას ამის საქმისა კელყოფაჲ. რათამცა
 30 თანაწარსადინელსა სწავლათა მისთა ცხოველს-მყოფელთასა დანერგულნი დაუტეენა. და სხუად კერძო წარვიდა: არა გარგუმე საღმრ- B 224^b
 თოღსა განგებისა იქმნა საქმე ესე. არცა ცუდად და ამოდ: რამეთუ ენება ღმერთსა რათა წინამძღუარ ანგელოზებრივისა მოქალაქობისა მრავალთაჲსა გამოაჩინოს ტიმოთე. და [რათა] არა ერის-კაცთა ხოლო
 35 აქუნდეს იგი მაცხოვრად. არამედ რათა მონაზონთაცა და მარტოდ მყოფთა წინამძღუარ და მასწავლელ იქმნეს. და სულთა მათთა მოღუაწებაჲ ერწმუნოს:

8 სათნო ღმრთისა B.—16 შეატოკნინა. A.—რამეთუ <B.—ზუაობად| წყობად B.—19 დიდსა საკუმილსა A.—აღტყინება| აღტეხა B.—22 მეშფოთეთა A|—32 არცა| არა A.—33 ანგელოზებრისა B.—

31. ამას რაჲ უკუე საქმესა ჳელ-ყო. აგრძნეს ძმათა მისთა და მდაბიურთა და ყოველივე ცილობაჲ და ჳდომაჲ დაუტევეს. და ყოველნივე მეყსა შინა შემუსრვილითა გულითა ტირილით შენდობასა ითხოვდეს მათ მიერ ქმნულთა მათ-თჳს გარდასრულთა ცთომათა და ყოვლისა მის მიზეზსა მტერსა მიაჩემებდეს და იტყოდეს. ვითარმედ 5
 „უკრძალველობითა ჩუენითა შთავცჳვნით ჳაკუვეით შეთხზულთა მათ საბრჯეთა მტერისათა“. და მერმე გოდებისა [და ტირილისა] ჳმად აღუტევეს და თქუეს: ვითარმედ „ჳ დაჳირვებაჲ ესე და ჳღვევაჲ და C 112^a უნუგეშინისცემოჲ განსაცდელი. უკუეთუ გუეგულების განმანათლებელთა მოძღურებათა შენთა-გან დაკლებაჲ და სასოწარკუეთილებითა დანთქმაჲ:“ 10

ეგევითარნი რაჲ საწყალობელნი ჳმანი აღმოთქუნეს ცრემლით ევედრებოდეს წმიდასა მას. რათა კაცთ-მოყუარებისა ღმრთისა მსგავ- A 171^a სებითა არა დაუტევენეს იგინი ოჳკრად. არამედ რათა მის მიერ და- B 225^a ნერგულნი იგი ახალნერგნი სწავლათა თჳსთა წყლითა განაპოხნეს: 15

32. ხოლო საკრველსა მას და ჳეშმარიტად მონასა ღმრთისასა ტიმოთეს მსწრაფლი იგი მოქცევაჲ მათი დაუკვრდა. და მრავალთა მათ ვედრებათა მათთა მიერ იძულებულ იქმნა. და მოდრკა წყალობად. და მიერჩდა ნებასა მათსა. რათა არა წარვიდეს. გარნა ესე ხოლო ითხოვა მათ-გან. რათა განშორებულადრე დაბისა მის-გან შეუშვა- 20
 დონ საყოფელი შფოთთა-თჳს და ამბოხებათა ერისათა: ~

ხოლო მათ ჳრქუეს ვითარმედ „ვინაჲთგან მახლობლად ჩუენსა გეწყინების ყოფაჲ სიყუარულითა დაყუდებისაჲთა. გუაქუს ჩუენ ადგილი მარჯუე მყუდროჲ და უვალი განშორებულად დაბისა-გან: ჳევესა მას შინა სადა იგი დიდისა მოწამისა გიორგის ტაძარი შენ არს: მუნ 25
 უკუე ჯერ-არს აღშენებაჲ სენაკისა შენისაჲ: და ყოველივე მსახურებაჲ შენი ჩუენ ჳედა იყავნ. ხოლო შენ საწადელისა მის შენისა დაყუდებისა ნაყოფითა იშუებდი ვითარცა გთნდეს:“

ესრეთ ღირსმან მან კეთილი იგი ნებაჲ მათი მიითუალა. და ღირსი მრავალთა საუნჯეთა და სიმდიდრეთაჲ და უაღრესი მორჩილებაჲ თჳსი 30
 ნაცვალად მისაგებელად მიაგო მათ. და უბრძანა რათა ადგილსა მას სუეტი მაღალი აღუშენონ. და შემდგომად მცირედისა ბრძანებაჲ მისი საქმით აღასრულეს. და ვითარცა სრულ იქმნა შენებაჲ სუეტისაჲ მის. ყოველი კრებული გარემოთა მათ სოფელთა და დაბათაჲ შემოკრბა. მღდელთა თანა და მოწესეთა. და ესრეთ გალობითა და ლოცვითა აღი- 35

C 112^b ყვანეს მას ჳედა ტიმოთე: რომელსა ჳედა ილუაწა ვიდრე სიბერედმდე. | B 225^b და მიუწოდომელნი შრომანი და მოთმინებანი აჩუენნა: ~

ხოლო სიმრავლემან მან მორწმუნეთამან ლოცვაჲ მისი უბიწოჲ ვითარცა საღმრთოჲ საჭურველი მიიღეს. და სავსენი სიხარულითა სახედ თჳსად წარვიდეს და ჳმადლობდეს ღმერთსა: 40

2 მდაბიოთა B. — 6 თხზულთა B. — 20 ითხოა B. — 26 ჯერ არს იჩი-
 ნე B. — 40 თჳსა A. —

33. ხოლო ნეტარმან მან მალალი იგი და ანგელოზებრივი ცხო-
რებაჲ და ზეცისა მოქალაქობაჲ აღიღო და ძალითი-ძალად აღსლვითა.
და მჭურვალედ მოღუაწებითა თავსა სათნოებათასა მიიწია და განსა-
კრთომელთა სასწაულთა აღსრულებასა ღირს იქმნა რამეთუ რომელი
5 იგი მსახურთა თვისთა შრომისა სასყიდელსა მიმნიჭებელი არს ღმერთი:
ვინაჲთგან დედის მუცლით-გან გამოირჩია ესე ჭურად რჩეულად. არა
ინება თვისისა მის მოღუაწისა მადლთა და საკვრველებათა მისთა-გან
დაკლებამ. არამედ უფროჲსდა მის მიერ საკვრველყოფამ. და ამაღ-
ლებამ სახელისა მისისა წმინდისაჲ ჯერ-იჩინა:·
- 10 ამისთჳსცა წყაროდ დაუწყუეტელი მადლთა საღმრთოთაჲ აღ- A 171^b
მოეცენა ტიმოთეს მიერ. არამედ საკვრველებათა მისთა სიტყუად
ჟამისად გუელოდენ. რათა თვისსა ჟამსა ბრწყინვალედ წარმოვთქუათ
და ცხად ვყოთ სიმაღლე და დიდებულებამ მათი:· ხოლო აწ შემდ-
გომი იგი სიტყუად პირველთქუმულთაჲ მათ ჯერ-არს აღწერად:·
- 15 რამეთუ ვითარცა აღვიდა სუეტსა ზედა დიდი იგი მოღუაწე
ღმრთის-მსახურებისაჲ მეორედ სუეტად ნათლისად გამოაჩინა თავი
თვისი. უმტკიცეს უსულოჲსა მის მდგომარედ. და სულიერი იგი ბუ-
ნებით უსულოსა მას ერეოდა დგომითა და მოთმინებითა და სიმტკი-
ციითა და შეურყეველობითა წყობასა შინა და კუეთებასა სულთა უკე- B 226^a
20 თურთასა. რომელნი იგი დასცნა და იოტნა სივერაგით-ურთ მათით:·
და მსგავსად მთიებისა ბრწყინვალისა შარავანდედნი თვისნი|ყოვლით- C 113^a
კერძო მიჰფინნა და ყოველნი განანათლნა. და ხილვად თვისად ყო-
ველთა მოუწოდა რომელი იგი საზარელ და საშინელ იყო ეშმაკთა:·
ხოლო მისდა შევედრებულთა და მისდა მომავალთა მორწმუნეთა სა-
25 ფარველი მტკიცე და შესავედრებელი და ნავთ-საყუდელი მყუდროჲ:·
ტკბილ სიტყუთა და საკვრველ საკვრველთ-მოქმედებითა. და ყოველ-
თავე სათნოებათა მიმართ მხედველ:· ამის-თჳსცა მრავალთა მის მიერ
დაუტევეს შუებაჲ სოფლისაჲ. და მონაზონებისა ცხოვრებაჲ შეიტკებეს
და მახლობელად წმიდისა მის უდაბნოსა ზედა იწროებით ცხოვრებაჲ
30 აღირჩიეს და უფროჲს ბრწყინვალეთა ტაძართასა ტალავართა შინა
უნდოთა დამკვდრებაჲ უსანატრელეს შეჰრაცხეს:· და განუტსნელთა
მათ სიყუარულისა საკვრველთა მიერ შეკრულთა. და ვითარცა სი-
რინოსისა ჳმისა მიერ. სიტკობებითა სწავლათა მისთაჲთა მოწყულულთა.
არღარა თავს-იღვეს განშორებაჲ მისი. არამედ საღმრთოთა მათ სი-
35 ტყუათა მისთა-გან იზარდებოდეს. და ახოვნად ღუაწლთა მიმართ
აღიჭურვოდეს:· რამეთუ ვითარცა წყაროდ დაუწყუედელი საღმრთოთა
მათ წყაროთა მოძღურებისა თვისისათა. უშურველად აღმოუცენებდა
ყოველთა სანატრელი იგი. და ღმერთ-შემოსილი კაცი. გინა თუ

1 ანგელოზებრი B. — 6 გამოარჩია A. — 10—11 აღმოაცენა B. — 22 თვისა A. — 27 სათნოებისა B. — 32—33 სირინოსსა B. — 36 დაუწყუედელი B. — 37 წყაროთა წყალთა B — 38 ყოველთა ყოვლად A. —

ვითარცა საუნჯე სავსე ნიჭთა მიერ პატიოსანთა და კეთილთა და
 B 226^b საწადელთა. და არა სიტყუათა ხოლო მიერ ტკბილთა. და სწავლათა
 შუენიერთა მოინადირებდა. სათნოების მოყუარეთა სულთა: არამედ
 მადლითაცა კურნებათაჲთა და სასწაულთა სიმაღლითა ყოველთა
 ნათესავთა განაკურვებდა. და ხილვად თვსად მოიყვანებდა მორწმუ- 5
 ნეთაცა და ურწმუნოთა. რამეთუ რომელთამე ჯორცთა ვნებასა [გან-
 ჰკურნებდა. და სხუათა სულთა საღმობასა განაშორებდა. და რათა

C 113^b მოკლედ ვთქუა:|არავინ იყო რომელიმცა ღირს იქმნა ხილვასა მისსა.
 და არა მეყსეულადმცა სავსე ყოვლითა ნუგეშინის-ცემითა მიიქცა
 სახილ თვსად:· რამეთუ ბრმათა აღუხილვიდა. და განრღუეულთა 10
 განჰკურნებდა: და ურწმუნოთა მოაქცევდა. ხოლო მორწმუნეთა გა-
 ნამტკიცებდა: და დაქსნილთა მოსწრაფე ჰყოფდა. ხოლო მოსწრაფეთა
 განამჴნობდა. და ყოველთავე სათნოებად მოიზიდვიდა და სავნებელთა-
 გან განაშორებდა:·

34. ხოლო ვინაჲთგან ქადაგებჲაჲ სათნოებისაჲ ტრფიალთა 15
 მისთა მოიზიდავს: არცა ყრმათა მათ პირველმოკსენებულთაჲ ჯერ-
 იყო თანაწარსლვაჲ: რომელნი იგი ვიდრე სამოძღუროსლა იყო ტი-
 მოთე და შეესაკუთრნეს. და მოშურნე ექმნნეს უმანკოსა მას ცხორე-
 ბასა მისსა და სათნობასა: და ზიარ სწავლისა და წუთილებისა მი-
 სისა იქმნნეს:· რამეთუ მსგავსად კეთილისა ქუეყანისა მარჯუე იყვნეს 20
 შეწყნარებად თესლსა სიტყუსასა და აღორძინებად ნაყოფსა სათნოე-

B 227^a ბათასა:· რამეთუ ვინაჲთგან ჰამბავი საკურველებათა მისთაჲ ყოვლით-
 კერძო განისმა. და სათნოებანი და მოქალაქობაჲ მისი ყოველთა
 მოიზიდვიდა: საკურველთა მათცა მოყუასთა. ყოველთავე სოფლისა
 საქმეთა-გან იჯზნეს: და ღმრთივ-წოდბულნი თავით თვსით ტიმო- 25
 თესსა მოვიდეს. და შეუდგეს მოძღურებასა და სასწაულსა მისსა: და
 არა ჟამ რავდენმე მოირწყნეს. წყალთა მათ-გან სულთაჲთა აღმომ-
 დინარეთა პირით მისით: არამედ ყოველსავე ცხორებასა მათსა მორ-
 ჩილებასა შინა მისსა მოთმინე იქმნნეს:· და წინამძღურობასა ძმათა და
 მონასტრისასა მის მიერ ღირს იქმნეს:· ესენი უკუე ესრეთ საკიროსა 30
 მას ჯორცთა ზრუნვასა და საურავსა ზრუნვიდეს. ხოლო იგი სულთასა
 და ძალითი-ძალად ამალღებასა განკრძალულ იყო: და მალალთა მათ

C 114^a ხედვათა მიერ იშუებდა:|და წყაროჲსა მის-გან უკუედაეგებისა აღმოიე-
 სებდა სასწაულთა და საკურველებათა უფსკრულსა: და უმაღლეს და
 უმაღლეს აღემატებოდა. და საღმრთოთა ჩუენებათა და გამოცხადე- 35
 ბათა მიერ განათლდებოდა. რამეთუ ლოცვისა და ხედვისა დაცადებაჲ
 სწავლისა-გან ხოლო და სარგებელისა ძმათაჲსა იქმნებოდა: ხოლო
 სარგებელისა მის მათ მიერ ქმნილისა სიტკბობეჲაჲ დაცადებასა ყოვ-
 ლადვე არა თავს-იდებდა:·

35. და ესე მცირედი თქმულ არს მოსაქსენებელად ცხორებისა 40
 მისისა შემსგავსებულად უძღურებისა ჩუენისა: რამეთუ ბრწყინვალისა
 მის ცხორებისა მისისა შემსგავსებული სიტყუანი უაღრეს არიან

ძალისა ჩუენისა და მიუწლომელ ჩუენ მიერ: და თუ რავდენნი ბრძოლანი B 227^b
და ძლევაანი აჩუენა მტერთა მიმართ უხილავთა: და თუ ვითარ კად-
ნიერებად მოიგო ღმრთისა მიმართ. რომელსა იგი საკვრველებათა
ხოლო მისთა-გან აქუს გამოცხადებად გონიერთა-თს. ხოლო სიტყვთ
5 უწყებად მისი შეუძლებელ არს: გარნა წუთლა მელოდენ სიტყუად.
მათის მის უწყებისად. და თსსა ჟამსა ყოველივე მიგითხრათ: ხოლო
აწ მცირედლა შეესძინოთ თხრობასა ამას. და მერმე დაეცადოთ
სიტყუად ჩუენი:.

რამეთუ ესრეთ განაბრწყინვა სათნოებათა მიერ მოქალაქობად
10 თსი ვიდრელა პირველთა მათცა წმიდათა განთქუმულთა წარჰჰდა
და დაფარნა. რამეთუ სიწმიდესა მას მისსა თანა მაღალსა და გულის-
სიტყუათა-განცა მიუახლებელსა. კნინ არს და უნდოა სიწმიდის-
მოყუარისა მის იოსების-თს თქუმული უწყებად: რომლისა მიერ იქმნა
სამკვდრებელ ღმრთისად. რომელმან გამოიჩინა ესე სიჩხოდათ-გან
15 ჭურად უბიწოდ და სამკვდრებელად მაღლთა მათ თსთა მიუწლო-
მელთა:.

ხოლო კუალად განკითხვად და გულის-ხმის-ყოფად უხილავთა
და ხილულთა საქმეთად. და ცხადთა და დაფარულთად ვინ მოიგო
ესრეთ: და მარცხენით და მარჯუენით მრავალფერთა მათ კუეთებათად C 114^b

20 ვინ ცნა ესრეთ ზედამიწეენით და უცთომელად: რომელი არა უხი-
ლავთა შეატყუებდა. და მომავალთა სცნობდა. ვითარცა დანიელ: არა-
მედ ვითარცა მხილველი და მოქმედი. ესრეთ განუმარტებდა ყოფადთა
მათ საქმეთა აღსრულებასა: და კუალად სიმკნესა მისსა თანა. რად
იყო სიმკნე იგი სამფსონისი: რომელი არა ხილულთა უცხოთესლთა

25 წყობასა ერეოდა: არამედ უჩინოთა მათ და უხილავთა უცხოთესლთა B 228^a

ბანაკებსა მარადის მოსრვიდა და იოტებდა: ეგრეთვე ბუნებისა
უგულებელს-ყოფითა. და შრომათა მოთმინებითა. იობს წარემატა.
რამერუ არა მცირედსა ჟამსა არამედ მრავალსა: და ყოველსავე ცხო-
რებასს თსსა. ჯუარცმულ იყო მოღუაწებითა: რამეთუ აურაცხელ
30 იყო მოღუაწებათა მიმართ სურვილი მისი: და ფრიად უაღრეს მათსა.
რომელთა იგი ყოველივე ღონის-ძიებად აჩუენან აღსრულებისა-თს
გულის-თქუმათასა. და შემშუალვისა-თს საწადელთა გემოთადასა:
რომელთად უკუეთუ თითოეულად ვინებოთ წარმოთქუმად. დამაკლდეს
ჩუენ ჟამი მითხრობად სათნოებათა მისთა: რომელნი იგი საიდუმლოდ

35 აღსრულებოდეს მის მიერ. და მხოლოდასა ხოლო ღმრთისა საცნაუ-
რად: ამის-თსცა ადგილგსეცთ საქმესა ამას. და ვითარცა შეუძლებელსა
თანა წარგვჰდეთ: და სიტკბოებისა მიმართ საკვრველებათა მისთადასა A 172^a

წიად-გვდეთ: რამეთუ ბრწყინვალე იგი ცხორებად მისი და მაღალი
მოქალაქობად. რომელი ვიდრე დიდად სიბერედმდე აღასრულა.
40 ჩუენ-განცა მიუწლომელ არს და გამოთქუმელ და სხუათა მიერცა:

36. რამეთუ მარტივად და ლიტონად ვპოვეთ აღწერილად ცხორებად მისი სარკინოზულითა წერილითა. და მოსწრაფე ვიქმენით ბერძულსა ენასა თარგმანებად, მისსა არა მძლავრებითა და შემკობითა სიტყუათადათა, რომელთა მიერ არცა ერთი იპოების კეშმარიტებაჲ; არამედ ლიტონად, ვითარცა ოჯღალმან მომცა სიტყუაჲ. რომელი იგი 5
B 228^b არს ყოველთა [კეთილთა] მიზეზი|. რამეთუ ჩუენ არცა თუ გუაქუნდა C 115^a ძალი სიტყუისაჲ შემსგავსებული. | დალაცათუ ფრიად გუენება. რომელნი ესე უსწავლელ ვართ და უმეცარ: ხოლო განგრძობილთა და განდენილთა თხრობათა შემოკლებულად აღწერაჲ ვირჩიეთ. რათა არა საწყინო იქმნეს მსმენელთა. და ამის ყოვლისა-თჳს ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა სამგუამოვნებით [და ერთარსებით] დიდებულსა ყოვლად-წმიდასა სამებასა ღმერთსა ჩუენსა. რომლისაჲ არს დიდებაჲ აწ და მარადის და საუკუნეთა მათ დაუსრულებელთა უკუნითი უკუნისამდე ამინ:•

სასწაულნი ტიმოთესნი

15

თ ა ვ ი ა

კაცი ვინმე იყო აგარენთაგანი. ტყუექმნულ ვნებითა სიძჳსადათა. და უძრესი ესე იყო. რამეთუ არა თჳსსა დაბასა. არამედ სხუასა რომელსამე მახლობელსა მონასტრისასა აქუნდა ჩუეულებად არაწმიდებისაჲ მის:• იხილა რაჲ ესე წმიდამან ტიმოთე. სხუათა მრავალთა 20
თანა ხილვად მისსა მოსრული გულის-ხმა-ყო მადლისა მიერ საღმრთოჲსა არაწმიდებაჲ იგი კაცისაჲ მის და მოუწოდა მას. და ამცნებდა განყენებად არაწმიდებისა მის-გან. ხოლო იგი ფუცვიდა და უარ-ჰყოფდა. და იტყოდა. ვითარმედ „უბრალო ვარ მე ესევეთარისა საქმისა-გან:“ ხოლო წმიდამან მიუგო და ჰრქუა მას. ვითარმედ 25
„ჩუენდა უმჯობესისა და კეშმარიტისა სწავლად მცნებად შენდა და სწავლად სამართალ არს:• ხოლო შენ უკუეთუ არა გუერჩდე იხილო დიდებაჲ მისი. რომელი იგი დაფარულთა საიდუმლოთა გამოუცხადებს მორჩილთა თჳსთა:•“ ხოლო მან არცა სწავლანი მისნი მიი- 30
B 229^a თულანა. არცა შინებათა მისთა|-გან შეძრწუნდა. რამეთუ ურწმუნო იყო:• და კულად რამეთუ ესე[ვითარი] ვნებაჲ კადნიერ ჰყოფს და დამთვრალ და განცოფებულ სულსა მის მიერ წარტყუენულსა. და ყოველნივე ვნებანი სულიერნი ესრეთ არიან. რაჲჲმს ეუფლნენ და.

1 ვპოვეთ B. — 3 თარგმანებასა A. — 10 ამის < B. — 20 ესე < B. — 25 საქმისა-გან] ბრალისა-გან B. — 27 უკუეთუ < B. — არა+] + თუ B. — 32 წარტყუენულსა] წარწყმედულსა A. —

- წარტყუნონ კაცი: ვარნა კრძალ|ვითა წმიდისაჲთა მიერთგან A 172^b
 არლარა ეგრეთ განცხადებულად წარჰვლინ გზასა მას. არცა ნათელსა C 115^a
 შინა დღისასა. რამეთუ მახლობელად წმიდისა მის წარ|ივლებოდა
 გზად იგი. არამედ საქმეთა მათ ბნელისათა. ბნელსა შინა უკუნსა ინება
 5 აღსრულებად. ნაშობმან მან წყუდიადისამან: ვინაჲცა მწუხრსა ერთსა
 უკუნსა აღიკაზმა ცხენი თუსი. და ამგედრდა მას ზედა და ვილოდა
 გზასა მას. და ვიდრე არლა მიწევნულ იყო დაბასა მას. სადა იგი
 იყო ბილწი იგი და არაწმიდაჲ დედაკაცი. მეყსეულად ძალი რადმე
 ანგელოზებრივი ეჩუნა მას. ხილვითა ელვართა. და სცა მას და
 10 ცხენსა მისსა: ხოლო წმიდამან აგრძნა მადლისა მიერ საღმრთოჲსა.
 რად იგი იქმნა. და უბრძანა მოწაფეთა თუსთა. ვითარმედ „წარვედით
 წინაშე ჩუნსა ჳევსა ამას და საწყალობელი იგი ავარეანი. რომელსა
 მრავალგზის ვამცენით განშორებად ბოროტისა-გან და არა გუერჩდა.
 ჰპოოთ იგი დაცემული. რამეთუ ანგელოზმან ოჯღლისამან სცა მას:
 15 და მოიყვანეთ იგი აქა:“
 ხოლო ძმანი იგი წარვიდეს. და ვითარცა მიეხლნეს. უწოდეს
 მას სახელით. და არა იყო სმენად არცა ჳმად. და არცა ცხენსა მისსა B 229^b
 თანა ძალი მოძრავობისაჲ: ხოლო ძმანი იგი უღონო იქმნეს და არა
 უწყოდეს რადმცა ქმნეს. მაშინ მიიქცეს წმიდისაჲვ და აუწყეს მას
 20 განსაცდელი იგი: ხოლო მან მოილო წყალი ჳელითა თუსითა და აკურ-
 თხა იგი და მისცა მათ და უბრძანა. რათა აკურონ მის-გან ცხენსა
 მისსა. და მას ზედა აღსუან და მოიყვანონ მისსა. ხოლო მათ ყვეს
 ეგრეთ ვითარცა უბრძანა მათ: და ჰკურებითა მით წყლისაჲთა.
 ცხენი იგი პირველსავე ძალსა თუსსა მოვიდა: ხოლო კაცი იგი და-
 25 ცემული. განჳმელი. და ყოვლისა გრძნობისა-გან დაკლებული. აღსუეს
 მას ზედა და მოიყვანეს მისსა ძლით. იხილა რად იგი წმიდამან მან.
 უბრძანა დადებად მისი ქუეყანასა ზედა. და მოილო წყალი და გა-
 მოსახა ნიში ჯუარისა ცხოველმყოფელისაჲ და ილოცა მას ზედა.
 და მერმე უბრძანა დასხმად მისი მას ზედა. და ვითარცა იქმნა ესე C 116^a
 30 და დაცემულსა მას წყალი იგი შეეხო. მეყსეულად განცხოველდეს
 საცნობელნი მისნი და იწყო სმენად და ჳრახვად. და რომელი იგი
 უსულოდ საგონებელ იყო მტკიცედ ჳრახვიდა და იტყოდა. „შემიწ-
 ყალე [მე] მონაო ღმრთისაო. საწყალობელი ესე და უბადრუკი და
 ყოვლისა შენდობისა უღირსი. ჰე წმიდაო მამაო. შემიწყალე ძკრუ-
 35 ჳსენებელად: ვცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა. რამეთუ უსჯუ-
 ლოებად ჩემი ტყუილითა დავფარე. ვრთარცა|უგუნურმან და უგულის- A 173^a
 ხმომან და ცოფმან. რომელი იგი დაფარულთა მხედველსა გამოეც-
 ხადა შენდა:“ და მერმე წარმოთქუა. ვითარ იგი ღამე წარემართა
 და ვიდრე ჳე|ვამდე მივიდა და ვითარ იგი მეყსა შინა ძალი საღმრ- B 230^a

3 წარიღწინებოდა B. — 4 ინება] განიზრასა B. — 8 მეყსეულად] მეყსა
 შინა B. — 9 ანგელოზებრი B. — 13 ჩემზა A. — 19 ყვეს B. — მას < B. — 23 ეგ-
 რე B. — 25 დაკლებული + და A. — 36 ტყუილითა B. — 39 კვადმდე B. —

თომ სუეტისა მის დამართებით გამოუბრწყინდა და მოწყლა იგი სასიკუდინედ და უსულოდ. და უძრავად დასცა იგი ქუეყანასა ზედა: -

ხოლო წმიდამან ჰრქუა მას. ვითარმედ „აჰა ესერა ცოცხალ იქმენ. ნულარა სცოდავ. რათა არა უძვრესი [რამდე] გეყოს შენ:“ და იგი იტყოდა. ვითარმედ „ნუ იყოფინ ჩემდა ამიერთვან გარდასლვად მცნებისა შენისაჲ. სანატრელო და წმიდაო მამაო“. და წარვიდა და აღიდებდა ღმერთსა და წმიდასა მას მსახურსა მისსაჲ ჰქადაგებდა: -

არამედ უცხოთესლთა და აგარენთა მიმართ. თუ ვითარი იყო სიტყვთ მასწავლელი და საკვრველებათა მიერ განმაკრთობელი: რათამცა განეშორნეს ბოროტსა. მრავალთა-გან ერთი ესე ხოლო გვთქუამს: - ხოლო მოწაფეთა-თჳს და მორწმუნეთა თუ ვითარ მოღუაწე და მზრუნველ იყო. და რამეთუ არა უდებ ჰყოფნ მათ. არამედ ჰმოძღუონ და ასწავებნ. და ამხილებნ. და შეჰრისხავენ. წინამდებარემან სიტყუამან საცნაურ ყოს: -

8

მოვიდა ოდესმე წმიდისა მის ხალკიდოჲსა ეპისკოპოსი: რათამცა იხილა იგი და კურთხევაჲ მისი მოიღო. და ვითარცა შეე|მთხზნეს ურთი-ერთას: და საღმრთოთა სიტყუათა მიერ მრავალჟამ განიშუეს. და აღსასრული სიტყუსად სახედ თჳსა წარსლვასა აწუევედა ეპისკოპოსსა: - ერთსა ძმათაგანსა ფარულად მოუწოდა ეპისკოპოსმან და ჰკითხვიდა მას ვითარმედ „ვინაჲ აქუს ძმათა საწმარი ჯორცთაჲ. ანუ თუ რაჲ არს|შემოსავალი მონასტრისაჲ“. და ვითარ იგი უთხრა ძმამან მან. ვითარმედ „არარაჲ ესევეითარი აქუს მეუფეო:“ მოიქცა წმიდისა და ჰრქუა მას: „ვევედრები სიწმიდესა შენსა მამაო წარმოაგლინენ ჩემ თანა ორნი მოწაფეთა შენთაგანნი. რათა სამეუფოჲსა მის-გან და ზოგადისა ნიჭისა საღმრთოჲსა. რომელი საზრდელად და საწმრად ჯორცთა ჩუენთა მოეცემის: მოართუან ძმათა ამათ და შევილთა შენთა: -

ჰრქუა მას დიდმა ტიმოთე. „კმა არს ჩუენ გლახაკთა-თჳს ხილვაჲცა შენი. და გვედრებით რათა ლოცვა ჰყო ჩუენ-თჳს. რომლისა იგი ფრად მოქენე ვართ და უმეტეს და უფროჲს საჭირვოჲსა მის ჯორცთა საწმრისა. ვინაჲთვან ესევეითარითა საზრდელითა გამოიზარდების სული. და უადრეს საზრდელთა მათ|ჯორციელთა რომელნი ზრდიან ჯორცთა. ამის მიერ გამოგუზარდენ ჩუენ. რათა უნაკლულოდ ვეგნეთ მარადის: - ხოლო სხუათა მათ საწმართა-თჳს არა-რაჲ საბრძანებელ არს ჩუენდა ზრუნვაჲ: რამეთუ იტყუს ოჯფალი „ნუ ზრუნავთ ზვალისა-თჳს“. და კუალად. „ვითარმედ იცის მამან თქუენმან ზეცათამან რაჲ იგი საწმარ არს თქუენდა: -“ და ეპისკოპოსი კუალადცა

A. 173^b მთ 6, 34 მთ 6, 32

6. გარნასლვაჲ A. — 23 რაჲ<B. — 27 მოუცემიეს B. — 29 ლოცვაჲ B. —

ევედრებოდა და ეტყოდა. ვითარმედ „ჩუენდა ჯერ-არს ძალისა-ებრ მსახურებაჲ და შეწვენაჲ შენი. დღაცათუ შენდა არაჲ საგმარ არს: და შენდა ჯერ-არს სმენაჲ და მორჩილებაჲ ჩუენი ძმათა. ამათ-თუს. რათა არბ ზრუნვიდენ“. ძლით უკუე ერჩდა ნეტარი იგი. და ვითარცა

C 117^a

5 იჯმნეს და მშდობაჲ დაუტევეს ურთი-ერთას. უბრძანა წმიდამან. რათა ორნი|ძმანი წარჰყვენენ თანა:·
და|ვითარცა საეპისკოპოსოდ მიიწინეს. მისცა მათ წმიდამან

B 221^a

ეპისკოპოსმან ოქროჲ და ვეცხლი არამცირედი და საზრდელი თვითო-სახე საგმრად გორცთა მათთა. და მათ მოიღეს ყოველიე იგი და

10 უკმოიქცეს მონასტრად. და ვითარცა მოვიდეს ერთმან მათგანმან ძლე-ულმან ფერთა ოქროჲსაჲთა. იპარა ოქროჲსა მის-გან და ეგრეთევე მეორემან ვეცხლისა მის-გან დამალა რაოდენიმი:·
ხოლო ვინაჲთგან მონასტრად მოიწინეს. შიშმან შეიპყრნა

15 იგინი. ნუ უკუე ცნას წმიდამან. რაჲ იგი ქმნეს მათ დაფარულად. და ნაცვალად კურთხევისა წყევაჲ მოიღონ. ესე განიზრახეს. და თვითო-ეულმან მათმან დადვა თუსავე ადგილსა. რომელი იგი ეპარა. და მიართუეს ყოველიე წმიდასა [მას]:· ხოლო იგი დაღაცათუ გორ-

20 ნაშე მათსა და ჰრქუა. „შვილნო ჩემნო: არცა ერთი ზიარებაჲ არს ნათლისაჲ ბნელისა მიმართ. არცა სათნოებისაჲ უკეთურებისა მიმართ:· რამეთუ არავინ არს ტრფიალი უნივთოთა მათ კეთილთაჲ. რომელსა ერთგზის ნივთიერი ესე შეურაცხ ექმნენ და კულად ტრფილებითა მათითა წარიტყუენოს. უკუეთუმცა ესევეთარმან მან შეუძლო უხრწ-

25 ნელთა მათ და უხილავთა კეთილთა მიმთხუევად. ვითარცა იტყუს ოჯვალი. ვითარმედ „ვერვის ძალ-უც ორთა ოჯვალთა მონებად“. მთ 6, 24 და შემდგომი:· აწ უკუე განიშორეთ თქუენ-გან ყოველიე მზაკუარი გულის-თქუმაჲ. და ვეცხლის-მოყუარებისა დამონებული ტყუეობაჲ|:

B 231^b

30 უხრწნელებათა ღირს იქმნეთ:·“ და მერმე მოიღო ოქროჲ იგი. რომელი მოეპარა ძმასა მას. ეჰა საკურველი თვთ-მებრ იგი. და ეგრე-

A-174^aC 117^b

35 თვე ვეცხლი იგი რი|ცხუსა მის-ებრ. რომელი მიეღო მეორესა მას. და მისცა [იგი] მათ და ჰრქუა: „რომლითა იგი ვიძლეოდით და [გინა თუ] გკვმდეს. ჯერ-არს რათა ვითხოვდეთ. და ეგრეთ მოვიღებდეთ შვილნო. ხოლო იგინი ლმობიერ იქმნეს. და კეთილად მოქალაქობდეს: და მიერთგან არღარა იძლინეს წარმწყმედელისა მის-გან სენისა ვეცხ-ლის-მოყუარებისა: და არცა რას იქმოდეს თნიერ ნებისა და განზ-რახვისა წმიდისა მის. რამეთუ ესრეთ ასწავებდა მათ და ჰმოდღურიდა:·

3 მორჩილებაჲ < B. — 13 მოვიდეს; მოიწინეს A ზემოდან ჩაწერილია. —

19 იქმოდეს + და A. — 24 ეგვეითარმან B. —

სხუანი ორნი მოწაფეთა მისთაგანნი წარივლინეს ქრისტეს-მო-
ყუარისა ვისმე ქუეყნის-მოქმედისა მიმართ იფქლისა-თჳს. და ვითარცა
მიიწინეს სახედ კაცისა მის. ებრძანა მათ პატივით დასხდომად და
განსუენებად. და მერმე უბრძანა მეუღლესა თჳსსა დაგებად მათდა
ტრაპეზი. და განვიდა იგი საჯლით საჯმრისა-თჳს სათანადოდას: 5

ხოლო დედაკაცმან [მან] დაუგო მათ ტაბლად. და რაოდენიმე
საზრდელი. და წარემართა მოღებად პურისა და ნეშტისა საჯმრისა.
ხოლო მონაზონნი იგი არცა პურთა მათ ელოდეს. არცა სახლის-
უფალსა მას ქუეყანის-მოქმედსა. არამედ თჳნიერ მადლობისა და
B 232^a ლოცვისა. მეყსეულად იწყეს ჭამად. რომელი იგი ეგო წინაშე მათ|სა. 10
მოვიდა უკუე დედაკაცი იგი. და მოიხუნა პურნი იგი. და იხილნა
იგინი ესრეთ უწყესოდ მჭამელად და ჰრქუა მათ. „ჰ პატიოსანო მა-
მანო. რაჲსათჳს იქმთ შეუმსგავსებელსა მოქალაქობისა და წესისა
თქუენისასა: რამეთუ არა ჯერ-იყო თქუენი პირუტყუთა მიმსგავსებაჲ.
რომელნი იგი პირმეტყუელნი ხართ და შემკობილნი წესითა ანგე- 15
ლოზთაჲთა და თჳნიერ ლოცვისა და კურთხევისა ჭამად. არამედ
პირველად მადლობისა შეწირვაჲ მისსა. რომელი იგი მოსცემს მშიერთა
საზრდელსა. და ჩუენ რათამცა ლოცვითა და კურთხევითა [თქუენითა]
C 118^a განგუამტკიცენით და გუასწავეთ ეგრეთვე ყო|ფად. სახისა მის თქუე- 20
ნისა:..“

ამას რაჲ ეტყოდა გონიერი იგი დედაკაცი გონიერად და სიმშჳ-
ლით. მხილებისა წყლულებითა მოწყლულნი უგულისხმოებასაჲე ზედა
მათსა ეგნეს და არცა შენდობაჲ ითხოვეს. არამედ სიტყუაჲ იგი
შეურაცხ ყვეს და მოიქცეს მონასტრადვე:

და მეყსეულად მოძღუარმან მათმან მოუწოდა მათ. და რისხვით 25
A 174^b ამხილებდა მათ და ეტყო|და: „ესრეთ აღუთქუთა ღმერთსა. ჰ უგუ-
ნურნო. ოდეს იგი მიიღებდით ანგელოზებრივსა სქემასა. რათა უწყე-
სოდ და უჯეროდ იქცეოდით წინაშე. ერის-კაცთასა და აგინებდეთ
შესამოსელთა თქუენთა. რათა მგელთა. ვითარცა ცხოვართა. გაჩუე-
ნებდეს: ხოლო მე უბადრუკსა ამას მრავალთა ცრემლთა მომატყუე- 30
ბელ მექმნებოდით.“

ხოლო მათ ესმა რაჲ ესე. ცრემლით და გოდებით ქუეყანასა ზედა
დაცვეს. და ცდომისა თჳსისა შენდობასა ითხოვეს. და აღუთქუ-
B 232^b მიდეს. რათა არღარა ოდეს აჩუენონ ესევეითარი უგუწური გონებაჲ:
ხოლო მამამან [მან] კეთილმან და ტკბილმან მისცა მათ შენდობაჲ. და 35
შეიწირა სინანული მათი. [და] სიტყუთა სწავლისაჲთა განაკრძალნა
იგინი და საშინელისა მის სამშჯავროდას. მოჯსენებითა ღმობიერ ყენა

2 ვიდრე A.—13 და<B.—15 შემკულნი B.—19 მის+მიერ A.—27 ანგელო-
ზებრსა B.—28 კაცთაჲსა A.—29—30 განაჩინებდეს A.—37 სამსჯავროისა B.—

იგინი: სიტყვთ უკუე ესრეთ სწავლიდა მოწაფეთა თჳსთა. ხოლო საქ-
 მით უღებ ჰყოფდა. ნუ იყოფინ: ანუ არა უფროჲს ზრუნვიდაა სულ-
 ზასა. ვიდრე [ლა] გორცთასა. ანუ ვერ შემძლებელ იყოა მოშურნე იგი
 5 ბოროტთასა დაყენებად. ჰქ ჰეშმარიტად. არამედ ვითარცა იგი
 ბრძენნი მკურნალნი სნეულთა მიმართ იქმან. და ოდესმე სიმშვიდით.
 და ოდესმე სიფიცხით საღმობასა მას სნეულთასა ჰკურნებენ. ეგრეთ-
 ვე ესე სამგზის სანატრელი მამა იქმოდა: |რამეთუ ახალთა და C 118^b
 უმეცართა სიმშვიდით და ტკბილად ასწავებნ. და წარმატებულთა და
 10 მოღუაწეთა განამკნობნ. ხოლო შეურაცხის-მყოფელთა და ურბთა
 სწავლინ სიფიცხით და ამხილებნ თუალუხუად. რამეთუ ყოვლისავე
 უჯეროჲსა საქმისა მამხილებელ იყო და მკურნალი ჳელოვანი. ვი-
 თარცა წინამდებარემან ამან სიტყუამან საცნაურ ყოს: ~ ~ ~

დ

ჰაბუკი ვინმე მონაზონი სავმრისა რაჲსა-თჳსმე წარვიდა მორწ-
 15 მუნისა ვისმე ქუეყანის-მოქმედისა და შეწყნარებულ იქმნა მის მიერ
 პატივით. რამეთუ ქრისტეს-მოყუარე იყო კაცი იგი. და ვითარცა
 იწყეს სერობად. განმხრწნელმან კეთილისამან და მოშურნემან კაცთა
 ნათესავისამან | ვერ თავს-იდვა ხილვაჲ სულიერისა მის ტაბლისაჲ. B 233^a
 არცა სიწმიდით შეებაჲ მჰამელთაჲ მათ: არამედ ეჰა მისი იგი სი-
 20 ბოროტე. რამეთუ სამჳედურად ცოდვისა იგუმი იგი. ვინათგან მო-
 ნაზონი იგი მზაკუარებითა მისითა წარიტყუნა და მის წარწყმედაჲ
 ეგულებოდა მისი და განხრწნაჲ. და ქუესკენელთა ჯოჯოხეთისათა
 შთაჯდაჲ. დაუკუეთუმ|ცა არა მადლსა ღმრთისასა. რომელი მკვდრ A 175^a
 იყო წმიდისა ტიმოთეს თანა. მოეხილა მოწაფესა მისსა ჳედა. და
 25 ბოროტი იგი დაეგნა. საუკუნეთამცა სატანჯველთა მიცემულ იყო
 საწყალობელი იგი:

რამეთუ იყო ქუეყანის-მოქმედისა მის ასული შუენიერ. რომელი
 იგი იხილა რაჲ მონაზონმან მან. იწყულა სიკეთითა მისითა. და წამ-
 უყენა მას საქმედ უჯეროჲსა. და ვითარცა არს ნათესავი დედათაჲ
 30 მკთომი და აღრემისადრეკელი. თანა ეწამა უბადრუკი იგი თუალყო-
 ფითა ბილწებისაჲთა. და ესრეთ წარჰმართნა იგინი მაცთურმან საქ-
 მედ ბოროტისა. გარნა. ვითარცა ვთქუთ. შეწევნითა ღმრთისაჲთა
 აღსრულებად ბოროტისა ვერ უძღეს. რამეთუ დაჰჳსნა იგი მადლ-
 მან წმიდისამან: რამეთუ ვითარცა შე|კრბეს უბადრუკნი იგინი. C 119^a
 35 მეყსეულად ისმა ვითარცა გმაჲ წმიდისაჲ მის სახედ ქუხილისა. რო-

7 საღმობასა მათსა B. — 11 თუალუხუავად A. — 12 კვლანი B. —
 19—20 სიბოროტე < A. — 24 მოწაფისა მისისა B. — 27 შუენიერი B. —
 29 საქმე B. — 35 ისმინს A. —

მელმან დასტეხნა სასმენელთა მათთა და ეტყოდა: „ვამ შენდა საწყალობელო. ტყუექმნულო ეშმაკისაო.“
 B 233^b ესევეითარი რაჲ ვამა ისმა. ზარმან შეიპყრნა ორნივე და შეძრწუნდეს: და განეშორნეს ურთიერთას: ხოლო მონაზონი იგი აღივისო შიშითა და სირცხვლითა და კდემული მიიქცა მონასტრადვე. გარნა ჩუენებად წმიდისა [მის] ვერ უძლო: 5

ხოლო საღმრთომან მოშურნემან მან ცნა რაჲ მოსლვად მოწაფისად განალო სარკუმელი თჳსი. და მოუწოდა მას. და მკსინვართა სიტჳთა ეტყოდა მას რისხვით: „შ განხრწნილო გონებითა. და ღირსო გოდებათაო. ვინმცა არა მიგცა შენ ვაებაჲ: რომელი ესევეითართა ამით წესითა ესრეთ მოკიცხულ იქმენ. და განხრწნილ და წარტაცებულ წარწყმედილისა მიერ. და საცინელ და საკდემელ ეშმაკთა. ვითარ წარიტყუენე ხედვისა მიერ უაღვროდსა და უსირცხვლოდსა და არა მოიწყალ მხილებული სჯინდისისა-გან. ანუ ვითარ უგულბებელსჳყავ სული შენი და მოჰკალ საძაგელისა და ბილწისა გულის-თქუმისა მიერ. და არარაჲსა და კნინისა გემოჲსა და იძლიე. და წარწყმიდე და იქმენ მორჩილ ეშმაკთა. და ურჩ და წინააღმდეგომ მცნებათა სახარებისათა: ესე იყოა უტყუველი იგი აღთქუმად შენი. რომელი აღუთქუ ღმერთსა. შეიმოსდი რაჲ წმიდასა მას და ანგელოზებრივისა სქემასა. წარვედ ამიერ და განეშორე ასპარეზსა ამას მოღუაწეთასა. განეშორე ამიერ და შეერთე მწყობრსა მსგავსთა შენთა. მედგართასა. 10 15 20

A 175^b რათა არაქდელულებითა შენითა. ექმნა სახე სიჩუქნისა და მოშიშებისა მოღუაწეთა. რამეთუ „განხრწნიან წესთა კეთილთა ზრახვანი ბო-
 I კორ, 15,33 როტნი:“ ~ ~

C 119^b ესევეითარნი რაჲ მხილებანი ესმნეს ძმასა მას კაცისა მის-გან ღმრთისა. იწყლა გონებაჲ მისი. და სულთ-ითქუნა სიღრმით გული-

B 234^a სადთ. და გოდებითა | მწართა ჰგოდებდა თავსა თჳსსა. და გორვიდა ქუეყანასა ზედა და იტყოდა: „შემინდვე შ მამაო ღმერთშემოსილო. სასოწარკვეთილსა [ამას]. შემინდვე უბადრუკსა ამას. და მოქენესა კურნებისა შენისასა. დამასხ წამალი სინანულისაჲ. და დააყენე სენი ესე წრტიალი. პირველ შეხებამდე სატკივართა მათ ასოთა სულისათა. და პირველ შთავრდომადმდე ჩემდა სასოწარკვეთილებად. განმკურნე განრღუეული ესე სულითა. ვითარცა ბრძანებს სჯული საღმრთოჲ.“
 და ეგრეთვე სიმრავლე იგი ძმათად ევედრებოდა: 30

იხილა რაჲ ესე წმიდამან მან. და სახიერმან მამამან. და წესმან და კანონმან სინანულისამან და ესმნეს გოდებანი და სულთქუმანი: მისნი და ვედრებაჲ იგი ძმათად: მოდრკა წყალობად წყალობის-მოყუარე იგი სული მისი და შემსგავსებულნი სიტყუანი ნუგეშინის-ცე-

2 ეშმაკისაო] მაცთურისაო B. — 8 ესმა A. — 3-4 ურთიერთარს A. — 5 მუნახტრადვე A. — 8 მას<B.— 17 და| ხოლო A.— 18 უტყუელი B. — 19 ანგელოზებრსა B. —

მისანი. და მის ჟამისა მომზავებელნი უბრძანა მას. რომელმან იგი კეთილად უწყოდა ყოველისავე საქმისა ჟამი და თუ ოდეს ჯერ-არს სიმუჟდედ და გინა სიფიცხე. და მტკიენისა და ტკბილისა წამლისა და-
 5 დებაჲ. სიტკბობით ეზრახა მას და მიზეზი საცთურისაჲ მის მაც-
 თურსა ზედა დადვა. და თქუა ვითარმედ „ადვილ არს აღდგომად,
 უკუეთუ ოდენ ვინებოთ“. და ესრეთ ასწავა და ამხილა. და ნუგე-
 შინის-სცა. და წესი და კანონი განუჩინა. და გონიერ ყო იგი:

ხოლო მან ჟამ რავდენმე ისმინა მისი და ერჩდა მას. და მერმე
 კუალად თუსსავე ნათხევარსა მიექცა. რამეთუ მცირედი რად ნაბერწ-
 10 ყალი პოოს ცეცხლსა მას გულის-თქუმათასა|აღმაგზებელმან. მცირედ- C 120^a
 მცირედ ბერვითა მისითა. დიდსა საჭუმისა აღატყინებს. და ესე B 234^b
 აქუს ჩუელებად მომპოვნებელსა მას ბოროტთასა და მტერსა ჭეშმა-
 რიტებისასა მათ შორის. რომელთა არა ილუაწონ ფრიადითა გამო-
 წულიღვითა და სიფრთხილითა აღმოფხურად ძირთა მათ ვნებისათა.
 15 მიმდემისა სინანულისა მიერ. და აღსარებისა:

ესრეთვე უკუე შეემთხვა ამასცა. რამეთუ ურჩ ექმნა მამულთა.
 მცნებათა და ზრახვასა და აღრევასა ერის-კაცთასა და თანაქცევასა
 დედათასა მიექცა რამეთუ არა ჰქონდა მას საფუძველი შიშისა
 ღმრთისაჲ:

20 |ხოლო კეთილმან მან მწყემსმან იხილა რად. რამეთუ მზა იყო
 შესაქმელად მვეცთა: ესევეთარი ღონე იძია ცხორებისა მისისაჲ. და
 ესრეთ დაჰყარა იგი მვეცსა მას სულთა მომსრველსა. რომელსა იგი
 ფრიადი მოლუაწებად ექმარებოდა. და დიდი შრომად: გარნა მძიმე
 იგი და ძნიად წარსამართებელი საქმე ადვილად შესაძლებელ იქმნა
 25 წმადისა მის მიერ: რომელმან იგი კეთილად იძია ცხორებად მისი.
 თანაშეწევნითა მადლისაჲთა და სიტყუსა მისისა აღსრულებითა:
 პირველად უკუე მოუწოდა კაცბან მან ღმრთისამან ძმასა მას. და ას-
 წაეებნ და შეპრჩულავნ და ევედრებინ. და ამხილებნ და ჰმოძლუ-
 რინ. ხოლო ვინაჲთგან თუსსავე სიმედგრესა ზედა ეგო. და არა ერჩდა
 30 ტკბილთა მათ მცნებათა მისთა: მერმე მოუწოდა და ჰრქუა მას: „აჰა
 ესერა ესოდენი ჟამი წარგვადეთ სწავლასა შინა შენსა. და ვერ შე-
 უძღლეთ სიფიცხესა გონებისა შენისსა მოდრეკად. და უწესობებასა შენსა
 წესიერ ყოფად: ამიერითგან უმჯობეს არს შენდა. რათა შემსგავსე-
 ბული ქცევისა და ცხორებისა შენისა სწავლად დაითმინო|საწუთოსა
 B 235^a

35 ამას და არა საუკუნოდ დაისაჯო: ხოლო ვინაჲთგან ცხორებასა
 შინა ჩემსა ვერ მოვითმენ ჰირთა შინა ულხინებელთა ხილვასა|შენსა. C 120^b
 არარას განვაჩინებ შენ-თუს: ხოლო შემდგომად აღსრულებისა ჩემისა.
 იყავნ. ყოველი გუამი შენი განრღუეულ და ყოველნი ასონი შენნი
 რომელთა მიერ წარიპარა გონებად შენი. დაიკნანს მათ-თუს განზა-

2 უწყოდნა A. — 3 მტკიენისა B. — 8 რაოდენმე B. — 9 ნათხევსა A. —
 16 ესრეთ B. — ამათცა A. —

დებულოცა იგი სატანჯველი, და ესრეთ ცხონდეს სული შენი. უნებ-
ლით და ვითარ იგი არა გინდეს: და განერე. მეძავთა-თჳს და არა-
წმიდათა განმზადებულსა მას მწარესა და უწყალოსა დაშჯასა. და
საშინელსა განჩინებასა: „

- ესე უკვე შემდგომად სიკუდილისა თჳსისა მოწვენადი ტანჯვაჲ 5
ამისთჳს ჯერ-იჩინა წმიდამან მან. და კეშმარიტად დიდმან ნების-
მყოფელმან ღმრთისამან: ერთად რამეთუ ვინაჲთგან გარდარეული
სიყუარული აქუნდა მოყუასისაჲ. ვერ თავს-იდებდა საწყალობელსა მას
ხილვასა მისსა ვითარცა თავადმან ბრძანა განუჩინებდა რაჲ ზემო-
კერძო: და მეორედ რათა მისცეს მას ჟამი და მიზეზი და დროჲ 10
სინანულისაჲ: და კუალად რათა არა რომელთაჲმე ვითარცა წყაროდ
დაუწყუედელი აღმოუცენებდეს კურნებასა. ხოლო იგი განილეოდის
ძვრთა შინა და მან არა მიხედნეს და არცა შეიწყალოს: რომელი
ესე შეუძლებელ იყო წყალობის-მოყუარისა მის სულისა მისისა-გან.
და შეწყალებად იგი ჯორცთაჲ. კურნებასა სულისა მისისა ფრიად აგ- 15
ნებდა: და დააკლებდა: და რომელი იგი უმჯობეს იყო წინაჲთვე ეუწყა
მაღალსა მას სათნოებითა. ვითარცა იგი თჳსიცა სიკუდილი პირველ
B 235^b მისისა სიკუდილისა გულის-ხმა-ყო: | და კუალად რათა საკვრველებად
დიდად დაუტეოს იგი შემდგომად სიკუდილისა თჳსისა და უცხოოდ
დასაფლველად; რამეთუ ვითარცა იგი სხუათა ჯორციელთა სენთა 20
კურნებაჲ აღმოუცენა ჟამსა მას. ეგრეთვე ამას სულიერი და ფრიად
უადრესი ჯორცთაჲ: რამეთუ ვითარცა ჯორცთა-გან განვიდა წმი-
დაჲ იგი. მეყსეულად მასვე ჟამსა წყალობად იგი შეენო კაცსა მას.
და იყო საკვრველი და შესაძრწუნებელი მხილველთაჲ და საზარელი
ფრიად: თუ ვითარ მყისსა შინა განირღუა. და დაყოლდა გუამი მისი. 25
C 121^a და დააკლდა საცნობელთა-გან და სიმრთელისა: რომელი იგი ვნე-
ბულსა მას ექმნა მიზეზ სიწმიდისა. ხოლო სხუათა შიშისა და ზა-
რისა. და ყოველთაჲვე ერთბამად საქებელ და სადიდებელ ღმრთისა: .
თჳსთა უკუე მოწაფეთა თუ ვითარი მოღუაწე იყო და მზრუნ-
ველი და კეთილად მეძიებელი ცხორებისა მათისაჲ: ანუ თუ რომელნი 30
იგი დაადგრიან ცოდვასა შინა და ურჩებასა. მწურთელი და სახიერი
მკურნალი სულთა მათთაჲ. კეთილად საცნაურ ყო აწლა წარმოთქუ-
მულმან ამან სიტყუამან: . ხოლო ჯერ-არს სხუათა-თჳსცა უცხოთა. და
შორიელთა უწყებად. რამეთუ იგივე შური აქუნდა მათ-თჳსცა. და
ეგრეთვე ასწავებნ. და ჰკურნებნ სულთა და ჯორცთა მათთა: . 35

3

- დაბასა შინა. რომელსა ბაზატუნ ეწოდების. კაცი ვინმე იყო
მიდარრი. და ბრწყინვალე მონაგებითა. და ესუა მას მეუღლე შჯუ-
ლიერი: . ესე კაცი გარდაჰჭდა შჯულსა ქორწინებისასა. და იმრუშა
B 236^a სხვსა ვისმე დედაკაცისა თანა და ესუა მის-გან ძე: | და კუალად შეს-

- ძინა ძკრი ძკრსა ზედა. და არაწმიდაჲ იგი დაამკვდრა შჯულიერისა მის მეუღლისა თვისისა თანა. ხოლო მან არა თავს-იდგა მეძვისა მის თანა მკვდრობაჲ. არამედ აუწყა წმიდასა მას: ხოლო ცნა რაჲ ესე კაცმან მან ღმრთისამან კანონითა ფიცხლითა განაკანონა კაცი იგი:
- 5 ხოლო იგი თვტყა თავით თვისით. და სხუათა მიერცა ევედრა წმიდასა მას, ვედრებითა და წიგნებითა მრავლითა. და აღუთქუა მას შენანებაჲ საქმისა მის-თვს: ხოლო ჭეშმარიტმან მან მოშურნემან ღმრთის-მსახურებისამან. არა თავს-იდგა სმენად ტყუილითი იგი აღ-
- 10 თქუმაჲ მისი არამედ ასწავებდა მას სიტკბოებით და ჰრქუა. ვითარ- A 176^a
მედ: „[წ] კაცო. მოივსენე საშინელი. იგი სამშჯავროჲ და ცეცხლი იგი გეჰენისაჲ და მატლი დაუძინებელი. და წარვედ სახედ შენდა. და განჯადე მიერ მეძავი იგი [და] მიეც მას რასა იგი ბრძანებს შჯული სარწმუნოებისაჲ. რამეთუ უმჯობეს არს შენდა: რათა შჯულიერი ესე დაჰირვებაჲ შეგემთხვოს. უფროჲს ვიდრეღა თანაწარუვალი C 121^b
- 15 იგი. და შეუნდობელი და უწყალოჲ განჩინებაჲ მოიწიოს შენ ზედა. და მერმე მიეც თავი შენი სინანულსა რათა მოწყალე გექმნეს ღმერთი. და მერმელა ღირს იქმნე შენდობასა:—
- ხოლო იგი არა ერჩდა განშორებად უკეთურისა მის-გან ნებისა თვისისა. არამედ რეცა გესლოსა მის წამოთხევაჲ იჩემა სინანულისა
- 20 მიერ. ხოლო შინაგან მრავალღონისა მის გუელისა გულარძნილთა განზრახვათა მიერ შეჰყრობილ იყო და რათა ესეცა ვთქუა. ბოროტისა მის თანაშემწისა მინდობითა. რომელ არს სიმდიდრე. [უცხა- B 236^b
რეს და უბოროტეს იქმნა უსჯულოებისა მიმართ: ვინაჲცა მღდელთ-მოძღუარსა ანტიოქიისასა მოუჯდა. და ყოველივე ღონე ვედრებისაჲ
- 25 აღძრა მისსა მიმართ. რამეთუ ჰყვეს მის თანა შემწედ მეგობარნი და მლიქნელნი არამცირედნი. რომელთაგანნი რომელნიმე ზაკუევით ჰფარვიდეს ბრალსა მას: და რომელნიმე. ვითარცა შეცოდებულსა. შენდობასა აწუეედეს: და კუალად სხუანი განაზრახებდეს. ვითარმედ პატიოსნებისა-თვს. და შერაცხილებისა. ღირს არს იგი შენდობასა.
- 30 უკუანადსკნელ ერჩდა მათ მღდელთ-მოძღუარი და მიწერა წმიდისა მის წიგნი რომელსა წერილ იყო სახე ესევეითარი. ვითარმედ „სიტკბოებით და წყალობით თანაგუჲც მხილებაჲ დაჯსნაილისა ამის ნათესავისა ჩუენისაჲ. და სწავლაჲ. პატიოსანო მამაო, რათა ოდესმე შეუნდობდეთ უძღურთა გონებითა. და ოდესმე ვსწავლიდეთ წყა-
- 35 ლობით. რამეთუ ძლიერთაჲ ძლიერად ჯერ-არს განკითხვაჲ. ხოლო უძღურთა შენდობაჲცა რაოდენი რაჲმე ეგებოდის. და შეჰგვანდის. რათა არა სიმძიმითა შერისხვისაჲთა ცთომათა-თვს და სიმძაფრითა კანონთა და განკითხვათაჲთა. სასოწარკუეთილ იქმნენ შეცთომილნი: აწ უკუე ამათ მიზეზთა-თვს. ლმობიერ იქმნა სიგლახაკე ჩუენი. და
- 40 მრავალთა პატიოსანთა და საჩინოთა კაცთა. და წინამძღურობასა

10 იგი < B.—

6. უნიკი-ს. მოამბე, ტ. VII.

ლირს ქმნულთა ვედრებად მივითუალე კაცისა ამის-თჳს და ვერჩდი
 C 122^a თხოვასა მათსა: და წიგნისა | ამის ჩუენისა მიერ ვევედრებით სიწ-
 B 237^a მიდესა | შენსა. რათა შეუნდო და აღუსუბუქო კანონი შენი: და შემს-
 A 176^b გავსებული წამალი და | სდვა წყლულებასა მისსა. რათა ლოცვითა შე-
 ნითა განმტკიცებულსა მოწყალე ექმნას ღმერთი. და შეუნდვნეს შე- 5
 ცოდებანი მისნი: .“

შეიწყნარა რაჲ წმიდამან წიგნი ესე მწყემსთ-მთავრისაჲ. და
 გულის-ხმა-ყო ძალი წერილისა მას შინა. დაუკრდა და თქუა: „ეჰა რა-
 ბამლა არიან ღონენი მტერისანი. და ვიდრემდის არა დასცხრა სივე- 10
 რაგეთა თჳსთა განფენად: .“ და მოხედნა კაცსა მას. რომლისა-თჳს
 მიეწერა წიგნი იგი და ჰრქუა მას. ვითარმედ „ჰ კაცო. დაღაცათუ
 აქა მზაკუვარებით და სიმანქანით მეოხნი და მოხუაიშენნი აღადგინენ.
 და შეწვენასა კაცთასა მიენდვე. და გნებაეს განრომად ბრალისა მის-
 გან. რომლითა შეპყრობილ ხარ. ვინმე გამოგიჩნდეს შენ მუნ. თჳსითა
 შუამდგომლობითა მჯსნელად ჰირთა მათ-გან და ურვათა. რომელთა 15
 არა აქუს ნუგეშინის-ცემაჲ. სადა იგი საქმენი ბნელისანი ცხად იქმნე-
 ებრ 4, 31 ბიან. სადა იგი „ყოველნივე შიშუელ და ქედდადრეკილ იკვნენ“ სადა
 1 კორ 3, 13 იგი „თვთოეულისა საქმენი ცეცხლითა გამოიცადებინ“ და ამას ყოვე-
 ლადვე და ყოველთა-თჳს ბრწყინვალედ ჰქადაგებენ წმიდანი წერილნი
 და მარადის ასწავებენ: . ხოლო აწ ჩუენდა რაჲ იგი ჯერ-არს ქმნად. 20
 წინააღმდეგომ და მჯდომ არს გონებისა ჩუენისა. გარნა შეუძლებელ
 არს მღდელთ-მთავრისა ბრძანებათა ურჩებაჲ. დაღაცათუ ურჩებაჲ
 მძიმე არს საღმრთოთა შჯულთა შეურაცხოფილთა უგულვებელს ყო-
 ფთაჲ: გარნა ყოველსავე ზედა მიგცემ შენ. და დედაკაცსა მას. დრ | ოსა
 B 237^b შუდთა დღეთასა. რათა განიზრახოთ უმჯობესი: აწ უკუე წარვედ 25
 სახედ შენდა და შეიწყალე თავი შენი და განიშორე სიბნელე თუალთა-
 გან სულისა შენისათა და განაგე 'ცხორებაჲ ვითარცა ქრისტეანემან და
 მერმე მოვედ და მათუწყე ნებაჲ შენი. და დასასრული განზრახვისა
 C 122^b შენისაჲ. და ესრეთ ღირს | იქმნე საწადელისა შენისა მიმთხუევაღ: .“

ესრეთ წარვიდა კაცი იგი სახედ თჳსად: ხოლო სახისა განგებაჲ 30
 არა იზრუნა ყოვლადვე. და ვითარცა აღესრულნეს შუდნი იგი დღენი
 დროჲსანი. კუალად მოვიდა წმიდისა მის. და კუალად მასვე ითხოვდა
 და შეუცვალელებელი იგი ნებაჲ თჳსი საანჯმნო ყო და დაამტკიცა.
 ხოლო წმიდამან და ღმერთშემოსილმან მამამან. იხილა რაჲ მოუდ-
 რეკელი იგი გონებაჲ მისი. ჰრქუა მას ვითარმედ „შვილო ბრძანე- 35
 ბისა-ებრ წყემსთ-მთავრისა ჩუენ-გან შენდობილ იყავნ: ხოლო ღმერთ-
 მან მხოლომან. ვითარცა სათნო არს წინაშე მისსა. ეგრეთ განიგუ-
 ლენ შურის-გებაჲ შჯულისა თჳსისაჲ. რომელმან იგი მრავალსახედ
 უწყის სწავლაჲ ჩუენი და წყალობაჲ და ჯსნაჲ ბოროტთა-გან. და

7 ესე | იგი A. — 13 გენებაჲს A. — 18 გამოცადებთან A. — 21 შენისა B. —
 22 მღდელთ მოძღურისა B. — 29 იქმნა A. — 35 მისი + და B. —

ველთა-გან მტერისათა მოტაცებაჲ. და ესე აღ|რე ყოს გამოუთქმე- A 177^a
ლითა მით განგებულვებითა თჳსითა: „

და ვითარ იგი ამათ სიტყუათა ეტყოდა: აჰა ესერა ერთი ვინმე
მსახურთა მისთაგანი მოვიდა. და მეძვისა მის დედაკაცისა სიკუდილი
5 აუწყა მას. ეჰა საკვრველი განგებაჲ ღმრთისაჲ. ეჰა მსწრაფლი იგი
შურის-გებაჲ მისი: |უფროდსლა ეჰა კაცთ-მოყუარებაჲ მისი. |რამეთუ
კაცთ-მოყუარებაჲ არს სიკუდილი მათ-თჳს: რომელნი მოუქცეველად
დამტკიცებულ იყ|ვნენ ცოდვასა ზედა. რამეთუ რაოდენცა აღემატე- B 238^a
ბოდის ცოდვაჲ. ეგოდენცა უღრმესსა ქუესკენლსა. და უმწარესთა
10 სატანჯუელთა ჯოჯოხეთისათა მოატყუებს მოქმედთა მისთა: „

ესე რაჲ დიდებული სასწაული იქმნა. განჰკრთეს ყოველნი და
დაუკვრდა. ხოლო წმიდაჲ იგი ჰმადლობდა ღმერთსა. რომელმან
სათნო იყო სახიერებითა თჳსითა ჳსნაჲ კაცისაჲ მის და არა შეუნდო
კაცსა ქრისტეანესა წარწყმედაჲ საქმითა მით ბილწებისაჲთა: „ და
15 ესრეთ რაჲ დაშრტა კაცისა მის უჯეროდ იგი ცილობაჲ. და წინა-
აღდგომაჲ. საკვრველებაჲ საკვრველ|ბასა მიუდგა: „ რამეთუ იყო ძე C 123^a
მისი შეუნიერებითა სიკბატუკისაჲთა განშუენებული. რომელი იგი
სულმან არაწმიდამან შეიპყრა და დევნული მის მიერ მეყსეულად
წმინდისა მის წინაშე მოიწია. და საწყალობელად პერეოდა. და ვა-
20 ლალებდა. და ქუეშე სუეტსა მას წმიდისასა ქუეყანასა ზედა გორ-
ვიდა და ვმობდა. ვითარმედ „შემიწყალე საწყალობელი ესე. წმიდაო
ღმრთისაო. „

ესე ესრეთ რაჲ გუემული იხილა მამამან მისმან. განკვრდა იგი
და განტყდა და განცვრდა: და დაიკრებოდეს ნაწლევნი მისნი. და
25 შეიმრღუა ცნობაჲ მისი. და საღ ჯერ-არს თქუმაღ. თუ რასა იგი
იტყოდა. ანუ |რასა იგი იქმოდა. ხედვიდა რაჲ საყუარელსა მას და
სასურველსა ძესა თჳსსა. გარეშე სასოებისა ესევეითართა მწართა
ბოროტითა მეყსა შინა შეპყრობილად. რამეთუ იტყოდა იგი გოდე-
ბითა მწართა ვითარმედ „მე უგუნური ესე და ცოფი. უსჯულოე-
30 ბათა ჩემთა-თჳს. რომელნი ესე ექმნენ. სამართლად ვიგუემები
მწარი|თა გუემითა. არამედ შემიწყალე სახიერისა ღმრთისა მონაო. B 238^b
და დაჳსენ მოულოდებელი ესე განსაცდელი ჩუენი. და მწარე მწუ-
ხარებაჲ. და მოგუმადლე ჩუენ შეცოდებულთა ამათ. და დაშჯილთა
გონებითა და უღირსთა კელი წყალობისაჲ და ჳამი სინანულისაჲ: „

35 მაშინ წმიდამან მან განჰმარტა ზეცად მიმართ კელნი თჳსნი და
თქუა: „რომელი ეგე სწაელი და კუალად განჰკურნებ. ძკრუჳსენე-
ბელო ქრისტე ღმერთო. განკურნე მონაჲ ესე შენი გუემისა ამის-გან
არაწმიდისა სულისა. რამეთუ ჩუენ თანაგუა|ც დაღაცათუ ვცოდოთ.
რაათა კუალად მოვი|ქცეთ შენდა. და უფროდსლა ყოვლადმე ვცო- A 177^b

2 მისითა A. — 4 კაცისა მის მსახურთ განი B. — 25 შეიმრღუა B. —
26 იგი < B. —

დავთ და განგარისხებთ შენ. არამედ შენ სახიერო ჩუელებისა-ებრ სახიერებათა შენთაჲსა ნუ მოგუაგებ ბოროტთა მათ საქმეთა ჩუენთა მოსაგებელსა:.”

C 123^b ესე რად თქუა დასწერა ყრმასა მას სასწაული ჯუარისაჲ. და განიოტა მის-გან ეშმაკი იგი. და ფრიად ასწავა მამასა მისსა. და მისცა მას მცნებაჲ და კანონი სინანულისაჲ. და ძისა თანა განკურნებულისა და გონიერისა სახედ თჳსა წარავლინნა იგინი. და აღიდებდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა:.

ესე უკუე გაუწყეთ თქუენ კაცისა-თჳს ცთომილისა: ხოლო აწ მნებაჲს რათა გაუწყო კაცისა-თჳს ღმრთის-მოყუარისა. და წინააღმდგომად ზემოვსენებულისა ამის ცხორებულისა საქმეთა შინა და სათნოებათა:.

3

იყო ვინმე კაცი ანტიოქელი. ღმრთის-მსახური და მოშიში ოჯელისაჲ: და აქუნდა მას ცხორებაჲ ბრწყინვალე სათნოებათა მიერ და საღმრთოთა მცნებათა განშუენებული. ამას უკუე ეგულებოდა რად განსვლაჲ ჯორცთა-გან. მასმებრ დღესა და ჟამსა. ვითარცა აქუნდა ჩუელებად წმიდასა მას. ასწავებდა მოწაფეთა თჳსთა. ცხორებისა-თჳს სულთა მათთაჲსა. და ყოველნი იგი ისმენდეს განმანათლებელთა მათ სწავლათა მისთა და მოძღურებათა. მიიტაცა იგი ხილვად ჩუენებათა. და ვითარცა ჟამი მრავალრ წარჯდა იწუენებასა მას შინა. კუალად მოეგო თავსა თჳსსა განკვრებებისა მის-გან. და იყო პირი მისი ბრწყინვალე და სავსე სიხარულითა: ხოლო ძმანი იგი დაცკვეს ქუეყანასა ზედა და ევედრებოდეს მას უწყებად რად იგი ღმერთმან გამოუცხადა საიდუმლოჲ. და ვითარ მრავალჟამ დაედრიკნეს თავნი მათნი ქუეყანად [და დაესხნეს შუბლნი მათნი მიწასა ზედა]. ძლით დაარწმუნეს წმიდასა თხრობად ჩუენებისა მის-თჳს. რამეთუ სძულდა მას კაცობრივი დიდებაჲ. და არა ენება თხრობად სხუათა. რომელ იგი მხოლომან იხილა. და ჰრქუა მათ. ვითარმედ „ჩემდა არა ჯერ-არს საიდუმლოთა ღმრთისათა მათდა უწყებაჲ. რომელთა სახე მსგავს იყოს ძაღლთა და ღოჭთა. ვითარცა წერილ

C 124^a არს წმიდასა სახარებასა შინა. ხოლო რომელთა გული იყოს მსგავს ქუეყანასა კეთილსა და სარწმუნეობით და სურვილით შეიწყნარებდენ. არა სიცონილ არს დიდებისა და მადლობისა ღმრთისა [და] მიზეზთა საქმეთა მათ-გან დაფარვაჲ:“ და მერმე თქუა. ვითარმედ „მან ვინმე მეგობარმან ჩუენმან შეისუენა: და აჰა ესერა წმიდანი ანგელოზნი. ბრწყინვალითა გალობითა და შესხმითა წინაძღომით ლამპრებითა და პატივითა მხიარულსა აღიყვანებენ ზეცად: და აჰა ესერა სულნელე-

12 ღოჭის-მოყუარე A. — 24 საიდუმლოჲ A. — 29 ჩუენდა A. — საიდუმლოთა A. — 33 საცონელ AB. — 35 ჩემმან A. —

ბითა აღივსო ყოველივე: ხოლო საქმეთა მისთა|კეთილთა ვითარცა A 178^a
 ძღუნეს|სა ბრწყინვალესა წინაშე მისსა. მეუფისა მიმართ ზეცათაჲსა B 239^b
 უსხეულონი იგი ძალნი აღიყვანებენ შესაწირავად. და საუკუნეთა მათ
 შინა საგანეთა მართალთა თანა მის თანავე დაამკვდრებენ: „ხოლო
 5 მათ ესმა რაჲ საწადელი იგი თხრობად [მისი] და დაფარულთა მათ
 საუნჯეთა. და ბრწყინვალეთა მოლუაწებათა ღირსი მოსაგებელი.
 აღივსნეს სიხარულითა. და ჰმადლობდეს ღმერთსა. და დღე იგი და
 ჟამი დაისწავეს. და ცნეს რამეთუ მისმებრ ჟამსა შეისუნა საკვრ-
 ველმან მან კაცმან: ვითარცა უთხრა მათ წმიდამან. და მისცეს დი-
 10 დებად ღმერთსა. მაღიდებელსა წმიდათა მისთასა:·

ხოლო მე სხუადცა წარმოგიტხრა საქმე სახარულევანი სასწა-
 ულთა მისთად მათწყებელი ღმრთივ-განბრძნობილისა მის სიბრძნისა
 მისისაჲ და ღმრთისა მიმართ კადნიერებისაჲ: და რამეთუ არა ხოლო
 თუ წინაჲსწარცნობისა ოდენ და წინაჲსწარმეტყუელებისა მადლი
 15 აქუნდა არამედ შურიცა მოტყინარე. და კადნიერებაჲ საღმრთოდ
 ფრიადი. და განკითხვაჲ დაფარულთაჲ:·

8

რამეთუ იყო [ვინმე დედაკაცი]. ძმის ცოლი მისი. და ესუა მას
 ყრმაჲ ჩჩული: და შურითა ეშმაკისაჲთა საგონებელ იყო ყმრისა მის-
 თს. თუ სიძვისა-გან უფის იგი:· იქმნა უკუე მათ დღეთა შინა დღესა-
 20 სწაული. და ყოველნი იგი მკვდრნი დაბისანი. მამანი და დედანი
 მონასტერსა მას წმიდისასა შემოკრბეს. და ვითარცა ილოცეს ეკ-
 ლესიასა შინა. და აღასრულეს წმიდაჲ ჟამის-წირვაჲ. განვიდეს ყო-
 ველნი წინაშე სუეტსა მას კაცისა მის ღმრთისაჲსა სმენად წმიდისა
 მის სწავლისა მი|სისა. და მოღებად ლოცვისა მისისა. მაშინ წინაშე C 124^b
 25 ყოველთასა გარდამოიხილა წმიდამან მან ზეგა|რდამო, იხილა სძალი B 240^a
 თსი. რომელსა ჰყვა ყრმაჲ იგი წიაღთა თსთა. და ჰრქუა მას. ვი-
 თარმედ „აღმომეც ყრმაჲ ეგე აქა“. ხოლო მას ეგონა ვითარმედ
 კურთხევისა და ლოცვისა მონიჭებად ითხოვს. და მეყსეულად აღგ-
 უარა ყრმაჲ იგი: ხოლო მან მიიქუა ჯელთა თსთა. და აღიპყრა წი-
 30 ნაშე ღმრთისა. და აღიხილნა თუალნი თსნი ზეცად და თქუა:
 „მხოლოო. რომელმან უწყნი დაფარულნი კაცთანი და საიდუმლოდ
 კმნილთა საქმეთა არა უმეცარ ხარ: უფალო ღმერთო ჩუენო იესუ
 ქრისტე. ისმინე ჩემი უღირისისა ამის. და აუწყე ყოველთა სასწაულისა
 მიერ საკვრველისა. ყრმისა ამის-თს და დედისა მისისა ბრალეულ
 35 კმნილისა. და უკუეთუ არა შეილი არს [მისი] კეშმარტი. არამედ
 სიძვით შობილი. ვითარცა ვიეთნიმე ჰგონებენ ნუმცა მიწვევულ არს

11 ხსუად A. — 14 ოდენ<B. — 18 იყო] იქმნა B. — 32 საადუმ-
 ლოდ A. —

- სულიერი ქუეყანად გან-რად-უტეონ ველთა ჩემთა: ხოლო უკუეთუ თავის-უფალ არს დედად მისი ყოვლისა ბრალისა-გან ნუმცა რად შეემთხუევა მას საძნაური“. და ესე თქუა. და სტყორცა ყრმად იგი ზეგარდამო ვითარცა ქვაჲ. და იყო ხილვად საშინელი. და შესაძრ-
 წუნებელი მხილველთა მისთაჲ: რამეთუ ჰაერთა ზედა ვითარცა საყ-
 A 178^b დართა შინა მჯდომარე. | ესრეთ შთამოვიდოდა ყრმად იგი: ხოლო
 დედად მისი იტყებდა და აღუტევებდა ვმასა ცად მიმართ. რამეთუ
 ჰგონებდა შვილისა თვისისა საყუარელისა სიკუდილსა. არამედ ეჰა
 ყოვლად-ძლიერი იგი მარჯუენად შენი ქრისტე მეუფეო. რომელი ყო-
 ველთა დაბადებულთა განაგებს და ჰმართებს: ჰ საკრველი: რამეთუ 10^b
 უხილავითა ძალითა დაცვული. შთამოვიდა ყრმად იგი უვნებელად. და
 B 240^b ვითარცა ქუეყანისა | მახლობელად მოვიდა. თვსთა ფერტთა ზედა
 დადგა და მერმე დედისა მიმართ თვისისა მხიარულებით და ღიმილით
 წარმართა: .
 C 125^a ესე უკუე უცხოჲ სასწაული იხილეს რად ერთა-მათ სიხარ-ულითა 15^a
 აღივსნეს და რომელი იგი აღიდებს მადიდებელთა თვსთა ღმერთი
 მისსა დიდებაჲ შეწირეს. ხოლო მტერსა მოშურნესა ჰრცხუნენა და
 განქიქნა. რამეთუ სივერაგისა მისისა წინააღმდეგომი შეემთხვა. და
 მისთანავე სირცხულელ იქმნეს მის მიერ აღძრულნი იგი შემასმე-
 ნელნი მისნი. და ცილის-მწამებელნი. და მოიქცეს. და თვისისა უკე- 20^a
 თურებისა-თვს და ცოდვისა შენდობასა ითხოვდეს წმიდისა-გან: .
 ესე უკუე სახედ კანდიერებისა მისისა ღმრთისა მიმართ და მაუწ-
 ყებლად წარმოვთქუთ. ხოლო ჩუენ სხუადცა შევსძინოთ ამას ზედა
 არა. უნაკლულევანესი ამისი საკრველებითა: .

უ

მათ ჟამთა შინა იქმნა გუალვად დიდი და განგრძელდა. გუალვად 25^a
 იგი მრავალჟამ. რამეთუ ვიდრე რვამდე იანვარისა არა გარდამოვდა
 წვამდ ქუეყანასა ზედა. და დიდად მწუხარე იყვნეს მკვდრნი ანტიო-
 ქიისანი მიმოვრებისა მის-თვს უწვძროებისა: რამეთუ არა ხოლო თუ
 თესვასა დააკლდეს. არამედ რამეთუ მწუხანეცა წარცდა ქუეყანისა-გან
 და წარიწირა ცხორებაჲ კაცთა და საცხოვართად. ვინაჲცა მარადის 30^a
 ვედრებასა და ლიტანიასა შესწირვიდეს ღმრთისა მიმართ მკვდრნი
 ქუეყანისანი და ყოველსავე ღონესა ეძიებდეს მოწყალე-ყოფად
 ღმრთისა. ხოლო ვინაჲთვან ვერ შეუძლეს მოდრეკად სახიერებისა
 მისისაჲ. რამეთუ წუთლა სავმარ იყო კაცთა უსჯულოებისა რისხვისა
 მიერ ღმრთისა აღვრ-სხმაჲ: . და კუალად ტიმოთესდა დაუნჯებად: 35^a

1 გან-რად-უტეონ ველთა-გან ჩემთა B. — 3 შემთხუევა B. — და ესე რად
 თქუ სტყორცა B. — 7 აღუტეობდა A. — 10 ჰმართებს + და B. — 11 დაცუ-
 ლი A. — 18 მისისა | თვისისა B. — 25 ჟამთა | დღეთა B. — გუალვად < B. —
 26 ვიდრე < B. — რვადმდე B. — 28 დაყოვნებისა A. — 31 მიმართ < B. —

- გან|საცდელისა მის დაჯსნად რამეთუ მის მიერ განეგო ღმერთსა სა- B 241^a
სოგბისა კეთილისა მინიჭებად მათდა. ვინაჲცა უკუანაჲსქნელ გულის-
ხმის-ყოფად მოვიდეს. და უღირსად საჯნეს თხოვისა მის თავნი მათნი
და თქუეს. ვითარმედ „უკუეთუ ნების-ყოფელმან ვინმე ღმრთისამან
5 არა ილოცოს ჩუენ-თჳს. ამაო არს შრომაჲ ჩუენი“. და მეყსეულად
ყოველი იგი სიმრავლე გარემოთა მათ სოფელთა და დაბათაჲ, ერთად
შემოკრბეს და წმიდისა მის კაცისა მიისწრაფეს. და|წინაშე სუეტსა C 125^b
მისსა დაცვეს სიმრავლე მამათა და დედათაჲ. ჩჩვლთა მათ თანა. და
ტირილითა და გოდებითა ფრიადითა|ევედრებოდეს მას. და ცრემ- A 179^a
10 ლითა დაალტობდეს ქუეყანასა და იტყოდეს: „შეიწყალე მონაო
ღმრთისაო ერი განწირული და ლოცვითა შენითა დააცხრვე რისხვად
ღმრთისაჲ და მოწყალე ყავ იგი ჩუენ ზედა. რამეთუ დალაცათუ
ჩუენ შევსცოდეთ და განუღექით მცნებათა მისთა. და არა ვართ
ღირს შენდობიხსა: არამედ ჩჩვლთა ამათ-თჳს და საცხოვართა ღმო-
15 ბიერ იქმენ და მოდრიკე სახიერებად სახიერი იგი ძკრუქსენებელი
მეუფე. უწყით წმიდაო ღმრთისაო რამეთუ მსწრაფლ შეისმენს იგი
თხოვართა შენთა და ნუ დაჰხვავ წყალობასა შენსა. არამედ შეიწყალენ
ჩჩვლნი [ესე]. და ნუ თანაწარჰვდები გოდებასა ჩუენსა და ტირილსა
მათსა“. და ვითარცა ესე თქუეს დაყარნეს ჩჩვლნი მათნი წინაშე
20 წმიდისა მის სუეტისა. და მცირედ განეშორნეს:
- ხოლო კაცმან ღმრთისამან იხილა რაჲ სიმრავლე იგი და ესმა
გოდებაჲ მათი და ძუძუჲს-მწოვარნი დათხელნი წინაშე მისსა. შე-
წუნხნა ფრიად და მოუწოდა ერსა მას და ეტყოდა მათ სი|მდაბლით: B 241^b
„შვილნო და ძმანო ჩემნო. ვინ ვარ მე უბადრუკი ესე და ცოდვილი.
25 რომელსა მაწუევეთ ესევეითარისა საქმისა გელ-ყოფად. და ვინ უწყის
ნუ უკუე და არა თავს-იდვას სახიერებამან მისმან ესევეითარი კადნიე-
რებაჲ და რისხვად თქუენდა აღიძრას ჩემ ძლით. რომელსა არა
მაქუს კადნიერებაჲ ესევეითარისა ვედრებისა შეწირვად:“ ~ რამეთუ
ესრეთ ენება წმიდასა მას. რათამცა არა საცნაურ იქმნა საქმე მისი
30 წინაშე ესოდენისა სიმრავლისა. რამეთუ უფროჲს ყოველთა სათ-
ნოებათასა თავად აქუნდა სიმდაბლე: ხოლო ერი იგი არა თავს-იდებ-
დეს. არამედ მრავლითა გოდებითა და ტირილითა აწყინებდეს მას.
რამეთუ გულსავსებით უწყოდეს. ვითარმედ უეჭველად რაჲცა ით-
ხოვოს ღმრთისაგან აღუსრულოს იგი მსახურსა მას და ერთგულ|სა C 126^a
35 მონასა მისსა:~
- მაშინ ჰრქუა მათ. წმიდამან „ვინაჲთგან არა უმეცარ ვარ
კაცთ-მოყუარებასა მისსა. დაუტეო უჯმართა სიტყუათა ცილობაჲ და
მეცა შევჰართო თქუენ თანა თავი ჩემი. ვინაჲთგან მეცა ვითარცა
ერთსა თქუენგანსა მრავალგზის განმირისხებიეს ღმერთი. და მოვე-
40 დით და ერთბამად ვევედრნეთ სახიერებასა მისსა:~“

3 თხოისა B. — მათნი] თჳსნი B. — 8 დაცვეს B. — 16 მეუფე A. —
22 მწოარნი B. — 25 ესევეითარი+ესე A. — 33—34 ითხოოს A. —

ესე თქუა და უბრძანა. რათა ყოველთა ერთბამად ჳელნი მათნი ზეცად მიმართ აღიპყრნეს. და თავადმან მოიდრიკნა მუჳლნი და ილოცვიდა და ესრეთ იტყოდა: „ჴ ძრუჳსენებელო ქრისტე ღმერთო ჩუენო. მოიხილე ჩუენ ზედა წყალობით. რომელნი ესე ვევედრებით სახიერებასა შენსა. ვცოდეთ. უსჯულო ვიქმნენით. და ყოველთავე სიცრუეთა აღვივსენით წინაშე შენსა. არამედ ნუ მიმცემ ჩუენ. შვილთა და მონათა შენთა. განსახრწნელად სიკუდილსა უჳამოსა.“

B 242^a არამედ ყოვლად-ძლიერთა მკლავითა|შენითა „განახუენ გარდამო-

A 179^b საქანელნი ცათანი“. და უბრძანე ღრუბელთა მსახურებად სავმრისა შესაქ 7, 11 ჩუენისა. და განჳმელნი ესე ველნი დაათრვენ წჳმითა: „

და ესრეთ დაღონებული რად ცრემლით ვევედრებოდა ღმერთსა. და იყო ლოცვაჲ პირსა შინა მისსა. ხოლო გონებაჲ მისი ზეცად მიმართ აქუნდა აღპყრობილად. განკვრეებაჲ დაეცა. [და] ეჳა საქმე საშინელი რამეთუ ხედვიდა იგი ჳელსა მომავალსა ზეცით. რომელი შეეხო ბეჳთა მისთა და ჳმაჲ რომელი ეტყოდა: „აღდეგ მუჳაკო კეთილისა მის ვენაჳისაო. რამეთუ შეისმნეს ლოცვანი შენნი ერისა ამის-თჳს და აჳა ესერა სამეუფოთა საყდართა-გან გარდამოჳგედ დამტკიცებად შენდა ლოცვისა შენისა შესმენსა. რამეთუ რად იგი ითხოვე. აჳა ესერა აღესრულოს:“

მაშინ აღდგა იგი ქუეყანით და მიხედნა დასავალით და იხილა

C 126^b ღრუბელი. ვითარცა|ნები კაცისაჲ. ზედა სუეტსა მისსა ზეცით მომავალი. და ვითარ იგი ყოველნი ზედვიდეს. მეყსეულად განეფინა. და ეჳა საღმრთოჲ ჳელმწიფებაჲ. რამეთუ მასვე ჳამსა აღიესო ცაჲ ღრუბლითა და იქმნეს ელვანი და ქუხილნი. და გარდამოჳდა წჳმაჲ მძაფრი. და აღავსო ყოველი ქუეყანაჲ: ხოლო წმიდამან უბრძანა

25 გალობითა და ლიტანიითა შესლვაჲ ეკლესიად ყოველსა მას სიმრავლესა. და მღდელთა ამცნო დაწყებაჲ ჳამის-წირვისაჲ. და ვითარცა წმიდაჲ ჳამის-წირვაჲ აღასრულეს და ეზიარნეს წმიდათა საიდუმლოთა. გამოვიდეს ეკლესიით და იხილეს დიდებაჲ ღმრთისაჲ. რამეთუ არღარა იყო ქუეყანაჲ განჳმელი. არამედ მწყურნებ და აღესებულ

B 242^b წყლითა და ჳევენები ყოველით-კერძო გარდამოადინებდა ღუა|რთა: მადლი და დიდებაჲ შეწირეს ღმრთისა. და გულის-ხმა-ყვეს ძალი მართლისა მის ლოცვისაჲ. ხოლო წმიდამან უბრძანა. რათა დღე იგი. რომელსა შინა საკვრველებაჲ იგი იქმნა. დღესასწაულად დააწესონ. რომელიცა იქმნა და ყოველთა მოქცევათა წელიწადსათა 35 ბრწყინვალედ დღესასწაულობდეს. და ყოველნი იგი დაბანი და სოფელნი შემოკრბიან და გალობითა და შესხმითა სულიერთა მადლი შეწირიან ღმრთისა და სინარულისა დღესასწაული აღასრულიან გლახაკთა და უცხოთა გამოზრდითა და მოწლედ სტუმრობითა: ამისა

1 ერთბამად < B. — 6 სიცრუითა B. — 7 შენთა < B. — 8—9 გარდამო საქანელნი A. — 16 შეისმეს B. — 19 ითხოვე B. —

შემდგომად განჯდა ჰამბავი მისი ყოველსა სოფელსა და იხილვებოდა საქმე საკვრველი. რამეთუ მორწმუნენი განბრწყინდებოდეს და ურწმუნონი მოიქცეოდეს. და ყოველნი ერთობით ჰმადლობდეს ღმერთსა და აღიდებდეს ძალთა მათ და სასწაულთა. რომელნი მის მიერ იქმნებოდეს. რომელნიცა გაუწყნეთ შემდგომითი-შემდგომად. ვითარცა ოჯფალმან ძალი მომცეს:.

თ

განჯდა რად ჰამბავი მისი ყოველსა|მას სამთავროსა ანტიო- C 127^a
ქიისასა. არა ხოლო თუ მორწმუნენი მოვი|დოდეს თაყუანის-ცემად A 180^a
წმიდისა მის და მოკითხვად. არამედ ურწმუნონიცა და აგარეანნი: .
10 და რამეთუ იყო კაცი აგარეანთაგანი უკეთური და თავგედი. რომელი
გინებითა და კდემითა და შეურაცხებითა ჰგუემნ ქრისტეანეთა. და
ჰყუედრინ და მაცთურად და შეცდომილად უწყესნ: . ამას ესმნეს
საკვრველებანი იგი წმიდისა ტიმოთესნი. და თქუა. ვითარმედ „წარ-
ვიდე მე თვთ. და თუალითა ჩემითა ვიხილო და ყურიითა ჩემითა ვის-
15 მინო. და გულის-ხმა-ვყო საქმე ქრისტეანეთად და სარწმუნოებაჲ მათი.
და ანუ თუ ჰქეშმარიტ არიან საკვრველებანი|იგი რომელნი-ესმნეს სას- B 243^a
მენელთა ჩემთა. ანუ თუ არა ხილვითა თუალთაჲთა დავამტკიცო: .“
მოვიდა უკუე მონასტრად და იხილა წმიდაჲ იგი. და სახისა-გან და
წესისა სიტყუათა მისთა ბრწყინვალეთა გულის-ხმა-ყო სიმრავლე
20 მადლთა მისთაჲ. და დაუკვრდა დიდებულებაჲ იგი ნიჭთა საღმრ-
თოთაჲ და განიზრახვიდა გულსა შინა თვსსა და იტყოდა: ვითარმედ
„ჰქეშმარიტად ფრიად ავშენდი წმიდისა ამის კაცისა ხილვითა. და
გონიერებითა და მოძღურებითა. არამედ [მინდა] უკუეთუმცა რად
იყო ღონე. რათამცა საკვრველებისა რაჲსმე მიერ თუალით-ხილულისა
25 დავიმტკიცე სარწმუნოებაჲ ჩემი: . და შეუძლებელ არს ამიერ წარს-
ლვაჲ ჩემი ვიდრე არა მივემთხვო რომელსა ესე ვეძიებ: .“ ამას რად
განიზრახვიდა. გულის-ხმა-ყო წმიდამან მადლისა მიერ საღმრთოჲსა
გულის-ზრახვაჲ კაცისა მის და ევედრა ღმერთსა რათა უჩვენოს
მას სასწაული რაჲმე ცხორებისაჲ. და გამოუცხადოს ჰქეშმარიტებაჲ
30 ქრისტეანობისაჲ. ვითარ იგი უწყის და სათნო უჩნს: . დაყო უკუე
კაცმან მან დლე იგი წინაშე წმიდისა მის და ვითარცა შემწუხრდა.
დაწვა განსვენებად. და ვითარცა მიერულა აჰა ესერა ესმა ჰმაჲ
ვითარცა არწივისა ძლიერად-|მფრინვალისაჲ. და განაღჲდა იგი სას- C 127^b
ტიკმან მან ოხრამან ფრთეთა მისთამან: . და ვითარცა განიღჲდა.
35 აღიხილნა და იხილა არწივი იგო მახლობელად სარკუმელსა მას
წმიდისასა. სუეტსა ზედა მდგომარე. საზარელი ხილვითა. და სახითა.
და სიმდიდრითა. და შემაძრწუნებელ მხილველთა მისთაჲ და განჰკრთა

საღმრთოდას მის-თჳს ძლიერებისა და განცუფრდა კაცი იგი და ენება
 B 243^b რათამცა ჳმა | -უყო წმიდასა მას. გარნა ვერ უძლო რამეთუ შეპყ-
 რობილ იყო ჳმად მისი. და ესე მრავალგზის ინება. არამედ ვერ ძალ-
 ეღვა რადთურთით ერთისადა სიტყჳსა აღმოთქუმაჲ:

ამისსა შემდგომად არწივი იგი სარკუმლით შევიდა სუეტად. 5
 და მი-რადმე-ალიტაცა და გამოვიდა და წარვიდა: და მასვე ჟამსა
 A 180^a განიქსნნეს საკრველნი ენისა მისისანი: და იწყო ჳმობად და იტყოდა.
 „წმიდაო ტიმოთე შემიწყალე მე. და ისმინე საწყალობელისაჲ ამის
 რამეთუ მძუნვარედ შეძრწუნებულ ვარ. და ძრწოლასა შეუპყრიე მე“
 და ვითარ იგი არაჲ მიუგო წმიდამან. უჳეტეს და უფროჲს ღალა- 10
 დებდა: მაშინ გამოვიდეს ძმანი თჳსთა სენაკთა-გან [და ჰრქუეს მას
 რათა დაღუმნეს და დასცხრეს ღალადებისაგან] და ეტყოდეს. „ნუ უკუე
 წმიდაჲ მაჲჲ ჩუენი ილოცავს და არა ჰნებავს ზრახვად შენი. რამეთუ
 არა ჯერ-უჩნს რათამცა დააცადა ზრახვად ღმრთისაჲ. და ერჩიამცა
 ზრახვასა კაცისასა:“ მიუგო კაცმან მან და ჰრქუა: „მოვითმინო უკუე 15
 მეცა. ვიდრემდის მოიცალოს კაცმან მან ღმრთისამან:“ და აღდგა
 ღამე ყოველ და ილოცვიდა და ტიროდა. ხოლო ვითარცა ცისკრისა
 ჟამი მოიწია. აჰა ესერა კუალად არწივი იგი მოიწია. ვითარცა პირ-
 ველ. და გამოჰკრთებოდეს ბრწყინვალეზანი ფრთეთა მისთა-გან. ვი-
 თარცა ნაბერწყალნი ცეცხლისანი ელვარენი. ფრიად საშინელნი. 20
 ხოლო კაცმან მან ზარისა მის-გან განცუფრებულმან. ვერ უძლო
 C 128^a აღებად | პირისა თჳსისა. ვითარცა იგი პირველ. ხოლო არწივი იგი
 კუალად შევიდა სუეტსა მას. და რად იგი აღელო. კუალად აგო მუნვე
 B 244^a და წარვიდა: და ესე რად იქმნა. კუალად მოეცა კაცსა მას თჳსივე |
 მეტყველებად და ჳმად. და ჳმა-უყო წმიდასა მას. და არა ჰგონებდა. 25
 უკუეთუ მოსცეს პასუხი. ხოლო წმიდამან ჰრქუა მას. ვითარმედ
 „რასა ჰჳმობ ჩემდა მომართ. ჰ კაცო. ანუ რად გნებავს:“ მიუგო
 კაცმან მან. ვითარმედ „ხილვად საშინელი და ზარისა-აღსახდელი ვი-
 ხილე მწუხრსა ამას:“ და ჰრქუა მას წმიდამან. „რად იხილე ანუ 30
 რად არს ჩუენებაჲ იგი შენი. და ხილვად“.

[ხოლო მან ჰრქუა]: „ვიხილე მე კაცო ღმრთისაო უცხოჲ რადმე
 ფრინველი. შესაძრწუნებელი აგებულებითა, ჰაეროვნებითა და სი-
 მწესითა. რამეთუ სიდიდითა უფროჲს იყო იგი მამაკაცისა ჰასა-
 კისა: ხოლო შეუენიერებითა და სიკეთითა ესოდენ ჰაეროვან იყო.
 ვიდრელა ვერვინ შემძლებელ არს გამოთქუმად. თუ რაბამი იყო. 35
 რომლისა ფრთეთა-გან შანთნი ვარსკულავთანი გამოჰკრთებოდეს.
 რომელთა იგი მარგალიტოვნებაჲ და ჭლვად და უფროჲს ბუნებისა
 ჰაეროვნებაჲ სძლევდა ძალსა საცნობელთასა: რომლისა მიერ ესო-
 დენ ზარგანჯილ ვიქმენ უბადრუკი ესე. ვიდრელა არა დაშთა ჩემ

1 განცხობრდა A. — 21 განცხობრებულმან A. — 27 რადსა A. — 32 ჰაროვ-
 ნებითა A. — 34 შეუენიერებისა და სიკეთისა-თჳს A. —

თანა არცა ვჲმად არცა სიტყუად. ხოლო თუ რად წარილო შენ-გან არა უწყი ანუ თუ კჳალად რად მოილო და წარვიდა არა უწყი: ხოლო ესე უწყი. რამეთუ ყოველი [ესე] მწუხრი ტირილით გარდამივლია წოდებასა შინა შენსა და ვმობასა და ვიდრე აქამომდე არა ისმინე ჩემი

- 5 არცა პასუხსა ღირს მყავ: „
- პრეტუ მას დიდმან მონამან ღმრთისამან: „ვინაჲთგან გამოუტ-
ქუმელთა მათ დაფარულთა. საიდუმლოთა თჳსთა გამოცხადებაჲ A 181^a
შენდა სათნო იყო ყოვლად-ძლიერმან ღმერთმან და საცნაურნი იგი
თუალნი შენნი გან|ანათლნა. ვჲმადლობთ დიდად-შუენიერსა მას სა- B 244^b
10 ხელსა მისსა. რამეთუ გიხილა შენ ურწმუნოდ განჯორციელებასა C 128^b
მხოლოდ-შობილისა ძისა მისისა. რომელი იგი თავს-იღვა ჩუენისა
ცხორებისა-თჳს და რამეთუ მოყუარენი მისნი ქრისტიანენი გძულდეს.
ამისთჳსცა ინება ყოვლისავე იჳკუსა აღმოფხურად გულისა-გან შენისა.
და ხილვისა ამის მიერ მეცნიერებასა კეშმარიტებისასა მოსლვად
15 კაცთ-მოყუარემან ღმერთმან. ამისთჳს ღირს გყო შენ ხილვად ხილ-
ვისა ამის საწადელისა: რამეთუ სიტკბოებითა სავსე არს თხრობად
ესე ამის გამოცხადებისაჲ. და უკუეთუ ვიწყოთ თხრობად [შენდა]
ძალსა მისსა: ფრიადითა სიხარულითა აღივსოს სული შენი: რამეთუ
იყო ვინმე მეუდაბნოე: კაცი მალალი და აღმატებული მოღუაწებითა
20 და ბრწყინვალეებითა მოქალაქობისა მისისაჲთა თავსა სათნოებათასა
მიწეწული და უფროჲს მრავალთაჲსა აღმაღლებული. რომელმან
ყოველივე მსოფლიოჲ საქმე. ვითარცა სიზმარი და აჩრდილი. ესრეთ
დაუტევა. და მთასა ერთსა მიიწია. და ზეშთა ბუნებისა მოღუაწე-
ბათა ეტრფიალა. და დაყუდებისა ცხორებაჲ შეიტკბო. და ყამთა
25 მრავალთა მოღუაწებითა და ბრძოლითა მტერთა უხილავთაჲთა. და
ძლევითა მათითა საჭირვოთა მათ და სათანადოთა სავმართა ბუნე-
ბისათა ზეშთა ექმნა. ესე იგი არს. სახლსა. სამოსელსა. და საზრ-
დელსა. რომელნი ესე სრულიად დაივიწყნა: და ნაცვალად სამოს-
ლისა ნებითა ღმრთისაჲთა მოეცნეს მას თმანი დამფარველად სი-
30 შიშულისა მისისა: ხოლო საზრდელისა წილ საზრდელი უნიველთოჲ B 245^a
მოეცემოდა მას ანგელოზისა-გან. და სხუანი მრავალნი საქმენი არიან
დიდისა მის კაცისანი სახარულევანნი და ღირსნი ვსენებისანი. რო-
მელთა თჳთოეულად ვერ წარმოვიტყუთ აწ. რამეთუ განთჳსებულად
ჯერ-არს აღწერად [მათი]:
- 35 ამას უკუე კაცსა ღმრთისასა ეგულეობდა რად მიცვალებაჲ და C 129^a
წარსლვად ამიერ საუკუნოდ ცხორებად. და მუნათა მათ მიმართ ფუ-
ფუნებისა სავანეთა. ითხოვა ღმრთისა-გან რათა მივიწივნეთ მისსა. მე.
და ორნი სხუანი შეყენებულნი: ხოლო ღმერთმან. რომელმან იგი

3 ყოველივე A. — 5 პასუხისა B. — 10 მის A. — 21 აღმაღლებული აღ-
მატებული B. — 26 საჭიროთა B. — 28 ნაცვლად. A. — 31 ანგელოზისა მიერ B. —
37 ითხოვა B. — მივიწივით B. —

- ყვის ნებად მოშიშთა მისთად. არა უგულვებელს ყო თხოვად მისი. არამედ მეყსეულად ანგელოზი თვისი წარმოავლინა. რათა აღვტაცენს და მიგვყვანენს მისსა. მე. და ორნი იგი შეყენებულნი, რომელნი ზემო ვაგსენენ. რამეთუ ანგელოზი იყო ღმრთისად. რომელი იგი სახითა არწივისადთა იხილე. და რაჟამს იგი ჰქმობდი ჩუენდა მომართ და 5 არარაჲ მიგიგე. მას ჟამსა წმიდისა მის კაცისა თანა ვიყვენით და აწლა ჟამსა ამას მოვიწიე აქა. და მესმა ჳმად შენი. მივმობდი რაჲ. და მეყსეულად მოგიგე: აწ უკუე დასცხერ შვილო ყუედრებისა-გან და კდემისა ქრისტეანეთაჲსა და გულის-ხმა-ყავ თუ რაბამი არს ძალი მეუფისა ჩუენისა ქრისტესი. და თუ ვითარ პატივს-ცემს მოყუარეთა 10 მისთა. რომელთა იგი შეურაცხებად და გინებად მრავალგზის თავს-იღვა შენ-გან წყალობისა-თვს შენისა. რამეთუ სახიერ არს. და მოქცევისა შენისა-თვს დრო-სცემდა. ვინაჲცა ერჩიდი მას. და დაუტევე პირ-ველი იგი უგუნურებად და უმჯობესისა მიმართ შეიცვალე: „ესე რაჲ
- B 245^b ესმა|იქმნა იგი კეთილად მორწმუნე და თქუა. „მრწამს და აღვიარებ 15 და შევიტკობ მართლმადიდებლობასა და ქრისტეანეთა სარწმუნოებასა და თაყუანის ვსცემ და პატივს-ვსცემ:“

ესრეთ უკუე სასწაულისა მის-გან განკვრევილი და სიტყუათა-გან წმიდისათა განმხიარულებული ვმითა მადლითა აღიდებდა ღმერთსა ყოვლისავე-თვს. რაოდენი იგი ესმა და იხილა. და მერმე სახიდ თვსად 20 წარივლინა და ევედრა იგი წმიდასა მას. რათა. უთხოოს მას წყალობად ღმრთისა-გან:

- A 129^b არამედ უწყი. ვითარმედ სიტკბოებითა ამის თხრობისადთა გან-ვიხარეთ. ვინაჲთგან სავსეცა არს|მხიარულებითა. ხოლო მე არა უდებ ვიქმნე მითხრობად თქუენდა შემდგომსა მასცა საკვრველებასა. 25 უალრესსა ამისსა. და უფროჲს განსაკრთომელსა. და სულთა ღმრთის-მოყუარეთა. საღმრთოჲთა მით შუებითა. და სიტკბოებითა დამატკბობელსა:.

ი

რამეთუ შემდგომად ამისსა უბრძანა მოწაფეთა თვსთა. რათა შუდ დღე არავინ აწყინებდეს მას და არცა ვინ მივიდეს მისსა. და 30 იტყოდა. ვითარმედ „დაყუდებით მნებაჲს ამათ დღეთა აღსრულებად და დაღაცათუ ვინ ხილვად ჩემდა გინა უბნობად მოვიდეს. ნუ შეუნ-ღობთ მოსლვად ჩემდა:“ ხოლო უწინარეს ამისსა. პირველ ორისა თთვსა მოსწრაფეთა ვინმე მონაზონთაგანი მოვიდა წმიდისა მის. მი-ლებად ლოცვისა მისისა და წარსლვად იერუსალიმს. რომელი იგი 35 მივიდა დიდთა მათცა ზემოხსენებულთა შეყენებულთა თანა. აღექ-

11 თვსთა B. — 17 პატივსცემ A. — პატივ-ვსცემ B. — 21 წარვიდა B. — 34 თვსა AB. — 35 იც'ლიმს AB. —

სანდრიელისასა და პაპისკელისსა. და ლოცვად მათი თანაშემწედ მიიღო. და წარვიდა იერუსალიმს|და მოილოცნა წმიდანი იგი და B 246^ა თაყუანის-საცემელნი ადგილნი. რომელთა შინა ოჯგალი ჩუენი იესოჲ ქრისტე ჯორციელად გამოჩნდა: და წმიდათა მათ ადგილთა სიწმიდით რად თაყუანი სცა. უდაბნოდ განვიდა და რომელნი|იგი მას A 182^ა ჟამსა შინა ბრწყინვედეს წმიდანი მამანი: და ანგელოზთა ცხორებითა ცხონდებოდეს. ლოცვითა რად და სწავლითა მათითა განმტკიცნა. მთასა სინასა წარემართა და მი-რად-იწია მუნ და წმიდაჲ იგი ტაძარი მოსე წინადაწარმეტყუელისაჲ მოილოცა რომელი იგი მუნ შენ 10 არს. სადა იგი სახე ქალწულისაჲ მაყლოვნით გამო აუწყა მას ღმერთმან. ამას რად ტაძარსა შინა ილოცვიდა ბერი იგი. პოვა მას შინა წმიდაჲ ტიმოთე და ორნი იგი ღმერთშემოსილნი მამანი. რამეთუ ილოცვიდეს. განკვრდა უკუე მსწრაფელ მისლვისა მის მათისა-თჳს. და ეგულებოდა|რად კითხვად მიზეზსა მისლვისა მათისასა. უნმო და C 130^ა უსიტყუელ იქმნა. და ვერცა მიახლებად მათდა უძლო. ვერცა კითხვად. რამეთუ განკვრებამან და ზარმან შეიპყრა იგი: ~ ~

ხოლო დადგა იგი წინაშე ბჭეთა ტაძრისათა. ამთგანსა უკუე-ალექსანდრიელსა ებრძანა შეწირვად უსისხლოდსა მსხუერპლისაჲ. და ვითარცა სრულ იქმნა წმიდაჲ ჟამის-წირვად და ეზიარნეს იგინი წმი- 20 ვდათა მათ საიდუმლოთა ოჯგლისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესთა. გამოვიდეს მიერ და წარვიდეს: ხოლო იგი გამოწულილვითრე განიციდიდა და ცნა ხატისა და პირისა მათისა-გან. ვითარმედ იგინი არიან რომელნი ოდესმე მოილოცნა: ხოლო მიახლებად მათდა ანუ კითხვად რადსამე ვერ უძლო. ვინაჲცა განკვრდა და შიშითა და საკვრველ- 25 ბითა შეპყრობილ იქმნა|და თანა მწუხარებითაცა: საკვრველებითა B 246^ბ ამისთჳს. რამეთუ ესრეთ მწრაფლი მოსლვად მათი დაუკვრდა. ხოლო შიშითა ამისთჳს. რამეთუ არა ღირს იქმნა შემთხუევასა და ზრახვასა მათსა. და განიზრახვიდა გულსა შინა თჳსსა და იტყოდა: უკუეთუ ნანდვლვე ესე იგინი არიან. ნიშებშემოსილნი მამანი. და მამულისა და 30 ქუეყანისა ჩუენისა საფუძველნი და სამკაულნი. და ესენი აქა მოსრულ არიან. რომელთა მიმართ ყოველნი მიივლტოდეს. მაშა უეჭველად დიდი რადმე ბოროტი მოწვევულ არს ქუეყანასა ჩუენსა. ანუ თუ მოწვენად არს. და უკუეთუ არაჲ მოწვევულ არს. ვითარ დაუტეობიან ამათ თჳსნი საყოფელნი. და სულთა მათ მათდა შევედრე- 35 ბულთა ზრუნვად და მოლუაწებაჲ. და აქა მოწვევულ არიან: “

ამას და ესევეითარსა იგონებდა და იურვოდა და ტიროდა მწარედ. და ვითარ იგი ესრეთ მწუხარე იყო. დაადგრა მუნვე და დაიძინა. მაშინ|ეჩუენა მას საღმრთოჲ ჩუენებაჲ. რომელი უბრძანებდა C 130^ბ მუნვე ტაძარ|სა მას შინა დადგომასა უკუეთუ ჰნებავს ცნობაჲ სა- A 182^ბ

1 ალექსანდრიელისა და პაპისკელისა. B. — 2 იწ'ლიმს AB. — 5 თაყუანის A. — 11 შინა<B. — 13 განკვრდეს C. — 19 იგი A. — 20 საიდუმლოთა A— 31 მწა<B.—

ძიებლისაჲ მის. ხოლო იგი აღდგა და აღასრულა ლოცვაჲ ჩუელე-
ბისა-ებრ და დაადგრა მუნვე:

და ხელისაგან კუალად მოვიდეს წმიდანი იგი ჩუეულებისა-ებრ
ჟამსა მესამესა. და აღასრულეს წმიდაჲ ჟამის-წირვაჲ. ხოლო პაპის-
კელი იყო შემწირველი საიდუმლოთაჲ. და ვითარცა აღასრულეს 5
შეწირვაჲ იგი უსისხლოდსა მსხუერპლისაჲ. განვიდეს ტაძრით. ხოლო
მონაზონი იგი ეგრეთვე უტყუად დაადგრა. რამეთუ არცა მიახლებად
B 247^a მათდა კელ-ეწიფა არცა სიტყუად. ვინაჲცა ფრიად შეწუხნა ამას ზედა
და ფიცით მოიმტკიცა თავი თჳსი. რათა არა განეშოროს მიერ აღგი-
ლით ვიდრე არა ცნას ამის-თჳს საღმრთოდ განგებულებაჲ: ~ 10

ხოლო მესამესა დღესა კუალად მოვიდეს საკვრველნი იგი კაცნი
და მას დღესა აღასრულა შეწირვაჲ მსხუერპლისაჲ დიდმან ტიმოთე.
და შემდგომად ზიარებისა მოიკითხეს და ამბორს უყუეს სიწმიდით
წმიდასა მას ტაძარსა და იჯმნეს. და განვიდეს და წარვიდეს მიერ
მიუახლებელნი და არა შეუნდევს მონაზონსა მას არცა მიახლებად 15
არცა სიტყუად: ხოლო იგი სასოწარკვეთილ იქმნა და ფრიად ურ-
ვეულ. ვინაჲცა სულ-ითქუმიდა და ესრეთ იტყოდა თავსა შორის თჳსსა.
ვითარმედ „რამედ არს ხილვაჲ ესე საშინელი. და უაღრესი კაცობ-
რეჲთა გულის-სიტყუათაჲ“. და შევიდა წმიდასა მას ტაძარსა შინა
და დავარდა მიწასა ზედა. და ცრემლით და გოდებით ღალადებდა 20
და ესრეთ იტყოდა. „გამომიცხადე მე. ჰ ოჲფალო ღმერთო ჩემო
შემოქმედო და დამბადებლო ყოველთა დაბადებულთაო. რომელმან
გამოუთუქმელითა სიმდაბლითა შენითა თავს-იდევ ჩუენებად წმიდასა

C 131^a ამას აღგილსა მსახურისა შენისა მოსესსა: რომელი ეგე უხილავ ხარ
და შეუხებელ ბუნებით. არამედ კაცთ-მოყუარებისა-თჳს იხილვე. და 25
ადიდე იგი. და შეუენიერებითა პირისა შენისაჲთა და ბრწყინვალეებითა
განანათლე პირი მისი. და ღმრთივ-წერილნი იგი ფიცარნი კელთ-
უსხენ და შჯულის-მდებელად გამოაჩინე: [და] შენ აწცა კაცთ-მოყ-
უარეო [ოჲფალო] შეისმინე ჩემი. ცოდვილისა ამის და უღირისისაჲ.
და გამომიცხადენ მე ღმრთის-მოყუარენი ესე და შეუხებელნი კაცნი. 30

B 247^b რომელთა ხატნი მსგავს არიან კაცთა მათ. რომელნი საცნაურ არიან
წინაშე შენსა. გინა თუ იგინი არიან და გინა თუ არა. რამეთუ ვერ
ძალ-მიც დამტკიცებად ძალსა ამის სახილავისასა. რამეთუ მაღალი
ძალი შეუდგს. და საღმრთოდ საიდუმლოჲ: “ ესე რაჲ ილოცა. გან-
A 183^a ბრწყინდა საღმრთოჲთა მადლითა და ესმა ქვაჲ. რომელი ეტყოდა. 35
ვითარმედ „მიიქეც სოფლად შენდა. და მივედ მათდა და სცნა. გინა
თუ იგინი არიან გინა თუ არა. რომელნი იგი იხილენ“. ხოლო იგი
არა უდებ იქმნა. არამედ ამბორს უყო წმიდასა მას აღგილსა. და
იჯმნა ყოველთა მამათა-გან და ლოცვაჲ მათი საგზლად წარიტანა. და
მეყსეულად თჳსად მამულად აღვიდა. და ვითარცა მიიწია მუნ. პირ- 40

31 არს B. — 34 ძალი < B. — საიდუმლოჲ A. — 37 არა + რათა A; —

ველად აღექსანდრიელისსა მივიდა. და ლოცვად ითხოვა და შემს-
 გავსებული მოკითხვად. და თაყუანის-ცემად მიუძღუნა. და მერმე
 ენება რად კითხვად. უსწრო წმიდამან მან კაცმან და მხიარულითა
 პირითა ჰრქუა მას. „რად გნებავს კითხვად ჩემდა შვილო. ნუ უკუე
 5 რად იგი [მთასა სინასა] იხილვა. წარვედ პაპისკელისასა. და მან
 გითხრას შენ ხილვისა მის-თჳს“. ხოლო იგი განჰკრთა სიტყუასა
 მას ზედა მისსა, და დავარდა ქუეყანასა ზედა და თაყუანი სცა მას
 და წარვიდა ზემოჯსენებულისა მის მამისა. და ვითარცა მიიწია მისსა.
 მეყსეულად ჰრქუა მას ბერმან: „კეთილად მოხუედ. ჰ შვილო. ვითარ
 10 არს მამად აღექსანდრიელთა მონასტრისაჲ. რომლისა მიერ ჩუენდა
 მოიწიე“. და მან განკვრვებულმან კითხვისა მის-თჳს ჰრქუა მას. C 131^ა
 „კეთილად წმიდაო მამაო“. და აღიდებდა ღმერთსა მოქმედსა საკვ-
 რველებათასა:.

და კუალად ჰრქუა საღმრთომან მან კაცმან. „და ჩემდა რადსა
 15 წარმოგავლინა და არა გაუწყა შენ ხილვისა მის-თჳს მთისა სინისა. B 248
 გარნა ვინაჲთგან მადლთა საღმრთოთა დაუწყუედელი წყაროდ ტი-
 მოთესდა მინიჭებულ არს სიმრავლისა-თჳს სათნოებათა მისთაჲსა.
 ვითარცა შემძლებელმან. მან მიგითხრას ძალი სახილავისა მის რო-
 მელი [იგი] ჩუენიცა მოძღუარი არს და წინამძღუარი. და ლოცვითა
 20 მისითა ღირს ვიქმნენით ესევეთარსა მას მგზავრობასა. აწ უკუე
 წარვედ მისსა და ღირს იქმნე სმენად საშინელსა უწყებასა:.“ ხოლო
 მონაზონსა მას ესმა რად ესე გულის-ხმა-ყო. ვითარმედ ჰეშმარიტად
 იგინი იყვნეს. რომელნი იხილნა სინას. ვითარცა საცნაურ იქმნების
 უწყებისა-გან და მოსწავებისა სიტყუათა მათთაჲსა. და არღარად არს
 25 ნაკლულევან. გარნა მიზეზი მუნ წარსლვისაჲ. და კუალად ესრეთ
 მსწრაფლ მოქცევისაჲ მიერ. ვინაჲთგან ცნობად ამისი არა მცირედ[სა]
 სარგებელსა მოატყუებს მსმენელთა სიტკბოებისა მისისათა. და ამას
 რად იგონებდა ბერი იგი. მოიწია წმიდისა ტიმოთესსა. და ვიდრე
 არღა მოწვეულ იყო მონასტერსა მისსა. ეუწყა წმიდასა მას მოსლვად
 30 მისი. და|უბრძანა მოწაფეთა თჳსთა. ვითარმედ „მივედით და განუ- A 183^ბ
 ხუენით კარნი. და ჩუენდა მოსრული მონაზონი შემოიყვანეთ და
 კეთილად ისტუმრეთ. და განუსუენეთ. [და ჩემდა მოიყვანეთ]. რამეთუ
 ფრიადი შრომად დაუთმენია ჩუენ-თჳს:.“ ~

ესე რად ყვეს. სიტყუათა-თჳს წმიდისათა უფროჲს სურვიელ
 35 იყო ბერი იგი ვიდრე საჭირვოდსა ჯორცთა საზრდელისა. და ისწრაფდა
 ხილვად წმიდისა მის. და მივიდა წინაშე მისსა. და დავარდა და C 132^ა
 თაყუანი სცა|და ითხოვა ლ|ოცვად მისი და ჰრქუა. „ვჰმადლობ კაცთ- B 248^ბ
 მოყუარესა ღმერთსა. რომელმან ღირს მყო ხილვად სიწმიდისა შე-

1 აღექსანდრიელისა AB. — 2 მოკითხვად| ლოცვად A. — 7 თაყუ-
 ნის AB. — 7 მას| მან B. — 10 მამად| მამა B. — 17 მისთას B. — 21 იქმნე|
 იქმნე A. — 35 საჭიროდსა B. — 37 თაყუანის A. —

ნისა. და აღავსო წადილი ჩემი მოღებითა ლოცვისა შენისაჲთა და სმენითა სიტყუათა შენთაჲთა: „ მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას. „რადესათჳს თავს-იდევე ესოდენი ესე შრომაჲ ჩუენისა სიგლახაკისა-თჳს. და რადესათჳს არა გჳთხრეს პირველ ჩემსა პატიოსანთა მათ შეყენებულთა სახე იგი ჩუენისა მუნ მისლვისაჲ. რომლისა ცნობად წყურთიელი მოხუედ ჩემდა. კაცისა უღირსისა და ცოდვილისა. რომელი არა ღირს ვარ წამებასა ზემოქსენებულთა მათ მამათასა. გარნა ვინაჲთგან ესრეთ ინება ღმერთმან. რათა გეუწყოს ჩუენ მიერ საკვრველებად განგებულებათა მისთაჲ. ვითარცა იგი პირველთქუმულსა მას ტაძარსა შინა ზეგარდამოდესა საღმრთოდესა ვმისა მიერ აღვითქუა. ილოცე რაჲ. რათა ჩუენდავე მოიქცე. და გეუწყოს ჩუენ მიერ ხილვისა მის-თჳს ჩუენისა. აჰა ესერა მე გითხრა შენ საშინელისა მის-თჳს უწყებისა და ღმრთისა სადიდებელისა: ~ ~

იყო უკუე შავსა მთასა კაცი წმიდაჲ და დიდი მოღუაწე. რომელსა შრომითა ფრიადითა და მოღუაწებითა ბრწყინვალითა აღესრულა ყოველივე ცხორებაჲ მისი. და დასასრულსა შრომათასა და აღსასრულსა ცხორებისასა მიწვენულ იყო. რომელ არს სიკუდილი: [ხოლო] საღმრთოჲთა ბრძანებითა და ანგელოზისა მოსლვითა შეეკერბით მის თანა. რათა არა ხოლო სული ნეტარისაჲ მის წარვიდეს პატივით უკუდავეებად. და ჯორცნი მისნი დაშთენ გარეშე საღმრთოდესა მოღუაწებისა. არამედ რათა ორკერძოვე პატივ-სცეს ყოველთა ღმერთმან. ერთსა მას ანგელოზთა მიერ. და მეორესა კაცთა მიერ: ხოლო ვინაჲთგან ხილვისა მისსა და ლოცვასა მისსა მოღებად მყოვარჯამ ღირს ვიქმენით. და საღმრთოთა მათ სიტყუათა და სწავლათა მისთა მიერ განვიშუთ. ვიწყეთ მის თანავე გალობად რაჲ იგი ჯერ-არს

B 249^a

შესუენებულთა| ზედა გალობად. და დასასრულსა| თანა გალობისასა სულიცა მის ნეტარისაჲ ჯორცთა-გან განვიდა. და ვითარცა ყოველივე წესი დაფლვისაჲ აღვასრულეთ. ნაწილნი იგი მისნი წმიდანი მიწასა შინა დაეფარენით. და ჯორცთა მისთა აგებულებაჲ. რომელი მოეცა მიწასა. მიწამანვე მიიღო: ხოლო სული ზეცას სამარადისომან ცხორებაჲმან საუკუნეთა მათ სავანეთა შეიწყნარა: ხოლო ჩუენ ზედა საღმრთოჲ რაჲმე და საწადელი სურვილი მოვიდა იერუსალიმს და სინას წარსლვისაჲ. რათა ვიხილნეთ წმიდანი იგი ადგილნი. და მათ შინა დამკვდრებულნი წმიდანი მამანი. და ერთბამად და ზოგად ზრახვა-ყვაეთ. და განვაჩინეთ. ვითარმედ კაცთა-გან მიუწდომელი და შეუძლებელი ადვილ არს და სუბუქ წინაშე ღმრთისა. და მოვიდრიკენით მუტლნი ჩუენნი ლოცვად წინაშე ოჯფლისა და ვთქუთ: „ოჯფალო იესოჲ ქრისტე ძეო და სიტყუაო ღმრთისაო. ნუ უგულებელს-ჰყოფ

C 132^b

A 184^a

2 შენათა B. — 12 მიგითხრა B. — 23 ლოცვისა მისისა მოღებასა A. — 23 — 24 მყუვარჯამ A. — 25 განვიშუთ A. — 32 იმწლიმს AB. — 37 ოჯფლისა] ომროისა A. —

- თხოვასა ამას ჩუენ უღირსთა ამათ მონათა შენთასა. რომელთა მრავ-
 ლითა გულს-მოდგინებითა და სურვილითა გუწადის ხილვად წმიდათა
 მათ ადგილთა. არამედ ისმინე. ჩუენი სახიერებისა [შენისა] მეედრე-
 ბელთაჲ ამათ: [[და] ვითარითა სახითა გნებავს. მუნ წარსლვად ჩუენი B 249^h
- 5 სათნო იყავ. [და] თხოვად ჩუენი წყალობით აღგვსრულე ყოვლად-
 ძლიერო: „ლოცვად უკუე ჩუენი ესე იყო. ხოლო ღმერთსა ვინაფთვან
 ყოველივე ძალ-უც. და რასა არა მიჰმადლებს მათ. რომელნი ყოვლითა
 გულითა ევედრებიან მას: მოიხილა ვედრებასა ჩუენსა ზედა. და აღ-
 გვტოქუა აღსრულებად თხოვისა ჩუენისაჲ. და ვითარ იგი ჯერ-იყო
- 10 მუნ წარსლვად გუაუწყა: პირველად უკუე კაცად-კაციდი სენაკად
 თვსად მიიყვანა ანგელოზისა მიერ. და მერმე გვბრძანა. რათა ვამცნოთ
 მოწაფეთა ჩუენთა და შვდ დღე რაფთურითთ არცა მათ ყონ ჩუენ-
 თვს ძიებად. არცა სხუათა უტეონ წყინებაჲ ჩუენი: რომელთა ვარქუთ:
 ვითარმედ „დაყუდებად გუნებავს:“ ხოლო მიერთვან რაფქუთა. ევა C 133^h
- 15 ქრისტე მეუფეო. ანუ ვითარ არა დამიკვრდეს მტკიცე იგი და ყოვ-
 ლად-ძლიერი წამის-ყოფად შენი. რამეთუ ყოვლად-ძლიერმან ღმერთმან.
 რომელმან ყოველნი დაბადებულნი წამის-ყოფით დაჰბადნა. და ყო-
 ველთა მკვდრთა ქუეყანისათა ჰხედავს და ჰმართებს. და ესოდენ შო-
 რად და განშორებულად. მკვდრთა უხილავად მახლობელ არს. და
- 20 თანამკვდრ. და ველითა თვსითა უპყრაან ყოველნი. რომელმან იგი
 ერთსა წამსა შინა სათნო იჩინა ამბაკომ. წინაჲსწარმეტყუელისაჲ მის-
 ლვად დანიელისა. რომელმან იგი შორის ბაბილოვნისა და პალეს-
 ტინისა სიშორენი წარვლნა და მღვმესა შინა ლომთასა მლოცველსა
 მას საზრდელი მიართუა. და კუალად თვსავე ადგილსა მიიტაცა A 184^h
- 25 ანგელოზისა მიერ ესე|ვითარივე ძალი და მოსწრაფებაჲ აქა აჩუენა. B 250^h
 და მთასა მას წმიდასა შემკრიბნა ჩუენ. და სამ დღე. ვითარცა გუ-
 ხედვედი. სინას დაყავთ. და მუნ მყოფთა მათ წმიდათა ადგილთა.
 და ღირსთა განშორებულთა მიმოვიდოდეთ. და მოვიხილევდით. ხოლო
 ოთხსა დღესა წმიდასა ქალაქსა იერუსალიმს ვიქცეოდეთ. და მუნ
- 30 მყოფთა მათ წმიდათა ადგილთა და მონასტერთა. და მარტოდ-
 მყოფთა. და განშორებულთა მოვიხილევდით. ხოლო ვითარცა შემ-
 წუხრდა დღე იგი მეშვდე მსწრაფლითა აღტაცებითა აღვიტაცენით.
 და თვთოეული თვსთა სენაკთა ვიპოვენით: ~ ~
- აჰა ესერა გამოგეცხადა ნიშებშემოსილი ესე საკვრველებად. და
- 35 საიდუმლოდ იპყარ საქმე ესე. და ყოვლად-ძლიერისა მის და მიუწოდ-
 მელისა მის საღმრთოჲსა ძლიერებისა. მარადის დიდებასა და მად-
 ლობასა შესწირევდი: წარვედ უკუე მშვდობით წარმატებული [და]
 საღმრთოჲთა მადლითა დაცული: „ხოლო მან თაყუანი სცა და იჯმნა
 წმიდისა-გან. და წარვიდა. და იხარებდა და აღიდებდა საკვრველთ-

11 გუებრძანა B. — 12 დღედმდე B. — 14 ვტქუათ A. — 16 რამეთუ
 და A. — 29 იმწლმს AB. — 38 თაყუანის A. —

C 133^b მოქმედსა|ღმერსა მხოლოსა. ხოლო დაფარვად და ღუმილი ვერ უძლო. ამისთჳსცა ყოველსა ადგილსა ქადაგებდა. რამეთუ ვისმცა ესმა ესე- ვითარი საკვრველებად. და შეუძლომცა ღუმილი: ~ ~ ~

ია

ხოლო ვინადთგან დაუპრობელი ჰამბავი განგდა მის-თჳს. და განეფინა. და მრავალთა სასმენელნი აღავსნა და ყოვლით-კერძო 5 მიიწია. სიტკბობისა მის-გან იძულებულნი ყოველნივე ხილვად წმი- B 250^b ღისა მის მოვიდოდეს. და ვითარმცა ღმერთსა იხილვი|დეს. ესრეთ საწადელ უჩნდა ხილვად და შემთხუვევად მისი:

ამითვე უკუე სურვილითა შეპყრობილ იქმნა პატრიაქიცა ან- ტიოქიისად თეოდორიტე. და ხილვად წმიდისა მის განიზრახა: არა- 10 მედ ამას ადგილსა საქანელი სიტყვსად დავიპურათ და შემდგომისა ამის საკვრველებისა დასაბამი დავაწესოთ თავითგან: რომელსა შინა ფრიალნი საკვრველებანი დაუნჯებულ არიან. რომლისა მიერ არა ხოლო ანტიოქელთა შორისა იქმნნეს საკვრველებანი. არამედ სპარს- თაცა შორის და ბაბილოვნელთა ღმერთშემოსილისა და სამგზის სა- 15 ნატრელისა ტიმოთეს მიერ:

აიძულა უკუე. ვითარცა ვთქუთ. ჰამბავმან ტიმოთეს სასწაულთა- მან წინაძღლუარსაცა ანტიოქიისასა ხილვად მისსა მოსლვად: რომელი

A 185^a იგი მოვიდა|ეტლებითა და ჰუნებითა. და სამოსელთა ბრწყინვალე- ბითა და ფრიალთა აკაზმულობითა. და წარჩინებულებითა. რომელი 20 იგი უცხო იყო სამოციქულოდსა წესისა-გან: ესე რად ესრეთ იხილა დიდმან მან მონამან ღმრთისამან ფრიალ შეწუხნა. რამეთუ საწუთ- როდსა ამის დიდებისა-გან ძლეულად იხილა მწყემსთ-მთავარი იგი. და შეეშინა: ნუ უკუე ჭეშმარიტისა მის და საღმრთოდსა დიდებისა-გან დაეცეს. და მოციქულთა კრებულისა-გან განვარდეს. და თუ ვითარ 25

C 134^a შერაცხილ არს საქმე მისი წინაშე|ღმრთისა წადიერ იქმნა ცნობად. და გინა თუ ვითარცა საყდრის-მოდგამ არს მოციქულთა. აღრიცხ-

B 251^a ულმე არსა ზეცათა შინა მწყობრსაცა|თანა მათსა. ანუ თუ წინა-უკმო საქმისა ამის შემთხუვევად არს: ამას რად იგონებდა და განიზრახ- ვიდა. განკვრეებად დაეცა. და ჩუენებად იხილა. და ცნა განცხადე- 30 ბულად. ვითარმედ შესაძინელი და შუებად ზეცათა სასუფეველისად წარუწყმედია. რომელნი ქუეყანისასა ზრახვიდენ. და ქუეყანისა საქ- მეთა შემსჭუალულ იყვნენ: ამას ზედა მოიწია პატრიარქი წინაშე სუეტსა მას წმიდისასა და დადგა. და იხილნეს რად ურთი-ერთას. და შემსგავსებული პატივი. და მოკითხვად მოუძღუანეს და მყოვარჳმ 35 იზრახნეს. და ჟამი იყო კაცად-კაცადისა სახედ თჳსად წარსლვისად.

1 შეუძლო A. — 4 ჰამბავი A. — 6—7 ყოველნივე ხილვად მისსა მოვიდოდეს წმიდისა მის A. — 11 შემდგომად A. — 35 მყუვარ A, მყუარ B. — 37 ეზრახნეს A. — თჳსსა B. —

მიუგო პატრიაქმან ნეტარსა მას. „წმიდაო მამაო. ფრიად მხიარულ ვიქმენ დღეს ხილვისა შენისა-თჳს ჳეშმარიტად. და მიუწოდებლად აღვივსე სიტკბოებითა სულიერიითა სწავლათა შენთა-თჳს. და ნეტარ თუმცა არა განგეშორებოდე ყოვლადვე. გარნა ვინაფთგან ესე შეუძ-
 5 ლებელ არს. რამეთუ აჰა ესერა საეკლესიოთა საქმეთა ზრუნვაჲ გუაიძულებს ჩუენ წარსლვად. შჯულისა-თჳს სიყუარულისა გუაუწყე ჩუენ რაჲცა იგი საგმარ არს შენდა. რათა სიხარულით აღვასრულოთ ბრძანებაჲ შენი:“

- ხოლო წმიდამან სულთ-ითქუნა და თქუა: „ღმერთმან. რომელსა
 10 ჰმსახურებ. შეიწირენ გულს-მოდგინებაჲ შენი და სიყუარული. და თავ-
 სა თანა მოციქულთასა რომლისა საყდარი გერწმუნა. ზიარ გყავნ. წმიდაო და პატიოსანო მეუფეო: არამედ რომელი ესე აწ მომიგდა გონებასა თხოვად სიწმიდისა-გან შენისა: უპატიოსნეს არს ყოველთა
 15 საგმართა და|საჭირვო. და შენდობასა ვითხოვ სიტყუათა ამათ-თჳს. B 251^b
 რომელთა მეგულების თქუმაღ. რამეთუ არა ჩემისა კადნიერებისა-გან
 ვიტყუ. არამედ. საღმრთოჲსა|გამოცხადებისა. რამეთუ ვიხილეთ რაჲ C 134^b
 სიწმიდე შენი უღირსებისა ჩუენისა ხილვად მომავალი|მრავლითა სა- A 185^b
 ოცრებითა და დიდებითა. ვევედრე ღმერთსა უწყებაღ ჩემდა. თუ ვი-
 თარ სათნო უჩნს მის-თჳს სახიერებასა მისსა. და უკუეთუ არის რაჲ
 20 საბრალობელ შენდა ესევეთარისა მის ბრწყინვალეებისა-თჳს. და დი-
 დებისა. ანუ თუ იქმნების რაჲ მათ მიერ საუკუნეთა მათ [გამო-
 უთქუებელთა] კეთილთა-გან და ამას რაჲ ვიგონებდი. მეყსეულად მე-
 ჩუენა მე გუნდი წმიდათა მოციქულთაჲ. დიდებითა და პატივითა
 გვრგვინოსანი. შემოსილნი ბრწყინვალეებითა. და სამოსლითა ნათლი-
 25 საფთა. და დაუცხრომელად უგალობდეს ღმერთსა ჳმითა სახარულევა-
 ნითა: ხოლო შენ განდევნილ იყავ მათ-გან. ეჰა საწყალობელსა ამას.
 და სახითა მსგავსი ჰინდოჲსა. შავ. და უშუერ. და ამის პირისა-თჳს
 ფრიად მწუხარე ვარ. ჰ მეუფეო. აწ უკუე ირწმუნე განზრახვაჲ ჩემი
 უნდოჲსა ამის და ცოდვილისაჲ. და სამოციქულო ქცევაჲ მოიპოვე
 30 და საერისკაცოჲ ესე ზუაობაჲ და ბრწყინვალეებაჲ ამაოჲ დაუტევე და
 ზომიერითა ქცევითა იქცეოდე სიმდაბლით. რომლითა გამოაჩინა გან-
 ყოფილებაჲ ჩუენი მაცხოვარმან წარმართთა-გან და თქუა. ვითარმად
 „რომელნი იგი ჰგონებედ მთავრად წარმართთა უფლებად მათ ზედა. მთ 20, 25-26
 |ხოლო თქუენდა არა ეგრეთ იყოს. არამედ რომელსა უნდეს თქუენ B 252^a
 35 შორის დიდ ყოფაჲ. იყავნ იგი ყოველთა უკუანაჲსკენელ:“ ესრეთ
 გუასწავებს თავადი იგი მეუფე ჩუენი და შემდგომად მათსა: და ყო-
 ველნივე საღმრთონი კანონნი. ამათ უკუე შეუდგე შენცა გვედრები და
 ექმენ ობოლთა ვითარცა მამაჲ. და ქურავთა ვითარცა მოღუაწე. ხოლო
 გლახაკთა ექმენ გამოშრდელ და ჳელის-ამჰყრობელ და მზრუნველ.

9 წმიდამან მან A. — 14 საჭიროჲ B. — 29 სამოციქულოჲ AB. — 31 ქცე-
 ვითა წესითა B. — 36 მეუფე B. — 38 ვითარცა < B. —

- და მწყემს კეთილ სამწყსოვას მის. რომელი გერწმუნა მწყსად. და ყუა-
 C 135^a ვილო|ვანთა და წყალთა ზედა განსასუნებელთასა მწყსიდი და არვე-
 ობდი. რომელ არს სიმდაბლე და სწავლათა კეთილთა წყარონი
 დაუწყუედენი. რომელთა ზედა განუსუნებდი და შეიყვანებდი და
 განიყვანებდი: და დაუპრობელსა მას მძნვარებასა მგელთასა და 5
 ზედამოსლვასა წინააღუდგებოდე. და განვადენ და წარიოტენ და კე-
 თილად ეკრძაღე ძვრის-ზრახვასა და მზაკუვარებასა. არა ხოლო უხი-
 ლაფთა მტერთასა. არამედ ხილულთასაცა. ესე იგი არს. რომელნი
 [ესუ] დამკვდრებულ არიან ეზოთა შინა ჩუენთა აგარენნი. რომელთა
 A 186^a |მიშუებისა და აღზუაებისა მიზეზ იქმნენს ცოდვანი ჩუენნი: უკუეთუ 10
 არა. ვერ სადამცა უფლებულ იყენეს ჩუენ ზედა. და მეფენი იგი მათნი
 რომელთა უპყრის ქალაქი ჩუენი. და უცხო არიან სარწმუნოებისა
 ჩუენისა-გან და მარადის მრისხანებით. და გულის-წყრომით აღიძრვიან
 ჩუენ ზედა. უფროჲს უკუეთუ გუზილნენ ჩუენ დღეკეთილობასა შინა.
 B 252^b და|კუდისა და ამოაფსა დიდებისა. და მსოფლიოვასა ბრწყინვალე- 15
 ბისა მდევარ. და მოშურნე. და ამათ შინა მკდომად მათდა. რომელნი
 იგი სხვთა არარადთა იძლევიან ჩუენ მიერ. არამედ სიმდაბლითა და
 სიმშვიდითა. და რათა წესიერად და მყუდროებით ვცხოვნდებოდით
 მათ თანა:·
 ესე არს სათხოველი ჩემი შენ-გან მეუფეო. და კეთილი ესე განზ- 20
 რახვად სიგლახაკისა ჩემისაჲ თუ შეიწყნარო. უაღრეს არს ჩემ-თვს
 ყოველთა ნიჭთა და მოსაგებელთა. რათა გიხილო შენ წმიდათა მო-
 ციქულთა თანა დიდებასა მას შინა გამოუთქუმელსა. რომელი იგი
 ღმერთმან მიჩუენა მე. და რათა არა უნდოსა მას შეურაცხებასა შინა
 დაშთე. სადა იგი გიხილე მდგომარე“: ~ 25
- ესე რაჲ ესნა პატრიარქსა მას. მწუხარებითა და ურვითა აღივსო
 უტყუად და უქმოდ დაადგრა მყოვარქამ. რამეთუ გულის-ხმა-ჰყოფდა
 ზარსა მას თქუმისასა და შესაძრწუნებელთა და წინადაუდგრომელთა
 სიტყუათა წმიდისათა. და მერმე ჰრქუა. „ქეშმარიტად მამაო სასტი-
 კად შეაძრწუნე სული ჩემი საშინელითა ამით სწავლითა შენითა, და 30
 C 135^b |მელმის ჩემ-თვს განმზადებულთა მათ-თვს განსაცდელთა. გარნა შემ-
 წე მეყავ მე წინაშე ოჯფლისა. ღმრთივ-შეწყნარებულთა მათ ლო-
 ცვათა შენთა მიერ. და აქა დღემდე ცდომათა ჩემთა-თვს შენდობაჲ
 მითხოვე:· ხოლო ამიერითგან. ვითარცა ჯერ-გიჩნს და გნებაჲს. ეგ-
 რეთ განავო ცხორებაჲ ჩემი:·“ ესე თქუა და იჯმნა წმიდისა-გან. და 35
 წარვიდა ქალაქად. და მცირედჲმ დაიმარხა აღთქუმად თვსი: და კუა-
 B 253^a ლად პირველსავე ცხორებასა მიექცა. კუდისა დიდებისა და გემოთა|
 მიერ ძლეული. და ქეშმარიტი იგი ბრწყინვალე. და საუკუნოდ ცხო-

1—2 ყუავილოანთა B. — 2—3 არვეობდი| აძობდი B. — 9 აგარიან-
 ნი A. — 10 უკუეთუმცა B. — 14 ზედა+და B. — 16 მოშურნე| მოსურნე B. —
 18 ვცხოვნდებით B. — 21 ჩუენისაჲ A. — 27 მყუარ A. — მყოარ B. —

რებად უგულვებელს და შეურაცხ-ყო. ვითარცა იტყვს: „ვითარმედ შეი- ინ 12, 43
 ყუარეს დიდებად კაცთაჲ უფროჲს ვიდრე დიდებად ღმრთისაჲ:“
 ხოლო მართალმან მან კაცმან რაჲ ყო. რომელი იგი მოწყულ იყო
 საღმრთოთა ტრფიალებითა და განგურემულ ისრითა მით სიყუა-
 5 რულისა მისისაჲთა, რომელსა სწყუროდა ყოველთა ცხორებისა-თჲს
 და უფროჲს|ლა ესევეთარისა მახლობელად თჲსსა მყოფისა კაცისა- A 186^b
 თჲს. რომელსა დაევიწყენს მცნებანი საღმრთონი. და მრავალთა მი-
 ზეზ შებრკოლებისა ექმნებოდა. [არარას სხუასა იქმოდა] გარნა რა-
 ოდენ იყო საყუარელ ღმრთისა. რამეთუ ყოველითა ძალითა თჲსითა
 10 სამოციქულოთა მათ ბრძანებათა შემსჭუალულ იყო და მსგავსად
 მისსა ებისტოლეთა მიერ ევედრებოდა. ჰლოცვიდა. ამცნებდა. ჰმო-
 ძღურიდა. და უთქუმიდა. რათა მერმეთა მათ სატანჯველთა-გან შე-
 ძრწუნდეს. და საუკუნეთა მათ კეთილთა არა დააკლდეს. ამით და ესე-
 ვითართა სწავლათა მიერ ილუწიდა წმიდაჲ იგი. და ესრეთ ინება
 15 შჯულიერყოფად მისი. და შიშსა ღმრთისასა მოყვანებაჲ; ხოლო ვი-
 ნაფთგან იხილა. რამეთუ არარას ირგებს. არამედ სწავლათა მისთა
 შეურაცხ ჰყოფს. და რამეთუ სიციხლად და სიბორგილედ უწოდდა
 საღმრთოთა მათ სწავლათა მისთა და მცნებათა. მაშინ მიუმცნო¹ მას
 ჟამსა წმიდათა მარხვათასა და ჰრქუა. ვითარმედ „ჩუენ. ჰ მეთუფო.
 20 ესრეთ ჯერ-გზჩნდა. რათამცა ღმრთის-მოყუარებაჲ შენი|არა შექ- C 136^a
 ცუელ იყო ცუდთა და ამაოთა საქმეთა. რომელთა იგი ტრფიალნი
 ამის საწუთროჲსანი შე|თხზულ არიან და შეკუართულ განსუენებასა B 253^a
 და სიხარულსა; არამედ უფროჲსლა რათამცა ამათ-გან განზორებითა
 გუნდსა თანა მოციქულთასა აღირაცხე. და დიდებისა[მცა] მათისა
 25 ზიარ იქმენ. ვინაჲცა ვითარცა კეთილთა განზზრახთა განგაზრახეთ
 საღმრთოთა მათ და სამოციქულოთა ბრძანებათა. და კანონთა შე-
 ტკობაჲ. და აღსრულებაჲ; ხოლო ვინაფთგან ურჩ გუექმენ და სარ-
 გებელი სულისა შენისა და ყოვლისა კრებულისაჲ შეურაცხ ჰყავ სა-
 წუთროჲსა ამის და ცუდისა დიდებისა შეყუარებითა. უწყებულ იყავ.
 30 ვითარმედ ჰეშმარიტად ვერცა ამით განისუენო მრავალჟამ. რამეთუ
 განიდევნო საყდრისა-გან და გამოუთქუმელთა ჰირთა მიეცი. და ესე
 არა შორს არს. არამედ კართა ზედა: და მოახლებულ არს განსაც-
 დელი და მოწვენულ. რამეთუ დიდსა და წმიდასა და დიდებულსა
 ხუთშაბათსა დღესა. რომელსა შინა აღსრულების შეწირვაჲ წმი-
 35 დათა საიდუმლოთაჲ. არა შეგინდოს შენ ჟამამდე ჟამის-წირვისა.
 გარნა თუ ვინ უწყის. ნუ უკუე კეთილისა რაჲსამე განზრახჲსა-თჲს
 მოწყალე გუექმნას ღმერთი. ხოლო უკუეთუ სიტყუათა ამათ ჩუენთა
 ურწმუნო იქმნა და მოუდრეკელად ეგო. საქმით სცნა ჰეშმარიტებაჲ

1 უგულვებელსყო და შეურაცხი. — ვა+და A. — 2 ვიდრე] ვიდრელა-
 რა A. — 7 მრავლითა A. — 14 ენება B. — 20—21 შექცეულ] შემსჭუალულ B. —
 22 შეკუართულ] შეკარლ B. — 35 შეგინდოს A. — 35 ჟამამდე B. — 38 ექმნა B. —

- A 187^a უეჭუელად: „ ხოლო პატრიაქმან მსწრაფლი იგი განჩინებაჲ უგუზურებად და სიმარტივედ და უნდოდ და არარად შეჰრაცხა. და უღებ იქმნა და მომედგრდა საქმედ კეთილისად: რამეთუ არა ადვილ არს ესევეთარისა კაცისა. რომელი ერთგზის შთავრდომილ იყოს საბრკეთა 5.
- B 254^a მტერისათა განრომაჲ მრავალშეთხზულთა მათ-გან მახეთ|ა მისთა. რომელი იგი ფიცხელსა წყობასა აღადგინებს კაცთა მიმართ მალალთა და საჩინოთა და უფროდსა უკუეთუ აქუნდეს წინამძღურობაჲ სხუათაჲ. რამეთუ მარადის დედაქალაქსა და ციხის-ციხესა და გოდოლთა 5.
- C 136^b იმსტრობს გამოღებად, და უკუეთუ ერთგზის შესავალი იპოს. უადვილეს უჩნს სიკუდილი და წარწყმედაჲ. ვიდრე მიერ ადგილით 10 განშორებაჲ. ამისთვისა დიდი ესე მწყემსი ვინაჲთაჲ ერთგზის იძლია მის მიერ და მახეთა მისთა შთაება. ვერღარა უძლო სივლტოლად უღბობითა თვისთა. და დაცათუ საქრველ არს. გარნა იქმნების ესე. ვითარცა იგი არწივი. და დაცათუ ძლიერ არს ფრინველთა შორის. არამედ მრავალგზის ერთითა რაჲ ხოლო ბრჳკლითა შთაგარ- 15 დის მახესა მის მონადირეთასა. იქმნის იგი საკიცხელ. ვინაჲთაჲ სივლტოლად ვერღარა უძლის: ხოლო ჩუენ პირველსავე სიტყუასა მოვიდეთ. და განსაცდელთა მათ-თჳს მღდელთ-მომძღურისათა და წინაჲსწარმეტყუელბათა წმიდისათა შემდგომითი-შემდგომად გაუწყოთ: 20.

მოიწია უკუე დიდი ზუთშაბათი. და არარაჲ შეემთხზა საძნაური პატრიაქსა. არამედ მზა იყო აღსრულებად ჟამის-წირვისა და ჰრჳქუა წინაშე მდგომელთა. ვითარმედ „სადა-მე არს აწ მონაზონისა მის ჩუენდა მომართ იგი ამაოჲ წინაჲსწარმეტყუელბაჲ. და სასტიკი იგი შინებაჲ. და ძრთა მოწვენისა ქადაგებაჲ. აჰა ესერა განაღა 25 არარაჲ ბოროტი მოწვენულ არს ჩუენ ზედა ფარვითა ღმრთისაჲთა გინა შესაწუხებელი. აწ უკუე რაჲ არა-მე ამაო იქმნა მისი იგი მძვნვარე განჩინებაჲ ჩუენ-თჳს. და უჯეროდ ბჳობაჲ. ამიერიითაჲნ შევიმოსნეთ. და ვიწყოთ. კურთხევად მიჰრონისა ჩუეულებისა-ებრ. და ზღაპრობათა და სიციბილთა მისთა-თჳს ნურარაჲ გუგლიან:“ 30.

ესე რაჲ თქუა. და არღარა დაესრულა სიტყუაჲ მისი. აღსრულა წმიდისა მის წინაჲსწარმეტყუელბაჲ: რამეთუ ეგულებოდა რაჲ შესლვაჲ ეკლესიად. აჰა ესერა მეყსეულად მოიწინეს მგედარნი წარმო-

- A 187^b ვლინებულნი ბაბილოვნით აჰრონის მიერ|რომელი იგი კელმწიფებდა მას შინა. რომელსა ეწოდებოდა რასიტ. და შეკრეს იგი ჯაჳკუთა 35
- C 137^a მძიმითა და ბორკილითა. და აღიტ|აცეს რათა წარიყვანონ წინაშე მისსა შეკრული. რამეთუ შესმენილ იყო ვითარცა თავჳედი და ორგული და სხუთა მრავლითა უჯეროდთა შესმენითა შესმენილი. და

5 მტერისაჲთა B. — 6 მიმართ<B. — 9 იმსტრობს B. — იპოვოს B. — 22 მზა A. — 29 კურთხევისა A. — 30 მისთა B. — 31 მისი თჳსი B. —

- ეგულეობდა მას უხუაიშნოდათა სიკუდილითა უჩინო ყოფად მისი: და ვითარცა განვიდოდეს ქალაქით მკედარნი იგი. და მიჰყვანდა იგი შეკრული. და ისწრაფიდეს წარსლვად. მაშინლა გულის-ხმა-ყო პატრიარქმან ურჩებისა თვისისა შესაძინელი: რამეთუ რომელსა იგი სი-
- 5 ტყუად ვერ ასწავებს. გამოცდილებად საქმისა ასწავებს. წმიდისა მის მიმართ მისლვად სასოებად ცხოვრებისად მოიპოვა და მკედარნი იგი ქრთამითა მოდრიკნა. და წმიდისა მის მიიწია. და რომელნი ანუ ვითარნი გოდებანი და ტირილნი საწყალობელნი არა იჭუმინა მისსა მიმართ და იტყოდა: „ეჰა საშჯელი უღმობელობისაჲ და ჰ მოსაგე-
- 10 ბელი ურჩებისაჲ და თავველობისაჲ ჰეშმარიტად ჰ წმიდაო მამაო სიკუდილი და ცხოვრებაჲ ჩემი ჯელთა შინა შენთა დაშთომილ არს აწ უკუე მოწყალე იქმენ ჩემ ზედა და მივსენ განსაცდელისა ამის-გან B 255^ა და ნუ მოივსენებ წმიდათა მათ მცნებათა შენთა გარდასლვასა. რომელთა იგი გარდავკედ მე უბადრუკი ესე: შეიწყალე ქურობაჲ კათო-
- 15 ლიკე ეკლესიისა და ერისა შენისაჲ. რომელთა-თჳს მარადის ითხოვე წყალობასა და მეოხ ხარ, რამეთუ მე ჰეშმარიტად და სამართლად ღირსი ურჩებისა ჩემისაჲ შემემთხვა. და წმიდათა მცნებათა შენთა შეურაცხებისა-თჳს თუთ ვიქმენ მიზეზ განსაცდელთა ჩემთა. არამედ სიტკობებით და ძკრუტსენებელად ითხოვე ღმრთისა-გან. რომელი იგი
- 20 მარადის ჰყოფს ნებასა მოშიშთა მისთასა. მწარეთა ამათ ბოროტთა შთაგრდომილისა გამოვსნაჲ: ~ ~
- ესრეთ რაჲ იხილა იგი წმიდამან მან და წყალობის-მოყუარემან კაცმან ღმრთისამან. სასოწარკუეითილი და დამდაბლებული. ჰრქუა მას: უკუეთუმცა პირველითგანვე გქონებოდა ესე შიში მეუფეო. | არამცა C 137^ბ
- 25 მოწვევულ იყო შენ ზედა შიში. გარნა ყოველსავე ზედა განმწნდი და ნუ გეშინინ. რამეთუ წყალობაჲ და კაცთ-მოყუარებაჲ ღმრთისაჲ სძლევენ ცოდვათა სინანულად მოქცეულთასა. რომელი იგი გამოუ-თქუმელითა მით განგებულებითა თჳსითა გუწურთის. და კუალად გვლხინებს. ჯსნად ჩუენდა უკუდავთა მათ სატანჯველთა-გან: | რამეთუ A 188^ა
- 30 აჰა ესერა წარგიყვანებენ წინაშე ბაბილოვნისა კელმწიფისა. რომლისა-ცა წარიდგინო და სიკუდილად დაისაჯო: არამედ ღმერთმან. რომელმან ივსნნა სამნი ყრმანი ბაბილონს. ანგელოზებრივისა ხატისა გამოჩინებითა. და ღმრთეებისა კელმწიფებითა. იგივე შეგეწიოს და გივსნას შენ. და იქმენ შენ მიერ სასწაულნი და ნიშნი. საკვრველნი
- 35 და | საკვრველებათა მათ-თჳს დიდთა ნიჭთა და პატითა ღირს იქმნე: B 255^ბ ხოლო ეკრძალე თავსა შენსა და ნუმცა რაჲ მოგაქუს ყოვლადვე და ნუცა წარიტყუნევი საწმართ-მოყუარებითა. არამედ მათ წილ სიტკობებაჲ ქრისტეანეთაჲ ითხოვე. და რაოდენცა ძალ-გედვას. თხოვად მისსა ნუ დააცადებ:“ და ესე რაჲ ჰრქუა და დაამტკიცა ლოც-
- 40 ვითა და სწავლითა თჳსითა. ზეთი კანდელისა-გან წმიდათაჲსა

1 სიკუდილითა | მოკლვიდა B. — 6 მისლვად B. 20 მისთასა | თჳსთასა B. —

მისცა და ჰრქუა: ესე გექმნეს შენ შემწე ძალითა სულისა წმიდისა დათა კურნებისა-თჳს სნეულთადასა. აჲიერთგან წარვედ მშვიდობით:“ ~ ~

და ესრეთ რაჲ ჰრქუა. მეყსეულად მკედართა მათ განჰქსნეს იგი საკრველთა მათ-გან და წარემართნეს გზასა თჳსსა და წარვიდეს: და ყოველსა მას სლვასა თჳსსა ესრეთ შეუწუხებელად ავლინებდეს მას. გინა თუ სიტყუათა-გან წმიდისათა ლმობიერ იქმნეს. გინა თუ ლოცვითა მისითა ზეგარდამოდთა წამის-ყოფითა მოდრკეს მოწყალებად. ყოველსავე ზედა ესრეთ შეუწუხებელად წინაშე კელმწიფისა წარადგინეს: ~ ~

- C 138^a ხოლო იგი დაჯდა საყდართა ზედა. და პირველსავე სიტყუასა ზედა. უკუანაძსკნელი იგი განჩინებაჲ განჩინა მის ზედა და თავისა მისისა წარკუეთაჲ უბრძანა: კოლო მეკრმლემან წინაშე მისსა მსწრაფლ იჯადა მახული. გარნა ხეთქნებად მისსა ვერ უძლო. ხოლო მან ჰკითხა მიზეზი. და თუ რადასათჳს დაეყენა წარკუეთად თავისა მისისა. და იგი იტყოდა. ვითარმედ „ნათლითა შემოსილი ვინმე კაცი. დამართებით ჩემსა მდგომარე. მკცოვანი თმითა და ბრწყინვალე ხატითა. არა შემინდობს მიმთხუევად კრმლისა:“ ხოლო მეფემან შიში დასწამა მკედარსა მას და უბრძანა განშორებაჲ მიერ და სხჳსა მოყვანებაჲ: და ეგრეთვე მან. ვითარცა აღილო მახული. და დახარა კელი თჳსი. ჰრქუა მთავარსა მას: „ჰ დიდო კელმწიფებითა და ძლიერო. ორთა კაცთა ეხედავ წინაშე ჩემსა. რომელსა წარვკუეთოთ თავი:“ ხოლო მკედარმან მან აზნო მრავალგზის მოქნევითა ორთავე წარკუეთად. და ვერ მიამთხვა. არამედ იქა და იქი მიმოეტაცა მახული თჳსი ამოდ: ხოლო კელმწიფე იგი განრისხნა მკედრისა მის-თჳს და მეყსეულად სხუასა უბრძანა წარკუეთად თავი პატრიაქისაჲ. რომელი იგი იყო უფროდს მათსა ზუავ და კანდიერ და თავვედ. და სიმკნესა თჳსსა მინდობილ. ხოლო მან აღილო რაჲ მახული. და აღიზახა. რათამცა სიმძაფრითა დიდითა უწყალოდ წარკუეთა თავი მისი და იცილობოდა კაცობრივითა ძალითა ძლევად ძლიერებასა საღმრთოსა. გარნა განცრუენა სასოებაჲ ბილწისა მის მტარვალისაჲ. რამეთუ ზეგარდამოდსა შეწვენისა-გან იძლია იგიცა. და დაეცა სიმალლე უღმრთოსა. რათა არა უშეტეს თავვედობდეს. და არცა ამპარტავანი იგი მარჯუენე მისი დაშთა უწურთელად. კანდიერებისა მისისა-თჳს. რამეთუ ზე აღიპყრა მიმოქცევადი იგი და მედრეკანი. ხოლო ქუე ვერლარა უძლო შთამოღებად. არამედ დაშთა იგი განშეშებული. და განჰმელი. და მოუდრეკელი: რამეთუ კელმან ზეგარდამომან და მარჯუენემან საღმრთომან უქმ ყო და უსულო. და დაშთა იგი ჰაერთა შინა|
- A 188^b 25
- C 138^b 35
- B 256^b

7 სიტყ-თ-გნ წდისათა] წმიდისა მის სიტყუათა-გან B. — 9 შეუწუხებელად] შეუხებელად A. — 12—13 თავსა მისსა A. — 14 მსწრაფლი B. — 25 ამაოდ<B. — 26 მეყსეულად] მყის B. — 29—30 იცილებოდა A, ეცილებოდა B. — 35 იგი<B. —

მახვლით-ურთ: ხოლო კელმწიფე იგი განჰკრთა და შეძრწუნდა და თქუა. ვითარმედ „ესე საქმე არა არს თჳნიერ გრძნებისა“. და თუ რამეცა ყო არა უწყოდა. ვინაჲთგან ესევეითარი აღსასრული წინა განეწყო ცილობასა მას მისსა და ზახებასა. ვინაჲცა ბრძანა პატრიარქისა მის საპყრობილესა შეეყენებაჲ. ხოლო თუთ აღდგა საყდრისა-გან და მსწრაფლ სამეუფოდ წარვიდა:

ხოლო სასწაული იგი საკვრველი მრავალთა სასმენელთა-გან მრავალთა ძიმართ მიმოეფინებოდა. ვითარმედ მიიწია ყურთა დედოფლისათა. ხოლო მას ესმა რაჲ სმენაჲ იგი და ჰამბავი საშინელი. ვინაჲთგან გონიერ იყო გონიერადცა გულის-ხმა-ყო და თქუა. ვითარმედ „ესე საქმე შეუძლებელ არს თჳნიერ საღმრთოჲსა ძალისა და განგებისა“. და ნუ უკუე ზეგარდამოჲსა ძალისა-გან მოუჰდა გონებასა მისსა ესევეითარისა ამის განზრახვისა ნათელი. რამეთუ ყოველივე ესე ღმრთისა მიერ განეგებოდა:

და ვითარცა მივიდა მისსა ქმარი მისი. მეყსეულად ითხოვა მის-გან. რათა უგნებელად მიჰმადლოს მას კაცი იგი. ხოლო იგი ერჳდა თხოვასა მისსა და მოუწოდა პატრიარქსა და ჰრქუა. ვითარმედ „ესე არს მიზეზი ცხორებისა შენისაჲ. აწ უკუე იყავ ვითარცა ერთი მეკარეთა-განი. კეთილად-მცველ სამეუფოთა ეზოთაჲ: ხოლო მან დაყო მსახურებასა მას შინა ყამი|არამცირედი და სასოებასა და წყალობასა ღმრთისასა მოელოდა: და მარადის ლოკვათა მათ წმიდისა ტიმოთესთა ხადინ შემწედ თჳსად. და ვიდრე არღა წარსულ იყო ყამი მრავალი აჰა ესერა ძე კელმწიფისაჲ მის შთავარდა|სენსა ბოროტსა. და ინატრიდა სიკუდილსა უფროჲს|ცხორებისასა: ხოლო მამაჲ მისი ვინაჲთგან იგი ხოლო ესუა ძედ. და რამეთუ მხოლოდ-შობილი იყო მისი. და მისსა მიმართ ხოლო აქუნდა სასოებაჲ და ყნოსაჲ. და სიხარული. გამოუთქუმელსა მწუხარებასა შთავარდა. და მეყსეულად შემოკრიბნა ქალდეველთა და სპარსთა შორის წარჩინებულნი. და გამოცდილნი მკურნალნი და მკურნალთ-მთავარნი და სიცოცხლისა-თჳს ძისა თჳსისა ყოველსავე ღონესა ეძიებდა: ხოლო ვინაჲთგან არცა ერთი რაჲ სარგებელიჰჳოვა მათ მიერ. წარეკუეთა საყუარელისა ძისა თჳსისა ცხორებაჲ. ვინაჲცა მკურნალთა ძიებაჲ და კურნებისა სასოებაჲ დაუტევა. და სიკუდილსა ძისა თჳსისასა მოელოდა. და დაფლვისა მისისა და სამარისა-თჳს იურვოდა. ხოლო ცოლსა მისსა [წუთლა] სასწაული იგი პატრიარქისაჲ არა დაჰვიწყებოდა. არამედ გონებასა თჳსსა აქუნდა ჯსენებაჲ მისი. და ჰრქუა ქმარსა თჳსსა. ვითარმედ „აჰა ესერა წარწყმდა სასოებაჲ ჩუენი. მკურნალთა-მიერო

8⁸ ვითარმედ| ვიდრემდის B. — 12 უკუე+და A. — 15 ითხოა B. — 19 მცველი A. — 23 კელმწიფისაჲ| მეფისაჲ B. — 25 იგი ხოლო| ხოლო იგი A. — 28 ქალდეველთა B. — 33 მოელოდა<A. 33—34 დაფლვასა მისსა A. — 34 იურვოდა| ზრუნვიდა B. —

კურნებისა-თჳს შვილისა ჩუენისა. და უნუგეშინისცემოსა და უხუაიშ-
ნოსა ბოროტსა მივეცენით. გარნა ესე ხოლო დაშთომილ არს. რამეთუ
არს ჩუენ შორის წინამძღუარი იგი ქრისტეანეთაჲ. რომლისა იგი
საკურველთ-მოქმედებაჲ კეთილად გახსოვს. და [თუ] ვითარ იგი ზეშთა
ბუნებისა მძღველ ექმნა სიკუდილსა არა დაგჳწყება. ვინ უწყის და
ნუ უკუე იგივე ძლიერებაჲ აჩუენოს კურნებისა-თჳს სასურველისა შვი-
ლისა ჩუენისა. და მისცეს მის ცხორებაჲ: აწ უკუე მოუწოდე მას და
საქმისა ამის-თჳს ვევედრე: და მას ვითარცა ესმა ესე. მეყსეულად ყო-

B 257^b ვლითა პატივითა ბრძანა მოწოდებაჲ პატრიაქისაჲ. და ჰკითხა მას
უკუეთუ არს რაჲ მის თანა ძალი რაჲმე დამჳსნელი განსაცდელისაჲ 10
მის. და სასოწარკუთილისა ძისა მისისა ცხორებისა მომატყუებე-
ლი: ხოლო პატრიაქმან ჰრქუა. ვითარმედ „სე. და აჰა ესერა ძალითა

C 139^b სიკუდილისა-გან მიჳსნა. საყუარელსა ძესა შენსა მსწრაფლი კურ-
ნებაჲ მივანიჭო. და პირველსავე სიმრთელესა თჳსსა მოვიყვანო:“ 15
ესე თქუა და ზეთისა მის-გან. რომელი წმიდისა ტიმოთეს მიეცა
მისდა. სახელითა წმიდისა და ერთარსისა სამებისაჲთა სამგზის სცხო

A 189^b ყრმასა მას, და ეჰა საღმრთოჲ ძლიერებაჲ. მეყსეულად სენი იგი ივლ-
ტოდა. და ძალი საცნობელთა მისთაჲ განცოცხლდა და იქმნა ვითარცა
იყო პირველ: 20

ხოლო მიერთგან თუ ვითარი სიხარული მოიწია ჳელმწიფესა
მას ზედა ხედვიდა რაჲ ძისა თჳსისა ზეშთა სასოვებისა განკურნებასა.
გამოთქუმაჲ შეუძლებელ არს: და მერმე განიზრახა რათა ყოვლი-
თავე ნიჭითა. და ქველის-საქმითა განამდიდროს მიზეზი იგი სიხარუ-
ლისა მისისაჲ. და აღიდებდა იგი შჯულსა ქრისტეანეთასა და იგი 25
ხოლო შერაცხილ იყო მათ შორის წმიდად. ესრეთ ლოცვითა წმი-
დისა ტიმოთესითა. იდიდა ნათესავი ქრისტეანეთაჲ. და განთავი-
სუფლდეს იგინი შეურაცხებისა-გან და დევნულებისა:.

ამისსა შემდგომად ბრწყინვალე და დიდებული პალატი შეჰმ-
ზადა მეფემან. და თჳთ იგი თავადი. და ძე მისი. დიდებითა დიდითა 30
დასხდეს საყდართა ზედა. და ვიდრე იგი ყოველნი მთავარნი დგესლა
წინაშე მეფისა: პატივითა და კრძალულებითა ფრიადითა მოიყვანეს
B 258^a პატრიაქი და ჳელმწიფისა მის წინაშე მახლობელად მისსა. ინაჭით
დასუეს:.

და მერმე ჰრქუა მეფემან დიდებულთა თჳსთა და წარჩინებულთა. 35
„ჯერ-არს თქუენდა. რომელნი ეგე მორჩილ ხართ შარავანდედობისა
ჩუენისა. რათა დღეს ჩემ თანა იხარებდეთ. და მხიარულ იყვნეთ და
საღმრთოსა აჰმას კაცსა. კაცად-კაცადმან ძალისა-ებრ პატივ-სცეთ და
ანიჭოთ. რამეთუ ძე ესე ჩემი საყუარელი და სასურველი. ლოცვითა და
ჳელთ-დასჳმითა მისითა განიკურნა. და ბოროტისა მის-გან სენისა გან- 40

- თავისუფლდა და განცოცხლდა: „და მერმე. ვითარცა მღდელთ-მთავარსა. ყოველისავე ნიჭისა და სათხოველისა მინიჭებაჲ აღუთქუა: ხოლო მთავართა მათ და წარჩინებულთა ბრძანებულისა მის აღსრულებაჲ სასწაულად სიხარულისა შეერაცხა. და თვისისა ჯელმწიფისა მომადლებასა წადიერ იყვნეს და მოსწრაფე. ამისთჳსცა თუთოეულმან მან თჳსით სახლით ნიჭნი და საბოძვარნი ბრწყინვალენი მოიხუნეს. და წინაშე პატრიარქისა დასხნეს. რომელთა სიმრავლე აურაცხელად რიცხუად აღვიდა. ხოლო მან მცნებისა მის-თჳს წმიდისა ტიმოთესსა და ვინაჲთგან მოძღურად მორჩილებისა სიმძიმე იგი და ჳირი ურჩებისა-თჳს მოწვევული აქუნდა: რამეთუ რომლითა იგი ძკრხილულ იქმნა შეურაცხებისა-თჳს მცნებისა. ამისსა დაცვად გულს-მოდგინედ განსწავლული კეთილად დამმარხველ იქმნა. რამეთუ ვითარცა დღე-კეთილობაჲ დაუმჭირველი და უაღჯროდ ურჩებასა ასწავებს. ეგრეთვე ჳირი და ძკრის-ხილვაჲ ლმობიერებასა და მორჩილებასა ჴოატუყუებს: „
- 15 ამის|თჳსცა ხუაეი იგი საწმართა და საბოძვართაჲ ვითარცა არარად შეჳრაცხა: |არამედ ყოველივე მოილო და წინაშე ძისა მის ჯელმწიფისაჲსა დადვა და ჳრქუა. „თავს-იდევ ამისი მიღებაჲ. რომელი ესე ყოველთა სიხარულისა სასწაული არს. და რამეთუ ჩუენდა არა ჯერ-არს ესევეითართა საწმართა მოგებაჲ. რომელთადა ბრძანებულ არს
- 20 რათა საჳკირვოსა ხოლო საწმარსა ჳორცთასა კმა ვიყოფდეთ: არამედ მჳყრობელობასა თქუენსა შუენის ამათ ესევეითართა მონაგებთა ქონებაჲ: ხოლო ჩუენდა უფროჲს ყოველისა [ესე] საწმარ არს. რათა ვინაჲთ წინაშე თქუენსა წყალობაჲ. და ლირს ვიქმნნეთ სიტკბოებასა თქუენსა. რომელნი ესე მორჩილნი ვართ შარავანდედობისა თქუენისანი და მარადის მლოცველნი: „ ხოლო ჯელმწიფემან მან ფრიად განიხარა სიტყუათა მათ-თჳს მღდელთ-მოძღურისათა. და უბრძანებდა რათა ითხოვოს რაჲცა ჯერ-უჩნს. და ესეცა შესძინა. ვითარმედ „და-ლაკათუ ჴოგი სამეუფოჲსა ჩემისაჲ ითხოო. ფრიადითა სიხარულითა მიგცე იგი: „ ხოლო წმიდამან პატრიარქმან ჳრქუა მას. „ვინაჲთგან
- 30 ესევეითართა გარდარეულთა ნიჭთა წინამიყოფ მონასა შენსა. და შემსგავსებულთა დიდებისა შენისათა სამსა სათხოველსა ვითხოვ დიდებისა შენისა-გან. რომელთა მიერ გარდამატებული დიდებაჲ შეჳმატოს ლმერთმან სიმალღესა ძლიერებისა შენისასა. და სიგრძე ცხორებისაჲ ჟამთა შენთა: ჳ მალალო და წარჩინებულო შარავანდედო“. ხოლო მან
- 35 ჳრქუა: „კადნიერად ითხოვე. რაჲცა გნებავს: „ ჳრქუა მას პატრიარქმან „ბრძანენ ჯელმწიფეებამან თქუენმან. რათა ყოველთა|სამთავროთა სა-ბრძანებელისა თქუენისათა წიგნები ნუგეშინის-საცემელად და სალხინებელად მათ შინა მყოფთა ქრისტიანეთა წარეცეს. საცნაურ მყოფელი

4 ჳელმწიფებისა A. — 8 ტიმოთესა B. — 20 საჳკიროსა B. — 31 შენისაჲთა B. — სათხოელსა B. — 32 გარდამატებული| გარდარეული B. — 35 ითხოვ B. — 38 წარსცეს B. —

სიტკბოებით მიხედვისა თქუენისაჲ;• ხოლო მღდელთა და მონაზონთა
 ყოველითურთ ხარკისა-გან განთავისუფლებაჲ და ესევეთარისა
 სიმძიმისა სრულიადი შენდობაჲ;• ხოლო მესამედ ყოველისავე ქირისა
 და ზღვევისა-გან განთავისუფლებაჲ ეკლესიათაჲ. რამეთუ ამით სა-
 თხოველთა აღსრულებითა. # მაღალო და წარჩინებულო ველმწიფეთა 5
 შორის. ბევრწილად შეჰმატოს ღმერთმან დიდებაჲ და ძლიერებაჲ
 შენი და გულს-მოდგინედ აღესრულებოდის ყოველთა მიერ ლოცვაჲ
 და ვედრებაჲ ღმრთისაჲ დღეგრძელებით დაცვისა შენისა-თჳს. და
 ყოველი სოფელი ჰქადაგებდეს ქველის-მოქმედებათა შენთა:• ~ ~

ხოლო მეფემან სიხარულით მიითულა თხოვაჲ მისი. და მასვე 10
 ჟამსა წარსცა წიგნები ყოველთა სამთავროთა და საბრძანებელსა
 მისსა. ვითარცა ჯერ-უჩნდა პატრიაქსა: და ესე რაჲ იქმნა. მეყსეუ-
 ლად აღივსნეს სიხარულითა დიდითა ყოველნი ეკლესიანი და ყოველნი
 A 190^b ქრისტეს სამწყსონი. და აღიღებდეს და ჰმადლობდეს ყოველად
 ძლიერსა ღმერთსა:• 15

ამისსა შემდგომად სხუად სასწაული იქმნა. სარწმუნო მყოფელი
 ბირველთაჲ და ველმწიფისა მის კეთილის-ყოფად ქრისტეანეთა უმე-
 C 141^a ტესად მომდრეკელი. რამეთუ ღმერთი ყოველსავე წესიერად და კე-
 თილად განაგებს მიუწლომელთა მათ განკითხუათა თჳსთა უფსკრუ-
 ლითა. რამეთუ ვითარ იგი ყოველთა მიერ იდიდებოდა. და პატივ- 20
 იცემებოდა პატრიაქი. და საკვრველ იყო წინაშე ყოველთასა. მოიყ-

აზნეს წინაშე მისსა. რომელსა იგი ჯელი განჯმელი ედგა:• და თვით
 ველმწიფე იგი ევედრებოდა განკურნებისა მისისა-თჳს [და ეტყოდა:
 ვითარმედ „რომელი იგი კანდიერებისა მის-თჳს]. რომელი იკადრა
 სიწმიდისა შენისა მიმართ და აღიპყრა მახული პატიოსნისა ქედისა 25
 შენისა წარკუეთად. ვინაჲთგან ბრძანებითა ჩუენითა იიძულა. და ჯე-
 როვნად განჯმა ჯელი მისი. გევედრები რათა განჰკურნო იგი ძრ-
 უჴსენებელად:•“ ხოლო ღირსი იგი პატრიაქი ლოცვითა წმიდისა
 ტიმოთესითა განძლიერდა. და სარწმუნოებითა განმტკიცნა და ჰრქუა
 მას. ვითარმედ „ძალ-უც ღმერთსა ლოცვითა ტიმოთესითა განკურნე- 30
 ბაჲ ამისი და მოგებად ჯელი მისი ვითარცა მეორე იგი:•“ და ვითარცა
 ესე თქუა. წინაშე ყოველთასა მოილო ზეთისა მის-გან და ხადა სა-
 ხელსა წმიდისა სამებისასა და ლოცვითა წმიდისაჲთა მოწყალებათა
 მისთა ევედრა. და სცხო ჯელსა მისსა. და მეყსეულად განიკურნა. და
 იქმნა ვითარცა ერთი იგი:• ხოლო საკვრველისა მის-თჳს სასწაულისა 35
 ყოველთა დაუკვრდა და განჰკრთეს და ცხადად აღიდეს ქრისტეანო-
 ბაჲ. და ჰნატრიდეს საჯულსა ქრისტეანეთასა. და არა თუმცა შიშისა-
 თჳს დაყენებულ იყვნეს. კნინლა და ყოველნივე ქრისტეანე ვიდრე-
 მემცა ქმნილ იყვნეს. და თვით ველმწიფე იგი განკვრდა და თქუა.

4 ზღვევისავე A — 4—5 სათხოველთა B. — 19 განაგებდა B. — მათ B. —
 32 ყოველთაჲსა A. — ჰხადა C. — 38 იყვნეს იქმნეს B. — 39 კელმწიფეცა B. —

ვითარმედ „დიდნი მადლნი მიუნიჭებიან ღმერთსა ქრისტეანეთადა. და პირველითგანვე აურაცხელსა სიტკბოებასა მიჰყენს მათ ზედა. და ამიერიტგან მეცა შევეიყუარნე ივინი და კეთილსა უყოფდე მათ და პატივს ვსცემდე პატრიარქსა:“ ~ ~

- 5 ესე ყოველი რაჲ ღმერთმან ესრეთ კეთილად განაგო. და მიე- C 141^b
 რითგან|ევედრა გელმწიფესა მას პატრიარქი აღსლვად სამწყსოსა B 260^a
 თჳსსა და ეტყოდა ესოდენთა ჟამთა უმწყემსოდ და ობლად დაშთო-
 მისა მათისა-თჳს:.
- 10 ხოლო მან მიუგო. ვითარმედ „წარვედ მშჳდობით მსიარული
 ყოვლითა პატივითა და დიდებითა. და გელმწიფებისა ჩუენისა ბრძა-
 ნებითა მთავრობდი სამწყსოთა შენთა ზედა და მწყსიდი. ვითარცა
 სათნო არს: შენდა. და ყოველთა წელიწადთა მოსწერდი ჩუენდა და
 გუაუწყებდი ჩუენ რაჲცა იგი საჯმარ არს შენდა:“
- 15 და ამისსა შემდგომად იჯმნა გელმწიფისა მის-გან: და წარე-
 მართა გზა|სა თჳსსა სიხარულით: ხოლო მო-რაჲ-ვიდა თჳსად ქუე- A 191^a
 ყანად. არა წარვიდა თჳსად ეკლესიად. არამედ მეყსეულად დიდისა
 ტიმოთესსა მიისწრაფა. და ვითარცა მიიწია. ქუეყანასა ზედა და-
 ვარდა. და თაყუანი სცა მას და ჰრქუა: „ვჰმადლობ ღმერთსა შენ
 მიერ. # წმიდაო მამაო. რომელმან ლოცვითა შენითა მიჳსნა მე
- 20 სიკუდილისა ამის-გან გორციელისა. და ვევედრები კაცთ-მოყუარებასა
 მისსა. რათა სულიერისა მისგანცა სიკუდილისა მიჳსნას მე. მორჩი-
 ლებისა მიერ მცნებათა შენთაჲსა. და რათა არღა მეგმაროს მე სხუჲ
 სწავლად. რამეთუ არა მცირედ განსწავლულ ვარ მოწეწულთა ამათ
 სწავლათა-გან და წურთათა ჩემთა. რომელნი იგი თავვედლობამან და
- 25 ურჩებამან ჩემმან მომატყუნეს მე: აწ უწყი ჰეშმარიტად. თუ ვითარი
 და რაბამი არს [სიწმიდე შენი. ანუ რაბამი არს] სწავლად შენი
 ჰეშმარიტ და უტყუველ. და ჰეშმარიტად დიდთა ნიჳთა სამღროთთა
 ღირს ვიქმენ მე უღირსი ესე შენი|მიერ. და ზეშთა სასოებისა საკურ- B 260^b
 ველსა ამას შეცვალებასა საქმეთასა მივემთხვე. დიდსა და განსაკრ-
 თომელსა: რამეთუ ვპოვენ მე მქუენვარეთა მათ წილ სახარულე-
- 30 ვანნი. და სატიკვართა მათ წილ უტიკვარნი. და საგლოველთა მათ
 წილ სახიერებითა ღმრთისაჲთა და ლოცვითა შენითა საშუებელნი
 და სანატრელნი და|ნაცვალად სიკუდილისა ცხორებაჲ. და წარმა- C 142^a
 ვალთა წილ წარუვალნი: და რომელმან სიტყუამან შეუძლოს გამო-
 თქუმად ქველის-საქმეთა ჩემ ზედა აღსრულებულთა: რომელნი იგი
 ყოველნი შენ მიერ იქმნეს ჩემ ზედა. რამეთუ თანამავალ და განმა-
 ძლიერებელ ჩემდა იქმენ და მოქმედ ნიშებისა. და რამეთუ ყოვლადვე

4 პატივსცემდე A, პატივ-ვსცემდე B. — 6—7 სამწყსოსა თჳსისა AB. —
 13 არს] იყოს B. — 16 თჳსსა ეკლესიასა B. — 18 თაყუანის A. — 20 და+და A. —
 21 მიჳსნეს A. — 22 არღარა B. — 28 ზეშთა] ზესთა B. — 30 ვპოვენ] ვპოვენ B. —
 31 საგლოველთა B. — 36 იქმნეს A. —

ვხედვედ წმიდასა ხატსა შენსა. და ნუგეშინის-ცემითა აღივსებოდა სული ჩემი. და რამეთუ ყოვლადვე მასწავებდ და განმამტკიცებდ და განაჰარებდ მწუხარებათა ჩემთა:“

მიუგო წმიდამან და ჰრქუა მას. „სარწმუნოებაჲ შენი. მეუფეო. უნდოთა მათ ვედრებათა ჩუენთა თანაშემწე ეყო. და ესე ყოველი. რომელი წარმოსთქუ. აღასრულა კაცთ-მოყუარებმან ღმერთმან. რომელი იგი ცოდვითა ჩუენთა-თჳს არა დაჰკწავს კარსა წყალობათა მისთასა. ამისთჳსცა ხატითა ჩემითა გიჩუენებდა საკრველებათა თჳსთა ძალსა. რამეთუ მრავალსახე არს სიმრავლე მადლთა მისთაჲ. და გამოუთქუმელ კაცთ-მოყუარებაჲ მისი: რამეთუ დალაცათუ გუსწავლის ჩუენ ამას სოფელსა. არამედ წყალობით. რათა მუნათა მათ-გან

B 261^a სატანჯველთა გამოგვსნენს. და საწუთროვითა ამით უბადრუქებითა განაგებს საუკუნეთა მათ ტანჯვათა-გან ვსნასა. და ჩუენდა ჯერ-არს რათა საღმრთოჲსა სწავლისა მიერ უმჯობეს. ვიქმნენთ. რათა არა სავმარ იქმნეს უძრესითა ტანჯვათა განმართებაჲ სიმედგრისა ჩუენისაჲ. რაჲჲს შემდგომად წურთისა მოუდრეველ და უღმობელ ვიპოვნეთ. ამისთჳსცა ჯერ-არს რათა ვჰმადლობდეთ სახიერებათა მისთა კაცთ-მოყუარებით სწავლისა ჩუენისა-თჳს. და უნებელისა საძნაურისა მიერ მოგუტყემს მიზეზსა ცხორებისასა. რათა შევიზნანოთ:“

მიუგო პატრიარქმან და ჰრქუა მას. „ვესავ ლოცვათა შენთა. ვითარმედ არა უგულბებლს მყოს მე ღმერთმან ამიერითგან: არამედ ვითარცა სახარებასა შინა წერილ არს. „შესაძლებელ ქმნას ქვათა ამათ-გან აღდგინებად შვილად აბრაჰამისსა“. და არალირსი ესე მომიყვანოს უმეტრებისა-გან მეცნიერებად და კეთილისა ცხორებისა მიმართ წარმიძლუეს: რომლისა მიერ არღარა ვიპოვო უღირს სამოციქულოჲსა საყდრისა: და ჯეროვნად მწყსითა სამწყსოთა მისთაჲთა გჳოო მადლი კეთილისა მის და სარწმუნოჲსა მწყემსისაჲ: და პირველთა მათ უჯეროთა საქმეთა-გან სრულიად განვეშორო შეწვენითა ლოცვათა შენთაჲთა:“

ესე რაჲ წართქუა. იჯმნა წმიდისა მის-გან. და ლოცვაჲ მისი წმიდაჲ მიიღო. და საყდრისა მიმართ თჳსისა წარემართა: ხოლო შერაჲ-ვიდოდა ქალაქად. ვითარ გაუწყოთ თუ ვითარითა დიდებითა შეიყვანა იგი ერმან მან: რამეთუ ყოველნი მთავარნი ანტიოქიისანი განვიდოდეს მიგებებად მისსა ერთა თანა და კრებულთა. და მონათა და აზნაურთა: მღღელთა თანა და დიაკონთა. ვითარცა აწუევედა მათ სამეუფოჲ იგი ბრძანებაჲ: მაშინ კრებული მორწმუნეთაჲ ფრიად განბრწყინდა და ეკლესიაჲ სიხარულითა აღივსო. და სავსებაჲ მისი დღითი-დღე აღორძინდებოდა: და ესრეთ ფსალმუნებითა და გალო-

8 თჳსთასა B. — 18 და] რათა B. — 21 არამედ] და B. — 22 ქმნას] იქმნეს A, იქმნას B. — 24 კეთილად B. — 25 ვიპოო A. — 31 და<B. — 35 თანა<B. — 36 მათ] მას B. —

ბითა და მადლობითა კეთილითა ქველის-მოქმედისა და მაცხოვრისა ღმრთისა დიდებასა შეწირვიდეს: ~ ~

და წმიდაჲ იგი პატრიაქი არღარა პირველისა მის ზუაობისა-
ებრ ცხონდებოდა. არცა ეტლთა და ჰუნეთა ზედა ამკედრებოდა. და
5 გინა თუ ბრწყინვალეთა სამოსელთა შეიმოსდა. არამედ. წმიდათა
მოციქულთა ცხოვრებასა ჰბაძვიდა. და ვითარცა ერთი მრავალთა-
განი სიმდაბლით ცხოვნდებოდა და შემუსრვილებისა და უნდოებისა
მიერ დლითი-დღე წარემატებოდა და ამაღლდებოდა: მონათა განა-
თავისუფლებდა: გლახაკთა სწყალობდა. და ქურევთა და ობოლთა
10 მამად უწოდდეს. მას ყოველნი. და ნაცვალად ცხენთა კარაულსა კმა
იყოფდა:.

ესე უკუე სასწაული და უწყებამ განგრძობილად წარმოთქუა
სიტყუამან. ვითარცა გესმა: ხოლო აწ ჯერ-არს სხუათაცა სასწაულთა
მისთა წარმოთქუამა. რამეთუ არიან ტკბილ და საწადელ. ვითარცა
15 ესე რომელისაჲ აწ გუეგულუმბის აღწერამ. რამეთუ არსცა სასურველ C 143^a
და საკვრველ: ~

იბ

კაცი ვინმე იყენეს ანტიოქელნი. რომელნი წარემართნეს ანა A 192^a
ტიოქით წარსვლად დაბასა რომელსამე წმიდასა და დიდსა ხუთ-
შაბათსა: წარჰვლიდეს რაჲ გზასა მასა უდაბნოჲსასა. რომელი წარჰვ- B 262^a
20 ლის დაფნსა ზედა. და ვითარ განჰვლიდეს მათათა მათ და ვევთა. რო-
მელნი არიან მუნ მალაღნი და ღირღუაროანნი და ვეენი ღრმანი. აჰა
ესერა მეყსეულად აღივსნეს სულითა სულწელებისაჲთა და ვერღარა
ეძლო მიერ ადგილით წარსლვად მიუწდომელისა მის-თჳს სულწელებისა.
და მიჰრონისა. და გამოეძიებდეს. და უკვრდა. და იტყოდეს. ვითარ-
25 მედ „ვინაჲ-მე არს საუნჯე ესე სულწელებისაჲ:“ და ვითარ იგი მი-
მოიწულილვიდეს აქა და იქი. იხილეს დასავალით კერძო ადგილისა
მის. თავსა ზედა მთისასა. ღრუბელი ნათლისაჲ ზრქელი ფრიად. და
ბრწყინვალე. რომლისა-გან გამოვიდოდა ვითარცა ორთქლი. და გუ-
ლის-ხმა-ყვეს ვითარმედ მის-გან გამოვალს სული იგი სულწელებისაჲ.
30 ვინაჲცა მირბიოდა ვინმე ერთი მათგანი და აღვიდა სამსტურობელსა
მას. და განიცადა ღრუბელი იგი. და იხილა საკვრველებამ საწინელი
და განსაკრთომელი: კაცი მონაზონი სახითა. მცოვანი თმითა. ეჰა
საქმე დიდებული. ვითარცა საყდართა ზედა მჯდომარე ღრუბელსა
მას შინა: და მით-ურთ აღმალდა ღრუბელი იგი და წარვიდა აღ-
35 მოსავალით კერძო. და მჯდომარე იყო მას ზედა კაცი იგი ღმრთისაჲ:
და ამას ხედვიდა კაცი იგი მოგზაური. ვიდრემდის მიეფარა თუალთა-გან

1 კეთილითა] კეთილად A. — 4 ზედა<B. — და<B. — 32 სახითა<A. —
თმითა<A. — 33 ზედა] შინა A. — 35 მას] მის B. —

- მისთა და განცკბრებულ იყო და განიზრახვიდა თუ რამე არს უცხოა
ესე საკრველებად და თუ რაა ჰნებაჲს ყოფად სახილველსა ამას.
- B 262^b რამეთუ ვხედავ კაცსა ღრუბელსა ზედა მჯდომარესა|და მავალსა: და
ესრეთ დგა იგი განკრთომილი და ტიროდა. რამეთუ ვერ ღირს იქმნა
- C 143^b ხილვასა მისსა და იტყოდა. | ვითარმედ „ჰ დაკირვებაჲ ესე. და თუ
ვითარი კაცი თანა წარმგდა და ლოცვისა და კურთხევისა მისისა-გან
უცხოა დამიტევა“. და ვითარცა განკრძალულადრე მიხედა ადგილსა
მას. სადა იგი მდგომარე იყო ღრუბელი იგი ნათლისაჲ. და ამიერ
და იმიერ განიცადა და იხილა მუნ სხუად კაცი უცხოა ხატითა და
საზარელი ხილვითა. და ფრიად საშინელი. ჳორცითა შიშველი. და 10
თჳსითა თმითა დაფარული. და თმათა მათ მიერ ვითარცა სპეტაკისა
სამოსლისა მიერ შემოსილი: თუალითა ხოლო. ვითარცა ველური
რამე და განუცდელი:.
- ესე რაჲ იხილა კაცმან მან ანაზღაიითისა მის ხილვისა მისისა-გან
განკრვებულ იქმნა და შეშინებულ ფრიად. რამეთუ ჰგონებდა მას ვი- 15
A 192^b თარცა ველურსა რასმე და მიქუახლებელსა ნადირსა: ხოლო ვინათ-
გან გამოჩინებული იგი ადგილისა-გან წარვიდა. და უშინაგანესთა
უდაბნოთა მიმართ მივიდოდა. მაშინლა გულის-ხმა-ყო კაცმან მან.
ვითარმედ არცა ოცნება არს არცა ნადირი. გინა სხუად რამე მიუახ-
ლებელი. და წინააღმდგომი: არამედ უფროდსა კაცი მართალი. და 20
მეუდაბნოე და მძოვარი და ღირს ქმნული ზრახვად ღრუბლითა ამაღ-
ლებულისა მის კაცისა: ესე განიზრახა და შეშინდა ნუ უკუე მისსაცა
ხილვასა დააკლდეს. და დასჭირდეს ლოცვად მისი. და მწუხარებაჲ
- B 263^a მწუხარებასა ზედა დაერთოს. და ესრეთ ყოველი შიში|განიშორა. და
ნიშითა ცხოველს-მყოფელსა ჯუარისათა განძლიერდა: და წმიდასა 25
მას კაცსა დევნა უყო. და ღაღადებდა. ვითარმედ „ნუმცა დავაკლდები
ლოცვისა შენსა ვითარცა საუნჯეთა პატიოსანთა. ჰ წმიდაო მამაო.
რომლისა ღირს მყა ოფალმან პოვნად:“ ხოლო ვინათგან შინაკერ-
ძოთა უვალთა შევიდოდა. და დადრგომად არა ერჩიდა. და კაცსა მას
- C 144^a ვერლარა ეძლო მიწვენად მისი რამეთუ საღმრთოთა ძალითა|უმა- 30
ლეს მისსა რბიოდა და ვითარ უღონო იქმნა. ფიცითა საშინელითა
შეკრა იგი. რამეთუ აფუცებდა მას და ეტყოდა. ვითარმედ „ძალსა
ოფლისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესსა. რომელი იგი არს მეუფე ყო-
ველთაჲ. და შემოქმედი. და თავს-იღვა ცოდვილთა მიახლებად და
ზრახვად და სინანულად მოყვანებაჲ მათი. თავს-იღვე შენცა მიმსგავ- 35
სებაჲ მისი. და ღირს მყავ მე ცოდვილი ესე მოღებად ლოცვისა შე-
ნისა. და სმენად სიტყუათა შენთა:“ ~

1 განიზრახვიდა+და B. — 7 მიხედა] მიხედნა A. — 14 ანსდაითისა A.—
მისისა-გან] მისისათჳს B. — 19 ოცნება] უცნობოჲ A. — 21 მძოარი B. —
26 კაცსა<B. — 28 ოფალმან] ღმერთმან B. — 30—31 უმაღლეს A. — 33 მე-
უფე A. —

ხოლო იგი იძლია ფიცისა მის-გან. და ჰრქუა კაცსა მას. ვითარ-
 მედ „აჰა ესერა გელი შენ. მოვედ ჩემდა. და იტყოდე. რაჲცა გნე-
 ბავს:“ ხოლო მან მიახლებად მისი ვერ უძლო. არამედ დამართებით-
 მისსა დადგა ბრძანებითა მისითა და თაყუანი სცა და ჰრქუა. „ლოცვა
 5 ყავ ჩემ-თჳს ცოდვილისა. წმიდაო მამაო. და ღირს მყავ მე ცნობად.
 თუ ვინ ხარ შენ. ანუ თუ ვინ იყო იგი. რომელი ვიხილე ღრუბელსა
 ზედა მჯდომარე და თუ რაჲ არს უცხოჲ ვეგ ხილვად შენი:“ რამეთუ
 მე ძრწოლასა შეუპყრიე და განკრთომილ ვარ გონებითა:“ ხოლო
 კაცმან ღმრთისამან ჰრქუა მას. ვითარმედ „მე კაცი ვარ ცოდვილი ერთი
 10 მრავალთაგანი. და მწენ იყავ ქრისტეს|-მოყუარეო ძმაო. და ნუ გეში- B 263^b
 ნინ ხატისა ამის ჩემისა-თჳს პირუტყუებრვისა:“ და იგი აფუცებდა
 მას. ვითარმედ „გამომიცხადე მე ქცევად შენი და მოქალაქობად და
 თუ ვითარ მოხუედ აქა და ნუ დაჰფარავ საქმეთა მათ. რომელნი
 ღმერთმან გამოაცხადნა:“ ხოლო მან მიუგო და ჰრქუა მას. „ვინაჲთ-
 15 გან რომელი იგი აღიდებს|მადიდებელთა თჳსთა და გამოუცხადებს A 193^a
 მათ ღირსთა მისთა. საქებელად და სადიდებელად სახელისა თჳსისა
 წმიდისა: არა ჯერ-არს ჩემდა დაფარვად საქმისა მის. რომელი მას
 თავადსა ჰნებავს გამოცხადებად: ამისთჳსცა ყოველი საქმე ჩუენი პირ-
 ველითგან მიგითხრა:“ ~
 20 მე უკუე ანტიოქელი ვარ ნათესავით და მკვდრობით: ხოლო
 ვინაჲთგან ბრძოლასა სულთა უკეთურთასა. და სულისა განმხრწნელთა
 ვნებათა კუეთებასა ვერ დაუთმე|და საუკუნეთა მათ სატანჯველთა შიში C 144^b
 შეეხო ძლიერად გულსა ჩემსა, რომელნი იგი უწყალო არიან მათ-თჳს.
 რომელთა არა ინებონ სივლტოლად ბოროტისა-გან და ქმნაჲ კეთი-
 25 ლისაჲ. და ამასვე სოფელსა განწმედაჲ თავთა თჳსთაჲ: ამას და
 მსგავსსა ამისსა განვიზრახვედ გონებასა შინა ჩემსა. და დავამტკიცე
 ვითარმედ შეუძლებელ არს და გინა თუ ძნიად შესაძლებელ სოფელსა.
 შინა. და ერის-კაცთა შორის და საწუთროდს ამბოხებათა შინა უბ-
 რალოდსა ცხოვრებისა მოგებაჲ: და შფოთთა-გან და ამბოხებათა
 30 ქალაქისათა. და თჳსთა და მეგობართა-გან ერთბამად ვიჯემენ და წარ-
 ვედ მათთა შავისა მთისათა. და მუნ ვიქცეოდე: და შემდგომად
 მრავლისა ჟამისა განკ|ტდა სამოსელი ჩემი. და შიწველი დაეშთი და B 264^a
 ვევედრებოდე ღმერთსა რომელი იგი წამის-ყოფითა [თჳსითა] შეჰმოსს.
 შროშანთა და ყუაილთა ველისათა. რომელთა იგი ჰაეროვნებაჲ და
 35 სულნელებად სძლევს პორფირსა სამეუფოსა. რომელთა იგი ფეროვნ-
 ებაჲ და ბრწყინვალეებაჲ არა საღებავთა მიერ მიეცემის არაწედ
 უშრომელად და ბუნებით. რათა რომლითაცა სახითა ჰნებავს. შემმო-
 სოს მე და დაფაროს სიშიშულე ჯორცა ჩემთაჲ: ხოლო მან სახიერ-
 მან შეისმინა გლახაკისაჲ ამის და მომცა მე სამოსელი ესე ბუნებითი.

4 თაყუანის AB. — 5 ჩემთჳს ცდვილისა] ჩემ ცოდვილისათჳს B. —
 18—19 პირველითგანი B. — 36 არამედ] + ამათ. A. —

რომელ არიან თმანი ჩემნი. რომელთა ესე უზრუნველად და უჭირველად შეუთმოსია უბადრუკი ესე გუამი ჩემი. და არლარა მაქუს ზრუნვაჲ. ვინა საურავი ამის პირისა-თჳს: ხოლო კაცი იგი. რომელი ღრუბელსა ზედა მჯდომარე იხილე. იგი არს განთქემული იგი დიდი ტიმოთე. და ვინაჲთგან დიდ არს დღე ესე ქრისტეანეთა შორის. რომელსა შინა შეიწირა ცოდვათა ჩუენთა-თჳს ოჯფალი ჩუენი იესოჲ ქრისტე. და მოსატევებელად ცოდვათა. და ცხოვრებად საუკუნოდ მისცა გორცი თჳსი ცხოველს-მყოფელი. და პატიოსანი სისხლი თჳსი.

C 145^a და ყოველთა სულთა. | რომელნი ესვენ ღმერთსა და ჰნებაჲს საკუთარ-
A 193^b ყოფაჲ მისი დიდი წადიერებაჲ აქუს დღეინდელსა ამას დღესა ზიარქე-
ბად წმიდათა საიდუმლოთა. რამეთუ განმაცხოველებელთა ამათ საიდუმლოთა ზიარებითა ცხოვრებისა საუკუნოჲსა ზიარ იქმნების სული იგი ღმრთის-მოყუარე. და ფრიადი წადიერებაჲ აქუს ზიარყოფად საუფლოჲსა მის გორცისა და სისხლისა. და უაღრეს თქუმულისა მის ირემთა-თჳს: რაჟამს შემწუარსა წყურბლითა სურინ წყაროთა მიმართ
B 264^b წმიდათა: და მეცა დღეს გულმან მითქუა ამათ წმიდათა საიდუმლოთა ზიარებისა-თჳს და ვევედრე ღმერთსა წადიერებისა ჩემისა აღსრულებად: ხოლო ღმერთმან. რომელმან ოდესმე ღრუბლითა მოციქულნი კიდეთა-გან ქუეყანისათა შემოკრიბნა. მორჩილ ექმნა ვედრებასა ჩემსა. და მომივლინა მე დიდი ტიმოთე ღრუბლითა. რომელსა ჰყვა უხრწნელი გორცი და სისხლი ოჯფლისა ჩუენისა იესოჲ ქრისტესი. რომელმან იგი ვითარცა მაზიარა საწადელსა მას ჩემსა და სასურველსა კუალად ღრუბლითა მით. რომელი იხილე. წარვიდა სახიდ თჳსად: “

ესე ყოველი რაჲ წართქუა წმიდამან მან კაცმან ღმრთისამან. და ყო ლოცვაჲ. მეყსეულად ნათელი ღრუბლისაჲ მოეფინა მის ზედაცა და დაფარა იგი. და ეჰა წყალობათა შენთა უფსკრული ქრისტე ღმერთო და თუ რაბამთა საკვრველთ-მოქმედებათა აჩუენებ ურჩისა მის-თჳს კაცთა ნათესავისა. რომელნი იგი უზემთაეს არიან ბუნებათა და ცნობათა. რამეთუ ესეცა აღტაცებულ იქმნა ღრუბლითა. და ამაღლებულ. და უჩინო იქმნა თუალთა მისთა-გან:”

ხოლო კაცი იგი ანტიოქელი ხედვიდა და განკრთომილ იყო ძალთა მათ-თჳს საკვრველთა და მეყსეულად წარვიდა იგი მონასტერსა წმიდისა ტიმოთესსა: და ვითარცა იხილა კაცმან ღმრთისამან. ჰრქუა მას. ვითარმედ „აჰა ესერა შეილო. ღმერთმან გამოგიცხადნა შენ ესე-ვითარნი საშინელნი სასწაულნი. იხილე და ნუმცა ვისდა გითქუამს ცხოვრებასა ჩემსა:“ ხოლო იგი ერჩდა ბრძანებასა მისსა. და მოილო
C 145^b ლოცვაჲ მისი და წარვიდა და აღიდებდა | ღმერთსა. რომელი იგი დიდებულ არს შორის წმიდათა მისთა: .

10—11 ზიარად A. — 11 საიდუმლოთა A. — 15 სურინ | სწყურინ A. — 17: წადიერებისა] წადილსა B. — 27 საკვრველთ მოქმედებათა] საკვრველებათა B. — 37 და < A. —

სხუადცა უკუე საკრველთ-მოქმედებაჲ დიდებული წარმოგი- B 265^ა
თხრათ კაცისა ამის საკრველისაჲ. რომელი ესე უცხო არს და უღ-
რეს კაცთა ბუნებისა. ხოლო ღმრთისა წინაშე [ყოველივე] ადვილ
არს და შესაძლებელ:

08

- 5 ორნი ვინმე კაცი წარვიდეს მთასა მას. რომელსა კარკულ ეწო-
დების. და ვილოდეს მას შინა. და შეჰკრებდეს გუნდასა: და ვითარ
იგი შევიდეს შინაკერძორე მთასა მას. მალნართა შორის ესმა მათ
ჴმად გალობისაჲ: ხოლო თუ ვისი არს ჴმად ესე ანუ სადაჲთ ისმის.
უმეტარ იყვნეს. და ვინაჲთჲან შინაკერძოთა მათ ადგილთა შევიდეს:
10 მიუდგეს ჴმასა მას გალობისასჲ და პოვეს კლდე. მსგავსი ქვაბისაჲ. A 194^ა
ადგილსა შინა უჩინოსა: და გულის-ხმა-ყვეს ვითარმედ კლდისა მის-
გან იყო ჴმად იგი გალობისაჲ: ხოლო გალობდეს ფსალმუნთა დავი-
თისათა მიმოგდებით ორნი ვინმე კაცი. პირველად უკუე. დაეცადნეს
შინა შესვლად და ჰგებდეს აღსრულებასა ლოცვისასა და დაცადებასა
15 გალობისასა: ხოლო ვინაჲთჲან სამყამადმე და ექუსჴამადმდე. და
ვიდრე მეცხრედ ჴმადმდე დაუცადებელ იქმნა გალობაჲ იგი. ვითარცა
თქუეს დიდებაჲ. მყის შევიდეს შინა კაცი იგი და პოვეს ადგილი
მცირე. იწროჲ და საჭირველი. და მას შინა პოვეს კაცი ვინმე წმი-
დაჲ. მჯცოვანი და დაბერებული და საესე დღეთა სიმრავლითა. რო-
20 მელი იგი დგა ლოცვასა შინა და ჴელნი მისნი განეჴყრნეს. ხოლო
მის თანა მლოცველი არაჲინ იყო არამედ მხოლოჲ მდგომარე იყო
წინაშე ღმრთისა: ესე რაჲ იხილეს კაცთა მათ შეუვრდეს ფერჴთა
მისთა. და ითხოვდეს მის-გან ლოცვასა: ხოლო იგი განუჩინებნა მათ. B 265^ბ
და აღუფოთნა. და მკსინვარედ ჰრქუა მათ. „რადსათჴს ვითარცა
25 ავაზაკნი შემოხუედით ადგილსა ამას ანუ ვინ გიჩუენა თქუენ ადგი-
ლი ესე. რამეთუ უვალ არს“. და თუ ვინა არიან ანუ ვინაჲ მოსრულ
არიან ჰკითხვიდა მათ. ხოლო იგინი ეტყოდეს. ვითარმედ „ჩუენ
მამო კაცი ვართ მკოდოვნი დაბათა-გან მახლობელთა დუქისათა. C 146^ა
და მოვედით მათთა ამათ კრებად გუნდაჲსა. რათა ესე ვითარითა
30 ამით საწმრითა მოვირეწოთ საჭირვოჲ იგი ჴორცთა საწმარი. და
რაოდენცა მალნარსა ამას შინაკერძო შემოვიდოდეთ. ფსალმუნებაჲ
თქუენი უმეტეს და უმეტეს აღავსებდა სასმენელთა ჩუენთა: ხოლო
არაჲ უწყოდეთ თუ ვინაჲ იყო ჴმად იგი. და ჴმისა მის მიერ. ადგი-
35 ლითი-ადგილად მივიზიდვოდეთ და გამოვიკულებდით ვიდრემდის
ვითარმედ წმიდანი ვინმე კაცი გალობენ. და ვთქუთ. ვითარმედ ამა-

3—4 ადვილ არს და] ადვილად A. — 5 კარულ B. — 10, 17, 18 პოეს B. —
19 მკცთანი B. — 28 მკოდავნი A. — 30 საჭიროჲ B. —

თისა ლოცვისა სმენად უაღრეს არს ყოვლისა შესაძინელისა: ~ ~ და პირველად შევწინდით შემოსლვად. და დავდეგით გარე და მოველოდეთ აღსასრულსა ლოცვისასა. ვინაფთგან ესე განგრძელდა. და გალობაჲ გალობასა. [და ჟამი ჟამსა] შეუდგებოდა. ვითარცა დიდებაჲ სთქუთ შემოვედით მოღებად ლოცვისა თქუენისა. აწ უკუე შემინდვეთ ჩუენ 5. მამოა წმიდაო. და ღირს მყვენ კურთხევისა შენისა. და მაუწყენ ჩუენ თუ რაჲ იქმნა. რომელი იგი შენ თანა გალობდა. რამეთუ დიდად განმაკვრევს ჩუენ საქმე ესე: ორთა გალობაჲ მესმოდა. და განყოფი-
 A 194^b
 B 266^a ლებასა ჳმათასა ვიცნობდით: • || ხოლო აწ შენ ხოლო მარტოდ გხე-
 დავთ და სხუასა არავის. და უწყოდენ სიწმიდემან შენმან. რამეთუ 10. ფრიად სურვიელ ვართ ლოცვისაჲ შენისა მოღებასა: • და რაჲ იგი ღმერთმან სასმენელთა მიერ გამოგვცხადა. უწყებასაჲ მისსა შენ მიერ შემდგომითი-შემდგომად: ვევედრებით უკუე შენსა ღმრთის-მოყ-
 უარებასა. რათა მაუწყო ჩუენ. და აღმისრულო თხოვაჲ ჩუენი. და რომელი იგი შენ თანა გალობდა გინა თუ კაცი იყო ნამდვლვე. გინა 15. თუ ანგელოზი. რამეთუ ჳმაჲ გალობისა თქუენისაჲ: რომელი გუეს-
 მოდა. არაკაცობრივი იყო. და არცა რას. სხუასა შესაძლებელ არს მსგავსებაჲ თვნიერ ანგელოზთასა: • მიუგო წმიდამან ბერმან და
 C 146^b ჳრქუა მათ: ვითარმედ „ვინაფთგან საქმისა ჩუენისა. თქუენდა გამოც-
 ხადებაჲ ჳნებაჲს ღმერთსა, გაუწყო თქუენ ყოველი: • რამეთუ მე 20. უდაბნოსა. ამას შინა მრავალი ჟამი დამიყოფიეს. თვნიერ ყოვლისა შფოთისა და ამბოხებისა. რამეთუ ვიდრე აჳა დღემდემე უვალ იყო ადგილი ესე: • ხოლო ვინაფთგან კაცთ-მოყუარემან ღმერთმან მონაჲ თვისი ტიმოთე ნათესავისა ამის უზეშთავს გამოაჩინა. და უფროჲს აღამალლა და სულისა წმიდისა სავანედ აღაშენა. არა ჯერ-იჩინა. 25. რათამცა უძღური ესე ბერი ჳუებულ მყო ხილვისა და ჳრახვისა მისისა-გან: არამედ ვითარცა არს სიმრავლვე. ნიჳთა მისთაჲ მიუწოდ-
 მელ. უნდოჲსა ამის მრავალჳამ განშორებისა ჩემისა მოსაგებელად სახარულევანი ესე საქმე მომბადლა. და მსახური იგი თვისი აჳა მოიყ-
 ვანა. რომელმან სიტყუათა თვისთა მიზიარა და განგრძობილად ნუგე- 30. შინის-მცა. და მერმე განწესებულნი ჳმნი ვილოცენით: • და ესრეთ
 B 266^b რაჲ იხარებდა სული ჩემი მის თანა. მოსლვამან თქუენმან დამაჳირვა. რამეთუ მეყსეულად განმეშორა და წარვიდა. ამიერითგან წარვედით შველნო დაცვულნი ოჯღლისა მიერ და მაცადეთ მე რათა ვიშუებდემ ჳრახვითა და ხილვითა მისითა: • ხოლო იგინი ერჩდეს ბრძანებასა 35. მისსა. და მოიდრიკნეს მუჳლნი და ლოცვაჲ და შენდობაჲ ითხოვეს და მოიღეს და შიშითა და სიხარულითა შეჳყრობილნი გამოვიდეს მიერ. საკვრველისა მის უწყებისა-თჳს. და ესევეითართა საიდუმლოთა

3 ლოცვისასა+ხოლო B. — 6 კურთხევისა შენსა B.—9.მარტოდ მარტო-
 სა B. — 13 უკუე<B. — 17—18 და არცა რაჲ სხვსაჲ შემძღებელ არს მიმსგავ-
 სებაჲ. თვნიერ ანგელოზთასა A. — 25 სავანედ სადგურად B. — 26 მყო
 ყო B. — 30 განგრძობილად A. — 38 საიდუმლოთა A —

ცნობისა-თჳს:· და ვიდრე არღა განშორებულ იყენეს ქუაბისა მის-გან. კუალად ორთავე გალობაჲ ისმოდა. ვითარცა პირველ. ხოლო იგინი აღიდებდეს ღმერთსა [და ჰმადლობდეს] და წარვიდეს და შეიძინეს მათ შესაძინელი ფრიადი არა სულიერი ოდენ ხოლო. არამედ გორ-
 5 ციელიცა. რამეთუ წარემართა მათ ლოცვითა მით|წმიდათაჲთა. და A 195^a
 რასა იგი ეძიებდეს ადვილად ჰპოვეს და შეჰკრიბეს. და სახედ თჳსად წარვიდეს მხიარულნი და პირითა მმადლობელითა აღიდებდეს ღმერთსა:· :· :

|ხოლო ტიმოთეს ფრიადისა მის საკრველებისა-თჳს ღმრთისა. C 147^a
 10 და ცხორებისა მისისა და მადლისა მის-თჳს მოქალაქობისა. წუთლა სიმრავლე სასწაულთაჲ არამცირედ ძეს წინაშე ჩუენსა აღსაწერე-
 ლად. რომელნი იგი მოანიჭნა მას მადლმან საღმრთომან და სურ-
 ვიელსა სმენად უტკბილეს და უსაწადელეს აღმოეცენებინა:· ხოლო
 ვინაჲთგან ესე არს სათნო წინაშე ღმრთისა. რათა უკუეთუ ვისმე
 15 აქუნდეს სიხარულისა მომატყუებელი რაჲმე საქმე. გინა სიტყუაჲ.
 რათა არა თუთ ხოლო იშუებდეს. არამედ რათა მოყუასსაცა მოა-
 ტყუას ძალისა-ებრ თჳსისა. ამისთჳსცა სიტყუაჲ გზასა თჳსსა ვი-
 დო|დენ. რათა ადავისოს წადიერებაჲ და სურვილი სმენის-მოყუარეთს B. 267^a
 სასმენელთაჲ:·

იღ

20 ერთი ორთა მათ ძმათაგან. რომელნი იგი პირველითგან შეუ-
 დგეს კუალსა მის წმიდისასა და მობაძვე ექმნენს უმანკოსა მას ცხო-
 რებასა მისსა. ცხორებისა-გან განვიდა. და დიდისა მის მორჩილე-
 ბისა მისისა-თჳს. და სხუათა მრავალთა სათნოებათა უყუარდა იგი
 წმიდასა მას ფრიად. და ესე ყოველთა მიერ საცნაურ იყო და ვი-
 25 ნაჲთგან სიკუდილი იგი მისი მიზეზ მწუხარებისა წმიდისა მის მამისა
 იქმნა. მოვიდა პატრიაქიცა ქრისტეს-მოყუარით კრებულთ-ურთ. და
 ვითარ იგი გალობდეს განწყესებულსა მას გალობასა შესუენებულთასა.
 არა გალობდა მათ თანა წმიდაჲ იგი. არამედ დაჰკჳსა სარკუმელი
 და მოიდრიკნა მუკლნი თჳსნი და დადვა შუბლი თჳსი მიწასა ზედა.
 30 და შესუენებულისა მის-თჳს ილოცვიდა არა თუ რათამცა აღდგა.
 რომელი იგი კუალად სიკუდიდვე იყო და განხრწნად უეჭუელად.
 არამედ ილოცვიდა მის-თჳს ცხორებასა. ცხორებითა მით უკუდავითა
 და უხრწნელითა. და დაუსრულებელითა. წინაშე წმიდისა სამებისა
 რომლისა იგი ტრფიალ იქმნა და ესვიდა. და|სიყუარულითა მისიხა C 147^a
 35 ეტყინებოდა. ამის უკუე საღმრთოჲსა ცხორებისა-თჳს ილოცვიდა
 წმიდაჲ იგი და იტყოდა; „ჰ მეუფეო ცხორებისა და სიკუდილისაო.

2 ისმოდა] ესმოდა B. — 4 ოდენ<B. — 6 შეკრიბეს A. — 19 სასმენელ-
 თა A. 21—22 ცხორებასა] მოქალაქობასა B. —

მოწყალეებათა შენთა მიერ სახიერ ექმენ და მოიხილე ვედრებასა ამას ზედა. უღირსისა ამის მონისა შენისასა. და უკუეთუ ვპოვე წინაშე შენსა მადლი. ნუ უტევებ სულსა შესუენებულისა ამის მოქნისა შენისასა განშორებად ჯორცთაგან. ნუცა წარვლად მთავრობათა მათ-
 A 195^b და გელმწიფებათა ბნელისათა. და გამოძიებად და განკითხუად მათ- 5
 გან. ვიდრე არა მისცე მას შენდობად ყოველთავე ცოდვათა მისთაჲ. რომელნი უქმნიან სოფელსა ამას შინა. გინა თუ საქმით. გინა თუ სიტყვით. გინა თუ გონებით: და აცადე შეუფეო განჩინებისა მის შენისა განბჭობად. ვიდრემდის ვცნა შენდობითა მისითა სიგლახაკესა ჩემსა ზედა კაცთ-მოყუარებით მოხედვად და ცხორებისა ჩემისა გან- 10
 გებად: და უკუეთუ არა. მაშა სული ჩემი მის წილ მიიღე. რამეთუ ვერ თავს-ვიდებ კეთილად-მსახურისა ამის ჩემისა და განმსუენებელისა ტანჯვისა ხილვად: რამეთუ ჯერ-მიჩნს რათა მე ვიტანჯო მწარითა შით სატანჯველითა ვიდრეღა ესე სარწმუნოდ და მორჩილი მოწაფე ჩემი და მონად შენი:.” 15

ამას რად ილოცვიდა შევრდომით წმიდაჲ იგი. ბრწყინვალე და ტკბილი აღსასრული მოიღო თხოვათა. თვსთაჲ. რამეთუ არღა აღესრულა ლოცვად. და აჰა ესერა იხილა მან ხილვად საშინელი: რამეთუ ზეცით გარდამოიწია მისსა ჯელი საღმრთოდ. და შეახო თავსა და მჭართა მისთა და ჯმად რომელი ეტყოდა. ვითარმედ „აღდეგ რამეთუ 20
 შეისმნეს ლოცვანი შენი. და ნუ გეშინინ. მსახურო ქრისტესო და მობაძავო. რამეთუ არა რადკითხვე ამის საწუთროდსაჲ. არამედ იგი ხოლო რომლითა განისუენებენ მართალნი და რომელთადა საუკუნოჲ
 C 148^a შეუებად განწესებულ არს. აწ უკუე აღმოვედინ შესუენებულსა ამის სული წინაძლომითა სახიერთა ანგელოზთაჲთა შეუძრწუნებელად ეშ- 25
 B 268^a მაკთა-გან. და მთავრისა მის-გან|ბნელისა შეუხებელად. და წიაღთა მათ აბრამიანთა განისუენენ. და ნუმცა დაემკვდრების იგი ადგილთა ბნელთა და შემწველთა: და არა ხოლო თუ ამას ოდენ მოეცეს ესრეთ ბრწყინვალე მოსაგებელი თხოვისა შენისა-თვს. არამედ რომელთაცა განგისუენონ შენ. და რომელთაჲცა გენებოს. და რომელთა ულოცო. 30
 ყოველთა პოონ წყალობად. და მერმე მოწაფეთა შენთა შემდგომად შენსა. არა ეცეს ჯუებაჲ საღმრთოდსა მოღუაწებისაჲ. და რომელთა დაიმარხნენ მცნებანი შენი. შემდგომად შენსა მონასტერსა ამას შინა. საუკუნეთა კეთილთა ღირს იქმნენ. და მოწვენადთა ქირთა-გან და ურვათა შეუხებელად ეგნენ:.” და ვიდრე იგი წმიდაჲ ამათ ესევი- 35
 თართა საღმრთოთა ნიჭთა და ბრძანებათა შინა იშუებდა. პატრიარქმან და ყოველმან ერმან წესი ლოცვისაჲ აღასრულეს შესუენებულსა მას ზედა და მრავალჯამ ელოდეს და უკვრდა დაყოვნებაჲ იგი წმიდისაჲ მის. რამეთუ ესეკითარი ჩუეულებაჲ აქუნდა ყოველთა. რაჲმს ხედვი-
 A 196^a დიან სარკუმელსა მას წმიდისასა დაწმულად|არავინ იქნებოდა მკადრე 40

წოდებად მისსა. ამისთჳსცა ჰგებდეს წმიდასა მას. და ამისსა შემდგომად განალო და აღსასრულისა იგი ლოცვაჲ წართქუა: და სულისა თჳსისა შეუენიერებაჲ ხატისა თჳსისა ბრწყინვალეებითა საცნაურ ყო. რამეთუ მადლითა საღმრთოჲთა განათლებულ იყო პირი მისი და

5 ელვარე: ხოლო ვინაჲთგან ყოველივე წესი აღასრულეს. რომელი სრულ იქმნების შესუენებულთა ზედა და ყოველივე სახედ თჳსად წარვიდეს იკადრა ძმამან მის მიცვალებულისამან და ჰკითხა წმიდასა მას და ჰრქუა: „რომლისა საქმისა-თჳს. ჰ წმიდაო მამაო. თჳნიერ შენსა უტევე გალობად ესოდენსა|ამას ერსა ესრეთ მრავალჳმ. და

10 არა განალე სარკუმელი შენი. ვიდრელა ყოველივე განკარდეს საქმისა მის-თჳს. გვედრები მითხარ მე: რამეთუ ფრიად წადიერ ზარ ცნობად. და მიუწყე ძალი საიდუმლოჲსა მის:“ მიუგო წმიდამან მან და ჰრქუა მას. ვითარმედ „ვითარცა ვიხილე ეგოდენი იგი ერი შეკრებულად. და დაფლვისა-თჳს ხოლო ჯორცთა მისთაჲსა მზრუნველი.

15 ჰ შეილო უჯეროვნესადრე შევჰრაცხე ზრუნვაჲ სულისა მისისაჲ. რომელი იგი ჯორცთა-გან რაჲ განვიდა და იწყო სლვად გზასა თჳსსა ფრიად შეშინებულ იყო მძვნვარეთა მათ-თჳს გუნდთა საეშმაკოთა და ჰაერის მცველთა მათ-თჳს მწარეთა რომელნი იგი გან-რაჲ-ვიდენ ჯორცთა ამათ-გან სულნი კაცთანი. ზედამიუვლენ მათ

20 გულის-წყრომით და რისხვით და გამოწულილვით გამოეძიებენ სიტყუათა და საქმეთა თუთოეულისათა: რამეთუ დაღაცათუ ძმასა შენსა ყოველი ცხორებაჲ თჳსი ბრწყინვალედ აღესრულა. და მორჩილებითა თჳსითა დიდად აღვეშენ მე. რომლისა თანა სხუათა მათცა სათნობათა მისთა-თჳს საყუარელ იყო ჩემდა: არამედ ჩუელებაჲ აქუს გუნდთა

25 მათ უკეთურებისათა და განჰვლიდენ რაჲ სულნი შორის მათსა. მძვნვარედ გამოეძიებენ. და განიკითხვენ და უკუეთუ ძლევით თანაწარსული ვინმე იხილონ. ფრიადი მწუხარებაჲ მოიწევის მათ ზედა. და არცალა ესრეთ უტევებენ უზრუნველად თანაწარსლვად: არა თუ ძალმან საღმრთომან|იოტნეს იგინი. არამედ თითოეული გუნდი მათი

30 განიკითხავს მას თუ რაჲძი წინააღმდგომიჲ აჩუენა მათდა მიმართ. ეწყებოდეს რაჲ მას სოფელსა ამას შინა. და უკუეთუ პოონ რაჲმე ნაბრძლი არაწმიდათა მათ საქმეთა მათთაჲ მის თანა ვითარცა უწყალონი მეზუერენი. დიდსა ჭირსა მოაწევენ მის ზედა. და ჰნებაჲს დაბრკოლებაჲ სლვისა მათისაჲ|რათამცა არა მოილო სასყიდელი

35 შრომისა თჳსისაჲ: ამის უკუე ყოვლისა-თჳს ყოველი იგი ერი დაუტევე და ღმერთსა მხოლოსა|ვევედრებოდე მის-თჳს. და სახიერებითა ოჯელისაჲთა მი-ცა-ვემთხვე თხოვასა ჩემსა: აწ უკუე ვადიდებდეთ. და ვჰმადლობდეთ ყოვლად-წმიდასა სახელსა მისსა. რომელი იგი იქმს ჩუენ თანა ჰველის-მოქმედებათა და წყალობათა თჳსთა:“ ხოლო

40 მან ჰრქუა ესმენს რაჲ სიტყუანი ესე წმიდისანი. „ქეშმარიტად.

15 უჯეროვნესად A. — 34 რათამცა არა] რათა არამცა A. — 40 ჰრქუა] თქუა B.—

ჭ წმიდაო მამაო. სამარადისო მადლობად თანაგუა ც კაცთ-მოყუა-
რების მისისად: რომელმან ღირს მყენა ჩუენ პატიოსანთა ლოცვათა
შენთა მიერ ესევეთარსა ამას კეთილსა სასოებასა. და მოწაფედ შენდა
წოდებად: „

ესე უკუე თხრობად თვსმან წესმან და საქმემან. ესრეთ საშინელ 5
ყო. ვითარცა გესმა. და გულის-ხმა-ყავთ: ხოლო აწ წყალობასა მისსა
მაუწყებელი და სახარულევანი სიტყუად გუეგულების აღწერად: ~ ~

იი

რამეთუ დედაკაცი ვინმე მოუტდა წმიდასა მას დაბისა მის-გან
ზემოვსენებულისა. რომელ არს კახუსტად, რომელ იგი ჰგოდებდა
თავსა თვსსა. და ეტყოდა კაცსა მას ღმრთისასა. ვითარმედ „შემიწყალე 10
მე საწყალობელი ესე წმიდაო ღმრთისაო. რომელი სიგლახაკით და
იწროებით ვცხოვნდები“. და წმიდად იგი ჰკითხვიდა თუ რადასათვს
ტირს ანუ რად შეემთხვა. ხოლო მან ჰრქუა: „დედაკაცი ვარ|გლახაკი
და ნაკლულევანი. და ჯუებული საჭიროთაცა საწმართა-გან: და ორნი 15
ხოლო სამოსელნი იყვნეს გელმწიფებასა ჩემსა ქუეშე. ნუგეშინის-
საცემელად სიგლახაკისა ჩემისა: და ყოველსა ამას წელიწადსა რუ-
დუნებით შემექმნეს იგინი გელითა ჩემითა: ხოლო ბოროტი ვინმე
და უწყალოდ შემოვიდა სახლსა ჩემსა და მიმპარნა იგინი. და თუ
ვინ არს იგი არა უწყი. და ყოველი ჰირი და შრომად ჩემი. რომელი
ქმნასა მათსა დავითმინე. ვადმე უბადრუკსა. ამას. რამეთუ ამაოდ 20
და ცუდად წარგდა. და აჰა ესერა სულთ-ვითქუამ და ვკუნესი ფრია-
დისა მის მწუხარებისა-გან. და თუ რად ვყო არა უწყი. რამეთუ სას-
ყიდლითა მათითა მოველოდე სასოებასა საჭიროდსა საზრდელისასა
მოსყიდად: „

C 149^b ხოლო წმიდამან მან საკვრველთ-მოქმედმან|მამამან ჰრქუა მას. 25
„დასცხერ ჭ დედაკაცო ტირილისა და გოდებისა შენისა-გან. რამეთუ
აჰა ესერა დასასრული განსაცდელისა შენისად მოწვევულ არს. რამეთუ
წარპარულისა მის ჰნებავს საცნაურ ყოფად შენდა ღმერთსა. რომელი
იგი არს მამად ობოლთად და მოღუაწე ქურივთად: წარვედ უკუე სახედ
A 197^a შენდა. და აღწედ ქორსა მეზობელისა შენი|სასა და ჰპოვნე სამოსელნი 30
იგი. შენნი დამალულნი სასთაულსა შინა აბრეშუმისასა. განაღე იგი
და აღიხუენ შენნი იგი სამოსელნი და ვალობასა მადლობისასა შეს-
წირევდი ღმრთისა. და აღიდებდი. და მიერთგან ვითარცა გნებავს
ივმარე შენი იგი საწმარი: „ ხოლო იგი წარვიდა და მასვე ჟამსა
პოვნა თვსნი იგი სამოსელნი. ვითარცა ჰრქუა მას წმიდამან. და 35

4 წოდებასა B. — 6 ჰყავთ B. — 9 ჰგონებდა A. — 11 წმიდარ] მო-
ნაო B. —

მიერთგან არღარავინ იკადრებდა გარემოჲს-მყოფთა მათ დაბათა და სოფელთა შინა მოპარვად რასმე. გინა ვნებად მოყუსისა, ანუ წესსა უჯეროსა შედგომად:.

13

ხოლო ვინათგან ყოველსა სოფელსა განჯდა ჰამბავი საკვრე-
 5 ლებათა მისთაჲ, და ყოველთა სასმენელნი აღავსნი სმენამან დიდებუ-
 ლებათა მისთამან. და თუ რაბამი იყო ძალი მოძღურებათა მისთაჲ და
 დაფარულთა მცნობელობისაჲ: კაცსა ვისმე ორგულებაჲ და ურწმუ-
 ნობებაჲ ეუფლა. საქმეთა მათ-თჳს წმიდისათა, რომელნი ესმნეს და
 იტყოდა: ვითარმედ „შეუძლებელ არს ესე კაცისა მიერ რათამცა უჩი-
 10 ნრნი და დაფარულნი საქმენი ცნა. გინა უწყოდნა. რამეთუ ესე საქმე
 მხოლოდსა ღმრთისაჲ არს“. და ვერ გულის-ხმა-ყო ესე უგუნურმან
 მან. ვითარმედ ერთისა მის წყაროდსა მიერ კეთილთაჲსა იქმნების
 წინაღწარმეტყუელებად და წინაღწარცნობად და არა თუ კაცი სხუად
 სადადამე მოიღებს ძალსა ესევეითართა საიდუმლოთასა. ვითარცა
 15 წერილ არს. ვითარმედ „მე და მამად მოვიდეთ და სავანე მის თანა ინ 14, 23
 ვყოთ“. რომელი ჰყოფდეს ნებასა ჩემსა: ხოლო სადა ღმერთი დაემ-
 კვდროს. არა|ხოლო თუ კაცობრივთა საქმეთა ოდენ საცნაურ ჰყოფს C. 150^a
 და ცხად. არამედ გამოუთქუმელთა მათცა და ბუნებისა უადრესთა
 საიდუმლოთა გამოაცხადებს. ამისთჳსცა. ვინათგან ცნობად თავით
 20 თჳსით სმენისა უსარწმუნოეს არს. თავით თჳსით ენება გამოცდაჲ
 წმიდისაჲ მის. და ენება რაჲ მოსლვად კაცისა მის ღმრთისაჲ ქრის-
 ტეს-მოყუარემან ვინმე მოსცნა მას სამნი დრაჰკანნი განგებულებითა
 ღმრთისაჲთა და ჰრქუა. ვითარმედ „სამნი ესე დრაჰკანნი მისცენ
 წმიდასა მას. და ევედ|რე რათა ჩემ-თჳს ლოცვა-ყოს:“. ხოლო მან B 270^b
 25 მიიხუნა და გამოსაცდელად წმიდისა მის ორნი მათგანნი მიწასა შინა
 დაჰფლნა. და ერთი იგი დრაჰკანი აღილო ჯელითა თჳსითა და მოვი|და A 197^a
 წმიდისა მის. და ვითარცა ლოცვად ითხოვა. და კურთხევად მოილო.
 და ეზიარა სიტყუათა მისთა წმიდათა: მისცა მას ევლოგიაჲ იგი და ჰრქუა:
 ვითარმედ „ესე ევლოგიაჲ ქრისტეს-მოყუარემან ვინმე ჩემ მიერ წარ-
 30 მოსცა სიწმიდისა შენისა. აწ უკუე მიიღე ესე და ლოცვა ყავ
 ჩემ-თჳსცა და მის-თჳს. რომელმან იგი წარმოსცა. რათა ლოცვითა
 შენითა დამტკიცებული წარვიდე სახედ თჳსად:.“

ხოლო კაცმან ღმრთისამან ჰრქუა მას: „წარვედ შეილო მშუდო-
 ბით. გარნა ორთა მათ დრაჰკანთა. რომელნი მიწასა შინა დაჰფლენ.
 35 ნუ დაივიწყებ. არამედ აღიხუენ იგინი და ნუ დაუტეობ მიწასა შინა:.“
 ხოლო იგი ზარითა და შიშითა შეპყრობილ იქმნა და მეყსეულად მო-

4 ჰამბავი A. — 11 მხოლოდსა] მხოლოსა ხოლო B. — 14 საიდუმლოთა-
 სა A. — 20 სმენისა A. — 21 მისი A. — 24 ლოცვად B. — 34 მიწას A. —

იხუნა ივინი და მისცნა წმიდასა მას და ჰრქუა: „შემინდვე მამაო. აწ უწყი. რამეთუ საკრველ არს ღმერთი წმიდათა შორის მისთა“. და ვითარცა შეუნდო. წარვიდა შეშინებული. და დაკრვებული. სახედ თჳსად და აღიდებდა ღმერთსა:.

გამომცდელთა-თჳს უკუე ესრეთ მშუდი იყო და მყუდრო და და- 5
ფარულთა მიერ. ცხადსა მას ვნებასა მათსა განაქიებნ და გამოაც-
C 150^b ხადებნ. და ჰკურნებნ. ხოლო უხილავთა მათ შიმართ. და უკეთურთა
ეშმაკთა. არა ესრეთ არამედ ფიცხელ და საშინელ. და სახელის-დე-
ბითა თჳსითა ხოლო მიატებელ. და რომელთაცა ავსენიან სახელი
მისი პირითა მათითა. მსწრაფლი შეწევნაჲ მიეცემოდა. ხოლო საც- 10
B 271^a ნაურ მყოფელად სიტყუსა ამის იყავნ ესე. რომლისაჲ ესერა აწ გუე-
გულების აღწერაჲ:.

იჲ

დედაკაცმან ვინმე. გუემულმან სულისა-გან არა წმიდისა. გუ-
ლის-ხმა-ყო მსწრაფლი იგი შეწევნაჲ კაცისაჲ მის ღმრთისაჲ. და დაიდვა
გულსა შინა თჳსსა. რათა ხადოდის სახელსა წმიდისა ტიმოთესსა. 15
ვინაჲცა ყოვლადვე არა გამოჰვარდებოდა პირსა მისსა სახელი მისი:.
ხოლო ეშმაკი იგი არაწმიდაჲ ზარისა-გან სახელისა მისისა ვერ იკა-
დრებდა მიახლებად მისსა: ვინაჲცა ესევეთარი ღონე მოიპოვა გულ-
არძნილმან მან და უკეთურმან. რამეთუ ეძიებდა ჟამსა მარჯუესა. რათა
პოოს დედაკაცი იგი უცალოებასა რასმე შინა. რომლისა-გან მიჰვი- 20
წყდეს სახელი წმიდისაჲ მის და მეყსეულად დააკუეთოს იგი რაჟამს
ვერ უძლოს მოჯსენებაჲ სახელისა მისისაჲ: გარნა განცრუვნა სასოე-
ბაჲ მისი. ვინაჲთგან სახელის-დებაჲ წმიდისაჲ მის უძლოერეს გა-
A 198^a მო|ჩნდა სივერაგისა და ჰვეკლოვნებისა მისისა. რამეთუ დედაკაცმან
იწყო რაჲ ქსოვად სამოსელსა. რამეთუ ესე იყო ველთ-საქმარი მისი 25
და გონებაჲ თჳსი ყოვლით-კერძო ველოვნებისა მის გულს-მოდგინე-
ბასა წარეტყუნა. მეყსეულად დააკუეთა იგი ეშმაკმან მან: რამეთუ
უმეტეს რაჲმე ვერლარა ველ-ეწითა თქუმაღ. გარნა ესე ხოლო. ვი-
თარმედ „წმიდაო ღმრთისაო“. და მასვე ჟამსა მოიწია წმიდაჲ იგი
შეწევნად დედაკაცისა მის და საგუემელითა ცეცხლისაჲთა მძვნვარედ 30
ჰგუემდა ეშმაკსა მას: ხოლო იგი ვალალაებდა და ვმობდა. „რაჲ არს
C 151^a ჩემდა და შენდა ჰ ტიმოთე. რამეთუ შემწვ მემწარითა ამით საგუე-
მელითა შენითა: მილხინე მე ბოროტად ტანჯულსა ამას. და არლარა
B/ 271^b ვიკადრო მიახლებაჲ ა|მისი“. და ესე რაჲ თქუა განვიდა მის-გან:.
ხოლო დედაკაცი იგი განკურნებული და გონიერი: მეყსეულად მო- 35
ვიდა წმიდისა მის. და ვიდრე არლა ეთქუა მას სიტყუაჲ. უსწრო წმი-

5 მყუდრო B. — 11 ამის] მის A. — ესერა < B. — 14 კაცისაჲ] წმიდი-
საჲ A. — ღმრთისაჲ < B. — 28 კელ-ეწითა] ეწითა AB. —

დამან მან და ჰრქუა მას. „სარწმუნოებამან შენმან გაცხოვნა შენ. ვი-
ლოდე მშჯღობით. რამეთუ ამიერთგან ვერღარა უძლოს ბოროტმან
ეშმაკმან მიახლებად შენდა: გარნა ხოლო ღმრთისა-გან ოდენ გეში-
ნოდენ. და მადლობასა შესწირევდ მისსა მარადის:.“

5 და ესე კურნებათა მისთა მაღალთა. რომელთა მიერ საღმრთოჲსა
მადლისა ძლიერებითა განმდიდრებულ იყო. კეთილად საცნაურ ჰყოფს:.
ხოლო წინაჲსწარმეტყუელებათა მისთა. და წინაჲსწართხრობასა
სიკუდილისასა. და ნიჭთა გზრგზნთა კეთილის-მოქმედთა-თჳს და
განმზადებულთა მათ კეთილთა საუკუნეთა ხარებასა შემდგომი ესე
10 სიტყუჲა გულის-ხმა-გჳყოფს: ~:.

იშ

რამეთუ იყო ვინმე კაცი ღმრთის-მსახური რომელსა აღესრულა
ცხოვრებაჲ თჳსი უბრალოდ. და ბრწყინვალედ. და მხოლოდსა ხოლო
ღმრთისა საცნაურ იყენეს წარმატებანი მისნი და სათნოებანი: ამას
ვინაჲთგან მეცნიერებაჲ აქუნდა წმიდისაჲ მის. და ზედა-ზედა მივალნ
15 მისსა. და ურთი-ერთას ზრახვითა [და განზრახვითა] და სწავლითა
იშუებდიან: ერთსა უკუე დღესა ჩუეულებისა-ებრ მოსრულ იყო და
ვითარ იგი განვრძობილად ზრახვიდეს სიტყუათა საღმრთოთა. და
მერმე ლოცვა-ყვეს. და იჯმნეს ერთმან ერთისა-გან. და ვითარ იგი
ეგულებოდა კაცსა მას განსლვაჲ მონასტრით. მოიქცა და მიხედნა
20 წმიდასა მას და იხილა იგი ცრემლითა აღვსებული და მწუსარე და
ტირილად განმზადებულნი და მისდა მიმართ მხედველი: ესე რაჲ A 198^b
იხილა შეზრუნდა იგიცა გონებასა შინა თჳსსა და განიზრახვიდა. B 272^a
ვითარმედ „რაჲმე არს ესე:“ [ვინაჲცა არღარა წარვიდა. არამედ მის- C 151^b
სავე მოიქცა. და ქუეყანასა ზედა დავარდა და იტყოდა. ვითარმედ
25 „ვერ დამარწმუნებ აღდგომასა ამიერ. ჰ წმიდაო ღმრთისაო. ვიდრე
არა მითხრა მიზეზი ტირილისა შენისაჲ:“ ხოლო წმიდამან ტიმოთე
ჰრქუა მას: ვითარმედ „ჰ მეგობარო კეთილო. და ვითარ არა ვტი-
როდი. ვინაჲთგან მეგულების მოწყუედაჲ შენი. სასურველისა და სა-
წადელისა მეგობრისა ჩემისაჲ. რამეთუ დღესითგან წალმართ შჯდილა
30 დღე დაშთომილ არს შენდა ცხოვრებისა-გან შენისა. და ამისთჳს
ვტირ და მეღმის. ხოლო ამას გევედრები. რათა რაჲჲმს წარიდგინო
წინაშე საყდართა ღმრთისათა. მომიჳსენე მეცა ცოდვილი ესე და
გლახაკი. რათა საუკუნოდ ერთბამად ვიყოფებოდით სავანეთა მათ
შინა სამარადისოთა. წარვედ უკუე მშჯღობით და განაკრძალე თავი
35 შენი ლოცვითა და მარხვითა. ვიდრე აღსრულებამდე შჯდთა ამათ
დღეთა: და ყოველსევე ქმენ. რომელი შეუენის წმიდათა. ვიდრემდის

8 და ნიჭთა...თჳს < B. — 9 ხარებასა] ცხოვრებასა A. — 17 განვრძობი-
ლად A. — 31 ვსტირ B. — 31 გევედრი B. —

წარხვდე ამიერ. ზეცისასა ზრახვედი ყოვლითურთ: „ ხოლო კაცსა მას ღმრთისასა. ვინაფთჳან აბრამიანი სული აქუნდა. და სათნოებითა შემკულ იყო. და შუებისა მიმართ მიიცვალებოდა. რაფთურით არა შეეშინდა სიკუდილისა-გან. არამედ თქუა ვითარმედ „ ვჰმადლობ ღმერთსა კაცთ-მოყუარესა. რომელმან ღირს მყო ამას ცხორებასა. 5 განმადღიერებელად ჩემდა და ამიერ წარსლვასა საგზლად ჩემდა ქონებად წმიდისა ლოცვისა შენისა. და ყოვლად-პატიოსნისა. და მეყავნ მე რაფცა სათნო არს წინაშე ოჯფლისა და იყავნ სახელი მისი კურთხეულ [უქუნითი] უქუნისამდე:“ ~

ესე თქუა და თაყუანი სცა და ევედრა. ვითარმედ „ მომიცენე 10
 B 272^b ლოცვათა შინა შენთა“. და ესრეთღა|კულად მეორედ მოიკითხნეს ურთიერთას. და წარვიდა მიერ. ხოლო სახედ თვსად რაფ მიიწია და კეთილად იღუაწა და განჰმზადა სული თვისი განსლვად ამიერ სოფლით: მეშვიდესა დღესა განკვრევაფ დაეცა. და იხილა წმიდაფ ტი-
 C 152^a მოთე. რამეთუ გამოუჩნდა მას და ეტყოდა განსლვისა მისისა-თვს|და 15 განჩინებულისა მის-თვს ჟამისა. ვითარმედ „ წარვედ საუქუნეთა საყოფელთა. და საშუებელსა მას მშვდთა-თვს განმზადებულსა:“ ვინაფცა
 A 199^a მეყსეულად მოუწოდა მეგობართა თვსთა.|და ლოცვა ყო. და პირველი იგი წინაფწარმეტყუელეფაფ წმიდისა ტიმოთესი. და მაშინდელი იგი ჩუენებაფ. და აწინდელი ესე გამოცხადებაფ მიუთხრა მათ. და მოწლედ 20 მოიკითხნა ყოველნი. და თვნიერ კუალსაფცა სნეულებისასა შეხებისა. ჰრქუა მათ „ მშვდობაფ თქუენ თანა“. და მისცა სანატრელი სული თვისი ოჯფალსა: ხოლო მუნ მყოფნი იგი ზარტეხილ იჰმნნეს. და ძრწოლამან შეიპყრნა. და დაუკვრდა სასწაულისა მის-თვს საკვრე-
 25

ამის უკუე ესევითარისა საწადელისა და კეთილისა ტიმოთეს საწოვაგისა-გან მუნ მყოფნი იგი მარადის იშუებდეს: ხოლო არა ჯერიყო სხუათა მათცა შორიელთა სამთაეროთა დამკვდრებულთა დაკლებაფ. და მოუწოდებულად დატევებაფ ესევითარის ამის საშუებელისა-გან: არამედ ვითარცა მალღისა რაფსმე საებგუროფსა-გან საჩინომან და 30 ბრწყინეაღემან ნათელმან ხილვად თვისისა მის ბრწყინეაღებისა შეკრიბნა შორიელნი და მახლობელნი: ეგრეთეფ აქა. საკვრეველბათა მიერ და მადლთა მისთა ეღვარეთა შორიელნი იგი და მახლობელნი
 B 273^a ყოველნი მო|იწოდნეს სანუკვარსა მას ზედა და სანოვაგესა სულერსა. და ხილვად მისსა შემოკრბეს. რათა რომელთამე ვორცთა კურნებაფ 35 მიიღონ. და რომელთამე სულთაფ. და რომელთამე ორკერძოვე. ვითარცა ესეწა სიტყუამან გაუწყოს: ~ ~

3 რაფთურთ A. — 10 თაყუანის A. — 12 ურთიერთარს A. — 14 დღესა <A. — 16 ჟამისა|+და A. — — 18 მეგობართა|+და B. — 21 ყოველნი| იგინი A. — შეხებისა <B. — 34 სანოვაგეს B. —

ით

კაცი ვინმე იყო ქალაქსა შინა ემეწისასა. მდიდარი და წარჩინებული და დიდებული. და ეგრეთვე დიდებულისა ვისმე მთავრისა ასული მეუღლედ მოიყვანა მან და შჯული და მცნებაჲ განუწესა მას. რათა არა სადა განვიდოდის სახლით თვისით, და ამით სახითა ენება მისი

5 სიწმიდით ცხორებაჲ და წარმწყმედელისა მის არაწმიდებისა-გან დაცვაჲ: ხოლო მან არა დაიმარხა მცნებაჲ იგი ქმრისა თვისისაჲ. ვინაჲცა სცთა იგი საქმითა ბილწებისაჲთა და იჭუეულ იქმნა თვისისა C 152^b ქმრისა-გან და ვითარცა არს წესი საქმისაჲ და დიდ არს|შური. და B 273^a შინაგან ხედვაჲ მამათაჲ დედათა მიმართ ესევითარისა არაწმიდებისა-

10 თჳს: ამისთჳსცა მარადის იწერტებოდა გონებითა ქმარი მისი და ვერ თავს-იდებდა დედაკაცისა მის თანა მშკდობით ცხორებასა. არამედ მარადღე სარჩელნი და|შფოთნი და ლალვანი ფიცხელნი იქმნებოდეს A 199^b მათ შორის. ვიდრელა განშორებადცა მზა იყვნეს და დაჯსნად მეუღლებისა, რამეთუ დედაკაცი იგი ეტყუნ და აცილობენ. ვითარმედ ცილსა

15 სწამებს და ექუს ამოდ. უკუეთუ არარაჲ უწყის ესევითარი: მაშინ ჰრქუა მას ქმარმან მისმან. „უკუეთუ გნებაჲს გულსავეჲ ყოფაჲ ჩემი აღდგე და წარვიდეთ წმიდისა და საკვრველთ-მოქმედისა ტიმოთეს წინაშე. და უკუეთუ არა გამხილოს. ყოველივე იქჳ დაჯსნილ არს ჩემს შორის. ხოლო უკუეთუ ესე არა იქმნას განშორებაჲ ურთი-ერთას და

20 განყოფაჲ შემთხუევად|არს ჩუენდა და გინა თუ მწარეცა სიკუდი- B 273^b ლი:“

მიუგო დედაკაცმან მან და ჰრქუა. ვითარმედ „ჯერ-მიჩნს მეცა საქმე ესე“. და წარემართნეს წმიდისა მის. და ვითარცა მიიწინეს მონასტრად ჯეროვნითა შესაწირავითა. და ღირს იქმნნეს მოღებად

25 ლოცვასა წმიდისასა და თაყუანი სცეს მას. გულის-ხმა-ყო წმიდამან მან მადლისა მის მიერ. რომელი მკვდრ იყო მის თანა. ვითარმედ ქეშმარიტ არს თქუმული იგი დედაკაცისა მის-თჳს და არა უნდა გამჟღავნებაჲ არაწმიდებისაჲ მის. და ცხადად განქიქებაჲ და მხილებაჲ მისი ერთად. რათა არა შეწუხნეს ქმარი მისი და განავლინოს იგი და

30 განეყენოს. და მეორედ. რათა ეამი სინანულისაჲ მისცეს დედაკაცსა მას. და ჰრქუა ქმარსა მისსა. „შვილო. თავს-იდევ ცოლბ შენი იტვრთე იგი. და დაფარე იგი. და ვიდრე აქა დღედმდე დაღაცათუ რაჲმე შეუცოდებია შენდა. შეუნდვე და მიუტევე რათა შენცა მოგეტევენ შეც|ოდებანი შენნი: შეუნდვე უკუე რიდობითა დიდისა ამის მცნე- C 153^a

35 ბისაჲთა. და ამიერიჲგან შეუდგეს იგი ბრძანებასა შენსა. და არლარა გარდაჰჯდეს ყოვლადვე. რამეთუ ერთგორც ხართ. ვინაჲთგან ღმერთმან

1 ქალაქსა მას შინა ემე წმიდისასა C. — 3 მეუღლედ ცოლად B. — 24 და<A. — 25 თაყუანის A. — 27—28 გამოუღავენებაჲ B. — 30 და<B. — 33 შენდა<B. —

შეგაუღლნა თქუენ და არა ვინ არს რომელმან განვაშორნეს [თქუენ] ოჯნიერ სიკუდილისა: „ მიუგო ქმარმან მისმან და ჰრქუა. ვითარმედ „ქეშმარიტად ამის სახისა-თჳს მოვედით ესოდენსა ამას სიშორესა გზისასა და მოვიწინით შენ წინაშე. რათა მადლისა მის მიერ. რომელი მოგცა შენ ღმერთმან. იქჳ იგი ჩუენი გულის-ხმა-ჰყო და განი- 5 კითხო. და დაფარულად ქმნილი განაცხადო და საცნაურ-ჰყო: „ უკუეთუ ცოდვად თჳსი წინაშე შენსა აღიაროს. მეცა მიუტეო მას და შენდობად მივსცე და მრწამს|ვითარმედ ღმერთმანცა. მიუტეოს: „ და უკუეთუ არა. მივსცე იგი ფიცთა საშინელთა. რომელთა მიერ შური იძიოს მის-გან უნდეს და თუ არა: „ ჰრქუა მას წმიდამან მან „ტრუჲსა 10 ფიცისა ფუცვად წარმწყმედელი განეშორენ თქუენ-გან. და უფროსლა ყოველივე ფიცი გინა ცრუჲ გინა მართალი. რამეთუ ვითარცა იყოს ფიცი. სივლტოლად ჯერ-არს ვითარცა ბრძანებს შჯული ჩუენი. და ოჯფალი გუამცნებს სახარებასა შინა: „ ესე რად და მსგავსი ამისი ასწავა მათ კაცმან ღმრთისამან. გულის-სიტყუად კაცისად მის მოა- 15 მშჳდა: „ ხოლო დედაკაცსა მას წუთლა აქუნდა უსირცხვლოებად. და ნაცვალად შეკლიმებისა გლისპობად მოიპოვა. და იწყო ფუცვად ფიცთა საშინელთა. და არა უწყოდა უბადრუქმან მან. ვითარმედ ადრევე უცნობიეს წმიდასა მას ბრალი მისი. ვინაჲცა მირბიოდა. და მოეხზა სუეტსა მას წმიდისასა და თქუა. ვითარმედ „ვეფუცავ ამას და ბრწყინ- 20 ვალეთა მათ ლუაწლთა. რომელნი ამას ზედა აჩუენენ. ჰ წმიდაო. რამეთუ სხუად მამაკაცი არა ვიცი თჳნიერ ქმრისა ჩემისა. და თავი ჩემი უბიწოდ დამიმარხავს. და ყოველისავე ბრალისა-გან წმიდა ვარ: „ არა- მედ ეჳა მსწრაფლი იგი და|მძნვარე შეჩუენებაჲ: რამეთუ ესე ვი- 25 თარცა სიტყუანი აღმოთქუნა. და არცალა თუ აღესრულნეს სიტყუანი იგი. მეყსეულად სიკეთისა მის წილ და შეუენიერებისა. რომლითა შემკულ იყო. კეთრითა აღივსო ყოველი გუამი მისი და მყისსა შინა იქმნა იგი საწყინო და საძაგელ მხილველთა მისთა: „ ესე განსაცდელი დიდი და მწარე მოიწია მას ზედა. რომელი დაღაცათუ ფიცხელ იყო. გარნა კანნიერებისა მისისა ფრიად უდარეს: რამეთუ რომელი სი- 30 ტყუთა არა განისწავლოს: საქირვო არს საქმით განსწავლად მისი: „ ესე რად განსაკრთომელი საქმე იხილა ქმარმან მისმან. საკვრველებამან და სიმწარემან შეიპყრა იგი. და გოდებდა იგი საწყალობელითა ჳმითა. სულთ-ითქუმიდა და იტყოდა. „ვადმე უბადრუქსა ამას. რამეთუ მრჩობლი განსაცდელი მოიწია ჩემ ზედა. რად ვჰრქუა მისთა და 35 ჩემთა ნათესავთა და თჳსთა. რამეთუ ვძრწი რომელთამე |მრისხანები-სა-გან და რომელთამე| ყუედრებისა-გან და ბრალისა-გან: იხილონ რად ესე ესრეთ საძულელად და საძაგელად. ვითარნი სატანჯუელნი სამშ-ჯავროთანი არა მღიწინენ ჩემ ზედა: „ [და] კუალად ვითარ ვეჩუენო უმრავლესთა ანუ ვითარ თავს-ვისხნე|ყუედრებანი ტანჯვათა უმწა- 40

- რესნი. და უბოროტესი ესე არს. რამეთუ შეუძლებელ არს ერთსა სახლსა შინა ყოფად ჩუენი. რამეთუ შეუხებელ არს საღმობად ესე და საძაგელ ფრიად:“ ესევეითართა ამით სიტყუათა-გან არა უნდა დადუმებაჲ ქმარსა მისსა. გოდებთა მწართა აღვსებულსა: ხოლო საწყალობელი იგი დედაკაცი ვითართა გოდებთა ანუ ვითართა სულ-⁵ თქუმათა საწყალობელთა არა აღმოუტევებდა სიღრმეთა-გან გულისა თვისისათა. და გლოვითა ულხინებელითა იგლოვდა მწარედ. ვალა- C 154^a ლებდა|და იტყოდა. „შემიწყალე მე წმიდაო და ღმერთ-შემოსილო მამაო უბადრუკი ესე. რომელი არა ღირს ვარ წყალობასა. და აღმი-
- ¹⁰ სუბუქე მე რისხვად ესე. და დამასხ წყმალი სინანულისაჲ. ვცოდე და უსჯულო ვიქმენ წინაშე ღმრთისა. და საწოლი ქმრისა ჩემისაჲ უბი- B 275^a წოდ არა დავიცევ. და|უბოროტესი ესე არს. რამეთუ მადლსა მასცა. რომელმ შენდა ღმრთისა მიერ მოცემულ არს. უმეცარ ვიქმენ. და ფიცით ვიკადრე უსირცხლოდ თქუმად. ვითარმედ „არარად ვიცი უსჯულოებაჲ“. ვინაცა სამართლად შთავევარდი საძაგელსა ამას ვნე-¹⁵ ბასა. გარნა ესრეთცა არა წარვიკუეთ სასოებასა კაცთ-მოყუარებისა-გან ღმრთისა რომლითა იგი სახიერ იქმნების მონანულთა ზედა. მოიხილე ჩემ ზედა და ნუ დამიტევებ მე საწყალობელსა ამას და უბადრუკსა ესრეთ ტანჯულსა. და ბოროტად გუემულსა. ღმობიერ
- ²⁰ ექმენ განკუთნილსა ამას გუამსა ჩემსა და ცრემლთა ვნებულისა ამის მეუღლისა ჩემისათა. რამეთუ ძალგიც. ვითარცა იგი მწუართე. და უაღჯროსა მას უწესობებასა ჩემსა აღჯრ-ასხენ. სულისაცა და გორცთა ჩემთა განკუთრებად ნიშებშემოსილითა მაგით მადლითა შენითა. და სამოსლისა ამის. რომელი ცოდვამან შემოსა. განძარცუად
- ²⁵ კაცთ-მოყუარებით: და პირველსავე სახესა მოყვანებად. რამეთუ ამიერიტგან ურჩულოებისა მის-თვს. რომელი ვქმენ. მივსცე თავი ჩემი სინანულსა და არღარა ვიკადრო საქმედ უჯგროებასა:“ ამით ესევეითართა გოდებთა. გოდებდა ქუეყანასა მდებარე ღმობილი განსაცდელი|სა მის-გან და მერმე უპყრა სუეტსა მას წმიდისასა და A 201^a
- ³⁰ იტყოდა. ვითარმედ „უკუეთუ შემიწყალო და განმკურნო წარვიდე სახედ ჩემდა განკუთრებული. და უკუეთუ არა. აქა მოგკუდე. და არა განვიდე|ამიერ. რამეთუ უმჯობეს არს სიკუდილი ჩემი. ვიდრე ესრეთ C 154^b ცხორებაჲ. უბადრუკი და სამგზის საწყალობელი [და ორკერძოვე] B 275^b დაკლებული] ცხორებისა-განცა და სიკუდილისა. რამეთუ სხუად არა-
- ³⁵ რად ძალ-მიც. ხოლო ამიერ განშორებაჲ ჩემი შეუძლებელ არს:“ ხოლო წმიდამან მან იხილა რად უგუნური იგი გონებად მოსრული: შეიწყალა იგი და ჰრქუა მას. „შვილო ღმერთი არა შეურაცხ იქმნე-^{ბის. რომელმან თქუა. ვითარმედ „არა არს დამალული და დაფა-} მთ 10, 26

7 თვისისათა] მისისათა B. — 8 გლოითა B. — 20 ცრემლით A. — 21 ვი-
თარცა] + ვითარცა B. — 26 უსჯულოებისა B. — 27 უსჯულოებისა B. — 36 გო-
ნიერებად B. —

რული რომელი არა გამოცხადნეს: „ რამეთუ დაღაცათუ აქა შეუხე-
ბელად და თჳნიერ სნეულებისა დავიცვნეთ. არამედ მუნ უმწარესითა
სატანჯველითა ლმობილნი. გეჰენიასა მივეცნეთ საგუემელად. უკუეთუ
ვცოდვიდეთ და არცა სინანულითა განვემართებოდით. ვინაჲცა აქაჲსა
ამის მიერ ტანჯვისა გულის-ხმა-ყვენ საუკუნენი იგი სატანჯველნი და 5.
შეინანე უსჯულოებამა შენი: „ და ესე რამ თქუა. ჭურჭელი წყლითა
წელად მიიღო და მერმე ზეცად აღიხილნა თუალნი თჳსნი და თქუა.
„ჭრისტე ღმერთო ჩემო. მიცხოვარო ყოველთაო. მოიხილე მდაბალსა
ამას მჭევალსა შენსა ზედა. რამეთუ შენ ხარ. რომელი სწყლავ და
კუალად განჰკურნებ. რომელსა არა გნებავს სიკუდილი ცოდვილისაჲ. 10.
არამედ მოქცევასა მოელი და სინანულსა. და ვითარცა იგი ელისეს
ზე. და სიმონ კეთროვნისა. რომელნი იგი კეთროვნებისა-განცა განს-
წმიდენ. და საქმეთაცა კეთილთა მიერ შეამკუენ. რამეთუ ერთი იგი
ცნობითა ღმრთეებისა შენისაჲთა შეამკუენ. ხოლო მეორე იგი მსახურად
უხრწნელისა მის სერობისა შენისა საიდუმლოთა სათნო იყავ: ეგრეთვე 15.
აწცა. სახიერო და კეთილის-მოყუარეო. ამასცა სასოწარკვეთილსა.
B 276^a და განწირულსა დასა ჩუენსა. მწარისა ამის და წარმწყმედელისა
ვნებისა-გან კურნებამა მიჰმადლე: „ და ვითარცა აღასრულა ლოცვაჲ
C 155^a ესე ჭურჭელსა მას ზედა წყლისასა. ნიში საუფლოდსა ჯუარისაჲ გამო-
სახა. და მისცა ქმარსა მისსა. რათა გარდაახხას მის ზედა და მან 20
A 201^b მსწრაფლ აღასრულა ბრძანებამა მისი: „ და ეჰა საკვრველი. რამეთუ
მეყსეულად კეთრი იგი. ვითარცა ფურცელი ხისა-გან ესრეთ დასცვა
ვორცთა-გან მისთა. და განიკურნა ვითარცა იყო პირველ და არცაღა
თუ კუალი დაშთა მისთანა [მწარისა მის და] საძაგელისა მის ვნები-
საჲ ყოვლადვე: „ ამისთჳსცა დედაკაცი-ურთ აღიდებდა კაცი იგი 25
კაცთ-მოყუარესა ღმერთსა. და მადლობისა გალობითა უგალობდა.
და მერმე ლოცვითა და სწავლითა წმიდისაჲთა განმტკიცებულნი
სახედ თჳსად წარვიდეს. და სიწმიდით და ღმრთის-მსახურებით
ცხორებასა აღუთქუმიდეს: „

ამათ უკუე ზემოჯსენებულთა მეუღლეთა ზედა ესევეთარი სასწა- 30
ული აჩუენა ლოცვითა მისითა ღმერთმან ყოვლად-ძლიერმან და ესრეთ
საკვრველი: „ ხოლო ზოგად ყოველთა ზედა ვითარი იყო ძალი ლო-
ცვათა მისთაჲ გინა ვითარ ისმენდა ღმერთი და ანუ თუ რაოდენთ
ბევრეულთა და აურაცხელსა სიმრავლესა იგსნიდა განხრწნისა-გან და
სიკუდილისა. და ვითარ გარეწარაქცევდა რისხვასა თჳსსა ლოცვითა 35.
მისითა. შემდგომმან [ამან] სიტყუამან საცნაურ ყოს: „

იქმნნეს ოდესმე, წჳმანი ფრიადნი. და მსგავსნი წყლით-რღუნნი-
სანი ქუეყანასა ზედა და მიმდემნი ქუხილნი [და ღრუბელნი ბნელისანი

- და ელ[ვანი] და მეხის-ტეხანი, და გარდამოსლვად აურაცხელისა წვში- B 276^b
სად დაჰფარვიდა ქუეყანასა და აღავსებდა წყლითა. და ფრიადი იგი
ძრვად და დუღილი ქუეყანისაჲ აუწყებდა მოსპოლვასა მკვდრთა მის-
თასა. და არა უწყოდეს რადმცა ყვეს. რამეთუ სასოებად ცხორები-
- 5 სად წარეკუეთა ვინადცა ძნიად სადმე შეუძღეს პოვნად საქმესა სავისესა
კეთილითა. და მომატყუებელსა ცხორებისასა. რამეთუ საღმრთოდასა
მის კაცისა ლოცვასა. ვითარცა ნავთ-საყუდელსა ცხორებისასა შეე- C 155^b
ვედრნეს. და ყოველნი ერთბამად მისსა მივიღტოდეს: „ხოლო ვინად-
გან ხედვიდა წმიდაჲ იგი სიმრავლესა მას ერისასა მის წინაშე მოს-
- 10 რულსა და საღმობიერად მტირალსა. და საწყალობელად მღალადე-
ბელსა. ვითარმედ „ლოცვად ყავ სოფლისა-თჳს წმიდაჲ. რამეთუ
მოახლებულ არს წარწყმედაჲ ჩუენი და მოსპოლვად ჩუენი მოწვეულ
არს და კნინდა და ყოველივე დაიქცეს და წარჯდეს. არამედ შეგუე-
წიენ ჩუენ ლოცვითა შენითა და ვედრებითა შენითა მოწყალე ყავ“ A 202^a
- 15 ღმერთი, რათა თანაწარგუჯდეს ჩუენ რისხვად იგი დამაქცეველი და
განსაცდელსა ამას ეწიოს მაცხოვარებაჲ: „მაშინ მეყსეულად ლოც-
ვასა და ვედრებასა ღმრთისასა მისცა თავი თჳსი. და ცრემლითა
დაალტობდა ქუეყანასა. და იტყოდა. „ოჯვალო ნუ გულის-წყრომითა ფსლ 37, 2
შენითა მამხილებ ჩუენ. და ნუცა რისხვითა შენითა მსწავლი
20 ჩუენ“. და ნუ მდინარეთა ზედა განპრისხნები. ოჯვალო ღმერთო
მრავალმოწყალეო. არამედ შემიწყალენ ჩუენ. # სულგრძელო და სა-
ხიერო და ტკბილო მეუფეო.“ |და ვითარ იგი დაღონებულ იყო ქუე- B 277^a
ყანასა ზედა და დაედვა პირი თჳსი მიწასა ზედა. და ითხოვდა წყა-
ლობასა ღმრთისა-გან ეჩუენა მას კაცი. საშინელი ხილვითა. რომელსა
- 25 ეპყრა ნიჩაბი კელთა შინა [მისთა] და განმზადებულ იყო აღსრულე-
ბად ბრძანებულისა. და ესმა ვმად რომელი ეტყოდა. ვითარმედ
„გარდააქციე ყოველი ქუეყანად. და მოაქციე ზედაკერძო მისსა ბუ-
ნებად წყალთად“. ესმა რად სიტყუად ესე მისსა მიმართ თქუმული.
მეყსეულად იწყლა გულითა წმიდაჲ იგი და მასვე ყამსა მიხედნა
- 30 ხატსა წმიდისა ღმრთის-მშობელისასა და თქუა: „# დედოფალო.
მსწრაფლ მოიხილე ჩუენ ზედა. ცოდვილთა ამათ მონათა შენთა. და
მოდრიკე ღმრთიებრი მოწყალეობად შენ-გან განკაცებულისა ღმრთისად
წყალობად ჩუენდა. და ევედრე მას რათა დაგვტკბეს. რამეთუ შენ
მხოლოდ ხარ შესავედრებელი ქრისტეანეთად და მსწრაფლი კელის-
- 35 ამპყრობელი და შემწე:“ ამას რად იტყოდა და წმიდასა მას ხატსა
დედისა ღმრთისასა ევედრე|ბოდა: მეყსეულად იხილნა ცანი განხუ- C 156^a
მულნი. და ოჯვალნი დიდებისად საყდართა ზედა მჯღომარე. ხოლო
ყოვლად-წმიდაჲ და ყოვლად-უხრწნელი ღმრთის-მშობელი ღმობიერ-
რითა და მოწლითა ვედრებითა შეუვრდებოდა მის-გან შობილსა
- 40 ძესა და ეტყოდა. „# სულგრძელო და მრავალმოწყალეო. და კაცთ-

13 დაიქცევის A. — 25 შზა B. — 31 ჩემ A. —

9. ენიმკი-ს მოამბე, ტ. VII.

- მოყუარეო მეუფეო. მოწყალითა თუალითა მოიხილე ერსა შენსა ზედა. რომელმან მიეც წმიდაჲ იგი და უხრწნელი სისხლი შენი. რომელი ჯორცთა ჩემთა-გან მიღებად სათნო იყავ. ცოდვთა-თჳს კაცთა ნათესავისათა. და ყოველთავე სინანულად მოუწოდე. ნუ მისცემ მათ
- B 277^b განხრწნად სახელისა შენისა-თჳს. და|ნუ განაქარუებ აღთქუმასა შენსა 5
- A 202^b და ნუცა განაშორებ წყალობასა შენსა მათ-გან: „|ამის ესევითარისა ვედრებისა-თჳს წმიდისა ღმრთის-მშობელისა. მოდრკა მაცხოვარი წყალობად. და ჰრქუა მას. „შენ-თჳს და მონისა ჩემისა ტიმოთეს-თჳს აღვილო მათ-გან რისხვაჲ. უკუეთუ შეინანონ. და კეთილად მოქალაქობდენ. და კუალად არა ინებონ შედგომად ბოროტთა საქ-10 მეთაჲ“. ესე ესმა და გულსავე იქმნა მადლისა მიერ საღმრთოჲსა. ვითარმედ შეისმნეს ლოცვანი მისნი და სასოებითა კეთილითა აღდგა ქუეყნით. და მოვლოდა ლოცვათა თჳსთა აღსასრულსა სახარულევენსა. და მოუწოდა ერსა მას და ეტყოდა. „ვესავ მეოხებასა ყოვლად-წმიდისა ქალწულისასა. # ძმანო და შვილნო. რამეთუ ვედრებაჲ თქუენი 15 არა უგულვებელს-ყო ძემან მისმან. ოჯალმან ჩუენმან იესოჲ ქრისტემან. არამედ კაცთ-მოყუარებით დამშჳდნა. მოლოდებითა მოქცევისა თქუენისაჲთა. ამიერითგან უკუე და თქუენცა მოდრიკენით გონებანი თქუენნი სათნო ყოფად მისსა. და ღმობიერ ყვენით გულნი თქუენნი განშორებად ბოროტთა საქმეთა-გან. და განჯღად მათდა და 20 აღმოფხურად ხოლო საქმეთა კეთილთა და ცხორებისათა წადიერებით ჯელ-ყოფად. და სურვიელად შეტკობად გლახაკთა და|უპოვართა ქველის-საქმითა ეზიარებოდეთ. ხოლო ქურივთა და ობოლთა ნუ გარემიაქცევთ თჳნიერ წყალობისა:“. ესმნეს რაჲ სიტყუანი ესე ერსა [მას] ყოველნი ღმობიერ იქმნეს და ცრემლით და სულთქუმით 25
- B 278^a აღუთქუეს სინანული და სათნო ყოფად ოჯფლისაჲ. და|აჰა ესერა მასვე ჟამსა დაიკრნეს ღრუბელნი და განიბნინეს და ყოველსა ქუეყანასა ზედა გამობრწყინდა მზე. და იქადაგა დიდებაჲ ღმრთისაჲ. რომელმან მსახურისა თჳსისა მიერ მისცა მათ ცხორებაჲ: 30
- გარნა ვითარმე არა დადუმნეს ენაჲ ჩემი. ვითარცა უძღური და 30 შეუძლებელი თქუმად მაღალთა მათ სასწაულთა მისთა. რამეთუ თქუმულისა და აღწერილისა. მარადის თქუმადი და აღწერადი უსაკვრველეს იპოების. და ესრეთ საკვრველითა ამით ცილობითა და წინააღდგომითა ურთი-ერთას ჰვდებიან და წინააღუდგებიან. გარნა ყოველსავე ზედა ვიტყოდი დიდთა მათ და საშინელთა საკვრველთმოქმედებათა 35 ღმრთისათა. რომელნი აღასრულნა მონისა თჳსისა მიერ: .:

კ ა

რამეთუ იყო ვინმე კაცი მთავართაგანი სპარსეთს შინა. წარჩი-
A 203^a ნებუ|ლი და მდიდარი ფრიად: და ესუა მას ძე მხოლოდ-შობილი. რო-

- მელი იგი შთავარდა საღმობასა ფიცხელსა და მწარესა და დაიკვნა ყოველი გუამი მისი: და რაოდენნიცა მკურნალნი იპოებოდეს სპარსეთს. და ქალდეველთა ქუეყანასა. ყოველნი შემოკრიბნა. და ესევეთარისა მის სენისა არცა ერთი რად კურნებაჲ პოვა. არცა ტკივი-
- 5 ლისა მის ლხინებაჲ. არამედ ამო იყო ყოველივე სწრაფაჲ მათი. რამეთუ მძნეარებაჲ იგი სენისაჲ მის უქმად გამოაჩინებდა ჯელოვნებასა მათსა: ამას კაცსა ესმა წმიდისა ტიმოთეს-თჳს. და ვითარმედ მადლთა მიერ საღმრთოთა მრავალნი განუკურნებიან მრავალფერთა და თუთოსახეთა სენთა-გან. და ვითარმედ არს იგი|ნიშებშე- B 278^b. C 157^a
- 10 მოსილი და საკვრველთ-მოქმედი დიდი ნათესაესა შორის თჳსსა. და ყოველთავე წარმატებული: ამისთჳსცა განიმზადა სამისა თჳსა საგზალი და ოქროჲ ფრიადი. და შესაწირავი ბრწყინვალე. და წარმოემართა წმიდისა მის:- ხოლო მო-რად-ვიდოდა გზასა თჳსსა. შთავარდა იგი ჯელსა ავაზაკთასა. და ყოველნი იგი მისთანანი შეიპყრნეს. გარნა იგი
- 15 ხოლო მარტოჲ განერა ცხენითა მით. რომელსა აღმწედრებულ იყო. და თუ რადმცა ყო. არა უწყოდა. შევიდა ქალაქსა რომელსამე და განყიდა ჯრმალი თჳსი. და მოიყიდა საგზალი. და კულად თჳსსავე გზასა ვიდოდა. და წმიდისა მის აღვიდოდა. ხოლო რომელი იგი მოშურნე არს და მტერი ყოვლისა კეთილისაჲ ეშმაკი. და ცოდვისა
- 20 ხოლო ალაგთა იცის წრფელყოფაჲ. ხოლო კეთილისა მიმართ მიყუანებელთა. თუთოსახითა სივერაგითა დაბრკოლებაჲ: არა კმა იყო ვიდრე აქამომდე ხოლო განცდაჲ კაცისაჲ მის. არამედ უძრვისისა მიმართ წარებატა და პირველთა მათ განსაცდელთა ზედა. უმრავლესნი განსაცდელნი შესძინნა. რამეთუ არამრავლისა ჟამისა შემდ-
- 25 გომად ცხენიცა იგი მოუკლა. და საგზალიცა იგი განუღია: ხოლო კაცმან სივერაგითა მტერისაჲთა იწყო დანთქმად მწუხარებითა. და სასოწარკუყუთილებითა. რამეთუ ოდესმე მოაგონებნ სახედ თჳსად უკუნქევეად და ეტყუნ: ვითარმედ „ვინაფთგან არარად დაშთომილ არს ჯელთა შენთა. რათა წარხუდე. ანუ ვიდრე გეგულების წარსლვაჲ“.
- 30 და ოდესმე ეტყუნ გონებასა მისსა. ვითარმედ „ვინაფთგან ურწმუნო ხარ. და არა|სარწმუნოებისა მისისა ზიარი. არა თავს-იდებს იგი B 279^a განკურნებასა ძისა შე|ნისასა. უფროჲსლა ვინაფთგან არცა თუ შესა- A 203^b წირავისაგანი რად დაშთომილ არს შენდა. რომელიმცა იგი მიუტყარ C 157^b წმიდასა მას. ვითარცა ჯეროვან არს და სამართალ:“ ამისსა შემ-
- 35 დგომად აგრძნა კაცმან მან მზაკუეარებაჲ იგი მტერისაჲ. და ბოროტთა მათ გულის-ზრახვბათა წინააღუდგებოდა. და ეტყოდა. ვითარმედ „ვინაფთგან კურნებათჳ მადლი ღმრთისა მიერ მიუღლებიეს. ვითარცა შესმის. არა არს იგი უნაწილო წყალობისა-გან. და კაცთ-მოყუარე-

4 იპოვა B. — 11 განმზადა B. — 13 მორადვიდოდა|+იგი B. — 15 რომელსა|+ზედა B. — 20 ხოლო<B. — 25 მოკლა A. — 26 კაცმან|+მან B. — 27 რამეთუ<B. — 30 ურწმუნობა B. — 37 კუნებათა B. —

- ბისა და ვინაფთვან ესე ქველის-საქმენი იყვნენ მის თანა. შეუძლებელ არს თუმცა უგულვებელს ყო სიგლახაკე და ჭირვეულობაჲ ჩემი. რომელსა ესოდენნი ჭირნი თავს-მისხმან მის-თჳს. ვინაჲცა ჯერ-არს ჩემდა. რათა კუალადცა ვიწყო სლვად გზასა ჩემსა. და ღმერთმან ლოცვითა მისითა აკურთხოს მცირე ესე საგზალი ჩემი. და უხუებით გამოზარდოს მე: ვიდრემდის მივიწიო მისსა“. რომელიცა ესე იქმნა. და მცირითა მით პურითა. რომელი აქუნდა. უნაკულოდ იზარდებოდა იგი დღეთა მრავალთა: ხოლო ვინაფთვან წმიდისა მის მიიწია. პოვა იგი არა უმეცრად საქმეთა მათ-თჳს მის ზედა. მოწვეწულთა. რომელმან არცაღა თუ კითხვაჲ თავს-იღვა მისი. არამედ რაჲ იგი შემთხუეულ იყო მისდა გზასა ზედა ყოველივე წარმოუთხრა ჭირნი იგი. და განზრახვაჲ მტერისაჲ ბოროტი და მერმე ჰრქუა მას. „ნუ გეშინინ. რამეთუ ღმერთი ჩუენი სახიერ არს და აღმოუბრწყინვებს მხესა მისსა ყოველთა უხუებით და წჳმს მართალთა ზედა და ცოდვილთა| და რომელნი ითხოვდენ მის-გან. უხუებით მისცემს მათ ნიჭთა მისთა და ჰნებაეს. რათა ყოველთა იცნან იგი და მას ჰმსახურებდენ. არამედ არა იძულებით. აწ უკუე ვითარისა უნდა შჯულისაჲ იყავ: არა ჯერ-არს ჩემდა. რათამცა დაგაკლე შენ სიმდიდრესა წყალობათა და ნიჭთა მისთასა. ამისთჳსცა წარვედ კეთილითა სასოებითა სახედ
- B 279^b თჳსად, და ამას პურსა მიგცემ შენ საგზლად.|რათა რაოდენიცა დღენი დაჰყენე გზასა ზედა უხუებით აღასრულოს გამოზრდაჲ შენი. ვიდრე მიიწიო მამულსა შენსა. და მი-რაჲ-იწიო. ჰპოო ძე შენი ველსა გარე. თჳსთა მონათა თანა. მიმოვალად თჳსთა აგარაკთა შინა ყოვლითურთ მრთელი. და ყოვლითურთ უფნებელი. და ღმერთსა ჰმადლობდი. და სახელსა მისსა წმიდასა აღიდგბდი: და მომავალსა ამას წელსა აღიღე ძე შენი. და მოვედ აქა ვიდრე ჩემდამდე.“ ხოლო მან მიიღო პური იგი კურთხეული წმიდისა მის კაცისა ღმრთისაჲ. და წარვიდა სახედ თჳსად და ეყო მას ვიდრე მიწვეწვანდმდე მისდა თჳსსა ქუეყანასა. და ურწმუნო ნუმცა ნუენ არს. არამედ ჰრწმენინ. რამეთუ რომელმან იგი ხუთითა პურითა ხუთათსნი განაძნა: მანვე მცირედისა მის პურისაგან უხუებით გამოზარდა კაცი იგი ლოცვითა წმიდისა ტიმოთესითა. რომელმან იგი მონათა თჳსთა განცხადებად აღუთქუა. საუფლოთაცა სასწაულთა. უმეტესად აღსრულებად სასწაულთა და საკვრველებათა სიმაღლითა მით სიმდიდრისა მისისაჲთა:.
- A 204^a ხოლო ვინაფთვან სახედ თჳსად მიიწია. და სიტყუსა-|ებრ წმიდისა მის პოვა ძე თჳსი ცოცხალი. რამეთუ მსახურთა თჳსთა თანა იქცეოდა იგი თჳსსა აგარაკსა. მუშაკთა მისთა თანა ველსა გარე. და გამოიკითხა რაჲ ჟამი სიმრთელისაჲ. ისწავა რამეთუ რომელსა ჟამსა მიიწია იგი წმიდისა მის. მას ოდენ ჟამსა იღვტოდა მის-გან სენი იგი სას-
- B 280^a

ტიკი: [და] დიდად ჰმადლობდა ღმერთსა. და ადიდებდა ძლიერებასა მისსა. და მეოხებითა წმიდისა ტიმოთესითა იქმნა იგი მორწმუნე. და აღიარა მართალი სარწმუნოებაჲ. და რაოდენთამე დღეთა შემდგომად განიხარა რაჲ სიმრთელისა-თჳს ძისა თჳსისა. სურვილითა 5 მადლობისაჲთა. ძით-ურთ კუალად წმიდისა მის წარვიდა. მრავლითა შესაწირავითა. და იკურთხნეს მის მიერ და ქრისტეანე. იქმნნეს და კუალად მიიქცეს თჳსადვე ქუეყანად. და ესე არა ერთგზის ხოლო ქმნეს. არამედ მრავალგზის: |რამეთუ ყოველთა წელიწადთა ერთგზის C 158^b და გინა თუ ორგზისცა. თუთოსახითა სულნელებითა და ოქროთა 10 და მრავლითა სავერითა მოვიდიან წმიდისა მის და სიტყუთა სარწმუნოებისა და ღმრთის-მეცნიერებისაჲთა განათლებულნი. კუალად სახედ თჳსად წარვიდიან: .

ესე უკუე ესრეთ აღესრულა. და აქამომდე იყავნ: . ხოლო არიან სხუანიცა მრავალნი სასწაულნი. დაღუმებად შეუძლებელნი. რომელთა 15 იგი მსმენელთა ღმრთის-მოყუარე სმენის-მოყუარებაჲ მარადის განმზადებულად აღმოაცენებს. მაღლითა ღმერთ-შემოსილისა ტიმოთესითა: . ვინაჲცა არა უდებ ვიქმნეთ უწყებად საკვრველებათა დიდისა ამის და მიუწოდომელისა კაცისათა. დაღაცათუ ყოველთა მათ ძალთა| B 280^b განსაკრთომელთა წმიდისათა წარმოთქუმაჲ|შეუძლებელ არს: . არა- A 204^b 20 მედ ორი გინა სამი საკვრველებათა მისთაჲ აღვწეროთღა და ესრეთ დასასრულად მივიწვივნეთ სულიერისა ამის თხრობისა: ~ ~ ~

კბ

რამეთუ ჟამთა მათ. რომელთა შინა გამოჩნდა ბრწყინვალე ესე შთიები. საკვრველთ-მოქმედი წმიდაჲ ტიმოთე. წარვიდა მკედრობაჲ აგარეანთაჲ კერძოთა საბერძნეთისათა. და უმეტეს ოცისა დღისა შე- 25 ვლეს ქუეყანაჲ მათი და პოვეს ველი რაჲმე ცხენთა სარბიელი და ვაკე. თივითა და წყლითა აღსავე. რომელსა შინა დაიბანაკეს. და მიერ ტყუენვიდეს კერძოთა საბერძნეთისათა. ხოლო სადა იგი დგა კარავი მკედართ-მთავრისაჲ. იყო მახლობელად [მისსა] სუეტი. რომელსა შინა დამკვდრებულ იყო კაცი ვინმე წმიდაჲ. თავსა სათნოებათსა 30 მიწვეულნი. და არესა შინა ღამისასა ესმა მთავარსა მას გალობაჲ ორთა კაცთაჲ სუეტით-გარდამო. და განიზრახვიდა გონებასა თჳსსა შესავალისა-თჳს და სივიწროჲსა ადგილისა მის. და ვითარ მკვდრ არიან მას შინა ორნი კაცი. და მოუწოდა მოყუესთა თჳსთა. რათა მათცა|ისმინონ გალობაჲ იგი. და ვითარცა განთენა. ჰკითხა მთავარმან C 159^a 35 მან მესუეტესა მას. ვითარმედ „ვინ არს შენ თანა სუეტსა მთავარ შინა შენ თანა მყოფი. და შენ თანა მგალობელი“. ხოლო მან ჰრქუა. ვი-

6 იკითხნეს A. — 22 რ მათ ჟამთა B. — 24 აგარიანთა B. — 26 შინა < B. — 29 წმიდაჲ ღმრთისაჲ A. — 32 სივიწროისა B. —

- თარმედ „არავინ არს ჩემ თანა“. და მთავარი იგი ეტყოდა. ვითარ-
მედ „და ვინ იყო იგი. რომლისა გალობად გუესმოდა შენ თანა წარ-
სულსა ამას ღამესა:“ მიუგო წმიდამან მან კაცმან ღმრთისამან.
„ვმანი იგი. რომელ გესმნეს შენ. უმწესო ყოველთა კაცთაო. ვინა-
თგან ღმერთი ყოველსავე კეთილად განაგებს. და მრავალსახედ 5
- B 281^a მოიზიდავს მისსა განდგომილთა. ესე არს ძალი მათი და უწყებად:
ვინაფთგან ვიხილე მოწვენაჲ ესე მკედრობისაჲ. და ვითარ იგი
ტყუენვიდეს ყოვლით-კერძო და კლვიდეს. კაცობრივი რაჲმე შემემ-
თხუა მე. და რაჲთურთით შიშითა აღიესო გული ჩემი. ხოლო ვინაფთ-
გან ლოცვად დავდეგ. ვევედრებოდე ღმერთსა განქარებად შიშისა 10
მის და შეისმინა ჩემი კაცთ-მოყუარემან და მრავალმოწყალემან ღმერთ-
მან: და დიდებულად და საკვრველად. და ძლიერთა მით წამის-ყო-
- A 205^a ფითა თუსითა მომივლინა მე საკვრველთ-მოქმედი ტიმოთე. დიდე-
ბად იგი ანტიოქელთაჲ. რომელმან გალობითა და ზრახვითა თუსითა
განდევნა ჩემ-გან შიში იგი“. ესმა რაჲ ესე მთავარსა მას დაუკარდა. 15
და არღარაჲ შესძინა სიტყუს-გებად მისდა. არამედ მეყსეულად
უბრძანა დადგმაჲ კიბისაჲ და ვიეთმე აღსლვაჲ მას ზედა. და გამო-
ნახვად უკუეთუ არს ვინმე მის თანა სხუაჲ. ხოლო მათ ბრძანებაჲ
მისი მსწრაფლ აღასრულეს: და ვითარ არავინ იპოვა. განკვრდა ამი-
რაჲ იგი და განიზრახვიდა საქმესა მის-თუს. თუ ვითარ არს. და 20
ვითარ იგი ვერ ეძლო გულის-ხმის-ყოფად. მიუგო ბერსა მას და
ჰრქუა. შეუძლებელ არს საქმე ესე გონებისა ჩუენისა-გან. ჰ მონა-
ზონო. რათამცა ვირწმუნენით ზღაპარნი შენნი და დავიჯერეთ სიტ-
ყუაჲ შენი. რამეთუ უცხო არს საქმე ესე. და უღარეს ბუნებისაჲ
- C 159^b რამეთუ ვითარ ეგების რათამცა ანტიოქიისა|სამთავროდთ ტიმოთე 25
მესუეტე. ოცისა დლისა. და უმეტესცა სიშორით ერთსა მწუხრსა აქა
მოწვენად. და აჰა ესერა შუდთა კაცთა პატიოსანთა მკედრობისა-გან
- B 281^b ჩემისა. რომელთა ესმა ჩემ თანა ჳმაჲ იგი გალობისაჲ. წარვაველენ
კაცისა მის. რომლისა-თუს სთქუ. რათა მივიდენ მისსა და გამოწუ-
ლილვით გამოიძიონ და გულის-ხმა-ყონ. გინა თუ იგი იყო. გინა თუ 30
სხუაჲ. რომელი ამას მწუხრსა აქა მოიწია და შენ თანა გალობდა. და
უკუეთუ ვცნა ჳემმარიტი. ვითარმედ იგი იყო: არა ურწმუნო ვიქმნე
სიტყუათა შენთა. არამედ იყო ჩემ თანა ვითარცა კაცი წმიდაჲ. პა-
ტიოსანი და შერაცხილი. და ყოველთა მონაზონთა პატიეს ვსცემდე.
და კეთილსა უყოფდე. [რომელთა იგი პირველ ამისსაცა. და ვიდრე 35
— აქამომდე. პატიეს ვსცემდი და კეთილსა უყოფდი] და ხარკთა და
ჭირთა მათთა წყალობით თანაწარვჳჭდიდე და აღუსუბუქებდე: უკუე-
თუ კულა ჳემმარიტებისა წინააღმდეგომ იპოო და მტყუვრად გამოშენდე.
გულსავსე გყავნ შენ ჳემმარიტებამან. რამეთუ არა ხოლო თუ შენ

10 ვდეგ A. — 12 და < B. — 15. განდევნა] განჯადა B. — 34 პატიეს
ვცემდე A. — 38 გამოსჩნდე B. —

ოდენ მარტოდ მიგცე წარწყმედასა და მწარესა სიკუდილსა. არამედ
 რაოდენნიცა მონაზონნი ვაოვნე ველმწიფებასა ჩემსა ქუეშე. გუემათა
 და თუთოსახეთა სატანჯველთა მივსცნე“. ესე რად თქუა მყის კაცნი
 იგი წარმოავლინნა. ხოლო იგინი ფრიადითა სწრაფითა წარვიდეს. და
 5 მონასტერსა მას წმიდისასა მოიწინეს: ხოლო წმიდამან მან და სათ-
 ნომან ღმრთისამან ტიმოთე პირველვე ცნა მადლისა მიერ. რომელი
 იყო მის თანა. მოსლვად იგი კაცთად მათ. და მოუწოდა|კვითემე მო- A 205^b
 წაფეთა მისთავანთა და ბჭეთა მონასტრისათა განღებაჲ უბრძანა და
 მკედართა მათ მიგებებაჲ და პატივით შეწყნარებაჲ: ესე რად ყვეს
 10 და შევიდეს მისსა კაცნი იგი. მოიკითხნა იგინი კაცმან მან|და დიდმან C 160^a
 ნების-მყოფელმან ღმრთისამან. და ჰრქუა მათ. „კეთილად მოვიდა
 ჩუენდა მკედრობაჲ ახო|ვანთა და წარჩინებულთად. და რადსათჳს B 282^a
 თავს-იდვა დიდმან ამირამან ესოდენსა შრომასა შემთხუევად თქუენი
 ურწმუნობისა-თჳს სიტყუათა მათ მესუეტისათა. რამეთუ ქეშმარი-
 15 ტად მე ვიყავ. რომელი მისსამივიწიე. და ვგალობდ მის თანა. ვითარცა
 გესმა. და გალობასა მას ესევითარი აქუნდა ჳმად“. და ესე რად
 თქუა. იწყო გალობად. ვითარცა იგი ესმინა მათ. ოდეს იგი გა-
 ლობდა მის თანა. ხოლო მათ ესმა რად ჳმად იგი. და გალობად. და
 ცნეს ქეშმარიტებით. ვითარმედ იგი არს. რომელი იგი მაშინ ესმა
 20 მათ. შიშმან და ზარმან შეიბყრნა იგინი. მრავალჳმ დაადგრეს გან-
 ცკბრებულნი. და მერმე ვითარცა ერთითა პირითა დაღად-ყვეს. ვი-
 თარმედ „დიდ არს ღმერთი ქრისტეანეთად“. და დაცვეს ქუეყანასა
 ზედა. და ლოცვად ითხოვეს და მიიღეს და კუალად იქცეს მოჰავ-
 ლინებელისა მათისა. და აღიდებდეს და უგალობდეს [ღმერთსა] და
 25 ქადაგებდეს საკვრველებათა მისთა. და მიიწინეს მთავრისა მის. და
 განცხადებულად მიუთხრეს მას ყოველივე. რაოდენიცა ესმა და იხი-
 ლეს. და ჳმად იგი გალობისად და ვითარ გალობნ გინა თუ რად იყო ძალი
 გალობისად მის. და თუ ვითარ არარად დაეფარა მას საქმეთა მათ-
 გან შორიელთა. არამედ რამეთუ მათიცა იგი მისლვად ცნა. და მერმე
 30 ვითარ იგი აუწყა მათ აღსლვად იგი კიბეთად. და ძიებაჲ უკუეთუ
 ვინ არს სუეტსა შინა და ყოველივე თითოეულად მიუთხრეს. რადცა
 იგი ეთქუა მათდა: ესმა რად ესე მთავარსა მას. დაუკვრდა ფრიად
 და აღიდებდა ღმერთსა და ჰნატრიდა მარტოდ-მყოფთა და არღარა
 შესძინა ბოროტის-ყოფად ქრისტეანეთა. არამედ დიდად პატივს
 35 სცემდა ყოველთა მონაზონთა და მოლუაწეთა. და მრავალსა|კეთილსა B 282^b
 უყოფდა მათ:

ესე უკუე აქამომდე იყავნ. ხოლო რომლისა ესე აწ გუეგულვების
 აღწერად. ფრიადითა სარგებელითა სავსე არს. და კმა არს სახედ გან- C 160^b
 კითხვისა და გულის-ხმის-ყოფისა. რომელთა ენებოს რათა განერნენ

4 წამოავლინნა B. — წარმოვიდეს C. — 9 მიგებებაჲ + უბრძანა A. —

10. კაცმან| წმიდამან C. — 34 არამედ| და B. —

მრავალსახეთა მათ-გან და მრავალფერთა ღონეთა მანქანებათა ძნიად
საძლეველისა მის. და მძუნვარისა მძლავრისათა. რომელ არს სული
ამპარტავანებისად. რამეთუ არარად არს ესრეთ წარმწყმედელი და
A 206^a განმაშორებელი ღმრთისა-გან: ამისთვისცა მრავალნი შემდგომად ბევ- 5
რეულთა ოფლთა და შრომათა ამის მძლავრისა მიერ მოინადირნეს.
და უცხო იქმნეს ღმრთისა-გან. და შიერთა მათ კეთილთა-გან გან-
ცვეს: რამეთურა ჟამს მტერმან მან მარცხენით ვერ შეუძლის ძლევად.
მერმე მარჯუენით დაურწყამნ მახესა წარწყმედისასა. ვითარცა წი-
ნამდებარისა ამის სიტყუსა-გან გეუწყოს თქუნენ:

კვ

[რამეთუ] იყო ვინმე მოღუაწე მათა შინა შავისა მითისათა. რო- 10
მელსა თავს-ესხნეს მრავალნი ღუაწლნი მეუღაბნოებდასა შინა. ხოლო
ვინაფთვან არა აქუნდა მას მადლი განკითხვისად. გამოუცდელ იყო
იგი და უმეცარ საბრკეთა მტერისათა და მრავალფერთა მათ მანქა-
ნებათა მისთა. შესცთა და წარწყმედასა მიეცა. არა შემწედ აქუნდა 15
ლოცვად ტიმოთესი. რათა მძლედ მტერთა გამოეჩინა იგი. რამეთუ
ზემოვსენებულსა ამას მონაზონსა ფერად-ფერადად და მრავალსახედ
ეჩუნებოდა მტერი საოცრებითა და ბრწყინვალითა სახითა. რომე-
B 283^a ლი იგი წყუდიად არს და ბნელ მარადის. და თავსა თუსსა|უწყენ 20
ვითარმედ ქრისტე არს წინააღმდეგომი იგი და მჯდომი ცხოვრებისად.
ერთგზის უკუე გამოუჩნდა მას და ჰრქუა. ვითარმედ „ლოცვანი შენნი
და მღვდარებანი შეიწირნენ და მრავალნი იგი ღუაწლნი შენნი წიგნსა
ცხოველთასა აღწერილ არიან. და განმზადებულ არს შენდა სუფევისა-
C 161^a გან ჩემისა მისაგებელი და ბრწყინვალენი ნიჭნი და სასყიდელნი. 25
ვინაფთვან შენ მხოლოდ გამოშჩნდი ქუეყანასა ზედა სათნოდ ჩემდა:
ამისთვის გაუწყებ შენ გამოუთქუმელთა მათ საიდუმლოთა ჩემთა. და
რად იგი მეგულების აღსრულებად ქუეყანასა ზედა. რამეთუ აჰა ესერა
ოთხმეოციდა დღე დაშთომილ არს აღსასრულამდე სრფლისა ამისა
და მიერითგან წარიგრაგნოს და წარჯდეს. აწ უკუე წარვედ ყოველითა
მოსწრაფებითა და ყოველთა ქალაქთა და სოფელთა მეორედ მოსლვად
ჩემი უქადაგე:“ ხოლო მონაზონი იგი აღდგა მასვე ჟამსა შინა და 30
წარვიდა ყოველთა ქალაქთა და სოფელთა. და ქადაგებდა რად იგი
ესწავა წარმწყმედელისა მის-გან: ესმა რად ესე წმიდასა ტიმოთეს
ფრიად შეწუხნა. და ევედრა ღმერთსა რათა მიუძღუეს მისსა მონა-
ზონსა მას. და ვითარცა წარჯდეს სამნი დღენი. აჰა ესერა მეუღაბ-
ნოე იგი მოვიდა მონასტერსა წმიდისასა. ხოლო შინა არა შევიდა: 35
იხილა რად იგი წმიდამან მან გარეშე მონასტრისა მდგომარე. ჰრქუა

14—15 მიეცა ... რათა]. არა თუმცა წუჟლ იყო მისდა ღრცვად ტიმოთესი:
და A. 31 წარვიდა] განვიდა B. —

მას. „სასწაული სიყუარულისაჲ აჩუენე ჩუენდა მომართ წმიდაო! და A 206^b
 პატიოსანო მამაო და შემოვედ ჩემდა. და კეთილისა ზრახვისა შენისა-
 გან ნუ უღირს გვჩინებ ჩუენ. და თავს-იდევ მცირედ რაჲმე განსუე-
 ნებაჲ ჩუენ თანა. ვინაჲ|თგან გხედავ შენ. რამეთუ ფრიად დამაშუ- B 283^b
 5 რალ ხარ და შემწუარ სიცხისა-გან“. ხოლო მან ჰრქუა, „შემინდევ
 რამეთუ შეუძლებელ არს ჩემდა დამორჩილებაჲ ჰრძანებისა შენისაჲ.
 რომელსა ესე დამიყოფიეს ოც და ათი წელი უღაბნოთა შინა და არა
 სადა შესრულ ვარ სართულსა ქუეშე ვინა სახლსა. რამეთუ მე ვარ
 იგი ვინმე მეუღაბნოე: ხოლო ვინაჲთგან ღმერთმან არა დაივიწყნა
 10 შრომანი ჩემნი. და მრავალნი იგი ღუაწლნი. და გამოძიცხადა მე
 ამის სოფლისა აღსასრული. და ქადაგებად წარმომაველინა მე ყო-
 ფადისა მის-თჳს საიდუმლოჲსა. რამეთუ შემდგომად ოთხმეოცისა
 დღისა განუჩინებდეს მოწევნა სოფლისა ამის აღსასრულისაჲ. და აჰა
 ესერა ქადაგებაჲ|ესე ჩემ მიერ განფენილ არს ყოველთა შორის და C 161^b
 15 ვიდრე აქამომდე მოწევნულ ვარ აღსრულებად ბრძანებულისა მის: „
 ესე რაჲ ესმა წმიდასა მას. უბრძანა ძმათა მათ. რომელნი იყვნეს
 მის თანა. რათა ვითარ იგი არა უნდეს. შეიყვანონ მისსა მეუღაბნოე
 იგი უნებლიეთ. ხოლო იგინი მსწრაფლ განვიდეს და შეიყვანეს იგი
 იძულებით: ხოლო იგი გოდებდა და ტიროდა. რამეთუ არა ენება
 20 შესლვაჲ სართულსა ქუეშე. და მერმე უბრძანა შეკრვაჲ მისი საბ-
 ლითა და ესრეთ მოყვანებაჲ წინაშე მისსა და ჰრქუა მას წმიდამან:
 „ჰ საკვრველო. წმიდაჲ სახარებაჲ წარგიკითხავსა“. მიუგო ბერმან
 მან: „ჰე. და ვითარცა არა წარმეკითხა და არა ხოლო თუ სახარე-
 ბაჲ ოდენ. არამედ სხუანიცა საღმრთონი წერილნი ფრიად მიკით-
 25 ხავნ“. ჰრქუა მას დიდმან მან ტიმოთე. „და ვითარ დაგავიწყდა
 რაჲ|იგი წერილ არს მას შინა. არამედ ერჩილ ეშმაქსა რომელი იგი: B 284^a
 ეჰა უბადრუკებაჲ ესე: სახითა მაცხოვრისაჲთა გამოგინდა და გრქუა
 შენ. ვითარმედ ოთხმეოც დღემდინლა ეგოს სოფელი. და მერმე იქ-
 მნას აღდგომაჲ ცხოველთაჲ და მკუდართაჲ. ანუ ვითარ არა არქუ
 30 მას: ქრისტეს მტყუარო და მაცთურო. და ვითარ იტყუჳს ქრისტე წმი-
 დათა შინა სახარებათა. „ვითარმედ არავინ უწყის დღე იგი. არცა მთ 24, 36
 ჟამი. რომელსა შინა ძე კაცისაჲ მოსლვად არს“. და ვითარმედ „ვი- მთ 24, 27
 თარცა ელვაჲ რაჲ გამობრწყინდის მზისა აღმოსავალით და ჩანნ
 ვიდრე დასავალადმდე. ეგრეთ იყოს მოსლვაჲ ძისა კაცისაჲ“. და
 35 კულაღ ვითარმედ „ვითარცა საბრვე მოუტდეს მსხდომარეთა პირსა ლუკ 21, 35
 ზედა ყოვლისა ქუეყანისასა“. და მათ თანა სხუანი მრავალნი თქუმულ| A 207^a
 არიან მოულოდებელისა მის და მყისსა შინა მოწევნადისა აღსასრუ-
 ლისა სახენი და სწავლანი: გარნა ვინაჲთგან სახიერისა მის მოძლუ-

6 შენისაჲ|რამეთუ B. — 7 ოცდაათი| ორმეოცდა ათი B. — 7 და < B. —

16 ესმა რაჲ ესე წმიდასა B. — 17 მეუღაბნოე A. — 25 დაგვიწყდა AB. —

28 დღემდინლა| დღედ მინდალა B. —

- რისა სიტყუათა უმეცარ იქმენ. ვითარცა წურთისა მოქენე და უგუნური მოწაფე: ჯერ-არს ჩემდა რათა შემსგავსებულად უგუნურებისა
- C 162^a შენისა გწუართო. რათა არა|ექმნა მრავალთა მიზეზ წარწყმედისა: „და ესე რაჲ თქუა უბრძანა მუნ მდგომარეთა მათ რათა ურიდად სცემდენ: ხოლო მათ მეყსეულად ბრძანებაჲ მისი საქმით აღასრულეს. და სცემდეს მას უწყალოდ და ვიდრეღა იგი სცემდეს მას დაჰჭმა წმიდამან სარკუმელი თჳსი და [ცრემლით] ევედრებოდა მის-თჳს ოჯფალსა და იტყოდა. „ჰ ოჯფალო იესოჲ ქრისტე. მოხედე ძმასა
- A 284^b ამას შეცთომილსა და|ნუ დაუტევებ მას წარწყმედად საბრჯეთა შინა მტრისათა. რომელმან ესე ესოდენთა ამათ წელთა თავს-იდვა შრო-¹⁰ მაჲ მეუღაბნოებისაჲ. რათამცა ცუდ და ამო იქმნა იგი ყოველი რამეთუ ბოროტ არს შემდგომად ესოდენთა ღუაწლთა თავს-დებისა ყოველთა მათ შრომათა მისთა წარწყმედაჲ. რომელნი იგი მან მის-დად განუკითხველობითა თჳსითა წარწყმიდნა. ნუ სცემ ადგილსა სიქადულისასა კაცთ-მოყუარეო მეუფეო წინააღმდგომთა მათ და¹⁵ მტეროა უხილაეთა. რათამცა ბრწყინვალეთა მათ წილ ნიჭთა და მოსაგებელთა უბრწენლთა იხილეს მოღუაწე ესე შთავდებული ცეხლსა მას შინა საუკუნესა. ნუცა აღჰრაცხ ამას მარცხენეთა მათ თანა და ნუცა განაშორებ მწყობრისა მის-გან მოღუაწეთაჲსა არამედ ვითარცა სახიერმან და მრავალმოწყალემან უხილაეთა ძალითა შენითა სათნო²⁰ იჩინე განთავისუფლებად ამისი ბოროტისა მის-გან სულისა ამაპრტავანებისა. რომელსა იგი უკრძალველობისა-გან მისისა დაუბუდებდეს მის შორის. ექმენინ უკუე წურთაჲცა ესე მეუფეო მისაგებელი უგუნლისხმოებისა მისისა და წინდ თავის-უფლებისა და ახნაურებისა მერმეთა მათ სატანჯველთაჲსა: „ესე ყოველი რაჲ წართქუა ლოც-²⁵ ვასა შინა. მეყსეულად მაცთური იგი ამაპრტავანებისაჲ. ეშმაკი. მსგავსად კუამლისა განმავალი იხილა ბერისა მის-გან. და მაშინღა უბრძანა დაცადებაჲ გუემისა მისისაჲ: ხოლო იგი მყისსა შინა
- C 162^b განბრძნდა|და მოეგო გონებასა თჳსსა და თაყუანი სცა წიდასა მას
- B 285^a და ჰრქუა. „შემინდვე წმიდაო შამაო. რამეთუ ვიდრე აქამომდე³⁰ დამთრვალ ვიყავ სულისა მიერ ამაპრტავანებისა. და ვითარცა
- A 207^b ცო|ფი. დანთქმულ მძნვარედ საცთურისა მიერ. და აწლა განვერი სიმთრვალისა მის-გან და გულის-ხმა-ვჰყოფ უჯეროსა მას ქადაგებასა და გონებაცთომილებასა ჩემსა. და რაჲ მივაგო კაცთ-მოყუარესა ღმერთსა. რამეთუ არა უგულვებელ ყო სიგლახაკე ჩემი. არცა განმწირა³⁵ მე სრულიად წარწყმედად. არამედ ვითარცა სახიერმან მეუფემან ცხორებაჲ ჩემი განაგო და მომპოვნებელი იგი საცთურისაჲ შენ მიერ.

9 დაუტეობ A. — 15 კაცთ მოყუარო A. — 17 უბრწენლთა| საუკუნეთა A. — 29 თაყუანის A. — 30 თქუა B. — 35—36 ღმერთსა . . . წარწყმედად| რომელმან. სახიერებითა თჳსითა: ინება კსნაჲ ჩემი და არა დამიტევა მე წარწყმედასა შინა B. — 36 ვითარცა < B. —

განდევნად ჩემ-გან სათნო იყო: და ამიერითგან ვიყო მე მცველ
 უცთომელისა მცნებისა შენისა და მოწაფე მორჩილ სწავლისა შენისა.
 და არღარა ოდეს შეუდგე ნებასა და განზრახვასა ჩემსა: ესე რაჲ
 5 დღე და ისწავნა მის მიერ საბრვენი და ბრძოლანი მტერთა უხილავ-
 თანი და წარვიდა ქალაქებსა მას და სოფლებსა. კუალად ქადაგებდა
 წინააღმდგომსა პირველისა მის ქადაგებისასა და თავსა თვსსა ცთო-
 მილად აღიარებდა და ეშმაკთა მიერ მოკიცხულად და არა ღმრთისა
 მიერ მოვლინებულად. და იტყოდა ვითარმედ „ნუმცა ვინ სცოთების
 10 პირველისა მის-თვს ცუდის-მეტყუელებისა ჩემისა:“ ესრეთ უკუე
 განაქიქა თავი თვისი ყოველთა შორის: და ამცნო. რათა არავინ ერჩ-
 დეს ამაოსა მას ქადაგებასა მისსა. და ვინათგან მრავალთა ცთუნე-
 ბისა მიზეზ ქმნილ იყო. შენდობაჲ ითხოვა ყოველთა-გან და შიკვასევე B 285^b
 მთასა წარვიდა. და კუალად მოლუაწეობასა მისცა თავი თვისი. და
 15 მარხვასა და მღვძარებასა შესძინა და ბრწყინვალე ცხოვრებაჲ მოიგო.
 და მარადის მოვალნ წმიდისა მის: და სივერაგეთა მტერისათა
 და მრავალსახეთა მათ ბრძოლათა მისთა ზედამიწევებით მეცნიერ C 163^a
 იქმნა მის მიერ. და იქმნა იგი გამოცდილ მონაზონ და მოლუაწე დიდ:

კდ

იყო ვინმე კაცი კეთილი ქალაქსა შინა მზის-ქალაქელთასა. მო-
 20 წყალე და მუშაკი სათნოებათაჲ და გლახაკთა და უპოვართა მონა-
 გებთა თვსთა იზიარებდა. და ყოველთა სარგებელ და აღმაშენებელ
 ექმნებოდა. და მონაზონთა [და] მოლუაწეთა ჰმსახურებნ და განუსუე-
 ნებნ და მონასტერთა და მათ შინა მყოფთა კეთილსა უყოფნ და პა-
 ტივს სცემნ: ხოლო წინააღმდგომ სათნოებისა მისისა იხილვებოდა
 25 ბუნებაჲ. რამეთუ შვილი არა ესუა. რამეთუ რაჲ-ზომი და რაბამი
 იყო გლახაკთა მიმართ უხუებდაჲ მოლუაწებისა მისისაჲ. ეგოდენივე და
 სწორი ბერწობაჲ აჩუენა უშვილოებაჲმან: ესე ღმრთისა-მიქერიითა A 208^a
 აღძრვითა და წინამძღურობითა მოვიდა წმიდისა მის და ითხოვდა
 მის-გან შვილიერებასა: ხოლო მან ჰრქუა. „სარწმუნოებისა შენისა-ებრ
 30 გეყავნ შენ. აწ უკუე წარვედ სახედ შენდა მშვიდობით. და მომავალსა
 მას წელიწადსა მოგცეს შენ ღმერთმან ნაყოფი და არა უფულებელს
 ყოს თხოვად შენი: ხოლო იქმნას რაჲ ესე. შენ თანა მოიყვანე შვილი
 ივე შენი. რათა [ორთავე] ერთბაშად მადლი და დიდებაჲ შევწიროთ
 ღმრთისა:“ ხოლო იგი წარვიდა და მომავალსა მას წელსა მეუღ- B 286^a
 35 ლით-ურთ მოვიდა წმიდისა მის და ჰყვანდა მათ თანა შვილი. და
 ჰრქუა წმიდასა მას. „მიიქუ მამაო ნაყოფი. ლოცვათა შენთაჲ: და

24 ხოლო] რამეთუ A. — 28 წინამძღურობითა A. — 29 ჰრქუა] + ვითარ-
 მედ B. —

აკურთხე ეგე“. ხოლო მან მიიქუა ყრმად იგი. და აკურთხა იგი და მშობელნი მისნი. რომელნი იგი აღიდებდეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა და წარავლინა იგინი სახედ თვსად:.

33

- ხოლო მე ერთილა სასწაული სხუად მიგიტხრა წმიდისად მის რომლისა-თვს ღუმელი დიდად დაჰირვებად შემირაცხიეს. რამეთუ 5
 თქუმა და აღწერა მისი დიდად შესაძინელ არს მსმენელთა მისთა.
 C 163^b და მადიდებელთა ღმრთისათა: „რამეთუ იქმნა ოდესმე ზამთარი [ფიცხელი. და ყოველი ქუეყანად დაფარა სიმრავლემან თოვლისამან და სიმძაფრემან ყინვისამან. ვინაჲცა მგეცნი ველისანი უღონოებითა საზრდელისაჲთა ლტოლვილნი კაცთა თანა აღრეულად იქცეოდეს: 10
 ვიდრელა ადვილ იყვნეს მონადირებად. გინა თუ გელთაცა შესაპრობელ: მაშინ განვიდეს ვითნიმე ანტიოქელთაგანნი ნადირობად ირემთა. და სხუათა რომელთამე ნადირთა ველისათა. და ვითარ იგი ადგილითი-ადგილად ვიდოდეს და იმსტრობდეს ნადირთა. პოვეს მათ კუალი მგეცისად და შეუდგეს მას. და მიიწინეს იგინი ვიდრე სუეტამდე 15
 წმიდისა მის და მიერ დასდრკეს და შთავიდეს გვესა მას მახლობელად სუეტისა მის. და ვითარ იგი ეძიებდეს კბოდოვანსა მას. პოვეს მათ ლომი საშინელი და ფრიად დიდი. რომელი იგი ვითარცა იხილეს ზარი დაეცა მათ ზედა. რამეთუ ვერ ეძლო მათ სიელტოლად 20
 პირისა-გან მისისა. ვინაჲთგან ძნელ არს [მგეცი ესე სალტოლველად მათ-თვს. რომელნი იგი ბრძოლად მოსრულ იყვნენ პირის-პირ. ვინაჲცა იწყეს კაცთა მათ სროლად და ტყორცებად ისართა და აღშფოთებად: იხილა რაჲ წმიდამან მან ამბოხებად კაცთა მათ. და 25
 A 208^b ბრძოლად განმზადებად. ვმა-უყო მათ და ჰრქუა. „სუტევეთ ლომსა მაგას. რამეთუ ჩემდა საწმრად მოსრულ არს. და მსახურებად. და 30
 თქუენ არა გებრძვის არცა რას გავენებს:“ ხოლო მათ ირწმუნეს სიტყუად წმიდისად მის. და უშიშად დაუტევეს იგი და განეშორნეს მის-გან. და [ვითარცა] მცირედ წარვლეს სუეტი იგი წმიდისად მის. დადგეს და იტყოდეს ურთი-ერთას. „ველოდით აქა ვიდრემდის ვიხილოთ თუ რადსათვს ეგმარების წმიდასა ლომი იგი“. და მერმე შემ- 30
 დგომად მცირედისა იხილეს ლომი იგი. რამეთუ მოვიდა მახლობელად სუეტისა. და მონაზონი ვინმე გამოვიდა სუეტით. და ჩამოჯდა 35
 C 154^a სარკუმლით. და ამჯერდა ლომსა მას ზედა და წარვიდა: იხილეს რაჲ კაცთა მათ საშინელი იგი სახილველი. მოიქცეს წმიდისა მის. და ევედრებოდეს მას უწყებად საკურველისა მის სასწაულისა რომელი იხილეს და რათა უთხრას მათ მიზეზი კაცისა მის ღმრთისა

10 აღრეულად] აღრიცხულად B. — 16 დადრკეს B. — 19 რამეთუ] და A. — 20 ვინაჲთგან] ვინაჲცა B. — 29 ურთიერთარს A. —

მოსლვისაჲ და ლომისა მის მოოჩილებისაჲ. ანუ [თუ] ვინ არს იგი, რომელი ესოდენტა მადლთა ღირს ქმნულ არს ვიდრედა საშინელიცა ესე მწეცი დაუმოოჩილებიეს: მიუგო წმიდამან მან და ჰრქუა მათ. ვითარმედ „დიდ არს კაცი ესე. # შვილნო, და დიდნი მოლუაწებანი

5 აღუსრულებიან მონაზონობასა შინა და ღირს ქმნულ არს ღმრთისა მიერ თვთმპყრობელ|და მეუფედ ვნებათა გამოოჩინებად. და არა ხოლო B 287^a ვნებათა ოდენ. არამედ მწეცთაცა. რამეთუ არა არიან მწეცნი უმძუნვარეს და უველურეს ვნებათა. რამეთუ არცარაჲ ბოროტი შეუქმნიეს ღმერთსა. არამედ ყოველივე კეთილი და არცარაჲ უოჩი დაუბადებ

10 ბიეს. არამედ ვითარცა მეუფესა. ესრეთ დაუმოოჩილნა ყოველნი მწეცნი ქუეყანისანი პირველმქმნულსა მას. ვინაჲთგან აქუნდა მას ხატი სამეუფოჲ. ხოლო ვინაჲთგან ხატებაჲ იგი განრყუნა; და სიკეთე იგი დააბნელა და პირშმოჲ იგი ბრწყინვალეებაჲ უოჩებისა მიერ დაშრიტა. და ცოდვაჲ იუფლა. მიერითგან ოდესმე მეუფედ წოდებ

15 ბული იგი. ვითარცა უნდოჲ და მონაჲ. დაემონა ცოდვასა და მოშიშ ექმნა მწეცთა და ყოველთავე საძნაურთა: ხოლო ვინაჲთგან კაცთმოყუარებან ღმერთმან არა ჯერ-იჩინა მარადის მონებასა შინა დატევებაჲ მისი. და ეშპაკთა მიერ უფლებეჲ. ამისთჳსცა განათავისუფლა იგი უხრწნელითა მით განკაცებითა თჳსითა. და სახიერებით. განაგო

20 ცხოვრებაჲ მისი. და პირშმოჲ იგი ბეჭედი თჳსი|მისცა მას და შა- B 209^a რა|ვანდელი ზეცისა მეუფისაჲ. რომლისა მიერ იძლევიან წინაღ- C 164^b-მდგომნი ძალნი. და ეგრეთვე ველურნი და მძუნვარენი მწეცნი. და რათა მოკლედ ვთქუა ყოველნივე ხილულნი და უხილავნი ნათლისღებისა მიერ. და მცნებათა დამარხვისა და ღმრთისა მიმართ საკუთრებისა დაემოოჩილებიან კაცსა და^ადაემონებინან: ხოლო იგი საღმრთოსა მას ოდენ და ყოველისა-მპყრობელსა ძლიერებასა დაემოოჩილების. და|ბრძანებათა მისთა აღასრულებს. ვინაჲცა მეუდაბნოე ესე. რო- B 287^b მელი იხილეთ ძმანო. ვინაჲთგან სამეუფოჲ ხატი უბიწოდ დაიმარხა საღმრთოთა მცნებათა აღსრულებითა და მალალთა სათნოებათა მოლუაწებითა. და ბეჭედი იგი მის ზედა დაბეჭდილი [ბრწყინვალედ] გამოაჩინა [და] ხატად სამეუფოდ: ესე იქმნა მიზეზ მწეცთა დამოოჩილებისა. რომელთა იგი იხილონ რაჲ ხატი ყოველთა დამბადებელისაჲ. დაემონებინან და ვითარცა მონანი ჰმოოჩილებენ: ხოლო თუ რაჲსათჳს იქმნა მოსლვაჲ მისი ჩემდა მომართ. არარაჲ არს სხუაჲ მი

35 ზეზი. არამედ ქველის-მოქმედებაჲ ხოლო ღმრთისაჲ რომელი იგი უხვებით მოჰფენს ყოველთა ზედა სიმდიდრესა მას ნიჭთა მისთასა. რომელმან იგი ჯერ-იჩინა, რათა არა დაგუჭირდეს ესევეითარისა კაცისა ზრახვაჲ. და შემთხუევაჲ. და დიდად ზღვევად შერაცხილ იქმნეს ჩუენ მიერ: ამისთჳსცა განაგო მოსლვაჲ მისი ჩუენდა. და ურთი-ერთას

2 საშინელიცა] ბოროტი B. — 7 ოდენ < B. — 24 დამარხვასა A. — 28 დაპმარხა B. — 30 დაბეჭდილი] დადებული B. — 32 ყოველთა < B. — 36 მიჭფენს B. —

ვზრახვიდეთ ღამე ყოველ. და ვიშუებდეთ საღმრთოთა მათ სიტყუათა მიერ. და მადლითა ღმრთისადათა ურთი-ერთას განვმზიარულდით: ხოლო ლომი იგი რომელი იხილეთ. იქმნა იგი მსახურ მორჩილებისა. და იტვრთა იგი მხართა თვსთა ზედა და წარიყვანა იგი საყოფელსა თვსსა: აწ უკუე და თქუენცა წარვედით მშვდობით და აღიდებდით და

C 165^a ჰმადლობდით|სახელსა ოვფლისასა. რომელი აღიდებს მადიდებელთა თვსთა. რამეთუ მისი არს დიდებაჲ უკუნიითი უკუნისამღ ამინ: “

B 288^a საკრველებათა უკუე|ამის წმიდისათა თხრობაჲ აქა დავაცადოთ. რამეთუ ვერცა ძალ-უც სიტყუასა ჩუენსა ყოველთა მათ სასწაულთა მისთა წარმოთქუმაჲ. ვინაჲთგან აურაცხელ არს სიმრავლე მათი. რამეთუ უადვილეს არს ვარსკულავთა ცისათა აღრიცხუვაჲ. ანუ თუ სიტყუსა რაჲსმე შეუძლებელისა ველყოფაჲ. ვიდრეღა საკრველებათა მისთა ყოველთა წარმოთქუმაჲ: ხოლო ჯერ-არს რათა სიტყუსა ჩუენ-

B 209^b ნისა სრულმყოფელად აღსასრული იგი წმიდისაჲ მის მოვივსენოთ| და მიცვალებაჲ მისი გაუწყოთ:.

რამეთუ მოიწია რაჲ ჟამი მიცვალებისა მისისაჲ. არცა ესე დაეფარა წმიდასა მას და ღმერთშემოსილსა კაცსა: ამისთვისცა მოუწოდა მოწაფეთა თვსთა და საღმრთოთა სიტყუათა მიერ და სულიერთა სწავლათა გულთა მათთა ნუგეშინის სცა და ამცნო რათა სიმკნით და მადლობით მიითუალონ განშორებაჲ მისი და ჰრქუა: ვითარმედ „აჰა 20 ესერა მე. ჰ საყუარელნო. წარვალ თქუენ-გან ვითარცა სათნო იჩინა ოვფალმან და რაჲ იგი სათნო იჩინოს და ინებოს. უქცეველ არს და უცვალებელ. ხოლო თქუენ საღმრთოთა მათ და შეუცვალებელთა თუალთა მისთა შეგვედრებ. აწ უკუე კეთილი სასოებაჲ მოიგეთ დამარხვითა მცნებათა მისთაჲთა. რამეთუ მრწამს სახიერებათა მისთა-25 გან. რომელსა იგი სწყურის ცხობებაჲ ჩუენი. რათა ვითარცა იგი თქუენ თანა რაჲ ვიყავ და გწყალობდა თქუენ. ეგრეთვე და უაღრესცა გან-რაჲ-გეშორო თქუენ-გან. გიძლოდის და გმწყსიდეს თქუენ:“ ესე რაჲ თქუა. და ამისა უმრავლესნი სიტყუანი მოძღურებისანი საკრველ|ნი. აღსაესენი სარგებელითა წარმოთქუნა. მშვდობით მას ზედა

A 288^b ელ|ნი. აღსაესენი სარგებელითა წარმოთქუნა. მშვდობით მას ზედა 30

C 165^b დაწვა და დაიძინა და საწუთროდსა ამის-გან საუკუნეთა მათ მიმართ სავანეთა წარვიდა. სადიდებელად მამისა და ძისა და წმიდისა სულისა. რომლისაჲ არს დიდებაჲ და პატივი და თაყუანის-ცემაჲ აწ და მარადის და დაუსრულებელთა მათ საუკუნეთა უკუნიითი უკუნისამღ ამინ: . ~ ~ ~

2 ურთიერთარს A.— 7 უკუნისამდე B.— 20 მისი| მათი A.— 21 საყუარელ-ნო| შვილნო B. — 22 ოვფალმან ღმერთმან B. — უქცეველი შეუქცეველ B. — 33 და < A. 34 უკუნისამდე B. —

ა

- აბრალეზდა — იხ. ებრალა.
- აბრამიანი — ადამიანი, კაცი.
- ავარაკი — მინდორი, დაბა, ადგილი.
- აგებულებად — მოწყობილობა, შექმნილობა.
- აგრილობდა — ჩრდილს აყენებდა, ჰფარავდა.
- აგრძნა — გაიგო, მიხვდა, შეიტყო.
- აზნობდა — ფიქრობდა, იფიქრა, იგებდა.
- აზნაური, თავისუფალი აზნაურება — თავისუფლება.
- აკაზმულობად — მორთულობა.
- ამირად — ხალიფა ან მისი მოადგილე, ემირი.
- ანაზდაითი — მოულოდნელი.
- ანდამატი — აღმასი.
- არე — ეამი, დრო; არესა ღამისასა — ღამით.
- არე — ჯოჯო, სამწყსო; არვისაგან — ჯოჯისგან, ფარისგან, არვეობდი — მწყსიდი.
- ასპარეზი — სარბიელი, სტადიონი;
- აქად — აქაური.
- აღზუავებად — თავდასხმა, ამპარტაენობა.
- ალიზახა — დაიყვირა, ხმა აიმაღლა.
- ალტყინებად — ცეცხლის მოკიდება.
- ალშენებად — დამოდღვრა, დარიგება.
- აწუევდა — ეპატიჟებოდა, მოითხოვდა თავისთან.

ბ

ბაკი — ცხვრების სადგომი, გასაჩერებელი.

- ბანაკი — მეომართა გუნდი.
- ბერწობად — უნაყოფობა, უშვილობა.
- ბორგდეს — შეცთომილნი იყვნენ, ეშმაკთაგან შეაყრობილად ჩანდნენ, აქედან — ბორგვა.
- ბორცივი — ამადლებული ადგილი, გორაკი.
- ბქე — ჭიშკარი, ალაყაფის კარი.

გ

- გამოქანდაკენს — გამოხატეს, გაამშვენეს.
- გამოწულიღვა — დაწვრილებით განოკითხვა, გაგება.
- განაგე ცხორებად — მოაწყვე, წარმართე ცხოვრება.
- განბძარა — დაგლიჯა, გახეთქა.
- განაქიქა, განქიქნა — გაამტყუნა, შეარცხვინა.
- განგებად — გაუშჯობესება, მართვა.
- განვეფდები — ვკვდები, ძალა მეღვევა, ვიღვლები.
- განკფდა სამოსელი — დამეხა ტანისამოსი.
- განაზრახებდა — ურჩევდა.
- განთვსებული — განცალკევებული.
- განიპებოდა — იჭრებოდა, სკდებოდა.
- განღვეად, განვიღვევი, განგულიენ — ვიღვევი, ვკვდები, სული მხდება.
- განუტღელი — შეუტნობელი, გაუგებარი, მიუწვდომელი.
- განცხრომად — გართობა, მხიარულობა.
- განწირვად — მივდება, უარყოფა, მსხვერპლად მიტანა.
- განწირული — უგულვებელ ყოფილი, დაღუპული.
- განწმელი — გამხმარი, გამშრალი.

განპკრთა—შეშინდა, ზარი დაეცა.
გარდამოსაქანელნი ცისანი—ცის კარები, ფანჯარა.

გარდარეული—გადაქარბებული, გადაშეტებული.

გება: დაუგო ტაბლად, დაგებად ტრაპეზი—გაუშალა სუფრა, ეგო წინაშე მათსა—იყო მათ წინაშე; მოეგო გონებასა—ჭკუაზე მოვიდა.

გეჰენია—დიდი აგუზგუზებული კოცონი, ცეცხლი.

გლისპობა—ანჩხლობა, ჯიქობა, გაუგონრობა.

გოდოლი—მაღალი სვეტი.

გრძნება—ჯადო, ხიბლვა, მოგვობა.

გუგლიან—გვენაღვლება, დავეძებთ.

გუემამ: ცემა, ტანჯვა, განსაცდელი, მოთმინებიდან გამოყვანა.

გულარძილი—მიწიერი, წამხდარი, გახრწილი.

გულსაესება—დაჯერება, დარწმუნება.

გუნდა—კვიპაროზის (ხის) ხორკლიანი მრგვალი ნაყოფი, რომლიდანაც ქალები წარბისა და წამწამის შავს საღებავს ამზადებდნენ.

ღ

დაგაბრკოლებდეს—შეგაცთენდეს.

დაიკონებთ—დაიზარებთ.

დაკორდებული—აბალახებული ადგილი.

დაიგნა — დასუსტდა; დაჰქსნენ — დაშალე.

დამართებით—პირდაპირ.

დაურწყამნ—დაუგია, დაუდგამს, გაუშლია.

დაყულებამ—დაწყნარება, დამშვიდება.

დაცადება, აქედან—დაეცადნეს—შეჩერდნენ, შეწყვიტეს.

დაჭირვებამ — მწუხარება, შეჭირვება, სევდა.

დედაქალაქი—მთავარი, სატახტო ქალაქი.

დრაჰკანი—ფულია.

დუქსი—მხედართმთავარი, წინამძღოლი.

ე

ებრალა—ბრალი დაედვა.

ევლოგია—კურთხევა (ნივთიერად გამოხატული).

ელმოდა—სტკივოდა.

ერჩდა—უგონებდა, უსმენდა, ემორჩილებოდა.

ეტყინებინ, ეტყინებოდა — იწვოდა, ცეცხლი ეკიდებოდა.

ვ

ვალალებდა—ტიროდა, მოთქვამდა. ვანი—მონასტერი.

ვერჩდი—დავემორჩილე, გავუგონე.

ვიდრეცა—სად, საითკენ.

ვინამ—საიდან.

ვინამცა—ამიტომ, რადგანაც, მას შემდეგ, რაც.

ზ

ზახება—ყვირილი, ძახილი, მედიღურობა.

ზედადსედა, ზედაზედა—ხშირად, ერთიმეორეზე.

ზოგებითა—საზოგადოდ, საერთოდ. ზოგი—ნახევარი.

ზუაგ—ამპარტავანი, მძვინვარე.

ზუაობამ—ამპარტავნება.

ზღვევამ — ძიება შურისა, გარდახდევინება.

თ

თანამეპურისტე, თანამეტრაპეზე—ვინც შენთან ერთად პურსა სჭამს, იზრდება.

თანამოჰასაკე — ერთი ხნის, ერთი ასაკის.
 თვსაგან — ცალკე, გამოყოფით.
 თვსნი — მისნი, საკუთარნი, ნათესაენი.

ლმობილი — ავადმყოფი, შემუსვრილი.
 ლიტანია — ევდრებითი მისვლა-მოსვლა
 (საეკლესიო ცერემონია).

ი

იგუემა, იგუემებოდა — იხ. გუემა.
 იეფობაჲ — სიუხვე, სიმრავლე, იაფობა.
 იმსტრობს, იმსტრობდეს — დარაჯობს,
 ყარაულობს.
 ინავით დასუეს — გვერდით მოისვენს მა-
 გიდასთან.
 იოტნეს — უკუნიქცეს, გაიქცენ.
 იტყებდა — ტიროდა, მოსთქმიდა.
 იფქლი — ხორბალი, პური.
 იქმოდეს ქუეყანასა — მიწას ამუშავებ-
 დნენ.
 იცილობოდა — საკანათო, საცილობე-
 ლი ხდებოდა.
 იწერტებოდა — იტანჯებოდა.
 იკვრობდა — უცქეროდა, თვალყურს
 აღევნებდა (ქუჭრუტანაში).
 იჯმნეს — წავიდნენ, გაიქცენ, გაშორდნენ.
 ივუშია — მიიღო, ისარგებლა, მოიხმარა.

კ

კადნიერი — გამბედავი, თამამი.
 კარაული — ვირი, სახედარი.
 კაცად-კაცადი — თვითეული.
 კბოდოვანი — ზღვაში კლდიანი ადგილი
 ან თხელი და ქვიშიანი.
 კდემით — სირცხვილით.
 კდემული — შერცხვენილი.
 კეთორი — სენია (проказа).
 კნინერთ — კნინალამ.
 კნინი — პატარა, არარა, სუსტი.
 კნინლა და — თათქმის, ცოტათი.
 კუეთება — დაცემა, დარტყმა, შებმა.

ლ

ლაღვანი — ჩხუბი, უთანხმოება.
 ლმობიერად — გულშემატკივრად.

10. ენიშვი-ს მოამბე, ტ. VII.

მ

მამული — მამეული, წინაპრების.
 მანქანებაჲ — ეშმაკობა, ვერაგობა, ხერ-
 ხიანობა.
 მარგალიტოვნებაჲ — მშვენიერება, ძვირ-
 ფასობა.
 მასწავლელი — მოძღვარი, მასწავლებე-
 ლი.
 მალნარი — ტყე.
 მალნიტი — მაგნიტი.
 მაყლოვანი — ბუჩქი, купина.
 მაშა — მაშასადამე, მაშინ, ამ შემთხვე-
 ვაში.
 მაწოვნებელი — ძიძა.
 მაცილობელი — მოჩხუბარი, მოკამათე.
 მდაბიური — სოფელი, უბრალო კაცი.
 მედრეკანი — რაც იდრიკება, ილუნება,
 იხრება.
 მეკარე — სასახლეში მყოფი, დარბაი-
 სელი.
 მელმის — მტკიცია.
 მეყი, მეყსა შინა, მყის — უცებ, ანაზღად,
 თვალის დახამხამებაში.
 მზარდული — მზრდელი.
 მთავარი — უფროსი, მფლობელი.
 მთიები — ცისკარი, განთიადი, ცისკრის
 ვარსკვლავი.
 მიმდემი — მუდმივი, შეუწყვეტელი, ყო-
 ველდლიური.
 მიმოგდებით — ერთმანეთის შეცვლით,
 რიგრიგად, ანტიფონურად.
 მიმოიწულიღვიდეს — სიფრთხილით მი-
 მოიხილვიდეს.
 მიმოქცევალი — მბრუნავი, რაც ტრია-
 ლებს.
 მიმოყოვრებაჲ — ხანგრძლივობა, გაგრძე-
 ლება.

მიპრონი — საეკლესიო საცხებელი, მირონა.
 მკოდოვი — გლახაკი („შეისწავლე, მკოდოვი გლახასა პრქჳან“ B).
 მკინვარე — სასტიკი, პოროტი, მრისხანე.
 მნე — გამგე. მნეობა — გამგებლობა.
 მოატყუა — შეამთხვია, მისცა; აქედან: მოატყუას, მოატყუებს; მომატყუნეს მე, მომატყუებელი — მიმნიჭებელი, მიმზიდველი.
 მოვირეწოთ — მოვიპოვოთ, ვიწვოვოთ.
 მოიხუნეს — მოიტანეს, მიითვალეს, მიიღეს.
 მომდოვრება — დამშვიდება, დაყენება, დაწყნარება.
 მომედგრება, მომედგრდა — ზარმაცობა, გაზარმაცდა.
 მომზავებელი — შესაბამი, შესატყვისი.
 მომპოვნებელი — მიზეზი, მომგონებელი.
 მონაზონი — ბერი.
 მორჩი — ყლორტი, ახალი რტო.
 მორჩილება — გაგონება, დამორჩილება.
 მოსპოლვჳ — მოსპობა.
 მოსწრაფე, მოსწრაფეობა — იხ. სწრაფა.
 მოტყინარე — აღნთებული, ცეცხლმოკიდებული.
 მოქალაქობა — ცხოვრება, მოქმედება, ქცევა.
 მოქენე — ვისაც რა სჭირია.
 მოძლუარი — მასწავლებელი, წინამძღვარი.
 მოწესე — ბერი, მონაზონი.
 მოწლედ — სიბრალულთ, გულშემატკივრად.
 მოხუაიშნე — შუამდგომელი.
 მოჰასაკე — ერთიხნის, ერთიწლის.
 მრჩობლი — ორმაგი.
 მუნა — იქაური.
 მყოვარ — მყუარ, ხანგრძლივ, დიდხანს.
 მცონარება — ზარმაცობა.

მძაფრი — ძლიერი, საშინელი.
 მძლავრება — ძალდატანება, ძალადობა, ტანჯვა.
 მძოგარი — ბალახის მჭამელი, მეუღბნოე, ვოსკი, ასკეტი.
 მძუნვარე — სასტიკი, მრისხანე.
 მწესე, სიმწესე — სისქე, მოყვანილობა.
 მწყობრი — სამხედრო გუნდი, რაზმი.
 მწყურნები — სველი, ნოტიო, წყლიანი.
 მჭირსნედ — ერთგულად, მაგრად.
 მქდომი — მტერი, მეტრძოლი.
 მქცოვანი — მოხუცებული, ჭალარა.

6

ნაბრძლი — ბიწი, ნაკლი, მანკი.
 ნათხევარი — წამორწყული.
 ნაპრალი — გახეთქილი კლდე, გამოქვაბული.
 ნაწლევნი — შიგნეულობა, მუცლის არე.
 ნები — ხელის გული.
 ნიში — სასწაული; ნიშებშემოსილი — სასწაულთმოქმედი.
 ნუ უკუე და — იქნებ, როგორმე.

მ

ოტებული — გაქცეული, გაძევებული.
 ოხრა — კენესა, სულთქმა.

პ

პალატი — სასახლე.
 პეროლდა — ქათს, დუქს უშვებდა პირიდან.
 პირი, ამის პირისათჳს — ამის გამო, ამ მხრივ.
 პირმშო — პირველი, ჟფროსი შვილი, თავდაპირველი.
 პორფირი — სამეფო ტანისამოსი, მოსასხამი.

რ

რადთურთით—სრულლიად, მთლად.
რადი—როგორი, რა.
რეცა—თითქოს და.
რულუნება—მზრუნველობა:

ს

საანმჯნო—საზოგადო, საჯარო; საან-
მჯნო ყო—საჯარო გახდა.
საბოძვარნი—საჩუქარი, ძღვენი.
საბრვე—მახე, ჭადე.
საებგურო—სადარაჯო; საყარაულო
გოდოლი.
საეპისკოპოსო — სამღვდელმთავრო,
ეპარქია.
საევანე—მონასტერი,
სალმობად—ავადმყოფობა, ტკივილი.
სალმობიერად—საცოდავად, შესაბრა-
ლისად.
სამეუფოდ—სასახლე, მეფის კუთვნი-
ლება.
სამთავრო—სამფლობელო.
სამნეოდ—მნის, მეურნის, გამგებლის კუ-
თვნილება.
სამოძღურო, სამოძღუროდ სწავლა-
თად—სასწავლებელი, სკოლა.
სამსტურობელი—საგუშავო, საყარაუ-
ლო პუნქტი.
სანოვაგე—სურსათი, საჭმელ-სასმელი,
სარკუმელი—ფანჯარა, გასახედი.
სარჩელი—დავა, ცილობა, ჩივილი.
სასთაული—ბალიში.
სასძლო—იხ. სძალი.
სასწავლო—სასწავლებელი, სკოლა.
საქანელი—მიმართულება, მიდრეკი-
ლება, წყლის საქანელი—ზოდიაკოს
ნიშანია.
საქმე ქუეყანისად—მიწათმოქმედება.
საყდრის მოდგამი—ტახტის მემკვიდრე,
გამგრძელებელი.
საჯნობელნი—საგრძნობელნი, გრძნო-
ბანი.

საძნაური—სიმძიმე, ხიფათი, გაჭირ-
ვება.
საწუთოდ, საწუთრო—ქვეყანა, დრო-
ებითი, წარმავალი სიცოცხლე.
სახარულევანი—სასიხარულო.
სახე—ხატი, ხასიათი.
სახისა განგება—ხასიათის გაწრთვნა,
გაუმჯობესება.
საწმარი—საჭირო ნივთი, სავანი.
საწუმოლავი—გუშავობა, ყარაულობა.
სერობად—ვანშობა, საერთოდ—პურის
კამა.
სიბორგილე—სიცოფე, სიგიჟე.
სივერაგე—მზაკვრობა, ბოროტება.
სიმაქნე—იხ. მანქანება.
სიმედგარე—სიზარმაცე.
სიმღერა—თამაშობა, გართობა.
სიმწკსე—იხ. მწკსე.
სირინოსი—ზღვის ქალი (მითოლოგ.
არსება).
სიტკობება—წყალობა, ღვინება.
სიფიცხე—სისასტიკე.
სიჩუნე—სისუსტე, სიმხდალე.
სიჩხოდ ჰასაკისად—ახალგაზრდობა.
სიციბილი—ცთუნება, სისულელე.
სიცონილი—სიზარმაცე.
სიტყორცნა—სცა, მირტყა, ჩამოავდო.
სურვილით—სიყვარულით, მადით.
სქქმად—ბერის სამოსელი, ბერად
შედგომა.
სძალი—საცოლო; სასძლო—საქორ-
წილო ოთახი.
სწავლა—მოძღვრება, სასჯელი; ვსწავ-
ლიდეთ—ვსჯიდეთ.
სწრაფად—მცდელობა, გულისმოდგი-
ნება, აჩქარება.

ტ

ტაბლად—სუფრა, მაგიდა.
ტალავარი—ქარავი, ფანჯატური.

ტალანტი—ნიჭი, ქონება, ფული.
 ტაძარი—სასახლე.
 ტრაპეზი—სუფრა, მაგიდა.
 ტრფიალებად — სიყვარული; ტრფიალ
 იქმნა—შეიყვარა.
 ტყეებად—ტირილი, მოთქმა.
 ტყუილთი—არასწორი, ყალბი, ცრუი.

ლ

ღეღვა-გუემული — შეწუხებული, შე-
 მუსრვილი.
 ღირღუაროანი — წვეტიანი, კბილე-
 ბიანი.
 ღონე—ხერხი, გზა, ეშმაკობა.
 ღუარი—ნაკადი.

უ

უ

უღებებად, უღებ—სიზარმაცე, დაუღვე-
 რობა.
 უღობობით—ზიზლით, მედიდურობით.
 უკუნი—ბნელი.
 ულმობელი—შეუბრალებელი.
 ურჩი — გაუგონებელი, დაუმორჩილე-
 ბელი.
 უსაკუთრეს—უკეთესი, რაც უფრო შე-
 შვენის.
 უშურველი—უხვი.
 უცონილად — დაუზარებლად.
 უწურთელად — დაუსჯელად.
 უხუებად — სიმდიდრე, იეფობა.
 უხუაიშნოდ—უმწეო, შეუბრალებელი.

უნოსად (resp. ყნოსვა). — ერთი ხუთ-
 გრძნობათაგან, სულდგმა, ძლიერ
 სიყვარული.

ჩ

ჩჩვლი ჰასაკითა—ახალგაზრდა, პატარა.

ც

ცილობად — კამათი, ჩხუბი.
 ციხის-ციხე — შინაგანი ციხე, ციტა-
 დელი.

ძ

ფილოსოფოსობად — სიბრძნე.
 ფიცხელ — სასტიკი.
 ფუფუნებად — განცხრომა, მზრუნველო-
 ბა, აქედან: ფუფუნებს.

ძალი — ღონე. ძალი წერილისად — აზრი,
 შინაარსი წიგნისა.
 ძლით — გაჭირვებით, დიდი შრომით.

წ

წამი — თვალის დახამხამება, ნიშანი; წა-
 მისყოფად — თვალის დახამხამება;
 წამ უყვნა — ანიშნა თვალთ.
 წარიგრანოს — შეიხვიოს; შეიკეცოს, მო-
 ისპოს.
 წარიწირა — სასოწარკვეთილებაში ჩა-
 ვარდნა.
 წვლილი — წვრილი; წულილადი — პატა-
 რა, დაწვრილებითი.

ქ

ქედდადრეკილი — ახილი, გაშიშვლე-
 ბული (ებრ. IV, 13).
 ქორი — ოთახი ზემო სართულში.
 ქუაბი — გამოქვაბული.
 ქუეყანად — დედამიწა.
 ქცევად — ცხოვრება, მოქმედება, ყოფა-
 ქცევა.

წინაუქმო — საწინააღმდეგო, პირიქითი.
 წიალი — კალთა, лоща.
 წრტიალი — ძლიერი, მძაფრი, მოუთმენელი.
 წუთლა — ჯერ კიდევ.
 წურთა — სწავლა, ვარჯიშობა, დასჯა.
 წყინება — შეწუხება.
 წყობად — ომი, შეტაკება.

ჴ

ჴმუნვარე — მწუხარე.
 ჴუვილი — სევდა, მწუხარება.
 ჴუენიერი — შეწუხებული, შემუსრული.

წ

წანთი — ბრწყინვალე, გახურებული.
 წარავანდედი: 1) სხივი, ბრწყინვალეა,
 2) გვირგვინი,
 3) გვირგვინოსანი.
 წარავანდელობა — მეფობა.
 წაეტოკინი — შეარყევდა.
 წაესაკუთრენს — დაახლოვდნენ, დანათესავდნენ.
 წაეყენე — დაეყუდე, ჩაიკეტე; შეყენებული — დაყუდებული, განდეგილი.
 წათხვენ — მოიგონებენ, შეადგენენ.
 წაეტკობდა — მოეფერა, მოეალერსა; შეიტკბეს — შეიყვარეს.
 წაეკდიმება — შერცხვენა; შეიკდიმე — გრცხვენოდეს.
 წაეკვართული — მიბმული, მიწებებული, მინდობილი.
 წამდგომი დღესასწაულისა — დღესასწაულის მომდევნო დღე.
 წამსგავსებული — შესაფერი, შესატყვისი.
 წარაცხილება, წარაცხილი — ცნობილი, სახელოვანი.
 წარძინა — მიუმატა, გაუმრავლა.

შეტყუება — გაგება, მიხედომა; შეატყუებდა — შეამჩნევდა.
 შეუხებელი — მიუწვდომელი.
 შეპრჩულავნ — არიგებდა, ურჩევდა.
 შინაგანხედვად — ეჭვის მიტანა.

ბ

ხედვად — თვალთ დანახვა, განსჭვრეტა.
 ხეთქნება — დარტყმა, ცემა.
 ხუავი — სიმდიდრე, შექუჩებული.
 ხუაიშნობა — შუამდგომლობა.
 ხუროება, ხუროვნობა — მაშენებელი, зодчий.
 ხუროთ — მოძღუარი — მშენებელთუფროსი.

ჳ

ჳდომად — ბრძოლა, ჳიდილი.
 ჳვენებსა — ხვეთა.
 ჳელოვნება — ხელობა, მოქმედება.
 ჳელოვანი — გამოცდილი, გამობრძმედილი.
 ჳსნილი — სუსტი, უღონო.
 ჳუებული — მოკლებული, დაკარგული.

ჴ

ჴგებდეს — მოელოდნენ.
 ჴგუმენ — იხ. გუმეა.
 ჴაეროვანი — ლამაზი, მოხდენილი.
 ჴაეროვნება — სილამაზე, მოხდენილობა.
 ჴაველოვნება — ვერაგობა, წახდენა.
 ჴრახვიდა — ემუსაიფებოდა, ელაპარაკებოდა.
 ჴამბავი — ამბავი.
 ჴასაკი — ასაკი, წლოვანება.
 ჴინლო — შავი, ეთიოპი.
 ჴმოვნიდა — ხიბლავდა, აჯადოებდა.
 ჴუნები — ცხენები.

- აბრაჰამი 110,²³
 აბრამიანი 124,², 118,²⁷
 აგარეანი 89,³, 100,⁹, 133,²⁴
 ადამ 48,¹⁹
 ალექსანდრიელი 93,^{1,18}, 95,¹⁰
 ამბაკომ 97,²¹
 ამირა 135,¹³
 ანტიოქია 47,⁵, 18, 60,³⁸, 81,²⁴, 86,²⁷
 89,⁷, 98,¹⁰, 18, 111,¹⁷⁻¹⁸, 134,¹⁴
 აპრონი 102,³⁴
 ბაბილონი 97,²², 102,³⁴, 103,^{30, 32}, 98,¹⁵
 ბაზატუნ 80,³⁶
 ბეთლემი 54,³²
 ბერძული 72,³
 გიორგი 62,³⁶, 68,³⁵
 დავითი 115,³⁵
 დანიელი 97,²³, 71,²¹
 დაფნი 111,²⁰
 ელისე 128,¹¹
 ემეწა 125,¹
 თეოდორიტე 98,¹⁰
 იერუსალიმი 53,^{20, 30}, 65,³⁴, 92,³⁵
 93,² და სხვ.
 იესოჲ ქრისტე 53,^{17, 33}, 85,³⁴, 93,^{4, 20}
 და სხვ.
 ბობი 62,⁹, 71,²⁷
- იორდანე 54,³²
 იოსებ 61,¹⁵, 62,¹⁴, 64,^{5, 7}, 71,²³
 კარკული 115,⁵
 კახუსტან, კახუსტად 48,²⁰, 120,⁹
 მარონიტელი 59,¹⁷
 მზის-ქალაქი 139,¹⁹
 მოსე 93,⁹, 94,²⁴
 პალესტინა 97,²²
 პაპისკელი 93,², 94,⁴, 95,¹⁵
 რასიტ 102,³⁵
 საბერძნეთი 133,²⁴, 27
 სამფსონი 71,²⁴
 სარკინოზული 72,²
 სინა (მთა) 93,⁸, 105,^{5, 15, 23}, 96,³²
 97,²⁷
 სიმონ კეთროვანი 128,¹²
 სიონი 54,²⁸
 სოლომონ 49,³¹
 სპარსეთი 130,³⁷, 131,³, 98,¹⁴, 105,²⁸
 ქრისტე, იხ. იესოჲ
 ქალდეველნი 105,²⁸, 131,³
 ღმრთის-ქალაქი 47,¹⁶⁻¹⁷, 60,³³
 შავი მთა 136,¹⁰, 139,¹³⁻¹⁴
 ხალკიდოე 74,¹⁶
 ჰინდოე 99,²⁷

¹ საძიებელში არ შესულა სახელი ტიმოთე, რომელიც თითქმის ყველა გვერდზე გვხვდება.

ს. კაკაბაძე. მასალები დასავლეთ საქართველოს სოციალურ და
ეკონომიურ ისტორიისათვის. საისტორიო კრებული, წიგნი I.
გვ. 1—94 და წიგნი III, გვ. 10—75. ტფილისი, 1928 წ.

დასახელებული ნაშრომი გამოქვეყნდა ამ ათიოდე წლის წინათ. წინამდებარე რეცენზიაც მაშინაა დაწერილი. იმ დროს, აკად. ივ. ჯავახიშვილის დავალებით, მე შევეუდეგი დასავლეთი საქართველოს ეკონომიური ისტორიის შესწავლას. ახლა, როდესაც ჩემი სტუდიიდან ექსცერპტს ვაქვეყნებ¹, ვფიქრობ, დროული და მიზანშეწონილი იქნება საჯაროდ შეფასდეს ს. კაკაბაძის ნაშრომიც, რომელიც იმავე საგანს ეხება. და ეს მით უფრო, რომ, მიუხედავად აკად. ივ. ჯავახიშვილის კაპიტალური შრომებისა ქართული სამართლის და საქართველოს ეკონომიური ისტორიის დარგში, ჩვენი სამეცნიერო ლიტერატურა ჯერ-ჯერობით მაინც მეტად ღარიბია სოციალურ-ეკონომიური ხასიათის ისტორიული ნარკვევებით, რომლებსაც ასეთი აქტუალური მნიშვნელობა აქვს და მკითხველიც ხარბად ეტანება. დას. საქართველოსათვის ხომ თითქმის არა მოგვეპოვება რა. ალ. ხახანაშვილს გარდა, დას. საქართველოს სოც.-ეკონომიური ისტორიის საკითხებს უახლეს საუკუნეებში არაფერს შეჰხებია და ხახანაშვილიც დას. საქართველოს, როგორც ცალკე პოლიტიკურ-ეკონომიურ ერთეულს XVI ს-დან მოყოლებით, არა სცნობს. მაგრამ ლიხთ-იმერეთის ისტორიის საქართველოს დაყოფის შემდეგ, როგორც ეს საგნებით შეფერება იმდროინდელ პრიმიტიულ მეურნეობას, თავისებური ხასიათი ჰქონდა. ამიტომ მეთოდოლოგიურად ვახუშტი ბატონიშვილი საგნებით მართალი იყო, როდესაც თავის შრომაში „ცხოვრება იმერეთისა“ ცალკე გამოჰყო. ამ მხრით ს. კაკაბაძის წამოწყება უთუოდ მისასაღმებელია. აღსანიშნავია ისიც, რომ ავტორი პირდაპირ „ისტორიის“ წერას კი არ იწყებს, არამედ ამჟამად კმაყოფილდება „მასალებს“ სოც.-ეკონომიური ისტორიისათვის. მართლაც, ვიდრე მასალები დამუშავებული არა გვაქვს, სოც.-ეკონ. ისტორიის წერა ნაადრევი იქნებოდა.

ვნახოთ ახლა, როგორ დაამუშავა ავტორმა თავისი მასალები.

ამგვარი შრომისაგან აუცილებლად უნდა მოველოდეთ სამი შემდეგი პირობის შესრულებას მაინც: 1. მოცემული საკითხისათვის მნიშვნელობის მქონე

¹ ნ. ენიჭი-ს შოამბე, ტ. V—VI, მიძღვნილი აკად. ივ. ჯავახიშვილისადმი, გვ. 267—319; ლ. მუსხელიშვილი, დასავლეთი საქართველოს გლეხობის სოციალურ-ეკონომიური კატეგორიები XVI—XVII სს.

მასალის წარმოდგენას შეძლებისდაგვარად სრულად, 2. წყაროების კრიტიკულად გაცხრილვას და ნედლი მასალის ტექნიკურ დამუშავებას და 3. კრიტიკულად განხილული მასალის სისტემატიზაციას. უკეთეს ეს მინიმალური მოთხოვნის დაკმაყოფილებული არაა, „მასალებმა“ შეიძლება უფრო არეგ-დარევა შეიტანოს საკითხში, ვიდრე მის გაშუქებას ხელი შეუწყოს.

რამდენად აკმაყოფილებს კაკაბაძის ნაშრომი ამ მინიმუმს?

ავტორი სარგებლობს არა მარტო ლიტერატურაში უკვე ცნობილი წყაროებით, არამედ ჯერ გამოუქვეყნებელი საარქივო მასალითაც, რომელიც მას ნაწილობრივ თავის შრომაში ჩართული და გამოცემულიცა აქვს. რასაკვირველია, საარქივო მასალის სრულად წარმოდგენა ვერავის მოეთხოვება, მაგრამ გამოცემული ძეგლების გამოუყენებლობა და მოუხსენებლობა, ზანსაკუთრებით მაშინ, როცა მათ შესასწავლი საგნისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს, მკვლევარს არ ებატიება. კაკაბაძის „მასალებში“ გამოტოვებულია: 1. მის მიერვე გამოცემული ორი საბეგრო ნუსხა: საკათალიკოზო ჯგალის ციხისა და ჯგალის სასახლის ყმებისა (საკათალიკოზო დავთარი, გვ. 43—44). „მასალებში“ დამუშავებული ჯგალის ნუსხა (კრებ. III, 29—30) ამოღებულია საცაიშლოს დავთრიდან (გვ. 42—43). გამოტოვებული საკათალიკოზო ნუსხები, სხვათა შორის, გასაგებად ხდიან ჯგალის მოლაშქრეთა დიდ რაოდენობას, თორემ, კაკაბაძის ანგარიშით, ჯგალის 2 კომლ აზნაურსა და 11 კომლ მსახურზე მოდიოდა 38 თავი მოლაშქრე, ე. ი. თითო კომლს საშუალოდ 3 თავი გამოჰყავდა, რაც სრულებით დაუჯერებელია; 2. ე. თაყაიშვილის მიერ გამოქვეყნებული ოცხანის XVI ს-ის ნუსხა (საქ. სიძ., I, 1920, გვ. 56—57). კაკაბაძე სარგებლობს მხოლოდ თავისი გამოცემული ვარიანტით, იმ დროს როდესაც თაყაიშვილისეულ ვარიანტს არსებითი მნიშვნელობა აქვს ოცხანის მეზვერეთა კლასიფიკაციისათვის¹; 3. არ იხსენიებს კაკაბაძე ე. წ. „მანთხოჯის ანაწერსაც“, აგრეთვე თაყაიშვილის მიერ გამოქვეყნებულს, რომელსაც მნიშვნელობა აქვს სამანთხოჯო ყმების ისტორიის გასათვალისწინებლად და რომელიც, შესაძლებელია, კაკაბაძისეული „მე-XVIII ს-ის“ ნუსხის (კრებ. I, 39-40) დასათარიღებლადაც გამოდგეს (ნ. ქვემ.); 4. ზოგიერთი სხვა ნუსხებიც ავტორის „მასალებში“ გამოუყენებელი დარჩა: ასე, მაგ., რამდენიმე სოფლის საგამოსავლო ჯომლების შემცველი უთარილო ნუსხა (საქ. სიძე. I, 57—58), მანთხოჯისავე ერთი XVII ს-ის ნუსხა (იქვე, გვ. 58), ე. წ. „ნუსხა კოხურის ბეგრისა“ (დას. საქ-ს საეკლ. საბ. I, 27—28) და სხვ.

რაც შეეხება წყაროების კრიტიკულად განხილვას და მასალების ტექნიკურად დამუშავებას, უკვე გარეგნული შთაბეჭდილება ავტორის სასარგებლოდ არ ლაპარაკობს. მის „მასალებს“ უჭირავს ჩვეულებრივი ზომის 159 გვერდი, ხოლო თუ ტექსტებიც გამოვაკელით, სულ 100 გვერდი დარჩება. ამავე დროს წყაროები ავტორს არ აკლია: მისსავე ქრონოლოგიას რომ დაეუჯეროთ, მისი „მასალები“ მოიცავენ პერიოდს XV ს-დან მოყოლებული ვიდრე XIX ს-ის პირველ მეოთხედამდე, ე. ი. სრული 4 საუკუნის შედარებით მდიდარი მასალა მას მოუხერხებია და საშუალო ზომის 100 გვერდზე დაუტევია.

¹ ნ. ჩემი დასახელებული წერილი, გვ. 284—285 და 304.

ავტორის საბუთიანობას ქვემოთ გავეცნობით კონკრეტულ მაგალითებზე. აქ ზოგადად აღვნიშნავ, რომ მას თითქმის არც ერთი წყარო კრიტიკულად შეფასებული არა აქვს. ამის შესახებ მას ან თითო-ორი შენიშვნა მოეპოვება მხოლოდ, ისიც სხოლიოში, ანდა იგი მიგვითითებს თავის წინანდელ წერილებზე, სადაც მკითხველი, ჩვეულებრივად, ისევ-ისე მოკლე უკრიტიკო შენიშვნას ჰპოულობს. ამიტომ, მაგ., 1. ჩვენ არ ვიცით, თუ რატომაა საკათალიკოზო დავთარი „მასალებში“ დათარიღებული 1622 წლით, როდესაც გამოცემაში იგი ავტორმავე (უმართებულოდ) 1621 წელს მიაკუთვნა¹; 2. არ ვიცით, ხონის დავთარი რატომ „უნდა იყოს შედგენილი 1580 წლის ახლო ხანებში“ (კრებ. I, 21) და განცვიფრების მეტი არა დაგვრჩენია რა, როდესაც ავტორი სხოლიოში გაკვრით იხსენიებს, რომ „1622 წელს საკათალიკოზო დავთრის გადამწერს ხონის დავთარი ხელთ ჰქონდა და შლილ მდგომარეობაში“ და რომ „მოწვენილი დავთარი შეიძლება იყოს ძველი დროის პირი და არა დედანი“ (იქვე, შენ. 1) და ამავე დროს გულდამშვიდებით მიგვითითებს თავისი გამოცემის წინასიტყვაზე, სადაც აღნიშნული გარემოება ვითომ დასაბუთებული უნდა იყოს და სადაც, ამის ნაცვლად, ვკითხულობთ, რომ ხონის დავთარი, „რომელიც დედანს უნდა წარმოადგენდეს... ალბათ 1621 წ... ჯერ შეკრული არ იყო და საკათალიკოსო დავთრის შემდგენელს ცნობები არეულად ჩაუწერია“ (ხონის დავთ., გვ. 4; გახაზული ყველგან ჩემია, ლ. მ.); 3. არ ვიცით, თუ რა შემადგენლობისაა საკათალიკოზო დავთარი, რატომაა „მასალებში“ დარჩელის, ჩოხათის, ჭალის, ჯგალის, ჯორიელის და წყაროგზურის ნუსხები მიჩნეული საკათალიკოზოდ; გამოცემაში კი ისინი საცაიშლოს დავთარში არიან შეტანილი? ამის შესახებ ისევ სხოლიოში ვკითხულობთ: საცაიშლო დავთრის გამოცემაში „შეტანილია საკათალიკოზო ყმებიც. სახელდობრ დარჩელის სასახლის მიმდგამი კაცები და ამის შემდეგ მიმყოლი ყმები (გვ. 26—45) უკვე საკათალიკოზო არიან. ეს სჩანს, სხვათა შორის, საკათალიკოზო დავთრის ბოლოში მოლაშქრეთა მოთავსებულ (?) სიიდან... საცაიშლო აზნაურისშვილი და მსახური აქ ნაჩვენებია 63, ხოლო დარჩელისა (ცალკე)—85 და შემდეგ სხვა საკათალიკოზო სოფლებისაც რიცხვობრივად“ (კრებ. I, 32, შენ. 1). აქ ისიც კი არაა ნათქვამი, რომ გამოცემაში საკათალიკოზო ყმები შეცდომით ყოფილან შეტანილი. მაგრამ ხომ ჰქონდა ავტორს რაღაც საბუთი, როდესაც ეს ყმები საცაიშლოს დავთარში შეიტანა? რატომ ამის შესახებ არაფერს ამბობს, არამედ პირდაპირ აცხადებს ამ ყმებს საკათალიკოზოდ, რაც, „სხვათა შორის“, მოლაშქრეთა სიიდან უნდა გამომდინარეობდეს, თითქოს ამის დამადასტურებელი სხვა რამ საბუთიც არსებობდეს? — თუმცა ამის შესახებ კაკაბაძე დუმს და დარჩელის და დანარჩენი ნუსხები მან თავის დროზე უსიტყვოდ შეიტანა საცაიშლო დავთრის გამოცემაში, მაინც მაშინ ის უფრო მართალი იყო და ახლა სცდება, როდესაც ეს ნუსხები საკათალიკოზო დავთარში გადმოაქვს. მალაქია კათალიკოზის მინაწერი საცაიშლო დავთარში პირდაპირ აღნიშნავს: „დარჩელისა

¹ ნ. ჩემი დასახელ. წერილი, გვ. 281, შენ. 2.

და ჩოხათის სოფლისა, ჭალას სოფელს სათემოს (დაბეჭდ. „სათუმოს“) გზას დაბლა ხე(ვ)თისაკენ, ბარცხილას ლელეს აქეთ ცაიშის ეკლესიისაა და იქეთ საერთო საცაიშლო კაცისა და ქო(რ)თ(ო)ძის საყმოსი“, და შემდეგ: „საცაიშლო სოფლების გარდასახადი ამ საერთო გუჯარშიდ სცანით, აგრევე საკათალიკოზო ჯგალისა და მისი ადგილ-მამულის საზღურისა და გარდასახადისა“ (საცაიშლოს დავთ., გვ. 41). ეს მინაწერი მოთავსებულია დარჩელის, ჩოხათის და ჭალის ნუსხების შემდეგ. ამას მიჰყვება ჯგალის საცაიშლო ნუსხა, ჯორიელის და წყარიგზური ნუსხები. ჯგალის ნუსხიდან ჩანს, რომ აქ ჰქონია ქორთომცხელი: სახელდობრ, 200 წყრთა ტილოდან 100 წყრთა ცაიშელს ქორთომცხათვის უნდა მიებარებინა (საცაიშლოს დავთ., გვ. 42)—ეს ნუსხა ყოფილა, მაშასადამე, „საერთო საცაიშლო კაცისა და ქო(რ)თ(ო)ძის საყმოსი“. რადგანაც ამას იქითაა ჯორიელის და წყარიგზური ნუსხები, თუმცა აქ ეს პირდაპირ არსაიდან ჩანს, უნდა ვიფიქროთ, რომ აქაური ყმებიც „ბარცხილას ლელეს იქედ“ იდგნენ და ესენიც საერთონი იყვნენ. ამის შემდეგ მოთავსებულია „ჯუმლები“, ე. ი. თვითეული სოფლის გამოსავლის ჯამები (იქვე, გვ. 45—46): წყარიგზურის, ხევთის, ცაიშის, დარჩელის, ჩოხათის, ჭალის, ჯგალის, ჯორიელის. მართალია, აქ სოფლების რიგი ისეთივე არაა, როგორც საბეგრო ნუსხებში, მაგრამ ზემომოყვანილის შემდეგ ვითარება ცხადი უნდა იყოს: როგორც ხევთის¹ და „ცაიშის მიმდგამის კაცების“ (საცაიშლოს დავთ., გვ. 12—26), ისე დარჩელის, ჩოხათის და ჭალის ნუსხები (იქვე, გვ. 26—40) საცაიშლონი არიან, ხოლო ჯგალის, ჯორიელის და წყარიგზურის, თუ თვით ნუსხები არა, ყმები მაინც საერთო საცაიშლო და საქორთომცხონი ყოფილან. მოლაშქრეთა სია ამ საკითხს ვერ გადასჭრის: აქ ცალკე არიან გამოყოფილი არა მარტო დარჩელისა და სხვ. მოლაშქრენი, არამედ ხევთის მოლაშქრენიც (დაბეჭდ. „ხუთას მსხური 30“) და მაშინ ხევთის სასახლეც საკათალიკოზოდ უნდა მიგვეჩინა; საჯუმათლო მოლაშქრენიც ცალკე სოფლების მიხედვით არიან ჩამოთვლილი (სახელდობრ, „ლაჩხუთს და ლესას აზნაურისშვილი და მსახური 30“ საჯუმათლონი უნდა იყვნენ, რადგან საკათალიკოზო დავთარში ამათი საბეგრო ნუსხები შეტანილი არაა). ცაიშის ეკლესია, შედარებით, მაგ., ხონის ეკლესიასთან, ძალიან მდიდარი ყოფილა, მას რამდენსამე სოფელში ჰყოლია ყმები; ისიც მრავალი, და ამიტომ მოლაშქრეთა სია ცალკე სოფლების მიხედვით ჩამოსთვლის საცაიშლო მოლაშქრეებს, ისე როგორც საკათალიკოზოებსაც. აქ მხოლოდ ერთი გარემოებაა დამაფიქრებელი: ჯგალის მოლაშქრენი ერთად არიან დასახელებული მოლაშქრეთა სიაში. ხოლო ჯგალის საბეგრო ნუსხა, როგორც აღენიშნე, სულ სამია და მათგან ორი გამოტოვებულია კაკაბაძის „მისალებში“. ეს ორი საკათალიკოზო ნუსხა მოთავსებული ყოფილა საკათალიკოზო დავთარში ზემოხსენებული საცაიშლო ჯუმლების შემდეგ (საკათალ. დავთ., გვ. 43—44), რაც იმის მაჩვენებელია, რომ საცაიშლოს დავთართან ამ ნუს-

¹ ხევთის ნუსხა საცაიშლოს დავთარში პირველ ადგილზეა მოთავსებული, გვ. 5—12, უსახელოდ, და მხოლოდ ჯუმლიდან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეს სწორედ ხევთის ნუსხა უნდა იყოს. შდრ. კაკაბაძე, კრებ. 1, 32.

ხებს მხოლოდ რაღაც გარეგნული კავშირი უნდა ჰქონდეს, თუმცა ზემომოყვანილი მინაწერი გვეუბნება, „ამ (საკაიშლო) გუჯარშიდ სცანით აგრევე საკათალიკოზო ჯგალისაო“. რატომაა ეს ორი საკათალიკოზო ნუსხა მოთავსებული საკაიშლო დავთრის შემდეგ და არა საკათალიკოზო სხვა ნუსხებთან ერთად, რატომ არა აქვს ამ ნუსხებს საკუთარი ჯუმლები, თუმცა თითქმის ყველა დანარჩენ საკათალიკოზო ნუსხებს ჯუმლებიც თან ახლავს, რატომ ჩაუთვლიათ მოლაშქრეთა სიაში ჯგალის სამივე ნუსხის მოლაშქრენი ერთად— ყველა ეს საკითხები ჯერ-ჯერობით ახდინლად უნდა დარჩეს. ყოველ შემთხვევაში, სრულებით ცხადია, რომ კაკაბაძის „მასალებში“ დარჩელის, ჩოხათის, ჭალის, ჯგალის, ჯორიელის და წყაროგზურის ყმები ტყუილად არიან შეტანილი ოდიშის საკათალიკოზო ყმათა რიცხვში (კრებ. III, 25—35): ნამდვილად ისინი უნდა მიეკუთვნონ „საკაიშლო ყმებს 1622 წ.“ (კრებ. I, 32—36). 4. დასასრულ, ავტორისავე საიდუმლოებად რჩება, თუ რატომაა ე. წ. „საკაგერლოს გამოსავლის დავთარი“ მაინც და მაინც საკაგერლოსი და არა რომელიმე სხვა საეპისკოპოზოსი ან საბატონოსი. ამის შესახებ არც „მასალებშია“ რამე ნათქვამი და არც დავთრის გამოცემაში, თუმცა არსაიდან არ ჩანს, რომ ეს დავთარი საკაგერლოსი იყოს და ასეთ განსაზღვრას დამტკიცებასკირდება. ამგვარად, მთელი ერთი თავი ავტორის ნაშრომისა: „საკაგერლოს ყმები XVI—XVII ს-ნის მიჯნაზე“ (კრებ. I, 36—38), კითხვითი ნიშნის ქვეშ უნდა დაისვას, მით უმეტეს რომ აღნიშნული დავთრის „დათარილება“ (ნ. საკაგერლოს დავთ., გვ. 16) კრიტიკას ვერ უძლებს (შდრ. ჯავახიშვილი, საქ. ეკონ. ისტ., I², გვ. 90—91).

იქ საცა ავტორს ნაცადი აქვს წყაროების კრიტიკულად გაცხრილვა, მისი საბუთიანობა ყოვლად შეუწყნარებელია. ასე, მაგ., გურიის საქუთათლო ნუსხა ავტორს გამოუყვია ცალკე და დაუთარილებია 1400 წლის ახლო დროით. იგი ამბობს: საქუთათლო „დავთარს ბოლოში მიმატებული ჰქონია კიდევ უფრო ძველი დავთრის ტექსტი... რომ ქუთაისის საყდრის დავთრის ეს ნაწილი უფრო ძველი (XIV—XV ს-ნის ხანის) დავთრიდან არის გადმოწერილი, ეს გარემოება ჩვენ უკვე გვქონდა აღნიშნული“ (კრებ. I, 9), და მიგვითითებს თავის 1925 წელს გამოქვეყნებულ წერილზე: „ქუთაისის საყდრის დავთრის უძველესი ნაწილი“ (საისტ. მოამბე, 1925, II, 244—247). აქ, ამ ნუსხის უძველესობის დასამტკიცებლად, მხოლოდ ერთადერთ საბუთს ვპოულობთ: „ნაწყვეტის საერთო მოცულობის (?) მძებრებით—ამბობს ავტორი—ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ქუთაისის დავთრის ეს უძველესი ნაწილი უნდა წარმოშობილიყო მე-14—15 საუკუნის სიგარძეზე, უფრო ახლოს მე-14 საუკუნესთან“ (იქვე, გვ. 246). რას ჰგულისხმობს კაკაბაძე „ნაწყვეტის საერთო მოცულობის“ ქვეშ—ეს გახლავთ: ტერმინოლოგია, „რომელიც უფრო ძველი ხანის მაჩვენებელი უნდა იყოს“, სხვათა შორის, „მეგრელიზმები“, როგორც მაჩვენებელი იმ ხანისა, როდესაც მეგრულის გავლენა „ქვემო-იმერულ კილოში (სახელდობრ, 1925 წ. ეს ნუსხა ჯერ კიდევ „ქვემო-იმერული“ იყო, ლ. მ.) უფრო მძლავრად იყო წარმოდგენილი. ვიდრე ამას მე-16 საუკუნეში ჰქონდა ადგილი“, და ის გა-

რემოება, რომ ხსენებული ნუსხა უსახელოა, ხოლო საქუთათლოს დავთრის ყველა დანარჩენ ნუსხებს კუთვნილი სოფლის სახელი მიწერილი აქვს.

რატომ უნდა იყოს ამ ნუსხის ტერმინოლოგია „უფრო ძველი ხანის მაჩვენებელი“, არ ვიცი. „ჩითახურს“ ს. ს. ორბელიანიც იცნობს (ნ. მისი ლექსიკონი), „ოჩე“ დღესაც იხმარება იმერეთსა და გურიაში, ხოლო „ფსომიარეს“ არაფერი საერთო მეგრულთან არა აქვს. ესაა ავტორის ძველი ტერმინები. სოფლის სახელი რომ აღნიშნული არაა, ამას ვერ ჰხსნის ვერც კაკაბაძის ჰიპოთეზა, თითქოს ეს ნუსხა რომელიმე ძველი დავთრიდან გადმოედოთ, რადგან მანაც კიდევ საკითხად რჩება, თუ რატომ არ უნდა გადმოეწერათ სოფლის სახელიც. „მასალებში“ ავტორს ახალი საბუთები მოჰყავს ძველი დებულების შესამტკიცებლად: გურიის საქუთათლო ნუსხას, როგორც ეს ჯუშლიდან მართლაც ჩანს, 15 მეკომურის ნორმა უნდა აკლდეს და „ამავე დროს—სწერს ავტორი—ხელნაწერს... ამ ადგილას არაფერი აკლია... ხელნაწერის ეს რვეული (ე. ი. რომელზედაც გურიის ნუსხაა მოთავსებული, ლ. მ.) სრული ფურცლებით არის წარმოდგენილი“ და ამიტომ „ექვს გარეშეა... რომ დავთრის გადამწერს 1578 წ. ამ ნუსხის ტექსტი ხელთ უკვე ნაკლულევიანად ჰქონდა“ (კრებ. I, 9). ნამდვილად კი ეს ნუსხა მოთავსებულია ორ უკანასკნელ რვეულზე და ხელნაწერის „უკანასკნელი რვეული“, როგორც ეს უკვე თაყაიშვილმა აღნიშნა, „შესდგება ოთხი ფურცლისაგან“ (საქ. სიძვ. I, ქუთ. დავთ., გვ. 1), ე. ი. მას ოთხი ფურცელი აკლია, და სწორედ ასე, სრულებით ბუნებრივად უნდა აიხსნებოდეს ხსენებული 15 ნორმის დაკლებაც. შემდეგ, „ნუსხის ლოკალიზაციის შესახებ“ ავტორი აღნიშნავს, „რომ ის ეხება გურიის ერთი კუთხის გლეხებს, როგორც ეს საფიქრებელია გვარების მიხედვითაც“ (თითქოს ამისათვის რაიმე სხვა საბუთიც მოიპოვებოდეს, გვარებს გარდა!) და იძლევა საკმაოდ ვრცელს, მაგრამ სრულებით მიზანშეუწონელ კომენტარიებს იმის ასახსნელად, „თუ როგორ მოხვდა ეს ნუსხა ქუთაისის საყდრის არქივში“ (კრებ. III, 11). ავტორს ავიწყდება, რომ ეს ნუსხა ქუთაისის საყდრის „არქივში“ კი არაა მოხვედრილი, არამედ დავთარშია შეტანილი და მთელი ამ მსჯელობის დროს მას ერთხელაც არ დაუსვამს საკითხი იმის შესახებ, თუ რატომ, რა მოსაზრებით უნდა შეეტანათ ეს ძველთა-ძველი, „1400 წლის ახლო დროის“ ნუსხა (იქვე, გვ. 10), ორი საუკუნის შემდეგ, 1578 წლის საქუთათლოს დავთარში, რომელსაც ხომ წმინდა პრაქტიკული დანიშნულება ჰქონდა? ამგვარსავე გულუბრყვილობას იჩენს ავტორი, როდესაც 1622 წლის საკათალიკოზო დავთარში შეტანილ ბარის ნუსხას XVI ს-ის „პირველ ნახევარში ან პირველ მესამედში“ შედგენილად აცხადებს იმის გამო, რომ აქ, შედარებით ბარისავე ნუსხის, მისი განსაზღვრით, XVI ს-ის შუახანების ნაწყვეტთან, ბევრა მომატებული ჩანს, და როდესაც ასეთ დათარიღებას მხოლოდ იმიტომ ასაბუთებს, „რომ ჩვეულებრივ უფრო ხშირად ადგილი ჰქონდა გლეხების მეტი დაბევრის მიდრეკილებას“ (იქვე, გვ. 23), თითქოს არ შეიძლებოდა, რომ რომელსამე კერძო შემთხვევაში ბევრა დაეკლოთ კიდევც.

ზერელედ მსჯელობს ავტორი აგრეთვე მანთხოჯის ნუსხის დათარიღებისას, რომელიც, მისი სიტყვით, „გარეგან თვისებების მიხედვით (ხელი და ნიშნები) XVIII ს-ის პირველ ნახევარს, დაახლოვებით 1720—1740 წლის ახლო ხანებს მიეკუთვნება“ (კრებ. I, 39). როგორ შეიძლება ხელის და ნიშნების (?) მიხედვით ძველის განსაზღვრა ოციოდე წლის ფარგლებში, სრულებით გაუგებარია. როგორც უკვე აღვნიშნე, ავტორი უკეთ იზამდა, ეს ნუსხა რომ თაყაიშვილისეული „მანთხოჯის ანაწერისათვის“ შეედარებინა, რომელიც, უფრო ნიშანდობლივ, დავით ნემსაძის დროს შეიძლება მიეკუთვნოს და, მაშასადამე, კაკაბაძისეული ნუსხის დასათარიღებლადაც შეიძლება გამოდგეს¹.

ავტორის კრიტიკული აპარატის გასათვალისწინებლად ეს მაგალითებიც კმარა.

მასალების ტექნიკური დამუშავებაც ძალიან ნაკლებია. ავტორის მთელს ნაშრომში მხოლოდ ერთადერთი ცხრილი მოიპოვება: ეს არის ე. წ. „ტაბულა საქუთათლო ყმების რაოდენობისა 1560 წლ. ახლ. (?) და 1578 წ.“ (კრებ. I, 19), და, რასაკვირველია, სასურველი იქნებოდა, რომ ავტორს ასეთივე ცხრილები შეედგინა, მაგ., საკათალიკოზო ყმებისთვისაც. სასურველი და „მასალებში სოც.-ეკონ. ისტორიისათვის“ აუცილებელიც იყო, რომ წარმოდგენილი ყოფილიყო საგამოსავლო ცხრილებიც. ასეთი ცხრილები უკეთეს წარმოდგენას მოგვცემდა ცალკე საბატონოების შემოსავლის შესახებ, ვიდრე ავტორის, როგორც ვნახავთ, საეკვო ღირსების ანგარიშები. გარდა ამისა, ავტორს რატომღაც არ შეუჯამებია საკათალიკოზო სახასო ყმების რაოდენობა და მათ გამოსაღებსაც ავტორი მთლიანად არ ანგარიშობს, თუმცა, მას უკან, რაც ვიცით, რომ საკათალიკოზო ნუსხებში ავტორის მიერ საცაიშლოს ნუსხებია ჩართული, ასეთი ანგარიში ფუჭი იქნებოდა, ისევე როგორც ფუჭია საცაიშლოს გამოსავლის და ყმების ავტორისეული ვარაუდი. შემდეგ, არა აქვს მიქცეული ჯეროვანი ყურადღება სახალხო მეურნეობის საკითხებს: სად რას მოითხოვდნენ ბეგარად, ე. ი. სად რა მეურნეობა იყო გავრცელებული, სად ტრიალებდა თეთრი და სად არა, სად რა გვარი მრეწველობის ნიშნები ჩანს?—ყველა ეს და სხვა მეტად საგულისხმო, ეკონომიური ისტორიის და გეოგრაფიის საკითხები ავტორის მხედველობის გარეშე დარჩა. მხოლოდ თითო-ოროლა შენიშვნა აქვს ავტორს აქა-იქ გაბნეული, ასე, მაგ., რომ „საცაიშლო გლეხებს სდებია გარდასახადი მხოლოდ ნატურით, ფულით გარდასახადი სრულებით არ სჩანს“ (კრებ. I, 36), ან რომ „ლეჩხუმში... ჰურს ბევრად მეტი ზვედრითი წონა ჰქონდა ადგილობრივ სასოფლო მეურნეობაში, ვიდრე ღომს და ამით ეს მხარე თვალსაჩინოდ განსხვავდებოდა დას. საქართველოს დანარჩენ კუთხეებისაგან“ (იქვე, გვ. 38); ეს შენიშვნები, რა თქმა უნდა, არსებითს არაფერს იძლევა. კარგი იქნებოდა, რომ ავტორს ეკონომიური რუკებიც შეედგინა.

დასასრულ, ზედმეტი არ იქნებოდა, რომ ავტორს წარმოედგინა ბეგრების კლასიფიკაციაც არსებული მასალების მიხედვით, რადგან ამ საკითხს საბეგრო ნუსხების გასარკვევად ძირითადი მნიშვნელობა აქვს.

¹ ნ. ჩემი ხსენებ. წერილი, გვ. 314, შენ. 2.

კაკაბაძის მასალები, თუ ზოგიერთ ახალ ტექსტს მხედველობაში არ მივიღებთ, ყველა ერთგვარია, ყველა ან საგამოსავლო დავთარს, ან საბეგრო ნუსხას წარმოადგენს, ისე რომ შინაარსის მიხედვით მათს დალაგებაზე ლაპარაკი ზედმეტია. მაგრამ ავტორს თავისი მასალები უნდა დაელაგებინა რაიმე გარეგანი ნიშნის მიხედვით მაინც. ნამდვილად კი მისი „მასალები“ სრულებით დაულაგებელია, ისე რომ მკითხველი იბნევა და თანამიმდევრობას ჰკარგავს. ქრონოლოგიურად „მასალები“ ასეა დაწყობილი: 1578 წ., XVI—XIX სს., 1622 წ., XVI—XVII სს., XVII—XVIII სს., 1809 წ., 1819 წ., 1400 წლ. ახლ., XVI ს.—1622 წ., 1545 წ., XVI ს.—1622 წ., XVI—XVII სს., XVI—XIX სს.; პოლიტიკური ერთეულების მიხედვით: იმერეთი, ოდიში, იმერეთი, გურია, იმერეთი, ოდიში, იმერეთი; საბატონოების მიხედვით: საქუთათლო, სახანო, საცაიშლო, საცაგერლო, საკათალიკოზო (მანთხაჯის), საჯრუქო, საქუთათლო და საკათალიკოზო და სხვ., საქუთათლო, საკათალიკოზო, საკაცხო. რად დასჭირდა ავტორს ასეთი ქაოსის შეტანა თავის ნაშრომში, გაუგებარია. არაერთიანი შინაგანი მიზეზი მის მასალებში არ მოიპოვება, რომელსაც შეეძლო ავტორი აეძულებინა ასეთი უთავბოლო დალაგება ერჩია.

ს. კაკაბაძეს თავისი შრომისათვის დაუსახავს უმთავრესად ორი ამოცანა: 1. საბეგრო ნუსხების განხილვა ყმების სოციალური შემადგენლობის თვალსაზრისით და 2. ცალკე საბატონოთა ყმებისა და შემოსავლის რაოდენობის გამოკვლევა.

თავის „მასალებს“ ავტორმა შესავლის სახით წარუმძღვარა შემდეგი თავი: „სოციალური დანაწილება ახალს საუკუნეებში“ (კრებ. I, 1—8). ამ თავს ავტორი იწყებს არაფრისმთქმელი ფრაზით: „დას. საქართველოს მოსახლეობის სოციალური დანაწილება ახალს საუკუნეებში წარმოადგენდა (ისე, როგორც დანარჩენ საქართველოში) წინა საუკუნეების სოციალურ განვითარების შედეგს“. მოწინავე წოდებას შეადგენდნენ, ავტორის სიტყვით, დიდებულნი, თავადნი და აზნაურნი, „რომელთაც შემდეგ მიუკობოდა (sic!) გლეხობის მასსა“. რადგანაც ავტორის მასალა თითქმის სულ ერთიანად საეკლესიო ხასიათისაა, მას აინტერესებს უმთავრესად საეკლესიო აზნაურნი (თავადები და დიდებულნი ეკლესიას ყმებად არ ჰყოლია) და გლეხობა. ამ უკანასკნელის შესახებ, ამბობს ავტორი, „ვრცელი და გარკვეული ცნობა მოყვანილი აქვს არქანჯელო ლამბერტს, რომლის თხრობა მართალია XVII ს-ნის ნახევრის სამეგრელოს შეეხება, მაგრამ ამ საკითხში. შეიძლება მთელი დას. საქართველოს XVII ს-ნის მოსახლეობის დასახასიათებლადაც გამოყენებულ იქნას“ (იქვე, გვ. 1—2). რატომ უნდა გამოდგეს ლამბერტის ცნობა მთელი დასავლეთი საქართველოსათვის, ავტორი არ გვიზიარებს. ლამბერტის ცნობით, გლეხობა ორი ფენისაგან შედგებოდა: უმაღლეს ფენას შეადგენდნენ მსახურნი და უდაბლესს—მოინალენი. ამ უკანასკნელი ტერმინის შესახებ კაკაბაძე შენიშნავს სხოლიოში: „XVI ს-ნეში ეს ტერმინი გლეხის აღსანიშნავად იხმარებოდა იმერეთშიც“ (იქვე, გვ. 2, შენ. 1). საიდანა აქვს ავტორს ეს ცნობა?—ასეთ კატეგორიულ განცხადებას დასაბუთება სჭირდება. თუ ეს ტერმინი იმერეთშიც იხმარებოდა, ამას ხომ დიდი კულტურულ-ისტორიული ინტერესი აქვს, მით

უმეტეს რომ, ავტორისავე მოწმობით, ეს ტერმინი „წარმოებულა მეგრულ სიტყვიდან ნინალა—სამსახური“ (იქვე) და რომ, მასასადამე, იგი შეიძლება ქართული „მსახურის“ ექვივალენტი იყოს. მაგრამ ავტორი თავის წყაროს არ ასახელებს, ისე რომ იძულებული ვართ ჩვენ თვითონ მოვძებნოთ ამ განცხადების სათავე. ერთადერთი ძეგლი, რომელსაც ავტორი აქ ჰგულისხმობს, არის ე. წ. „აფხაზეთის საკათალიკოზო დიდი იადგარი“, რომელშიც ტერმინი „მონალე“, რაკი იადგარი საკათალიკოზოა, ე. ი. მთელ დას. საქართველოს შეეხება, თითქოს საყოველთაოდ არის ნახმარი. მაგრამ „საკათალიკოზო იადგარი“, ყოველ ეპოს გარეშე, ნატყუარი ძეგლია¹. იგი შეთხზულია გარკვეული მიზნით XVI ს-ის დასასრულს, და განა შეიძლება ასეთი მნიშვნელოვანი დებულების წამოსაყენებლად მკვლევარი ნატყუარ საბუთს დაეყრდნოს? ეგებ სწორედ ოდიშშია ეს ძეგლი დაყალბებული, ან ეგებ ყალბის-მქნელი მეგრელი იყო? იმისათვის, რომ „მონალე“ საყოველთაო ტერმინად იქნას აღიარებული, საჭიროა რომ, ოდიშს გარეთ, სადმე სხვაგან იგი კიდევ იხსენიებოდეს, და თანაც არა ერთხელ და ორჯერ, არამედ მრავალგზის. მაგრამ, მეგრული ტერიტორიის გარეთ, არსად „მონალის“ ხსენებაც არაა. ამგვარად, უკვე აქედან ჩანს, რომ ლამბერტის ცნობის გამოყენება „მთელი დას. საქართველოს XVII ს-ნის მოსახლეობის დასახასიათებლად“ არ შეიძლება.

მოათავა რა ლამბერტი, ავტორი მოულოდნელად „ბატონყმობის გადავარდნის ეპოქიდან“ შემონახულ ცნობებზე გადადის. იგი ასე ამზადებს ნიადაგს ამ ცნობების გამოსაყენებლად: „ეს ცნობები მიეკუთვნება—ამბობს იგი—მე-1860 წლებს, მაგრამ თუ მივიღებთ მხედველობაში წოდებრივ ურთიერთობის ერთგვარ მუდმივობას (?), ყოველს შემთხვევაში თვალსაჩინო ხანგრძლივობას (!), აგრეთვე ამ ურთიერთობიდან გამომდინარე ვალდებულებათა ხანგრძლივ მუდმივობას (!?), ეს ცნობები შეიძლება რეტროსპექტიულად გამოყენებულ იქნას წინა ხანების სათანადო მასალების ჯეროვნად გასარკვევად“ (იქვე, გვ. 3). ამ დროის ცნობებით გლეხობა იმერეთსა და გურიაში შემდეგი ფენებისაგან შედგებოდა: 1. აზატები, 2. მსახურები, 3. გლეხები, 4. მოჯალაბეები. სამეგრელოსთვის მოგვეპოვება Бороздин-ის ცნობა, რომელიც იმავე ხანას ეკუთვნის და რომლის მიხედვითაც სამეგრელოს გლეხობაც იმავე ოთხ კატეგორიად განიყოფებოდა (იქვე, გვ. 5 და 8). აქედან ავტორს გამოჰყავს შემდეგი დასკვნა: დას. საქართველოში „გლეხები წინადაც დაყოფილი იყვნენ არა ორ ფენად, როგორც ეს იყო ქართლში ვახტანგის კანონების შედგენის დროს და წინა საუკუნეებშიც (მსახურნი და გლეხნი), არამედ 4 ფენად: აზატნი, მსახურნი, გლეხნი და მოჯალაბენი. ასე იყო—დასძენს ავტორი—როგორც იმერეთსა და გურიაში, აგრეთვე სამეგრელოშიც“ (იქვე, გვ. 7, გახაზული ჩემია, ლ. 8.). ჯერ ერთი რომ ასეთი „რეტროსპექტიული“ დასკვნა თავისთავად ყოველად შეუწყნარებელია და ვერაფრითარი „ხანგრძლივი მუდმივობა“ მას ვერ გაამართლებს. მაგრამ, ამასაც

¹ 5. ჩემი დასახელებული წერილი, გვ. 269, შენ. 1.

რომ თავი დავანებოთ, საღლა დარჩა ლამბერტი თავისი „ვრცელი და გარკვეული“ ცნობით? ის ხომ გარკვევით გვეუბნება, რომ XVII ს-ის სამეგრელოს გლეხობა მხოლოდ ორი ფენისაგან შედგებოდა, ის ხომ არ იცნობს არც აზატებს და არც მოჯალაბეებს?¹ მაგრამ ავტორი, როგორც ვნახეთ, ლამბერტის ცნობებს მართებულად აღიარებდა „მთელი დას. საქართველოსათვის“ და მაშ რა საბუთით გადაჰყავს ავტორს XIX ს-ის აზატნი და მოჯალაბენი XVI—XVII საუკუნეების დას. საქართველოში?—ამის შესახებ ავტორი სდუმს.

მოჯალაბეთა შესახებ ავტორი აღნიშნავს, რომ ისინი „საბუთებში XVII ს-ის დასასრულიდან დადასტურებით“ გვხვდებიან, ხოლო „წინად, როგორც სჩანს, მეახორეს სახელით“ ჩყვნენ „ცნობილნი“ (იქვე, გვ. 1), ვინაიდან ტერმინი „მეახორე“ უკავშირდება მეგრულ „ოხორუუს“—სამოსახლო, საიდანაც მოდის „დეღმახორე“, მისახლებული, რომელიც მეგრულად XIX ს-ში მოჯალაბეს აღნიშნავდა“ (კრებ. III, 20). მაგრამ „მეახორე“ დას. საქართველოს საბუთებში, თუ ძალიან არა ვცდები, მხოლოდ ორჯერა გვხვდება—1545 წლ. გელათის დავთარში (საქ. სიძვ. I, 19) და გრიგოლ კათალიკოზის 1733 წლ. გუჯარში (დას. საქართველო. საეკლ. საბ. I, 141), ორჯერვე გელათის მახლობლად მოსახლედ ჩანს და ორსავე ზემოხსენებულ საბუთში არც ერთი ნიშანი არ მოიპოვება, რომლის მიხედვითაც შეიძლებოდა მისი მიჩნევა მოჯალაბედ. ხოლო თუ წმინდა ლინგვისტიკურ მოსაზრებებს დავენდეთ, ეს ტერმინი გაცილებით უკეთ შეიძლება დავუკავშიროთ „ახორს“ და დაახლოვებით „მეჯინიზის“ ფარდად ჩავთვალოთ. „მოჯალაბის“ შესახებაც ავტორი სცდება: იგი გვხვდება უკვე 1637 წლის საბუთში (ქრონიკები II, 452), ე. ი. გაცილებით უფრო ადრე, ვიდრე ავტორს ჰგონია².

ასეთია ავტორის მსჯელობა. მას ერთხელაც არ უკითხავს, ეთანხმება თუ არა სხვა საბუთები, ლამბერტის რომ თავი დავანებოთ, XIX ს-ის ცნობებს, საზოგადოდ მას არც უცდია სხვა საბუთების მოპოვება. იგი სავსებით დაენდო რაღაც მითიურ „ხანგრძლივ მუდმივობას“.

ასეთი შესავლის შემდეგ ავტორი საბევრო ნუსხების გარკვევაზე გადის და ახლა უკვე თავისთავად ცხადია, რომ მისი ძიება წინასწარ განწირული უნდა იყოს. მართლაც, ავტორი თავის მასალაში ვერ გარკვეულა. საბევრო ნუსხებში ყმების წოდებრივი მდგომარეობა ძალიან იშვიათადაა აღნიშნული. უმეტეს შემთხვევაში ამის დადგენა შეიძლება მხოლოდ ყმის მართებლობის მიხედვით. გავეცნოთ რაც შეიძლება მოკლედ ავტორის მეთოდს. ავიღოთ რამდენიმე სხვადასხვა ტიპის მართებლობა და ვნახოთ, რა დასკვნები გამოჰყავს ავტორს ვალდებულის წოდებრივი მდგომარეობისათვის: ა) უსამსახურონი (ე. ი. ყმები, რომლებსაც მხოლოდ სულადი თუ ფულადი გადასახადი, ე. წ. ბეგარა მართებს) ფარცხანაყანევს, ჩუნეშს, ოფისკვიჯს და სხვაგან მოინალეები

¹ ძველ „მოინალეებს“ ავტორი, როგორც ეს მომდევნო გვერდებიდან ირკვევა (ნ. მაგ., იქვე, გვ. 10 შმდ.—XIX ს-ის) „გლეხებთან“ აიდენტივებს.

² აზატების შესახებ ნ. ჩემს „ხსენებულ წერილში, გვ. 312—316.

ყოფილან (კრებ. I, 12), ფერსათს კი 7 კომლი მსახურებად არიან გამოცხადებული (იქვე, გვ. 15); მაგრამ ფერსათსვე 4 სხვა კომლი უსამსახურო მოინალეები უნდა იყვნენ (იქვე); კორთხას ყველა უსამსახურო მსახურადაა მიჩნეული (იქვე, გვ. 16); ასევე დიანტყას 11 კომლი (იქვე); ჯვარისას კი 3 კომლი უსამსახურო „ალბათ“ მოინალეები არიან (იქვე, გვ. 18) და ა. შ.; ბ) პურის-ჭამის და ლაშქრობის მოვალენი როკითს 7 კომლი აზნაურები ყოფილან (იქვე, გვ. 13), ნაქანელს კი 4 კომლი კონჯარია მსახურები არიან (კრებ. III, 26); მაგრამ ამათ ნუსხაშივე უწერიათ თავიანთი წოდება, სამაგიეროდ უსახელოს 1 კომლს წოდება არ უწერია, მაგრამ „საფიქრებელია“, რომ მსახური უნდა იყოს (კრებ. I, 37); ასევე ნაკურალეშს 1 კომლი (იქვე); ხიბულას კი ხადილის (ე. ი. პურის-ჭამის) და ლაშქრობის მოვალე 1 კომლი აზნაურადაა გამოცხადებული (კრებ. III, 34); გ) პურის-ჭამის ან საპურობოს მოვალენი მუხურს 1 კომლი მოინალედაა მიჩნეული (კრებ. III, 32), ნაკურალეშს კი 1 პარტახტი მსახურისადაა აღიარებული (კრებ. I, 37); დ) პურის-ჭამის ან გოქკუმურის, სამსახურის და ლაშქრობის მოვალენი ხოირს ყველა მოინალეები უნდა იყვნენ (კრებ. III, 31), ნაქანელს კი კონჯარია მსახურადაა აღიარებული, ხოლო ელიშია ისევ-ისე მოინალედ (იქვე, გვ. 27); ე) ხადილის და საპატიო სამსახურის მოვალენი „გუბს ქვეით“ 2 კომლი მსახურებად არიან მიჩნეული (კრებ. I, 17), შუბანს კი 1 კომლი აზატია (იქვე, გვ. 14); ვ) ცხენით სამსახურის მოვალენი ქუთაისს 3 კომლი აზატები არიან (იქვე, გვ. 11), გეგუთს 2 კომლი მსახური არიან (იქვე, გვ. 12), ხოლო დიანტყას 2 კომლი შინაყმებია (იქვე, გვ. 16. ამათ მართებს „ულაყით სამსახური“, რაც, ავტორის განმარტებით, იქვე შენ. 3, იგივე „ცხენით სამსახური“ უნდა იყოს) და ა. შ.

ზემომოყვანილიდან ჩანს, რომ ავტორს არაერთარი საზომი ვალდებულებათა მიხედვით ყმების სოციალური მდგომარეობის განსასაზღვრავად არა აქვს. ანდა რად გვინდა ამდენი ჩხრეკა, როდესაც თვითონ ავტორი მე-16 გვერდზე გვიცხადებს კორთხელ უსამსახუროთა შესახებ, რომ „ყოველ კომლის შესახებ ნაჩვენებია ბეგარა, მაგრამ არაა ნაჩვენები, მართებდათ მათ მუშაობა ან სამსახური თუ არა. მაგრამ რათგანაც მუშაობა მათ, როგორც სჩანს, არ მართებდათ, ამიტომ როგორც პრივილეგიურ მდგომარეობაში მყოფთ ჩვენ მათ მსახურებად ვთვლით“ (კრებ. I, 16, შენ. 2), მე-18 გვერდზე კი, ჯვარისელ უსამსახუროთა შესახებ, აი რას გვეუბნება: „სამსახური და მუშაობა არაა ნაჩვენები და რადგანაც სამსახური არაა ნაჩვენები, ამიტომ ეს გლეხები ჩვენ მიერ მოინალეებად არიან ჩათვლილი“ (იქვე, გვ. 18); ან კიდევ, როდესაც იგი მე-21 გვერდზე, „მართებული ბეგრის რაობიდან“, სახონო 6 კომლის შესახებ დაასკვნის, რომ ესენი მსახური არიან, რადგან „ბეგრის გარდა ხადილი“ მართებთ (იქვე, გვ. 21), მე-22 გვერდზე კი აგრეთვე სახონო სხვა 2 კომლის შესახებ სწერს, რომ ისინი მოინალენი უნდა იყვნენ, რადგან „ბეგრის გარდა ხადილი“ მართებთო (იქვე, გვ. 22). ეს ხომ დაუჯერებელია, მაგრამ სამწუხაროდ ასე არის.

იმის ნაცვლად, რომ საბევრო ნუსხების ჩვენებანი კრიტიკულად შეეფასებინა, ავტორი დაკმაყოფილდა იმას, რომ საქუთათლოს დავთარში ორგან აზატის ვალდებულება განსაზღვრული, დარჩელის ნუსხაში კიდევ აზნაურისა, ნაჟანეულისაში—მსახურის, ეს მეტად ლაკონიური და უკმარი ცნობები ყმების სოციალური დანაწილებისათვის „საკმაოდ მიახლოვებით (მაგრამ თუნდაც რომ არა ყველა შემთხვევებში სრული დაჭეშმარიტებით)“ (კრებ. I, 10 და III, 26) გამოსადეგად სცნო და სრული უმწეობა გამოიჩინა ნუსხებში წარმოდგენილ ფორმათა სიმრავლის წინაშე. ესეც არ იყოს, ვიდრე ავტორი მართებლობათა მიხედვით ყმების სოციალური ვითარების გამორკვევას შეუდგებოდა, მას უნდა ზოგადად მაინც შეესწავლა თვით ეს მართებლობა, ბეგარა და სამსახური.

რად უნდა ღირდეს ამის შემდეგ ავტორის ანგარიში სხვადასხვა საბატონოთა ყმების წოდებრივი შემადგენლობის პროცენტული შეფარდებისათვის, თავის-თავად გასაგებია.

რაც შეეხება ჯამებს, აქ მდგომარეობა კიდევ უფრო უარესია: ჯერ ხალასი შეცდომები: ავტორის ანგარიშით, გურიის საქუთათლო ნუსხის ჯუმალი უდრის 497 $\frac{1}{2}$ ჩითახურს და 48 ქათამს (კრებ. I, 9), ნამდვილად კი არის 514 $\frac{1}{4}$ ჩ. და 47 ქ.; მალაკს 31 კომლს, ავტორით, მართებს 321 კოკა ღვინო, 11 პარტახტს კი—102 კ. ღვ. (იქვე. გვ. 12), ნამდვილად კი არის 303 და 93; ხონის მეხადილეებს ავტორი 6 კომლს ანგარიშობს (იქვე, გვ. 21), ნამდვილად 7-ია; საცაგერლოს დავთარში მოხსენებულია სულ 58 კომლი და 6 პარტახტი (იქვე, გვ. 36), ნამდვილად კი 57 კომლია და 8 პარტახტი, რომელთაგან 1 გაცემულია; მანთხოჯის XVIII ს-ის ნუსხაში ავტორი ანგარიშობს სულ 50 კომლ ყმას, ნამდვილად კი 53 ან 52 კომლია¹, და ა. შ. მთელი „მასალები“ აჭრელებულია ასეთი აჩქარებით გამოწყვეული შეცდომებით, რომლებიც სრულებით აბათილებენ ავტორის ჯამებს.

ბეგრების ჯამების შესადგენად ავტორს ყველა გამოსაღები თეთრზე გადააქვს. შემდეგ ის ანგარიშობს საშუალო ციფრებს თითო კომლზე და რადგანაც, მისი აზრით, მას გამორკვეული აქვს საკლავის ფასი, ეს ციფრები მას საკლავებზე გადააქვს, ე. ი. ის არკვევს ბეგრის რეალურ ღირებულებასაც. აქ ავტორისათვის არავითარი დაბრკოლება არ არსებობს, მისთვის ყველაფერი ცნობილია და ერთი კალმის მოსმით ის სწყვეტს ყველა საჯახირო საკითხებს. მაგ., ურემი ღომი 1578 წ. ღირდა თურმე 20 თეთრი (კრებ. I, 20); ეს ნაანგარიშეგია „რეტროსპექტიულად“: 1753 წელს იგი ღირდა 1 $\frac{1}{4}$ მარჩილი და ამავე დროს საკლავი ღირდა „ჩვეულებრივ“ 3 რუბი; XVI ს-ის ნახევარში საკლავი ღირდა 10—12 თეთრი, „უფრო 12 თეთრი“ (!) და „ურემი ღომი ამ დროს ამიტომ საანგარიშებელია 20 თეთრი“ (იქვე, გვ. 27, შენ. 1). ეს ფასები საიდანღა იცის ავტორმა?—ღომის შესახებ იგი მიგვიითითებს 1753 წლის საბუთზე, რომელშიც გაბრიელ ჭყონდიდელი სწერს: ბეგარა „ურმოული ღომი

¹ თუ მახარობელი ადამია არ ვიანგარიშეთ; სხვათა შორის, აღსანიშნავია, რომ თვით ნუსხაც იქვეა დაბეჭდილი, მაგრამ ეს შეცდომა კორექტურული კი არაა, არამედ ავტორს უნდოდა, რომ ეს ციფრი მაინც და მაინც იგივე ყოფილიყო, როგორც ერთ სხვა ნუსხაში, ნ. იქვე, გვ. 40 და შენ.

გარდავიღეთ და თითო მარჩილის სანთელი და თითო რუბის საკმეველი და-
ვადევით“ შეწირულ ყმებსაო. მაგრამ აქ ცხადია, რომ ჭყონდიდელმა ამ ყმებს
ბეგარა დაუკლო, ისე რომ 1 მარჩილი და 1 რუბი ურმეული ღომის ექვივა-
ლენტი არაა; ეს, სხვა არა იყოს რა, კარგადა ჩანს იქვე ქვემოწამიდან:
სამს სხვა გლესს „ურმოული ღომი შეევაწიეთო“ და მარჩილი და რუბი
დავადევითო (დას. საქ. საეკლ. საბ. II, 2). საკლავის ფასისათვის ავტორი ასა-
ხელებს „ხონის საყდრის საბეგრო დაფორებს“, რომლებიც XVIII ს-ის შუახა-
ნებს უნდა ეკუთვნოდეს; XVI ს-ისათვის კი საკლავის ფასი მას თურმე საქუ-
თათლოსავე დაფორიდან ამოუღია. მაგრამ ამ დაფორში საკლავი არის 6, 10,
12, 15, 20 და სხვა რაოდენობის თეთრისა და რატომ მაინც და მაინც 10—
12, ისიც „უფრო 12 თეთრის“ საკლავი არჩია ავტორმა? იმიტომ რომ სხვაზე
უფრო ხშირად 12 თეთრის საკლავია გაწერილი?—ავტორს ავიწყდება, რომ ეს
ციფრები უმეშვეოდ მხოლოდ ყმების ქონებრივ ვითარებას ახასიათებენ და
არა საკლავის ფასს. დაბოლოს, ავტორის მიერ მოტანილი ციფრები კიდევაც
რომ სწორი იყოს, განა უეჭველია, რომ ღომის და საკლავის ფასთა შეფარდება
იგივე უნდა ყოფილიყო XVI ს-ში, რაც XVIII-ში იყო?

1 კოდი ღომი 1578 წ., ავტორის მტკიცებით, ღირდა თურმე 3,3 თეთრი
(კრებ. I, 20); ეს იქიდან ირკვევა, რომ „ურემი XVI ს-ში იმერეთში შეიცავ-
და... 24 სანაოთხლოს (უნდა იგულისხმებოდეს კოდისას). ურემში მაშასადამე
6 კოდი ყოფილა“ და ამიტომ კოდი უნდა ღირებულიყო 3,3 თეთრი (იქვე,
გვ. 27, შენ. 1). ესთქვათ, ურემი ღომის ფასს მართლაც ცნობილი ყოფილიყო—
20 თეთრი. საიდან ვიცით, რომ ასე ღირდა სწორედ 24 სანაოთხლოს შემც-
ველი ურემი? თუ, ესთქვათ, შუბანში ყველას ამ ზომის ურემი ემართა, ეს ჯერ
კიდევ იმას არ ნიშნავს, რომ, მაგ., ბაშსაც ასეთი ურემი იხმარებოდა. და ან
რატომ უნდა „იგულისხმებოდეს“ სანაოთხლოს ქვეშ კოდის მეოთხედი?—ეს
არსაიდან არ ჩანს.

ღვინის ფასი ხონში XVI ს-ისათვის ავტორს ასე აქვს გამორკვეული:
1684 წლის „კაცხურ სიგელიდან სჩანს, რომ კოკა ღვინო ამ დროს 1 თეთრად
იანგარიშებოდა. რადგანაც XVII ს-ის სიგრძეზე ფასებს იმერეთში თეთრის
ანგარიშზე ერთგვარი მუდმიზობა ეტყობა (?), ამიტომ ჩვენ შესაძლებლად
ესთვლით ასეთივე ფასი ღვინოზე დავუშვათ XVI ს-ის მეორე ნახევრისთვისაც“
(იქვე, შენ. 2). მაგრამ საიდან იცის კაკაბაძემ, რომ 1684 წლის კაცხური კოკა
და XVI ს-ის მეორე ნახევრის ხონური კოკა ერთი და იგივე ოდენობისა იყო?
კოკა ხომ ერთსა და იმავე ადგილს და ერთსა და იმავე დროს იყო რვიანიც
და იყო ოცდაოთხიანიც! ორი კოკის შედარება, თუ მათი საწყაო აღნიშნული
არაა, სრულებით შეუძლებელია...

აი ამგვარი ანგარიშით აქვს გამოანგარიშებული ავტორს, რომ, მაგ., ქუ-
თაისის საყდრის ყმები (პარტახტებიანად) 1578 წელს იხდიდნენ დაახლ. 22¹/₄
ათას თეთრს „447 საკომლოზე (გარდა აზნაურისა და აზატისა)“ და რომ
„თითო საკომლოზე“ მოდიოდა „დაახლ. 50 თეთრის ბეგარა, საკლავზე გადა-
ტანით (საკლავი 12 თეთრის ანგარიშით) თითო კომლზე 4,17 საკლავის ღირე-

ბულებს ბეგარა“ (იქვე, გვ. 20). რა თქმა უნდა, აქ არც ერთი ციფრი სარწმუნო არაა.

ზემოხსენებულ ორ მთავარ ამოცანას გარდა, ავტორი გზა-და-გზა არკვევს მოსახლეობის მოძრაობის საკითხებსაც. აქაც იგი ჩვეულებრივის გულუბრყვილობით მსჯელობს. მოვიტან ერთ მაგალითს: XVI ს-ის ნუსხასთან შედარებით ნაქანელის 1622 წლის ნუსხაში მეკომურთა რიცხვი მეტია, იხსენიება ახალი გვარები, ხოლო ზოგიერთი ძველი გვარი აღარა ჩანს (თუმცა ცვლილება არც ისეთი „თვალსაჩინოა“, როგორც ეს ავტორს გამოჰყავს, რომელსაც აქაც ბევრი შეცდომა ეპარება გვარების შედარებისას)¹. ამის გამო ავტორი დაასკვნის: ასეთი ცვლილება, „ჩვენის აზრით, არ შეიძლება აიხსნას მხოლოდ რომელიმე დიდ მთარულ სენის (მაგ., ჟამის) შედეგად ანდა სიმშვილობიან წელიწადის შედეგად, არამედ აქ მოქმედებდა, საფიქრებელია, იგივე მიზეზი, რამაც XVII ს-ის მეორე ნახევარში ნაქანელი მთლად გაავერანა, სახელდობრ თარეშები და თავდასხმანი“ (კრებ. III, 27). ავტორი იფიწყებს, რომ მოცემული ნუსხების მიხედვით ჩვენ უფლება არა გვაქვს ვარაუდი გავსწიოთ სოფ. ნაქანელის მთელი მოსახლეობისათვის, რადგან ეს ნუსხები წარმოგვიდგენენ მხოლოდ საკათალიკოზო მფლობელობას, ხოლო მთელი სოფლის არათავისუფალი მოსახლეობა შეიძლება გაცილებით მეტიც იყო, რადგან ნაქანელში სხვა ბატონებსაც შეეძლოთ ყმები ჰყოლოდათ. კათალიკოზს კი შეეძლო ახალი ყმები შეეძინა შემოწირვით, ძველები შეიძლებოდა ამოვარდნილიყვნენ, საზოგადოდ მთელი ცვლილება გაცილებით უფრო ბუნებრივად მომხდარიყო, ვიდრე ეს კაკაბაძესა აქვს წარმოდგენილი. ისეთი შორს წასული დასკვნებისათვის, როგორც ავტორს გამოჰყავს, მეტი საბუთებია საჭირო. სხვა არა იყოს რა, მოსახლეობამ, XVI ს-სთან შედარებით, იმატა, ხომ არ იკლო, და რისთვის დასჭირდა ავტორს ან „მთარული სენი“, ან „შიმშობა“ და ან „თარეშები“, სრულებით გაუგებარია.

ავტორი, სხვათა შორის, ატარებს თავის შრომაში იმ აზრსაც, რომ XVI ს-მდე მსახურნი გაცილებით უფრო მსუბუქად ყოფილან დაბეგრული. ამას ასკვნის ავტორი გურიის საქუთათლო ნუსხის მიხედვით, რომელსაც იგი, როგორც ვნახეთ, სრულიად უსაფუძვლოდ, 1400 წლის ახლო ხანას მიაკუთვნებს. აქ მხოლოდ მეხადილეები მიაჩნია მას მსახურებად. ამათ, ამბობს ავტორი, „მართებთ მცირედი ფულადი გარდასახადი, ხადილი და ცხენით სამსახური. შემდეგ ხანებში მსახურნი დას. საქართველოში თანდათან მრავლდებიან და მათი მდგომარეობაც თანდათან უარესდება, ვიდრე ბოლოს თავისი ბეგართ მსახური უთანასწორდება ჩვეულებრივს მებეგრე გლეხს“ (კრებ. III, 12—13). თავისი დებულების შესამტკიცებლად ავტორი იმოწმებს ბექას კანონებს: „მართლაც—განაგრძობს იგი—ბექას კანონების მიხედვით 1300 წლის ახლო ხანებში საკმაოდ ცნობილია მსახურის მდგომარეობა“ და განმარტავს, რომ ბექა სხვადასხვა ღირსების მსახურს იცნობდა (იქვე, გვ. 13). ავტორი ვერ ამჩნევს, რომ მისი მოწმობა მისსავ დებულებას აბათილებს: მოსალოდნელი იყო, რომ ბექა „მართლაც“ მხოლოდ მსუბუქად დაბეგრულ მსახურებს იცნობდა და თურმე,

¹ შდრ. ჩემს ხსენებულ წერილში გვ. 298.

პირიქით, უკვე ბექა არჩევდა მსახურსა და მსახურს შორის. და მართლაც, როგორც XVI ისე XVII საუკუნეებში და, ავტორისავე მასალებით, XIX ს-შიც, მსუბუქად დაბევრილი ან სრულებით დაუბეგრავი მსახურის გვერდით გვხვდება დაბევრილი მსახურიც და, უეჭველია, ამისდა მიხედვით არჩევდა მსახურებს ბექაც, თუმცა ბევრების შესახებ მას პირდაპირ არაფერი აქვს ნათქვამი.

ზემომოყვანილის შემდეგ ჩვენ იძულებული ვართ დავასკვნათ, რომ ს. კაბაძის „მასალები“ არამც თუ ნათელს არა ჰყენს დასავლეთი საქართველოს სოც.-ეკონ. ისტორიას, არამედ, პირიქით, ბევრ ცხადსა და ნათელ საკითხს ბურჟუაზიის ჰეგემს და მკითხველის გონებას აბნევს.

დასასრულ, აღვნიშნავ კიდევ, რომ ავტორის ენაც სავსებით გამართულად ვერ ჩაითვლება.

„მასალებშივე“, შიგადაშიგ, რაც თავისთავად მეტად უხერხულია, ავტორს ჩართული აქვს ახალი ტექსტები, დავთრები, ცალკე ნუსხები და სიგელები. ამ ტექსტების გამოცემა არაა დამაკმაყოფილებელი. ავტორს გათვალისწინებული არა აქვს, რომ გამოცემული ტექსტი ერთის მხრით დაწმენდილი უნდა იყოს, მეორე მხრით კი იგი დედნის მაგივრობასაც უნდა სწევდეს, თორემ სხვაფრივ მას სანახევროდ ფასი ეკარგება.

54015

1940

3360 6 836.

ИЗДАТЕЛЬСТВО ГРУЗИНСКОГО ФИЛИАЛА АКАДЕМИИ НАУК СССР
Тбилиси, ул. Махарадзе 14